

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**«Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΚΟΙΝΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗ: ΔΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ»**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΥΑΝΘΗ Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΙΠΛΑΚΟΥ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2021

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**«Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΚΟΙΝΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗ: ΔΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ»**

ΕΥΑΝΘΗ Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑ

**«Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση διδακτορικού τίτλου σπουδών
στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου»**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΙΠΛΑΚΟΥ

Απρίλιος 2021

©Ευάνθη Α. Παπανικόλα, 2021
ISBN: 978-9963-695-74-4

ΣΕΛΙΔΑ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Υποψήφια Διδασκώρισα: Ευάνθη Α. Παπανικόλα

Τίτλος Διατριβής:

Η θέση των κλιτικών στη σύγχρονη κοινή κυπριακή: δομικές και κοινωνιογλωσσολογικές παράμετροι

Η παρούσα Διδακτορική Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για απόκτηση Διδακτορικού Διπλώματος στο Πρόγραμμα «Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία» της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών επιστημών και εγκρίθηκε στις 8 Ιουνίου 2021 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

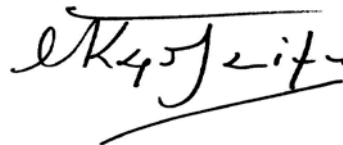
Ερευνητική Σύμβουλος: Σταυρούλα Τσιπλάκου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Πρόεδρος Επιτροπής: Έλενα Ιωαννίδου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μέλος Επιτροπής: Μαριλένα Καρυολαίμου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μέλος Επιτροπής: Δήμητρα Μελισσαροπούλου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

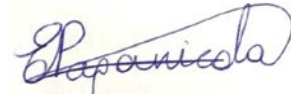
Μέλος Επιτροπής: Στέργιος Χατζηκυριακίδης
Αναπληρωτής Καθηγητής
Πανεπιστήμιο του Γκέτεμποργκ

Υπεύθυνη Δήλωση Υποψήφιας Διδακτόρισσας:

Η παρούσα διατριβή υποβάλλεται προς συμπλήρωση των απαιτήσεων για απονομή Διδακτορικού Τίτλου του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου. Είναι προϊόν πρωτότυπης εργασίας αποκλειστικά δικής μου, εκτός των περιπτώσεων που ρητώς αναφέρονται μέσω βιβλιογραφικών αναφορών, σημειώσεων ή και άλλων δηλώσεων.

Υποψήφια Διδακτόρισα: Ευάνθη Α. Παπανικόλα

Ερευνητική Σύμβουλος: Σταυρούλα Τσιπλάκου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Πρόεδρος Επιτροπής: Έλενα Ιωαννίδου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τα κλιτικά και τη θέση τους σε σχέση με το ρήμα στη σύγχρονη κυπριακή ελληνική, στην οποία υφίσταται ισοπέδωση τοπικών υποποικιλιών ενώ παράλληλα αναδύεται μια κοινή ποικιλία, χωρίς έντονα τοπικά φωνολογικά, μορφολογικά, συντακτικά ή λεξιλογικά χαρακτηριστικά και διαφοροποιήσεις. Η παγκύπρια αυτή ποικιλία έχει επιπλέον υποστηριχθεί ότι εμφανίζει μεικτές ή υβριδικές γραμματικές δομές, που εν μέρει συγκλίνουν με τις αντίστοιχες της Κοινής Νέας Ελληνικής, ή διαθέτει γραμματικούς κανόνες τόσο της κυπριακής όσο και της Κοινής Νέας Ελληνικής σε λιγότερο ή περισσότερο ελεύθερη εναλλαγή. Στη διατριβή αυτή εξετάζεται το φαινόμενο της πρόκλισης στην κοινή κυπριακή, της εμφάνισης δηλαδή του κλιτικού, αδύναμου, μη τονικού τύπου της προσωπικής αντωνυμίας πριν από το ρήμα, σε συντακτικά περιβάλλοντα όπου αναμένεται έγκλιση, δηλαδή εμφάνιση της αντωνυμίας μετά το ρήμα, περιλαμβανομένης και της απροσδόκητης πρόκλισης σε αρχική θέση στο εκφώνημα, χωρίς να προηγείται του κλιτικού κάποιο άλλο στοιχείο. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε η αποδοχή της πρόκλισης μέσω δύο διαδικτυακών ερωτηματολογίων με συνολικά πάνω από 400 συμμετέχοντες/ουσες, αλλά και με την εξέταση δεδομένων από 16 κοινωνιογλωσσολογικές συνεντεύξεις. Οι γλωσσικοί παράγοντες που εξετάστηκαν ήταν: (α) η συντακτική κατηγορία που προηγείται του κλιτικού, (β) το γραμματικό πρόσωπο και αριθμός του κλιτικού, (γ) το επίπεδο ύφους του εκφωνήματος. Οι εξωγλωσσικοί, κοινωνιογλωσσικοί παράγοντες που εξετάστηκαν ήταν το φύλο, η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων/ουσών. Τα κύρια ευρήματα κατέδειξαν ότι το φύλο και η ηλικία καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποδεκτότητα της πρόκλισης, ενώ ισχυρά καθοριστικός παράγοντας είναι το υφολογικό επίπεδο. Διαφάνηκε επίσης πως το φωνολογικό κριτήριο της έγκλισης βρίσκεται σε ισχύ, ακόμη και σε επίπεδα ύφους που προσεγγίζουν την ακρόλεκτο, και αυτό διότι το κλιτικό γενικά τείνει να εμφανίζεται σε περιβάλλοντα όπου υπάρχει κάποια μορφοφωνολογική πραγμάτωση που να προηγείται του κλιτικού, αν και εμφανίστηκαν και αρκετές περιπτώσεις πρόκλισης χωρίς να προηγείται κανένα άλλο στοιχείο. Τέλος, διαφάνηκε πως η μορφοσυντακτική κατηγορία που προηγείται του κλιτικού δεν επηρεάζει τη δυνατότητα εμφάνισης πρόκλισης. Η διατριβή επομένως φωτίζει τους τρόπους με τους οποίους η συνεργία δομικών και κοινωνιογλωσσικών παραγόντων μπορεί να οδηγήσει σε γλωσσική αλλαγή και τις διαδικασίες μετάβασης από τη διγλωσσία στη διαγλωσσία.

Summary

The present study investigated clitic placement in relation to the verb in contemporary Cypriot Greek, where there is leveling of local subvarieties and the same time a koine variety emerges, without strong local phonological, morphological, syntactic or lexical features and internal geographical differences. This pan-Cypriot variety has also been claimed to display mixed or hybrid grammatical structures, which partly converge to those of Standard Modern Greek, or to display variable grammatical rules of both Cypriot and Standard Modern Greek in more or less free variation. This dissertation examines the phenomenon of proclisis in the Cypriot koine, i.e. the placement of the clitic, weak, non-tonic form of the object personal pronoun before the verb, in syntactic environments where enclisis, i.e. the placement of the pronoun after the verb, is expected, including utterance-initial unexpected proclisis or exceptional clitic placement, where the clitic is not preceded by any other element. Specifically, the acceptability of innovative proclisis was investigated through two online questionnaires with a total of over 400 participants, but also through data from 16 sociolinguistic interviews. The linguistic factors examined were: (a) the syntactic category that precedes the clitic, (b) the grammatical person and number of the clitic, (c) the register or stylistic level of the utterance. The extralinguistic, sociolinguistic factors examined were the gender, age and educational level of the participants. The principal findings indicate that gender and age are weak predictors of proclisis, while register is the strongest predictor. It also emerged that the phonological criterion of enclisis is at work, even at stylistic levels/registers that are closer to the acrolect, although there also occurred several cases where the clitic was utterance-initial. Lastly, the findings indicate that the type of syntactic category that precedes the clitic does not affect the rate of proclisis. The dissertation therefore sheds light on the ways in which the synergy of structural and sociolinguistic factors can lead to language change and the processes of transition from diglossia to diaglossia.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα, αρχικά, να εκφράσω τις ευχαριστίες μου από καρδιάς προς την υπεύθυνη του μεταπτυχιακού προγράμματος του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου, *Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία*, και Επιβλέπουσά μου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κ. Σταυρούλα Τσιπλάκου, γιατί χωρίς την καθοδήγηση και βοήθειά της καθ' όλη τη διάρκεια της επίβλεψης της διδακτορικής μου διατριβής δε θα ήταν ποτέ εφικτή η εκπόνηση της παρούσας έρευνας. Αισθάνομαι πραγματικά ευγνώμων που σε αυτή τη διαδρομή είχα για συνοδοιπόρο τον συγκεκριμένο άνθρωπο που με την επιστημοσύνη της συνέβαλε τα μέγιστα στην προσπάθειά μου. Είναι, στ' αλήθεια, πολύ δύσκολο να περιγράψω με λόγια πόσο πολύτιμη υπήρξε η βοήθειά της. Πέραν αυτού, όμως, είχα την τύχη να με στηρίζει και σε ανθρώπινο επίπεδο σε όλες τις δύσκολες στιγμές αυτής της πορείας. Δεν είχα δίπλα μου απλώς την κ. Τσιπλάκου, είχα δίπλα μου τη Σταυρούλα και αυτό για μένα ήταν και εξακολουθεί να είναι ανεκτίμητο.

Ευχαριστώ επίσης θερμότερα τον ερευνητή και φίλο από τα φοιτητικά μας χρόνια Σπύρο Αρμοστή για την πολύτιμη καθοδήγησή του με την ποσοτική ανάλυση, καθώς και την αμέριστη συμπαράσταση και ψυχολογική στήριξη που μου παρείχε. «Διπλανέ μου», σ' ευχαριστώ για όλα! Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω, επίσης, στον κ. Δημήτριο Μιχελιουδάκη, για τη δική του στήριξη και συμβουλές που έδινε στην όλη μου προσπάθεια.

Σε αυτό το σημείο, νιώθω έντονη την ανάγκη εκφράσω τις ευχαριστίες μου στα μέλη της πενταμελούς μου επιτροπής, στις Αναπληρώτριες Καθηγήτριες κ. Έλενα Ιωαννίδου, κ. Μαριλένα Καρυολαίμου, κ. Δήμητρα Μελισσαροπούλου και στον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Στέργιο Χατζηκυριακίδη, που με τα πολύτιμα και εποικοδομητικά τους σχόλια συνέβαλαν στην εξέλιξη και ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω και στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου «Από τη διγλωσσία στη διαγλωσσία», στο οποίο συμμετείχα και μέσω του οποίου έγινε η συλλογή και η ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας.

Επίσης, ένα μεγάλο «ευχαριστώ» οφείλω σε όλους/ες τους πληροφορητές/τριες για τον χρόνο που αφιέρωσαν στην παρούσα έρευνα, είτε μέσω της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων είτε μέσω της παραχώρησης των συνεντεύξεων.

Θα ήταν μεγάλη μου παράλειψη να μην αναφέρω πως σε αυτή τη διαδρομή είχα την αμέριστη στήριξη και συμπαράσταση των δικών μου ανθρώπων: «Λίλλα» μου, χίλια ευχαριστώ είναι πολύ λίγα για όσα μου πρόσφερες. Δεν ξέρω αν θα μπορέσω ποτέ να σου ανταποδώσω στο απειροελάχιστο τη βοήθειά σου. Σε στιγμές έντασης, εκνευρισμού και απελπισίας, εσύ ήσουν «εκεί», για να μου πεις ότι θα τα καταφέρου-ΜΕ. Αυτό το «-με» ήταν που με κράτησε, να ξέρεις...

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στον άνθρωπο που, επίσης, άντεξε τον εκνευρισμό μου, την κούρασή μου και την γκρίνια μου για...τα πάντα. Ένα μεγάλο ευχαριστώ στη μητέρα μου που με άντεχε, όταν ακόμη κι εγώ η ίδια δεν άντεχα τον εαυτό μου. Σ' ευχαριστώ για το αστείρευτο ενδιαφέρον που έδειξες όλο αυτό τον καιρό. Είμαι τυχερή που σ' έχω.

Ήταν στ'αλήθεια μια πολύ δύσκολη περίοδος για εμάς, μα τα καταφέραμε. Αντώνη μου, σ' ευχαριστώ για την κατανόηση και την υπομονή σου. Σ' ευχαριστώ, ακόμη, για όλα όσα ανέλαβες στη θέση μου και ξέρω πως ήταν πολλά...

Νίνο μου, Γιάννη μου και Μαρίλιά μου, ήσαστε ο λόγος που γελούσα τις στιγμές που ήθελα να κλάψω από κούραση. Μου δίνετε δύναμη απλώς με το να υπάρχουν. Σας αγαπώ πολύ.

Έφτασε, σιγά-σιγά, το τέλος κι εσύ ήσουν πάντα «εδώ», από την αρχή μέχρι το τέλος. Ακόμα και όταν όλοι έφευγαν, ακόμη κι όταν όλοι κουράζονταν. Εσύ ήσουν «εδώ». Έτσι και τώρα. Ήσουν δίπλα μου, σε όλη τη διάρκεια της διαδρομής. «Περπάτησες» μαζί μου, κουράστηκες μαζί μου, έκλαψες μαζί μου, χάρηκες μαζί μου. Δε με άφησες στιγμή μόνη, όπως υποσχέθηκες. Να ξέρεις πως όλο αυτό μαζί το καταφέραμε. Γιατί ήσουν «εδώ», γιατί είσαι πάντα «εδώ», παπαλή μου...

«Στους γονείς μου, Αντωνάκη και Νέλλη και στη γιαγιά μου, Ευανθία»

Πίνακας περιεχομένων

Σελίδα εγκυρότητας	iv
Υπεύθυνη δήλωση	v
Περίληψη (ελληνική)	vi
Περίληψη (αγγλική)	vii
Ευχαριστίες	viii
Αφιέρωση	x
1. Εισαγωγή	1
2. Η κυπριακή ποικιλία: Δομικά και κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά	16
2.1 Η κυπριακή ποικιλία: ιστορική αναδρομή και γραμματικά χαρακτηριστικά	17
2.1.1 Φωνητική-φωνολογία της ΚΔ	21
2.1.2 Μορφολογία	22
2.1.3 Σύνταξη	23
2.1.4 Λεξιλόγιο	26
2.2. Η κυπριακή ποικιλία: κοινωνιογλωσσολογικές παράμετροι	30
2.2.1 Εισαγωγικά	30
2.2.2 Ισοπέδωση και δημιουργία κοινής: θεωρητικές προσεγγίσεις	32
2.2.3 Διαλεκτική ισοπέδωση στην Κύπρο: ένα παράδειγμα	38
2.2.4 Η κοινή κυπριακή και το διαλεκτικό συνεχές	41
2.2.4.1 Η κοινή ως ενδιάμεση, μεικτή ποικιλία	44
2.2.4.2 Από τη διγλωσσία στη διαγλωσσία;	49
2.3 Σύνοψη	50
3. Ερευνητικά ερωτήματα και θεωρητικό πλαίσιο	52
3.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα	52
3.2 Ιστορική αναδρομή	63
3.3. Προηγούμενες σχετικές έρευνες	66
3.3.1 Chatzikyriakidis (2010, 2012)	66

3.3.2 Tsiplakou, Armostis & Evripidou (2016)	67
3.3.3 Leivada, Papadopoulou & Pavlou (2017)	68
3.3.4 Pappas (2014)	71
3.3.5 Έρευνες σε παιδικούς πληθυσμούς	73
3.4 Θεωρητικό πλαίσιο	75
3.4.1 Εισαγωγικά	75
3.4.2 Μείξη κωδίκων, ανταγωνιστικές γραμματικές, διαγλώσσα;	78
3.4.3 Τα κλιτικά στη γενετική γραμματική	89
3.4.3.1 Ορισμός του κλιτικού	89
3.4.3.2 Τα κλιτικά στη Γενετική Γραμματική: Μετακίνηση ή γένεση στη βάση;	95
3.4.3.3 Sportiche (1996)	96
3.4.3.4 Uriagereka (1995)	99
3.4.3.5 Bošković (2001)	105
3.5 Προτάσεις για την ανάλυση των κλιτικών της ΚΝΕ και της ΚΔ	108
3.5.1 Horrocks (1990), Philippaki-Warbuton (1995)	108
3.5.2 Terzi (1999)	110
3.5.3 Agouraki (1993, 2001)	111
3.5.4 Μεικτές προσεγγίσεις	114
3.6 Ανταγωνιστικές Γραμματικές και η Υπόθεση της Διεπαφής	117
3.7 Σύνοψη	121
4. Μεθοδολογικά ζητήματα	122
4.1 Εισαγωγή	122
4.2 Ποσοτική έρευνα	123
4.3 Ποιοτική έρευνα	126
4.3.1 Εισαγωγικά	126
4.3.2. Η εθνογραφία	126
4.3.3 Η κοινωνιογλωσσική συνέντευξη	128
4.3.4 Δευτερογενείς πηγές	131
4.3.5 Ποικιλότητα, εναλλαγή κωδίκων, υφολογική εναλλαγή;	133

4.3.6 Ανάλυση και ερμηνεία	135
4.3.7 Προσχεδιασμένα πειράματα παραγωγής λόγου και γλωσσικών κρίσεων	136
4.4 Σύνοψη	140
5. Ερευνητικά Ευρήματα	141
5.1 Εισαγωγικά	141
5.2 Η πρώτη φάση της έρευνας	142
5.2.1 Επιλογή εργαλείου	142
5.2.2 Σχεδιασμός και πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου	145
5.3 Συλλογή δεδομένων	150
5.3.1 Εξεύρεση δείγματος	150
5.3.2 Συμμετέχοντες/ουσες	151
5.3.3 Τρόπος ανάλυσης των δεδομένων	151
5.3.4 Αποτελέσματα α' φάσης συλλογής των δεδομένων	152
5.3.5 Ανάλυση Αποτελεσμάτων–Συμπεράσματα από την α' φάση της συλλογής δεδομένων.....	163
5.4 Η δεύτερη φάση της έρευνας - Εισαγωγή	165
5.4.1 Αναγκαιότητα β' φάσης συλλογής δεδομένων	166
5.4.2 Επανασχεδιασμός ερωτηματολογίου	166
5.5 Χορήγηση ερωτηματολογίου	173
5.6 Αποτελέσματα επεξεργασίας ερωτηματολογίων	173
5.6.1 Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης	174
5.6.2 Αποτελέσματα β' φάσης συλλογής των δεδομένων	175
5.7 Συνεντεύξεις	188
5.7.1 Καθορισμός του δείγματος	188
5.7.2 Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης	188
5.7.3 Αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης	189
5.8 Σχολιασμός συνεντεύξεων	193
5.9 Σύνοψη αποτελεσμάτων ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας	201
5.10 Σύνοψη	205

6. Συμπεράσματα	206
6.1 Εισαγωγή	206
6.2 Συζήτηση αποτελεσμάτων και συσχέτιση με τη βιβλιογραφία και το θεωρητικό πλαίσιο...	207
 Βιβλιογραφία	 220
 Παραρτήματα	
Παράρτημα I: Ερωτηματολόγιο Α΄φάσης	240
Παράρτημα II: Ερωτηματολόγιο Β΄φάσης	
Ερωτηματολόγιο Β1΄	311
Ερωτηματολόγιο Β2΄	341
Παράρτημα III: Γραφήματα σε σχέση με την καταγωγή των πληροφορητών/τριών	369
Παράρτημα IV: Δεδομένα συνεντεύξεων	373
Παράρτημα V: Έντυπο προσωπικών δεδομένων	377
Παράρτημα VI: Έντυπο συγκατάθεσης για συμμετοχή σε πρόγραμμα	379
Παράρτημα VII: Πρωτόκολλο για επισημείωση συνεντεύξεων	382

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Η παρούσα έρευνα εξετάζει κατά πόσον η γλωσσική επαφή της κυπριακής διαλέκτου (εφεξής ΚΔ) με την Κοινή Νέα Ελληνική (εφεξής ΚΝΕ) οδηγεί σε αλλαγή στη σύνταξη της κυπριακής. Πιο συγκεκριμένα, διερευνώντας τη δυνατότητα μεταβολής της θέσης των κλιτικών (δηλαδή των αδύνατων, μη τονικών τύπων της προσωπικής αντωνυμίας σε γενική και αιτιατική που συντακτικά είναι κυρίως αντικείμενα) στα κυπριακά, επιχειρεί τη διερεύνηση της φύσης της αλλαγής, καθώς και των παραγόντων που την επηρεάζουν, όπως και την ενδεχόμενη διεπίδραση εσωτερικών (γραμματικών, δομικών) και κοινωνιογλωσσολογικών παραγόντων.

(1) Ξέρω το τούτο, ξέρω το. Το έσκει μαθητής μου.

[Το ξέρω τούτο, το ξέρω. Το έχει μαθητής μου.]¹

(2) Α: Εν έφαες τίποτα.

Β: Όι, έφαα το κοτόπουλλο μου. Το έφαα όλο.

¹ Τα δεδομένα παρουσιάζονται σε ορθογραφική μεταγραφή εκτός αν εξετάζονται φωνολογικά φαινόμενα, οπότε παρέχονται μεταγραφές στο Διεθνές Φωνητικό Αλφάβητο (βλ. και Arvaniti 1999 για τους φθόγγους της κυπριακής). Μεταφράσεις παρέχονται όταν χρειάζεται για σκοπούς κατανόησης.

[A: Δεν έφαγες τίποτα.

B: Όχι, έφαγα το κοτόπουλο μου. Το έφαγα όλο.]

(3) A: Έδωσα μια συνέντευξη για την Κύπρο.

B: Μας εχούμισες;

[Μας παίνεψες;]

(δεδομένα από Τσιπλάκου 2019, Tsiplakou κ.ά. 2016)

Στη γραμματική της κυπριακής, σε αντίθεση με αυτήν της ΚΝΕ, τα κλιτικά εμφανίζονται στη δεύτερη θέση ή, ορθότερα, μετά από το πρώτο συστατικό της πρότασης και υποχρεωτικά αμέσως αριστερά του ρήματος (θέση Wackernagel / Tobler-Mussafia). Συγκεκριμένα, εμφανίζονται υποχρεωτικά μετά την άρνηση, τα μόρια *εν να* και *να*, τις ερωτηματικές και αναφορικές αντωνυμίες και επιρρήματα, τις δομές εστίασης και μετά το ρήμα όταν αυτό είναι στην πρώτη θέση.

Παρόλα αυτά, στη σύγχρονη μορφή της κυπριακής παρουσιάζεται εναλλαγή πρόκλισης και έγκλισης καθώς και πρόκλιση σε απροσδόκητο περιβάλλον, όπως η περίπτωση πρόκλισης στην αρχή του εκφωνήματος, που παρατηρείται στα δεδομένα (1)-(3) πιο πάνω. Η απροσδόκητη πρόκλιση φαίνεται από τις ως τώρα έρευνες ότι προτιμάται από αστούς/ες, νέους/ες μορφωμένους/ες ομιλητές/τριες της ΚΔ, στο πλαίσιο προσωπικών συνομιλιών, στο ιδιωτικό πεδίο, καθώς και για καθημερινά θέματα.

Στη διατριβή αυτή εξετάζεται το φαινόμενο της πρόκλισης στην κοινή κυπριακή, της εμφάνισης δηλαδή του κλιτικού πριν από το ρήμα, σε συντακτικά περιβάλλοντα όπου αναμένεται έγκλιση, δηλαδή εμφάνιση της αντωνυμίας μετά το ρήμα, περιλαμβανομένης και της απροσδόκητης πρόκλισης σε αρχική θέση στο εκφώνημα, χωρίς να προηγείται του κλιτικού κάποιο άλλο στοιχείο, όπως στα παραδείγματα (1)-(3).

Τα περιεχόμενα της διατριβής είναι τα εξής:

Στο κεφάλαιο 2 παρουσιάζονται τα κυριότερα φωνολογικά, μορφολογικά, λεξιλογικά και συντακτικά χαρακτηριστικά της κυπριακής διαλέκτου. Αναφορικά με τη σύνταξη, γίνεται αναφορά στις ερωτήσεις με το *ίντα* και το *ίντα 'μ που*, στις *δισχιδείς δομές εστίασης* (focus clefts) και, φυσικά, στην υπό διερεύνηση μεταβλητή της παρούσας έρευνας, στα κλιτικά, που στα κυπριακά καταλαμβάνουν τη δεύτερη θέση στην πρόταση (Wackernagel 1892) ή, ορθότερα, εμφανίζονται μετά από το πρώτο συστατικό της πρότασης και υποχρεωτικά αμέσως αριστερά του ρήματος (Tobler 1875, Mussafia 1898).

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στις κοινωνιογλωσσικές διαστάσεις της κυπριακής ποικιλίας. Η ελληνόφωνη Κύπρος αποτελεί μια *κοινωνικά διγλωσσική* (diglossic) κοινότητα (Ferguson 1959), εφόσον η Κοινή Νεοελληνική (KNE) είναι η «Υψηλή» ή υπερκείμενη ποικιλία, ενώ η ελληνοκυπριακή διάλεκτος (ΚΔ) είναι η «Χαμηλή» ή υποκείμενη ποικιλία. Η KNE χρησιμοποιείται στο δημόσιο πεδίο, στην εκπαίδευση και στα ΜΜΕ, ενώ η ΚΔ χρησιμοποιείται στην καθημερινή ανεπίσημη επικοινωνία. Παρόλα αυτά, η σύγχρονη μορφή της ΚΔ εμφανίζει ενδεχομένως τάσεις αναδόμησης του μοντέλου της κοινωνικής διγλωσσίας, όπως αυτό προτείνεται από το Ferguson (1959). Εξετάζεται σύντομα η ισοπέδωση των διάφορων τοπικών ποικιλιών εντός της ΚΔ και τα επιχειρήματα υπέρ της ανάδυσης μιας παγκύπριας *κοινής* (Καρυολαίμου 2000, Karyolemou & Pavlou 2001, Tsiplakou κ.ά. 2006, Tsiplakou 2014α, β, Sivas 2004 α, β) και της συνακόλουθη μετατροπής του γεωγραφικού διαλεκτικού συνεχούς σε υφολογικό διαλεκτικό συνεχές. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στον μεικτό χαρακτήρα της κυπριακής κοινής, ο οποίος λειτουργεί ως ένδειξη για το γεγονός πως η κυπριακή διάλεκτος είναι σε διαδικασία γλωσσικής αλλαγής. Εξηγείται γιατί στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η περίπτωση της πρόκλισης και ιδιαίτερα η περίπτωση της απροσδόκητης πρόκλισης, καθώς υπάρχουν παραδείγματα αυθόρμητου προφορικού λόγου όπου πρόκλιση και έγκλιση βρίσκονται σχεδόν σε ελεύθερη εναλλαγή. Τέλος, γίνεται λόγος για την τυπολογία του Auer (2005, 2011) που αφορά στη σχέση διαλέκτου και νόρμας. Με βάση τη συζήτηση στην Καρυολαίμου (2000, 2001), ο Auer ορθώς υποστηρίζει τη διαγλωσσία Τύπου Γ για την περίπτωση της ΚΔ. Η συζήτηση των δομικών και κοινωνιογλωσσικών διαστάσεων της κυπριακής και ιδιαίτερα της μετάβασης από τη διγλωσσία στη διαγλωσσία ήταν απαραίτητη καθώς οι αλλαγές στη σύνταξη των κλιτικών

που εξετάζει η διατριβή είναι ουσιώδες στοιχείο της μετάβασης από τη διγλωσσία στη διαγλωσσία.

Στη διατριβή αυτή, όπως προαναφέρθηκε, εξετάστηκε το φαινόμενο της πρόκλισης στην κοινή κυπριακή, της εμφάνισης δηλαδή του κλιτικού πριν από το ρήμα, σε συντακτικά περιβάλλοντα όπου αναμένεται έγκλιση, δηλαδή εμφάνιση της αντωνυμίας μετά το ρήμα, περιλαμβανομένης και της απροσδόκητης πρόκλισης σε αρχική θέση στο εκφώνημα, χωρίς να προηγείται του κλιτικού κάποιο άλλο στοιχείο. Στο κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας έρευνας, που αντλείται από (α) συντακτικές προσεγγίσεις, με αναφορά σε ανταγωνιστικές γραμματικές, όπως και στο θεωρητικό πλαίσιο του Μινιμαλισμού, (β) συναφείς θεωρίες κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας (Γ2), που τελευταία αρχίζουν να επεκτείνονται στον διδιαλεκτισμό, καθώς και προσεγγίσεις που αφορούν στην εναλλαγή και μείξη κωδίκων και (γ) κοινωνιογλωσσολογικές προσεγγίσεις στη γλωσσική ποικιλότητα, σε διαδικασίες δημιουργίας κοινών ποικιλιών και σε γραμματικές αλλαγές που προκύπτουν από τις διαδικασίες αυτές. Αρχικά γίνεται επισκόπηση της βιβλιογραφίας, που κρίθηκε σκόπιμο να εκκινήσει από προηγούμενες σχετικές έρευνες που έγιναν για την απροσδόκητη πρόκλιση στην κυπριακή κοινή. Οι Tsiplakou, Armostis & Enripidou (2016) σε δεδομένα από κοινωνιογλωσσολογικές συνεντεύξεις παρατήρησαν πως η απροσδόκητη πρόκλιση εμφανίστηκε σε ποσοστό 19% ενώ οι Leivada, Papadopoulou & Pavlou (2017) σε δεδομένα από αυθόρμητο λόγο πέντε ομιλητών/τριών εντόπισαν την εμφάνιση της απροσδόκητης πρόκλισης σε ποσοστό 17%. Ο Pappas (2014) διερεύνησε κατά πόσον οι ομιλητές/τριες της ΚΔ αποτιμούν ως αποδεκτές δομές πρόκλισης και έγκλισης με βάση και τη λέξη που προηγείται του κλιτικού. Στο κεφάλαιο 3 συζητάμε τα αποτελέσματα των συγκεκριμένων ερευνών, που κατέδειξαν πως οι περιπτώσεις απροσδόκητης πρόκλισης αποτελούν μέρος της γραμματικής της ΚΔ και όχι επιφαινόμενο εναλλαγής κωδίκων λόγω γλωσσικής επαφής.

Η κριτική αποτίμηση και υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου θεωρητικού πλαισίου αναφορικά με την υπό διερεύνηση γλωσσική μεταβλητή κρίθηκε απαραίτητη για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, εφόσον με αυτό τον τρόπο καθίσταται εφικτή η αξιοποίησή του για τη

διατύπωση των προβλέψεων αλλά και της ερμηνείας των αποτελεσμάτων. Στο κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται διαφορετικές προσεγγίσεις διαχρονικά σε σχέση με τη σύνταξη των κλιτικών. Εν συνεχεία, παρουσιάζεται μια επισκόπηση των κύριων θεωρητικών προτάσεων για τη σύνταξη των κλιτικών στο πλαίσιο της Γενετικής Γραμματικής και του Μινιμαλισμού. Εξετάστηκαν προσεγγίσεις που υποστηρίζουν πως η θέση των κλιτικών προκύπτει με μετακίνηση, ξεκινώντας από τον Kayne (1975), προσεγγίσεις που υποστηρίζουν πως η θέση των κλιτικών προκύπτει χωρίς μετακίνηση (π.χ. Jaeggli 1982, Borer 1984) και προσεγγίσεις που αποτελούν συνδυασμό και των δύο (π.χ. Uriagereka 1995, Sportiche 1996), και που συνολικά προτείνουν πως τα κλιτικά έχουν τις δικές τους φραστικές προβολές, που βρίσκονται αρκετά υψηλά στη δομή, και όπου το κλιτικό πρέπει να μετακινηθεί πριν τη Λογική Μορφή, προκειμένου να ερμηνευθεί ως στοιχείο με *συγκεκριμένη αναφορά* (specificity). Παρουσιάζεται επίσης η πρόταση του Bošković (2001), σύμφωνα με την οποία τα κλιτικά τοποθετούνται βάσει συντακτικών αρχών, αλλά η εμφάνισή τους σε ορισμένες θέσεις αντιστοιχεί σε φωνολογικές μορφές που παραβιάζουν φωνολογικούς κανόνες ή συνθήκες, οπότε η φωνολογία επεμβαίνει με μια διαδικασία «φιλτραρίσματος» του αποτελέσματος των συντακτικών διαδικασιών τοποθέτησης του κλιτικού. Έτσι, η φωνολογία καθορίζει αν τα κλιτικά θα προηγηθούν ή όχι του ρήματος, στη βάση διαφορετικής ιεράρχησης φωνολογικών περιορισμών ανάλογα με τη γλώσσα ή την ποικιλία. Ακολούθως, η παρούσα έρευνα επικεντρώθηκε σε ερευνητικές προσεγγίσεις σε σχέση με τα κλιτικά στην ΚΝΕ και στην κυπριακή διάλεκτο, με έμφαση στην πρόταση της Terzi (1999), σύμφωνα με την οποία τα κλιτικά βρίσκονται σε μια ιεραρχικά υψηλή φράση FP, εκτός της ΡΦ. Η Terzi (1999) υποθέτει ότι η ΚΔ έχει μια διαφορετική σύνθεση της Φράσης Κλίσης από την ΚΝΕ και το ρήμα πρέπει να μετακινηθεί μέχρι την Έγκλιση ή τον Συμπληρωματικό Δείκτη. Ως αποτέλεσμα, προκύπτει η υποχρεωτική μεταρρηματική θέση σε δομές που το ρήμα κατέχει αρχική θέση στην πρόταση. Αντίστοιχα, η Agouraki (1993, 1997, 2001) θεωρεί ότι τα κλιτικά έχουν τις δικές τους προβολές, τις οποίες ονομάζει Κλιτικές Φωνές και οι οποίες βρίσκονται ιεραρχικά πιο υψηλά από τη Φράση Κλίσης ή από τη Φράση Συμφωνίας Υποκειμένου. Σε αντίθεση με την ΚΝΕ, όλα τα ρήματα της ΚΔ μετακινούνται στην κεφαλή της Φράσης Συμπληρωματικού Δείκτη (Σ) και αυτή η υποχρεωτική μετακίνηση αποδίδεται σε ένα κριτήριο το οποίο απαιτεί η κεφαλή της Φράσης ΣΔ να είναι γεμάτη, και το οποίο υποτίθεται ότι ισχύει μόνο στην ΚΔ. Στο κεφάλαιο 3 συζητάμε τα διάφορα επιμέρους προβλήματα των

προσεγγίσεων αυτών και ακολουθεί η παρουσίαση κάποιων μεικτών προσεγγίσεων, στις οποίες αλληλεπιδρούν περισσότερα του ενός γλωσσικά επίπεδα για την ερμηνεία της τοποθέτησης του κλιτικού. Μια μεικτή προσέγγιση υιοθετεί ο Mavrogiorgos (2013), που εισηγείται ότι η έγκλιση με παρεμφατικούς τύπους του ρήματος στις γλώσσες Tobler-Mussafia γενικά, και ειδικότερα στην ΚΔ, προέρχεται από μετακίνηση του ρήματος, η οποία ενεργοποιείται από φωνολογικά κριτήρια. Συγκεκριμένα, η έγκλιση σε ρηματικούς τύπους με χρόνο και συμφωνία προκύπτει από την ύπαρξη μιας λειτουργικής κεφαλής F, η οποία είναι μια αφηρημένη συντακτική κατηγορία που βρίσκεται σε σχέση c-command με το κλιτικό, και η οποία φέρει χαρακτηριστικά όπως wh-, άρνηση, έγκλιση κ.λπ. Ο Mavrogiorgos (2013) θεωρεί ότι τα χαρακτηριστικά αυτά είναι προσφυματικά και έτσι εάν μια μέγιστη προβολή (XP) ή μια κεφαλή (X) συγχωνευθεί με την κεφαλή F και δημιουργήσει μια συντακτική σχέση με αυτήν, ικανοποιείται ο συναφής φωνολογικός περιορισμός. Σε αρνητικές προτάσεις, καθώς και σε προτάσεις που εισάγονται με φράσεις π- ή μόρια τροπικότητας όπως τα να ή εν να, μεταξύ άλλων, τα χαρακτηριστικά της κεφαλής F ικανοποιούνται, οπότε το ρήμα δεν μετακινείται υψηλότερα και έτσι προκύπτει η πρόκλιση. Όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμες κατάλληλες φράσεις XP ή κεφαλές X για την ικανοποίηση του φωνολογικού κριτηρίου, το ρήμα δεν μπορεί να παραμείνει στη θέση του και μετακινείται στο F στο επίπεδο της Φωνολογικής Μορφής (PF) για να ικανοποιήσει τα το φωνολογικό κριτήριο. Μια αντίστοιχη μεικτή προσέγγιση υιοθετεί και η Neokleous (2014, 2015), που εξετάζει την συντακτική ανάπτυξη των τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών όσον αφορά τα κλιτικά. Η Neokleous υποστηρίζει πως η διαφορά των παιδικών γραμματικών από τη γραμματική των ενηλίκων είναι ότι στην τελευταία έχει αναπτυχθεί και εφαρμόζεται το φωνολογικό κριτήριο που θέλει το κλιτικό να είναι το δεύτερο στοιχείο μέσα στην Επιτονική Φράση του, ουσιαστικά δηλαδή από φωνολογική άποψη να λειτουργεί ως πρόσφυμα σε στοιχεία όπως τα π- / να / εν να / εθ θα κ.λπ. ενώ, όταν αυτά απουσιάζουν, έχουμε μετακίνηση του ρήματος αριστερά του κλιτικού προκειμένου να ικανοποιηθεί το φωνολογικό κριτήριο.

Με την ολοκλήρωση της κριτικής επισκόπησης της βιβλιογραφίας για τη φύση και θέση των κλιτικών διαγλωσσικά, αλλά και σε σχέση με την KNE και την ΚΔ, διατυπώθηκαν συγκεκριμένα υπό διερεύνηση ερωτήματα, κάτω από το θεωρητικό πλαίσιο των ανταγωνιστικών γραμματικών (competing grammars, Kroch 1994, Lightfoot 1999), αλλά και

με αναφορά στην *Υπόθεση της Διεπαφής* (Interface Hypothesis, βλ. Sorace & Serratrice 2009, Sorace 2011, Tsipplakou 2014α, β, 2017, White 2011, Tsimpli & Sorace 2006) σχετικά με την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας. Σύμφωνα με την Υπόθεση της Διεπαφής, όσον αφορά δομικά φαινόμενα που σχετίζονται με διαφορετικά επίπεδα διεπαφής (π.χ. σύνταξη-φωνολογία, σύνταξη-σημασιολογία, σύνταξη-πραγματολογία, σύνταξη-συνομιλία (discourse)) η κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας κυμαίνεται από τέλεια ως ατελής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σχετική υπόθεση των Tsimpli & Sorace (2006) ότι φαινόμενα που αφορούν επίπεδα «στενής» (narrow) διεπαφής, που βρίσκονται κατά κάποιον τρόπο εντός γραμματικού συστήματος, όπως φαινόμενα διεπαφής σύνταξης-φωνολογίας ή και σύνταξης-σημασιολογίας, εμφανίζουν πιο εύκολη και πλήρη πορεία κατάκτησης, ενώ δομές που αφορούν, π.χ., τη διεπίδραση σύνταξης-πραγματολογίας ή σύνταξης-discourse εμφανίζουν μεγαλύτερη δυσκολία στην κατάκτηση. Εξερευνήθηκε η υπόθεση ότι τα κλιτικά συντακτικά και στις δύο ποικιλίες βρίσκονται αρκετά υψηλά στη δομή και ως προς το σημείο αυτό οι δύο ποικιλίες δεν διαφέρουν ούτε συντακτικά ούτε σημασιολογικά, αφού και στις δύο ποικιλίες τα κλιτικά έχουν το χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης αναφοράς, ενώ ακόμα και η πραγματολογική λειτουργία των κλιτικών στην ΚΝΕ και την ΚΔ είναι ταυτόσημη (θεματοποίηση, ερμηνεία της συναφούς ΟΦ ως γνωστής, οικείας, μη εστιασμένης πληροφορίας, κ.λπ.). Στις δομές της κυπριακής με το κλιτικό σε δεύτερη θέση, ανάλογα πάντα με την προσέγγιση, στην κυπριακή έχουμε μια επιπλέον μετακίνηση του ρήματος υψηλότερα από το κλιτικό, είτε για σημασιολογικούς είτε για φωνολογικούς λόγους. Και στις δύο περιπτώσεις έχουμε διεπιδράσεις ανάμεσα σε επίπεδα που βρίσκονται «εντός της γραμματικής» (σύνταξη-σημασιολογία ή σύνταξη-φωνολογία). Η πρόβλεψη που κάνει η Υπόθεση της Διεπαφής, και ειδικά των διαφοροποιημένων διεπαφών των Tsimpli & Sorace (2006) είναι ότι στην περίπτωση αυτή η κατάκτηση των κλιτικών της ΚΝΕ από φυσικούς/ές ομιλητές/τριες της ΚΔ θα είναι πλήρης και επιτυχημένη. Το ερώτημα που προκύπτει επομένως είναι αν όντως στο λόγο των Κυπρίων ομιλητριών/τών η (απροσδόκητη) πρόκληση προκύπτει από εφαρμογή του πλήρως κατακτημένου γραμματικού κανόνα της ΚΝΕ, αν έχουμε δηλαδή ανταγωνιστικές γραμματικές με *bona fide* προαιρετικότητα (optionality) και ελεύθερη εναλλαγή των δύο κανόνων ή αν εμφανίζεται κάποια ενδιάμεση γραμματική μορφή, κάποιου είδους διαβάθμιση (που θα έδινε στην κοινή κυπριακή τη «διαγλωσσική» της υφή). Αυτή θα μπορούσε να έχει, π.χ., τη μορφή της επέκτασης και γενίκευσης της πρόκλησης σε

περιβάλλοντα πέρα από τα αναμενόμενα από την κυπριακή γραμματική (ρήμα σε αρχική θέση, λέξεις και φράσεις π-, {δ}εν/μεν, να, εν να, εθ θα, αν, εστίες κ.λπ.), δηλαδή, π.χ., την εμφάνιση πρόκλισης μετά από υποκείμενο, θεματικοποιημένο αντικείμενο (αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό, Clitic Left Dislocation), επιρρήματα, παρατακτικούς συνδέσμους όπως το *τζαι*, ή ακόμα και επιφωνήματα. Στην περίπτωση αυτή θα μπορούσαμε να κάνουμε λόγο για επέκταση της πρόκλισης σε όλα τα περιβάλλοντα που επιτρέπει η φωνολογική δομή, εφόσον θα πρέπει να υπάρχει κάτι που να προηγείται του κλιτικού ως φωνολογικός ξενιστής, αλλά όχι εξάρτηση της πρόκλισης από συγκεκριμένες συντακτικές κατηγορίες. Αν βέβαια η πρόκλιση εμφανίζεται και σε περιβάλλοντα που δεν υπάρχει κανένας δυνάμει φωνολογικός ξενιστής, δηλαδή στην αρχή εκφωνήματος (utterance) μετά από επιτονική παύση ή στην αρχή συνομιλιακής συνεισφοράς (turn), σε λόγο κατά τα άλλα κυπριακό, τότε έχουμε ισχυρές ενδείξεις ότι δεν έχουμε «ενδιάμεσους» κανόνες αλλά εισχώρηση του κανόνα της KNE στο σύστημα της ΚΔ.

Κάτω από αυτό το πλαίσιο διατυπώθηκαν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: (α) αν έχουμε ελεύθερη εναλλαγή ή εξάρτηση από το μορφοσυντακτικό περιβάλλον· (β) αν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή ή εξάρτηση από παραμέτρους όπως το ύψος (και τι σημαίνει αυτό ακριβώς)· (γ) αν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή ή εξάρτηση από εξωγλωσσικές / κοινωνιογλωσσικές παραμέτρους όπως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο των ομιλητριών/τών· (δ) αν υποθέσουμε ότι έχουμε γλωσσική αλλαγή με τη μορφή της εισαγωγής νέου κανόνα στο σύστημα της κυπριακής, ποια εσωτερικά / δομικά / μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά του συστήματος διευκολύνουν την αλλαγή ή είναι πιο «ευάλωτα» σε στην πίεση από την KNE και για ποιους λόγους;

Προτού προχωρήσουμε στην παρουσίαση των ευρημάτων, κρίθηκε σημαντική η επισκόπηση της βιβλιογραφίας για διάφορα μεθοδολογικά ζητήματα (κεφάλαιο 4). Εξετάστηκαν διάφορα μεθοδολογικά εργαλεία ποσοτικού και ποιοτικού χαρακτήρα και διερευνήθηκε η καταλληλότητά τους για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας. Εν τέλει, επιλέχθηκαν τα πιο κατάλληλα, μετά και από κριτική ανάγνωση της βιβλιογραφίας. Στη συγκεκριμένη έρευνα επιλέχθηκε μεικτή μεθοδολογία, καθώς αξιοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο και η ανοικτή

συνέντευξη. Η χρήση γραπτών ερωτηματολογίων στο πλαίσιο της ποσοτικής έρευνας συμβάλλει στη συλλογή πλήθους δεδομένων σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα με ελάχιστα μέσα και πόρους. Επιπλέον, στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων δεν είναι αναγκαία η παρουσία του/της ερευνητή/τριας και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση χρόνου για την έρευνα. Επιπλέον, η μη αναγκαιότητα φυσικής παρουσίας του/της ερευνητή/τριας εξουδετερώνει την πιθανότητα επηρεασμού των ομιλητών/τριών τόσο από τον ερευνητή/τρια όσο και από τις συνθήκες και τις τεχνικές συλλογής δεδομένων. Όπως προαναφέρθηκε, η δυνατότητα συλλογής μεγάλου πλήθους γλωσσικών δεδομένων καθιστά το δείγμα πιο αντιπροσωπευτικό κι επομένως εν δυνάμει πιο γενικεύσιμο. Τέλος, η κατηγοριοποίηση και ανάλυση των δεδομένων είναι μια σχετικά εύκολη διαδικασία, ειδικά όταν πρόκειται για ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, σε σχέση με την υπό διερεύνηση μεταβλητή. Λαμβάνοντας υπόψη τη μορφοσυντακτική φύση των κλιτικών και το μεγάλο πλήθος των υπό διερεύνηση μορφοσυντακτικών περιβαλλόντων, ήταν σημαντική η συλλογή δεδομένων από πολλούς συμμετέχοντες/ουσες. Επίσης, το μεγάλο δείγμα ήταν, σημαντικό, διότι η συγκεκριμένη έρευνα εντάσσεται στο γενικότερο ερευνητικό πλαίσιο της γλωσσικής αλλαγής. Για τους λόγους αυτούς το ερωτηματολόγιο επιλέχθηκε ως ένα από τα δύο εργαλεία συλλογής δεδομένων της παρούσας έρευνας. Φυσικά το ερωτηματολόγιο ενέχει τον κίνδυνο του *παράδοξου του παρατηρητή* (observer's paradox, Labov 1972), και ο περιορισμός αυτός έχει ως αποτέλεσμα την πιθανή αλλοίωση της φυσικότητας των δεδομένων, αφού οι ομιλητές/τριες ενδέχεται να προβούν σε υπερδιορθώσεις, υπερβολές και αποκρύψεις. Το φαινόμενο αυτό εντοπίζεται περισσότερο σε περιπτώσεις φυσικών ομιλητών/τριών μιας στιγματισμένης ποικιλίας, που μπορεί να υπερβάλλουν στις απαντήσεις τους για συγκεκριμένες γλωσσικές δομές τις οποίες αποτιμούν ως κοινωνικά στιγματισμένες. Στην παρούσα έρευνα είχαμε όντως να αντιμετωπίσουμε το παράδοξο του παρατηρητή, όπως αυτό πραγματώνεται σε μια γλωσσική κοινότητα που παρουσιάζει γλωσσική διμορφία και στην οποία η ΚΔ αντιμετωπίζεται ως η «Χαμηλή» ποικιλία. Υπήρχε λοιπόν ο κίνδυνος οι πληροφορητές/τριες να μην αντιδράσουν φυσικά, αλλά να εκφράσουν γλωσσικές στάσεις και συμπεριφορές που δε θα ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα με σκοπό να προβάλουν ένα γλωσσικό προφίλ το οποίο θα θεωρούσαν οι ίδιοι πιο «ευγενικό». Η ύπαρξη του συγκεκριμένου κινδύνου οδήγησε στην αξιοποίηση και του ποιοτικού εργαλείου της ανοικτής / μη δομημένης συνέντευξης, που επιλέχθηκε για σκοπούς εκμαίευσης αυθόρμητου, φυσικού

λόγου και πρόσβασης του/της ερευνητή/τριας στα παραγλωσσικά στοιχεία που συνοδεύουν τον λόγο του/της ομιλητή/τριας. Όπως και στην περίπτωση του ερωτηματολογίου, έτσι και στην περίπτωση της μη δομημένης συνέντευξης υπάρχει ο κίνδυνος του *παράδοξου του παρατηρητή* (Labov 1972) που αναφέρθηκε πιο πάνω. Εκτός από το παράδοξο του ερευνητή, σημαντικός παράγοντας, επίσης, είναι η έννοια του *γλωσσικού πεδίου* (linguistic domain), όπως σημειώνεται από τον Fishman (1972, 1980), σύμφωνα με το οποίο οι γλωσσικές επιλογές μπορούν να προβλεφθούν, αναλόγως από το πού συμβαίνουν και με ποιους συμβαίνουν. Η έννοια του γλωσσικού πεδίου και η επίδρασή της στη γλωσσική παραγωγή ήταν σημαντική για την παρούσα έρευνα, εφόσον η αξιοποίηση ενός ποιοτικού εργαλείου συλλογής δεδομένων, όπως για παράδειγμα οι ανοικτές συνεντεύξεις, θα πρέπει να λάβει υπόψη το επικοινωνιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ληφθεί η συνέντευξη. Ενδεικτικά αναφέρεται πως, αν σχέση του/της ερευνητή/τριας με τους πληροφορητές/τριες δεν είναι σχέση οικειότητας, για διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα η ηλικιακή απόσταση, αυτό ενδεχομένως να επηρεάσει την αυθεντικότητα των δεδομένων τα οποία θα προκύψουν. Συγκεκριμένα, υπάρχει ο κίνδυνος οι πληροφορητές/τριες, λόγω ηλικιακής διαφοράς ή λόγω απουσίας μιας σχέσης οικειότητας με τον ερευνητή/τρια, να προβούν σε εναλλαγή από ΚΔ σε ΚΝΕ και να μη γίνει εφικτό να ληφθούν αυθεντικά διαλεκτικά δεδομένα για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας. Στο κεφάλαιο 4 συζητάμε διάφορες τεχνικές που εφαρμόστηκαν σε μια προσπάθεια να ξεπεραστούν, στο μέγιστο δυνατό, οι διάφοροι μεθοδολογικοί περιορισμοί και να διασφαλιστεί η αυθεντικότητα των δεδομένων.

Στο κεφάλαιο 5 παρουσιάζονται ο σχεδιασμός των εργαλείων, η συλλογή των δεδομένων και τα ερευνητικά ευρήματα. Για τον σχεδιασμό του ερωτηματολογίου κρίθηκε απαραίτητη η κατηγοριοποίηση πρώτα των ρημάτων σε επίπεδα ύφους. Η κατηγοριοποίηση κατέστη εφικτή μέσα από τη χορήγηση μικροτέστ σε δέκα (10) πληροφορητές/τριες με συγκεκριμένα εκφωνήματα τα οποία περιλάμβαναν ρήματα που οι πληροφορητές/τριες έπρεπε να αποτιμήσουν υφολογικά. Συγκεκριμένα, οι πληροφορητές/τριες διέκριναν τα ρήματα σε τρεις (3) υφολογικές κατηγορίες (α) Χαμηλή ποικιλία (Low): *βαρετά / χωρκάτικα κυπριακά*, (β) ουδέτερη ποικιλία (Neutral): *συνηθισμένα / κανονικά κυπριακά*, (γ) Υψηλή ποικιλία (High): *ευγενικά / επίσημα κυπριακά*. Η επιλογή να επικεντρωθεί η έρευνα σε δύο και όχι σε τρία επίπεδα ύφους αποφασίστηκε με βάση το γεγονός πως στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η

διερεύνηση της γλωσσικής αλλαγής και των περιορισμών της με βάση τη σύγχρονη κυπριακή κοινή, μέρος της οποίας είναι το μεσολεκτικό και ακρολεκτικό επίπεδο.

Όσον αφορά τις μορφοσυντακτικές κατηγορίες των αντωνυμικών κλιτικών, εξετάστηκαν τα ακόλουθα περιβάλλοντα:

- πρόκλιση με αντικείμενο σε αιτιατική,
- πρόκλιση με αντικείμενο σε γενική,
- πρόκλιση με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο και
- πρόκλιση με γενική ηθική

Αναφορικά με τα συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνταν του κλιτικού, αυτά ήταν τα ακόλουθα:

- πρόκλιση με υποκείμενο-θέμα,
- πρόκλιση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό του κλιτικού,
- πρόκλιση με επιφώνημα και
- πρόκλιση με τον παρατακτικό σύνδεσμο *τζαι*

Κάθε περίπτωση εξετάστηκε σε δύο επίπεδα ύφους, μεσολεκτικό και ακρολεκτικό, και με εναλλαγή ανάμεσα σε δύο επιλογές για το πρόσωπο του κλιτικού (α' ή β' vs. γ'). Για την εξεύρεση πληροφορητών/τριών αξιοποιήθηκαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Απεστάλησαν προσωπικές προσκλήσεις για συμμετοχή στην έρευνα σε άτομα του κοινωνικού δικτύου της ερευνήτριας και συνεργατών που συνέδραμαν εθελοντικά. Κάθε ένα από τα 64 ερεθίσματα του ερωτηματολογίου παρουσιάστηκε γραπτώς και ζητήθηκε από τους/τις πληροφορητές/τριες να αξιολογήσουν την τελευταία πρόταση του ερεθίσματος (που περιείχε το κλιτικό) ως προς τη φυσικότητά της σε μια κλίμακα από το 1 (εντελώς αφύσικη) μέχρι το 6 (εντελώς φυσική). Μετά την απάντησή τους, τους δινόταν η επιλογή να γράψουν τι θα άλλαζαν στην πρόταση.

Στην έρευνα συμμετείχαν 57 άτομα, 38 γυναίκες και 19 άντρες. Το μορφωτικό επίπεδο δεν εντάχθηκε στη στατιστική ανάλυση, καθώς το δείγμα ήταν σχεδόν αποκλειστικά τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η στατιστική επεξεργασία των αποτελεσμάτων έδειξε πως στατιστική σημαντικότητα στην εμφάνιση της απροσδόκητης πρόκλισης επέδειξαν (α) η πρόκλιση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης και (β) η πρόκλιση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό. Σε σχέση με τις κοινωνιογλωσσικές μεταβλητές, στατιστική σημαντικότητα έδειξαν (α) το φύλο, εφόσον οι γυναίκες έβρισκαν την πρόκλιση πιο φυσική από ό,τι οι άντρες και (β) η ηλικία, εφόσον τα νεαρότερα άτομα αξιολόγησαν την απροσδόκητη πρόκλιση ως πιο φυσική περισσότερο από ό,τι τα μεγαλύτερα άτομα. Τέλος, σε σχέση με το επίπεδο ύψους, η στατιστική επεξεργασία κατέδειξε πως η πρόκλιση με ακρόλεκτο έναντι της μεσολέκτου είναι σε πιο υψηλά επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας, ένα μη αναμενόμενο, προβληματικό εύρημα.

Ακολούθησε η β' φάση συλλογής δεδομένων, η οποία περιλάμβανε την αξιοποίηση του επανασχεδιασμένου ψηφιακού ερωτηματολογίου, βάσει των αποτελεσμάτων της α' φάσης, καθώς και κοινωνιογλωσσικών συνεντεύξεων ανοικτού τύπου. Η β' φάση συλλογής δεδομένων κρίθηκε αναγκαία, αρχικά για τον αποκλεισμό των μη στατιστικά σημαντικών μεταβλητών, αλλά και για περαιτέρω διερεύνηση των στατιστικά σημαντικών μεταβλητών. Επιπλέον, διερευνήθηκαν και άλλα συντακτικά περιβάλλοντα που ενδεχομένως να σχετίζονται με πρόκλιση και έγιναν και αλλαγές στο σχεδιασμό για μεγαλύτερη αξιοπιστία. Στη β' φάση συλλογής δεδομένων, κρίθηκε αναγκαίος ο ισόρροπος σχεδιασμός του ερωτηματολογίου (counterbalanced design). Η αξιοποίηση του ισόρροπου σχεδιασμού κρίθηκε απαραίτητη, ώστε να διασφαλιστεί η αξιόπιστη συλλογή δεδομένων.

Τα καινούρια συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνταν του κλιτικού στη β' φάση συλλογής δεδομένων ήταν τα ακόλουθα:

- (α) πρόκλιση με επίρρημα να προηγείται
- (β) πρόκλιση με δευτερεύουσα ονοματική πρόταση-συμπλήρωμα μετακινημένη αριστερά (επιλέχθηκε η ειδική)
- (γ) πρόκλιση με δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση μετακινημένη αριστερά (επιλέχθηκε η τελική)

(δ) τέλος, προστέθηκε η πραγματικά απροσδόκητη πρόκληση ‘out of the blue’, χωρίς να προηγείται τίποτε άλλο στο εκφώνημα.

Έγινε ηλεκτρονική συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, από 375 άτομα, ενώ 100 από τα 375 αυτά ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν με άμεση επικοινωνία με τους πληροφορητές/τριες. Αυτό ήταν μια σκόπιμη επιλογή καθώς ο σκοπός ήταν να εξασφαλίσουμε ότι θα είχαμε συμμετέχουσες/οντες από όλες τις ηλικιακές ομάδες και όλα τα μορφωτικά επίπεδα, καθώς και ότι θα μπορούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο άτομα πιο ηλικιωμένα χωρίς πρόσβαση στο διαδίκτυο ή γνώση χρήσης του.

Εκτός από το ποσοτικό εργαλείο συλλογής δεδομένων, που ήταν το ψηφιακό ερωτηματολόγιο, αξιοποιήθηκε και το ποιοτικό εργαλείο των ανοικτών κοινωνιογλωσσολογικών συνεντεύξεων, στις οποίες οι πληροφορητές/τριες αφηγήθηκαν ένα περιστατικό από τη ζωή τους που τους σημάδεψε. Συνολικά, λήφθηκαν (16) συνεντεύξεις χρονικής διάρκειας 25’ - 30’ λεπτών έκαστη. Κατά τη λήψη των συνεντεύξεων, φροντίσαμε οι συμμετέχοντες/ουσες να προέρχονται από διαφορετικά μορφωτικά και ηλικιακά επίπεδα και να διαφοροποιούνται και ως προς το φύλο.

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της α’ και της β’ φάσης συλλογής δεδομένων μέσω του ψηφιακού ερωτηματολογίου παρατηρήθηκαν οι εξής ομοιότητες, αλλά και διαφορές: Πρώτον, τόσο στην α’ όσο και στη β’ φάση συλλογής δεδομένων, οι γυναίκες έβρισκαν την πρόκληση πιο φυσική από ό,τι οι άντρες και είχαν πιο υψηλά ποσοστά αποδοχής της πρόκλησης από ό,τι οι άντρες. Σε σχέση με τον παράγοντα της ηλικίας, στη β’ φάση συλλογής δεδομένων παρατηρήθηκε ότι στα νεαρότερα άτομα είχε μικρότερη αποδεκτότητα η πρόκληση παρά στα μεγαλύτερα άτομα. Επίσης, στη β’ φάση συλλογής δεδομένων, τα άτομα χαμηλότερης μόρφωσης αποδέχονταν περισσότερο την πρόκληση παρά άτομα υψηλότερης μόρφωσης, που ήταν ακόμα ένα μη αναμενόμενο εύρημα. Ωστόσο, το εύρημα αυτό δεν ήταν στατιστικά σημαντικό. Ένα άλλο στατιστικά σημαντικό εύρημα αφορούσε την αλληλεπίδραση φύλου και μόρφωσης. Συγκεκριμένα, οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από τις γυναίκες χαμηλότερης μόρφωσης ήταν μεγαλύτερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από τις γυναίκες υψηλότερης μόρφωσης.

Όσον αφορά τα συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνται του κλιτικού, στη β' φάση της συλλογής δεδομένων οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με το υποκείμενο ως θέμα και σε περιβάλλοντα με δευτερεύουσα ονομαστική ή επιρρηματική να προηγείται της κύριας ήταν υψηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα. Επίσης, στη β' φάση συλλογής ποσοτικών δεδομένων η στατιστική ανάλυση κατέδειξε πως οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε ακρολεκτικό περιβάλλον ήταν υψηλότερες παρά σε μεσολεκτικό περιβάλλον. Τέλος, στη β' φάση συλλογής δεδομένων, σε κάποιο βαθμό παρουσιάστηκε αποδεκτότητα της πρόκλησης εντελώς στην αρχή εκφωνήματος· παρόλο που δεν ήταν στατιστικά σημαντικός παράγοντας σε σχέση με άλλα συντακτικά περιβάλλοντα, εντούτοις, η παρουσία των συγκεκριμένων δεδομένων είναι σημαντική και αυτό διότι η απουσία οποιουδήποτε μορφοφωνολογικού στοιχείου σε περιβάλλοντα πρόκλησης είναι μια συνθήκη που, μέχρι πρόσφατα, συναντούσαμε μόνο στην ΚΝΕ και όχι στην ΚΔ.

Στο κεφάλαιο 6 γίνεται συζήτηση των ερευνητικών ευρημάτων και παρουσιάζονται τα συμπεράσματα. Το βασικό εύρημα και των δύο ερωτηματολογίων και των προφορικών συνεντεύξεων ήταν ότι η πρόκληση δεν είναι πια «απροσδόκητη» αλλά εμφανίζεται σταθερά στο λόγο των φυσικών ομιλητριών/τών της κυπριακής και είναι σε μεγάλο βαθμό αποδεκτή από το γλωσσικό τους αίσθημα ως μια αναμενόμενη γλωσσική δομή της κυπριακής και όχι ως προϊόν εναλλαγής κώδικα προς την ΚΝΕ. Αυτό τεκμηριώνεται από την αποδεκτότητα της πρόκλησης σε εντελώς διαλεκτικά, κυπριακά γλωσσικά περιβάλλοντα, κα ιδιαίτερα στις συνεντεύξεις, όπου όλοι/ες οι συμμετέχουσες/οντες ήταν οικείες/οι της ερευνήτριας, συνδεόμενες/οι με οικογενειακή ή μακροχρόνια φιλική σχέση, που εξασφάλισε σε μεγάλο βαθμό τη φυσικότητα του λόγου και μας βοηθά να μη χαρακτηρίσουμε τις περιπτώσεις πρόκλησης ως φαινόμενα μικρο-εναλλαγής ή μείξης κωδίκων αλλά απλά ως *υφολογική μετατόπιση* (style-shifting) εντός του κυπριακού διαλεκτικού συνεχούς. Στο κεφάλαιο 6 διατυπώνονται διάφορες υποθέσεις σχετικά με το υψηλότερο ποσοστό αποδεκτότητας της πρόκλησης από τις γυναίκες παρά από τους άντρες και το ρόλο του παράγοντα της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου. Συνολικά, η διαπίστωση ήταν πως τα κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά των ομιλητών/τριών επηρεάζουν τον βαθμό αποδοχής της απροσδόκητης

πρόκλισης στην κυπριακή κοινή και άρα δεν μπορούμε να μιλήσουμε για απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή από την πρόκλιση στην έγκλιση και το αντίστροφο. Επίσης, συμπεραίνεται ότι εμφάνιση της πρόκλισης σε μη τυπικά και αναμενόμενα συντακτικά περιβάλλοντα μας επιτρέπει να μιλάμε για απεξάρτηση της πρόκλισης από συγκεκριμένες συντακτικές κατηγορίες που πρέπει να προηγούνται του κλιτικού ώστε να έχει προρηματική θέση. Η επέκταση της πρόκλισης σε ποικίλα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα αποτελεί ένδειξη για επέκταση της πρόκλισης σε όλα τα περιβάλλοντα που επιτρέπει η φωνολογική δομή, ενώ η εμφάνιση πρόκλισης σε περιπτώσεις που δεν προηγείται οποιοδήποτε φωνολογικό στοιχείο είναι ενδεικτική του ότι η απροσδόκητη πρόκλιση στο λόγο των Κυπρίων ομιλητριών/τών, παρόλο που ίσως δεν προκύπτει από εφαρμογή του πλήρως κατακτημένου γραμματικού κανόνα της KNE, είναι ωστόσο μια δομή που μπορεί να αποτελεί μέρος του φυσικού γλωσσικού ρεπερτορίου του/της Κύπριου/ας ομιλητή/τριας. Επίσης, τα διαφορετικά ποσοστά αποδεκτότητας / εμφάνισης της πρόκλισης σε διαφορετικά συντακτικά περιβάλλοντα είναι ενδεικτικά της πορείας και των σταδίων της γλωσσικής αλλαγής ή των σταδίων από τα οποία περνά η ανάπτυξη ανταγωνιστικών γραμματικών. Τέλος, η ανάλυση συσχέτισης συντακτικών και κοινωνιογλωσσικών μεταβλητών κατέδειξε την «αποδυνάμωση» των συντακτικών περιορισμών στην τοποθέτηση του κλιτικού στην κυπριακή κοινή.

Κεφάλαιο 2

Η κυπριακή ποικιλία: Δομικά και κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά

2 Εισαγωγικά

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, θα γίνει μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην κυπριακή διάλεκτο και την πρώτη γραπτή της αποτύπωση, καθώς και μια περιγραφή των φωνολογικών, μορφολογικών, λεξιλογικών και συντακτικών χαρακτηριστικών της. Ακολούθως, θα προσεγγιστούν θεωρητικά έννοιες όπως η ισοπέδωση και η δημιουργία μιας νέας κοινής ποικιλίας. Θα συζητηθεί η διαφορά των δύο εννοιών στο πλαίσιο της γλωσσικής αλλαγής. Στη συνέχεια θα περιγραφεί σύντομα η κυπριακή ποικιλία σε συνάρτηση με τις κοινωνιογλωσσολογικές παραμέτρους που καθορίζουν την συγχρονική μορφή της. Θα γίνει αναφορά στο φαινόμενο της κοινωνικής διγλωσσίας, στην ισοπέδωση των υποποικιλιών της κυπριακής ποικιλίας, στον ανάμεικτο γλωσσικό κώδικα των ομιλητών/τριών της ΚΔ και την κοινή κυπριακή ως προϊόν της γλωσσικής αλλαγής. Τέλος, θα γίνει αναφορά στην τυπολογία

της σχέσης διαλέκτου και νόρμας, όπως αυτή προτείνεται από τον Auer (2005, 2011), και θα εξεταστεί σε ποιον τύπο ανήκει στην παρούσα φάση η κοινή κυπριακή.

2.1 Η κυπριακή ποικιλία: ιστορική αναδρομή και γραμματικά χαρακτηριστικά

Κυπριακή ονομάζεται η διάλεκτος της ελληνικής γλώσσας που είναι η μητρική ποικιλία των 865.000¹ περίπου φυσικών ομιλητριών/τών της στην Κυπριακή Δημοκρατία -τη Λευκωσία, τη Λεμεσό, τη Λάρνακα, την Πάφο και την ελεύθερη Αμμόχωστο καθώς και μερικών χιλιάδων Κυπρίων της διασποράς, κυρίως στη Μεγάλη Βρετανία, την Αυστραλία και την Ελλάδα.

Γραπτές μαρτυρίες για την κυπριακή διάλεκτο (ΚΔ) εντοπίζουμε ήδη από τον 14^ο αιώνα, στις *Ασσίζες* (που αποτελούν μετάφραση γαλλικού νομικού κειμένου), στα χρονικά του Λεοντίου Μαχαιρά (15^{ος} αι.) και του Γεωργίου Βουστρωνίου (16^{ος} αι.), καθώς και στη συλλογή των πετραρχικών ερωτικών ποιημάτων που σώζονται σε χειρόγραφο του 16^{ου} αι. (Τσάκωνα, 2006).

Ο Browning τοποθετεί τη διαφοροποίηση στο λόγο των κατοίκων της Κύπρου, σε σχέση με τους/τις ομιλητές/τριες της ελληνικής που κατοικούσαν σε πιο κεντρικές περιοχές της βυζαντινής αυτοκρατορίας, αρκετούς αιώνες πριν και συγκεκριμένα στην περίοδο που ακολούθησε μετά το 647, όταν ο Άραβας κυβερνήτης της Συρίας Μωαβιά κατέλαβε το νησί. Μετά από μια περίοδο αραβικής κατοχής, ακολουθεί περίοδος συγκυριαρχίας στο νησί μεταξύ Βυζαντινών και Αράβων μέχρι το 965, όταν πια η Κύπρος ενσωματώνεται πλήρως στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Σε αυτούς ακριβώς τους αιώνες (7^{ος} – 10^{ος}) ανάγει ο Browning το ξεκίνημα της γλωσσικής διαφοροποίησης των Κυπρίων (Browning, 1991/2008: 171). Ορισμένα από τα κύρια γνωρίσματά της είναι τα εξής (βλ. Newton 1972, Τσάκωνα 2006, Tsiplakou 2006, Hadjioannou, Tsiplakou & Kappler 2011):

¹ Βλ. τα δεδομένα της απογραφής του πληθυσμού της Κύπρου που έγινε από την Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας (2013).

Σύμφωνα με τη διαίρεση του Χατζιδάκι σε βόρειες και νότιες νεοελληνικές διαλέκτους, η ΚΔ ανήκει στις νότιες διαλέκτους (Hatzidakis, 1892: 342), ενώ ο Thumb (1909) διακρίνει τις διαλέκτους σε ανατολικές και δυτικές και κατατάσσει την ΚΔ στις ανατολικές. Οι νεοελληνικές διάλεκτοι, σύμφωνα με τον Κοντοσόπουλο, διαιρούνται στη ζώνη του *τί* και στη ζώνη του *ίντα*.² Στη διαλεκτική ζώνη του *ίντα* συμπεριλαμβάνεται και η Κύπρος. Ορισμένα από τα κύρια χαρακτηριστικά που παρατηρούνται στη ζώνη του *ίντα* είναι η ουράνωση του /k/ (τσιτακισμός), η ανάπτυξη [k] στην κατάληξη *-εω* (π.χ. *δουλεύκω*) και η «επίταξη» των προσωπικών αντωνυμιών³ (π.χ. *έδωκεν μου*) (Κοντοσόπουλος 1983: 149).

Ο Newton (1972) και ο Trudgill (2003) ταξινόμησαν τις νεοελληνικές διαλέκτους⁴ χρησιμοποιώντας κυρίως φωνολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά ως κριτήρια ταξινόμησης. Παραθέτουμε πολύ συνοπτικά τα χαρακτηριστικά ταξινόμησης που προτείνονται από τον Newton και τα οποία αφορούν στην κυπριακή διάλεκτο:

1. Τσιτακισμός: Στην κρητική, την παλαιά αθηναϊκή και στις νοτιοανατολικές διαλέκτους (στις οποίες εντάσσεται και η ΚΔ) ένα ή περισσότερα από τα υπερωικά σύμφωνα /k/, /x/, /ɣ/ μετατρέπονται μπροστά σε πρόσθιο φωνήεν ή ημίφωνο σε [tʃ], [ʃ], [z] αντίστοιχα και σε κάποιες διαλέκτους στη συνέχεια αυτός ο φθόγγος «αφουρανώνεται» σε [t^s], [s], [z].
2. Διατήρηση της προφοράς των διπλών συμφώνων: Οι νοτιοανατολικές διάλεκτοι διατηρούν την αρχαιοελληνική προφορά των (μακρών) διπλών συμφώνων, αλλά και επεκτείνουν τον «διπλασιασμό» σε νέα περιβάλλοντα, για λόγους που έχουν να

² Στην παρούσα έρευνα υιοθετείται η γραφή *ίντα* (και όχι *είντα*), σύμφωνα με την οποία «το *ίντα* προέρχεται από τη δισχιδή ερωτηματική φράση *τι έιν τα*, όπου το *τα* είναι ο πληθυντικός της μεσαιωνικής αναφορικής αντωνυμίας. Αντιστοιχεί, δηλαδή, στη νεοελληνική δισχιδή δομή *τι είναι αυτό που* και αποτελεί παράδειγμα γραμματικοποίησης ερωτηματικής δισχιδούς δομής (Harris και Chambell 1995: 162-165), εξέλιξης κοινότητας στη γλώσσα. Πρώτη μαρτυρία του τύπου στη νεοελληνική είναι στις *Ασπίδες της Κύπρου* (13^{ος} αιώνας), αλλά χρησιμοποιείται ευρέως από τον 15^ο αιώνα και μετά.» (Nicholas 2004: 1).

³ Αν και αυτόν τον όρο αναφέρει η παλαιότερη βιβλιογραφία, στην πραγματικότητα πρόκειται για εμφάνιση των κλιτικών τύπων της προσωπικής αντωνυμίας στη δεύτερη θέση (clitic second, βλ. Tsiplakou κ.ά. 2006).

⁴ Η Κύπρος, αν και βρίσκεται εκτός των ελληνικών συνόρων, εντάσσεται στις ταξινομήσεις των μελετητών, εφόσον η ΚΔ είναι ποικιλία της ελληνικής γλώσσας και οι Κύπριοι/ες κατατάσσονται στους ελληνόφωνους πληθυσμούς (Trudgill, 2003: 59).

κάνουν με την συλλαβική δομή και τη θέση του τόνου, π.χ. *Σταυρούλλα* (Newton 1968, Davy & Panayotou 2003, Malikouti 2003, Malikouti-Drachman 2009).

3. Δημιουργία κλειστού στη συνίζηση: Το άτονο [i] μετατρέπεται σε ημίφωνο [j] και ακολούθως σε σύμφωνο [j] ουρανικό τριβόμενο πριν από άλλο φωνήεν σε όλες τις διαλέκτους. Στις περισσότερες διαλέκτους (με εξαίρεση την παλαιά αθηναϊκή) το τονισμένο [i] μετατρέπεται επίσης σε [j] πριν από φωνήεν και ο τόνος του μετατίθεται, π.χ. το /re'dia/ μετατρέπεται σε [re'dja]. Στις νοτιοανατολικές διαλέκτους έχουμε μετατροπή του [i] σε κλειστό [k]/[c], π.χ. ['maθca] *μάθκια* [μάτια] (ΚΔ) και συχνά και μετατροπή σε ουρανοφατνιακό, π.χ. ['matfa] (Ρόδος).
4. Αποβολή των ηχηρών τριβόμενων: Στις νοτιοανατολικές διαλέκτους υπάρχει κανονική αποβολή των ηχηρών τριβόμενων (/v/, /ð/, /ɣ/) σε μεσοφωνηεντική θέση, π.χ. /ko'ruðes/ > [ko'rues].
5. Διατήρηση του αρχαίου ληκτικού έρρινου. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του νοτιοανατολικού διαλεκτικού συνόλου είναι η διατήρηση του αρχαίου ληκτικού έρρινου σε διάφορες κατηγορίες λέξεων, π.χ. σε ρήματα (*ήρτεν*), στην αιτιατική των ουσιαστικών και των επιθέτων και των τριών γενών (*τον παππούν, τον καλόν, την Μαρίαν, την όμορφη, το μωρόν, το φρόνιμον*). Επιπλέον, η ένωση του ληκτικού [n] με το αρχικό χειλικό [p] της επόμενης λέξης, δημιουργεί το σύμπλεγμα [mp] και έτσι έχουμε τα φαινόμενα της μεταρινικής ηχηροποίησης και της ρινικής αφομοίωσης, π.χ. [tokalombe'din].
6. Επένθεση του /ɣ/ στα ρήματα: Στην κρητική, την παλαιά αθηναϊκή και στις νοτιοανατολικές διαλέκτους, ένα [ɣ] επεντίθεται ανάμεσα στο [en] των ρημάτων σε ['eno] και σε κατάληξη που λήγει σε φωνήεν (Newton, 1972a: 16-17). Στην ΚΔ παρατηρείται ωστόσο επένθεση του [k] (π.χ. [ðu'lefko]).

Ο Trudgill (2003) αναφέρεται στα εξής χαρακτηριστικά:

1. Ουράνωση των υπερωικών: Όλες οι ποικιλίες της Κοινής Νέας Ελληνικής (εφεξής KNE) προσθιώνουν τα υπερωικά σύμφωνα σε περιβάλλοντα πριν από πρόσθιο φωνήεν και /j/. Ωστόσο, ένα πολύ γνωστό χαρακτηριστικό που συνδέεται με τις νότιες

ελληνικές διαλέκτους είναι η απόλυτη ουράνωση και προστριβοποίηση των υπερωικών στην ίδια θέση. Συγκεκριμένα, τα /k, g, x, ɣ/ προσθιώνονται πριν από /i, e, j/ και τρέπονται σε φατνοουρανικά [tɛ, dz, ɛ, z] (Κρήτη) ή ουρανοφατνιακά [tʃ, dʒ, ʃ, ʒ] (Κύπρος).

2. Τσιτακισμός: Πέρα από την ουράνωση των υπερωικών συμφώνων, παρατηρείται επιπλέον προσθίωση του αρχικού /k/ μπροστά από /i, e, j/ και τροπή του σε /ts/. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την συγχώνευση/σύμπτωση των /k/ και /ts/. Σε μερικά μέρη το φαινόμενο επεκτείνεται και στα /x, g/ τα οποία τρέπονται σε /s/, /dz/.
3. Διπλά σύμφωνα: Είναι ένα χαρακτηριστικό που εμφανίζεται στην ΚΔ και στις δωδεκανησιακές διαλέκτους είναι η διατήρηση των διπλών συμφώνων της αρχαίας ελληνικής. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι ενδεικτικό γλωσσικής διατήρησης σε σχέση με την ΚΝΕ. Ωστόσο, η κυπριακή εμφανίζει και ανάπτυξη νέων διπλών συμφώνων, ακόμη και σε αρχική θέση της λέξης (Armosti, 2011). Στην περίπτωση των τριβόμενων, των έρρινων και των προσεγγιστικών, ο αναδιπλασιασμός αυτός παίρνει απλώς τη μορφή μακρότητας. Στην περίπτωση των άηχων κλειστών, ωστόσο, εκδηλώνεται όχι μόνο ως μακρότητα, αλλά και ως δασύτητα (Newton 1968, Davy & Panayotou 2003, Malikouti 2003, Malikouti Drachman 2009 και Armosti 2011).
4. Διατήρηση του ληκτικού /n/: Η διατήρηση του ληκτικού /n/ αποτελεί χαρακτηριστικό και της ΚΔ.

Ως βάση για την ταξινόμηση των νεοελληνικών διαλέκτων έχουν προταθεί ακόμη τα παρακάτω φωνητικά, μορφολογικά και συντακτικά φαινόμενα:

1. Η απορρίνωση των ρινικών συμπλεγμάτων [mb], [ng], [nd]: πρβ. [ku'bi] < [ku'mbi]
2. Η τροπή του [ɕ] σε [ʃ]: πρβ. ['ɕeri] – ['ʃeri]
3. Η διατήρηση της λεγόμενης χρονικής αύξησης [e'dinate] – ['ðenate]
4. Η χρήση της αιτιατικής ενικού των προσωπικών αντωνυμιών αντί γενικής σε θέση (έμμεσου) αντικειμένου: [se 'leo] – [su 'leo]

5. Η «επίταξη» των άτονων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας ['ðini mu] – [mu 'ðini], (Τριανταφυλλίδης 1938/1993: 66-67).

2.1.1 Φωνητική-φωνολογία της ΚΔ

Στην κυπριακή δεν παρατηρείται ανύψωση ή κώφωση των άτονων φωνηέντων.

Διατηρείται η προφορά των διπλών συμφώνων της αρχαίας ελληνικής, ενώ η προφορά αυτή ενίοτε επεκτείνεται και σε μονά σύμφωνα, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη νέων διπλών συμφώνων: *πρόγραμμαν* ['proɣram:an], *πολύν* [po'l:in] (Panagiotou & Davy 2003, Armostis 2011, Malikouti Drachman 2003, 2009).

Διατηρούνται τα διπλά σύμφωνα της αρχαίας ελληνικής με τη μορφή δασύτητας στα άηχα κλειστά (/k/, /p/, /t/) αλλά και μακρότητας (π.χ. στα έρρινα και στα τριβόμενα) και επιπρόσθετα αναπτύσσονται νέα διπλά / δασέα σύμφωνα, ακόμη και σε αρχική θέση της λέξης, π.χ. *κόκκαλον* ['kok^halon], *εθ θέλω* ['eθθelo], *λλίον* ['l:ion], *πέφτω* [p^h efto], *ττόρος* [t^horos] (Armostis 2011)

Στην κυπριακή έχουμε προσθίωση των ουρανικών και μετατροπή τους σε ουρανοφατνιακά: το [c] προφέρεται ως [tʃ] και το [ɟ] ως [ʃ] μπροστά από πρόσθια φωνήεντα: *εκείνος* [(e)'tʃinos], *κερί* [tʃe'ri], *και* [tʃe], ['ʃerin] *χέριν*.

Παρατηρείται σίγηση των ηχηρών τριβομένων σε μεσοφωνηεντικά περιβάλλοντα: του [ɣ], π.χ. *έφυ{γ}α* ['efia], του [ð] π.χ. *εί{δ}αμεν* ['iamen], του [v] π.χ. *κά{β}ουρας* ['kauras] και του

[s] π.χ. *διαβά{σ}αμε* [eθca'vaamen]. Επίσης, διατηρείται το τελικό [n]: *σπίτιν* ['spitin], *κορούαν* [ko'ruan].

Στην περίπτωση της συνίζησης, στην ΚΔ το άτονο [i] μετατρέπεται σε [k] ή [c], π.χ. το /pe'ðia/ μετατρέπεται σε [pe'θca], το /'psaria/ μετατρέπεται σε ['psarka] (Malikouti-Drachman 1999, Coutsougera 2002, Papanicola 2005, Tsiplakou & Papanicola 2008).

2.1.2 Μορφολογία

Το άρθρο αλλά και η αντωνυμία στην αιτιατική πληθυντικού του θηλυκού είναι *τες* (ΚΝΕ *τις*). Τα αρνητικά μόρια *δεν* και *μην* πραγματώνονται ως [en] και [men] αντίστοιχα. Απαντούν οι ρηματικές καταλήξεις *-ουσιν* και *-ασιν*, π.χ. *υπάρχουσιν*, *επεράσασιν*, αντί των καταλήξεων *-ουν* και *-αν* της Κοινής Νεοελληνικής (*υπάρχουν*, *πέρασαν*). Απαντούν οι τύποι *έναι* και *ένι* αντί για *είναι* *ένουν* (τρίτο πληθυντικού) Είναι συχνό το μόρφημα *-ίσκ-* που δηλώνει μη συνοπτική όψη, π.χ. *φανίσκω* [υφαίνω], *μιαλινίσκω* [μεγαλώνω]. Ο μέλλοντας σχηματίζεται με το μόριο *εν να*, π.χ. *εν να πάω* [θα πάω] και έχει άρνηση *εθ θα* [δεν θα]. Επίσης, παρατηρείται τονισμός στην παραλήγουσα της ονομαστικής πληθυντικού των δευτερόκλιτων ουσιαστικών π.χ. «έξοδοι» στην Κοινή Νέα Ελληνική, αλλά «εξόδοι» στην κυπριακή διάλεκτο. Σημειώνεται, ακόμη, ο τονισμός στην παραλήγουσα της γενικής πληθυντικού των πρωτόκλιτων ουσιαστικών σε *-η* π.χ. «κορών» στην Κοινή Νεοελληνική, αλλά «κόρων» στην κυπριακή διάλεκτο. Απαντάται η μορφολογία αιτιατικής με λειτουργία γενικής στον πληθυντικό των αρσενικών ουσιαστικών β κλίσης (εξαρτάται από το επίπεδο ύφους), όπως για παράδειγμα «τους φίλους», αντί «των φίλων». Επιπλέον, παρατηρούμε διαφορετικά μορφήματα πληθυντικού, αφού απαντάται, για παράδειγμα, τόσο το «γιοι» όσο και το «γιούδες». Ακόμη, σημειώνεται η παρουσία της συλλαβικής αύξησης στους παρελθοντικούς χρόνους όπως και το διαφορετικό γραμματικό μόρφημα της διαλέκτου στο β' πληθυντικό

στους παρελθοντικούς χρόνους. Έχουμε π.χ. «κάνατε» στην Κοινή Νεοελληνική, αλλά «εκάμετε» στην κυπριακή διάλεκτο.

2.1.3 Σύνταξη

Στον τομέα της σύνταξης ένα βασικό χαρακτηριστικό της κυπριακής είναι οι *δισχιδείς ερωτήσεις μερικής αγνοίας* (wh- clefts). Στα κυπριακά, εκτός από ερωτήσεις με μετακίνηση της φράσης π- (wh-), έχουμε και ερωτήσεις με το *εν που* όπως, για παράδειγμα, *ποιος {εν που} ήρτε;* (Grohmann, Panagiotidis & Tsiplakou 2006), αλλά και ερωτήσεις με το *ίντα* και το *ίντα 'μ που*. Το *'μ που* είναι υποχρεωτικό να συνοδεύει το *ίντα*. Έτσι, έχουμε ερωτήσεις όπως:

1. (α) Ίντα 'μ που ήπκιες;

[Τι είναι που ήπκιες;]

- (β) *Ίντα ήπκιες;

Παρόλα αυτά, στην περίπτωση που ακολουθεί ουσιαστικό, το *'μ που* μπορεί να παραλειφθεί:

2. Ίντα κρασίν ήπκιες;

[Τι κρασί ήπκιες;]

Ωστόσο, στην περίπτωση που το *ίντα* λειτουργεί ως προσάρτημα (adjunct), το *’μ που* μπορεί, επίσης, να παραλειφθεί, παρόλο που ακολουθεί ρηματικό στοιχείο, όπως φαίνεται και στο πιο κάτω παράδειγμα:

3. Ίντα ήρτες;

[Γιατί ήρθες;]

Επιπλέον, στην περίπτωση των ερωτήσεων π-, η προαιρετική χρήση του *εμ που* δίνει μια εμφατική χροιά στην ερώτηση:

4. Πκοιος {εμ που} ήρτεν;

Τέλος, στα κυπριακά έχουμε *δισχιδείς δομές εστίασης* (focus clefts) και όχι απλή μετακίνηση του υπό έμφαση στοιχείου, όπως φαίνεται και στο παράδειγμα που ακολουθεί:

5. (α) Εν τη Σταύρην που είδαμεν.

[Είναι τη Σταύρη που είδαμε.]

(β) *Την Σταύρην είδαμεν.

(Gryllia & Lekakou 2007, Tsiplakou κ.ά. 2007, Tsiplakou 2017, 2019, Tsiplakou & Armostis 2020)

Εν συνεχεία θα αναφερθούμε στην περίπτωση των κλιτικών. Στην ΚΝΕ η οριστική έγκλιση σχετίζεται με πρόκληση, ενώ η προστακτική και τα γερούνδια με έγκλιση. Η θέση των κλιτικών στα κυπριακά, σε αντίθεση με την ΚΝΕ, δεν λαμβάνει υπόψη μόνο τη μορφή του ρήματος. Τα κλιτικά στα κυπριακά καταλαμβάνουν τη δεύτερη θέση στην πρόταση, όπως επιβεβαιώνεται και από τα παραδείγματα που ακολουθούν (θέση Wackernagel 1892 / κανόνας Tobler 1875, Mussafia 1898):

6. (α) Είδες το;

[Το είδες;]

(β) Πότε το είδες;

(γ) Εν να το δεις.

[Θα το δεις.]

(δ) Εθ θα το δεις.

[Δε θα το δεις.]

(ε) Εν τζαι είδα το.

[Αλήθεια δεν το είδα.]

(στ) *Εν τζαι το είδα.

(Tsiplakou κ.ά. 2007)

Ολοκληρώνοντας αυτή τη σύντομη αναφορά στη σύνταξη της κυπριακής, σημειώνεται η χρήση συμπληρωμάτων σε γενική, π.χ. *άκουε της γιαγιάς σου*.

2.1.4 Λεξιλόγιο

Στο λεξιλόγιο της ΚΔ υπάρχει πλήθος δανείων λέξεων από τα Ιταλικά, όπως, για παράδειγμα, *το πομιλόρι* [ντομάτα], την Αραβική, π.χ. *η παττίχα* [καρπούζι], τα (μεσαιωνικά) Γαλλικά, π.χ. *η τσαέρα* [καρέκλα], τα (σύγχρονα) Αγγλικά π.χ. *το εξόστ* [η εξάτμιση], καθώς και λέξεις αρχαίας προέλευσης, π.χ. *πόθθεν, όρνιθα* (Τσάκωνα 2006, Γιαγκουλλής 1988, 1989, 1990, 1992).

Ακολουθούν συνοπτικοί πίνακες με τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά της διαλέκτου (Προσαρμογή από Tsiplakou 2006: 165-168, Hadjioannou, Tsiplakou & Kappler 2011).

Πίνακας 1
Φωνολογία

KNE	ΚΔ	Μετάφραση	Χαρακτηριστικό της ΚΔ
[ce]	[tʃe]	Και	πλήρης ουράνωση του [c] πριν από τα πρόσθια φωνήεντα [i] και [e]
[çi'monas]	[ʃi'monas]	Χειμώνας	ουρανοφατνιακό [ʃ] πριν από τα πρόσθια φωνήεντα [i] and [e]
[ba'bas] [ˈpe ⁽ⁿ⁾ de]	[pa'pas] [ˈpe ⁿ de]	Μπαμπάς Πέντε	απουσία ηχηρών κλειστών [b], [d],[g]/[ɟ] (εκτός αν είναι προερρινοποιημένα)
[maya'zja]	[maxa'ʒa]	Μαγαζιά	ουρανοφατνιακό [ʒ]
[ˈalo]	[ˈal:o]	Άλλο	διπλά σύμφωνα
[po'te]	[po'tʰe]	Ποτέ	δασέα άηχα κλειστά
[ˈktima]	[ˈxtima]	κτήμα'	μετατροπή των άηχων κλειστών σε τριβόμενα σε συμπλέγματα συμφώνων
[ce'ri]	[tʃerɪn]	Κερί	τελικό ν
[ˈpsarja]	[ˈpsarka]	Ψάρια	συμφωνοποίηση του άτονου [i] πριν άλλο φωνήεν
[ko'ruða]	[ko'rua]	Κορίτσι	αποβολή μεσοφωνηεντικού συμφώνου (εξαρτάται από το επίπεδο ύφους)
[ˈθelo]	[ˈθelo] και [ˈʒelo]	Θέλω	αλλοφωνία των [θ]~[x]/[ç] (εξαρτάται από το επίπεδο ύφους)
[xo'r{a}o]	[f o'ro] και [xo'ro]	χωρ{ά}ω	αλλοφωνία των [f]~[x] (εξαρτάται από το επίπεδο ύφους)
[e ⁽ⁿ⁾ ʃizo]	[ˈɲdʒizo]	Αγγίζω	δημιουργία προστριβούς στη θέση του [ʃ] (εξαρτάται από το επίπεδο ύφους)

Πίνακας 2
Μορφολογία

ΚΝΕ	ΚΔ	Χαρακτηριστικό της ΚΔ
Τις	Τες	διαφορετική μορφή για την αιτιατική πληθυντικού του θηλυκού γένους στο άρθρο και το κλιτικό
Έξοδοι	Εξόδοι	τονισμός στην παραλήγουσα της ονομαστικής πληθυντικού των δευτερόκλιτων ουσιαστικών
Κορών	Κόρων	τονισμός στην παραλήγουσα της γενικής πληθυντικού των πρωτόκλιτων ουσιαστικών σε -η
των φίλων	τους φίλους	μορφολογία αιτιατικής με λειτουργία γενικής στον πληθυντικό των αρσενικών ουσιαστικών β κλίσης (εξαρτάται από το επίπεδο ύφους)
Γιοι	Γιούδες	διαφορετικά μορφήματα πληθυντικού στη διάλεκτο
Τούτο	Τούντο	συγκεκριμένη δεικτική αντωνυμία στη διάλεκτο
Έχουν είχαν	Έχουσιν είχασιν	διαφορετικό γραμματικό μόρφωμα στο γ πληθυντικό σε ενεστώτα και αόριστο
κάνατε	Εκάμετε	συλλαβική αύξηση στους παρελθοντικούς χρόνους
κάνατε	Εκάμετε	διαφορετικό γραμματικό μόρφωμα της διαλέκτου στο β' πληθυντικό στους παρελθοντικούς χρόνους
Θα	Έννα	δείκτης του μέλλοντα στη διάλεκτο
μη(ν)	Μεν	δείκτης της άρνησης στη διάλεκτο (όχι σε οριστική)

Πίνακας 3

Σύνταξη

ΚΝΕ	ΚΔ	Χαρακτηριστικό της ΚΔ
Το είδες. Δεν το είδες. Πότε το είδες;	Είδες το. Εν το είδες. Πότε το είδες;	κλιτικό σε δεύτερη θέση (Wackernagel / Tobler-Mussafia)
	Εν τζαι είδες το	το κλιτικό δεν είναι δεύτερο στην εμφατική άρνηση που σχηματίζεται με το <i>εν τζαι</i>
Τι είδες;	Ίντα 'μ που είδες;	υποχρεωτική δισχιδής δομή σε ερωτήσεις π- που εισάγονται με το <i>ίντα</i>
Πκοιον είδες;	Πκοιον εν που είδες;	μη υποχρεωτική δισχιδής δομή σε ερωτήσεις π-
Την Ξένια είδες;	Εν την Ξένια που είδες;	δισχιδεείς δομές εστίασης χωρίς συντακτική μετακίνηση του υπό έμφαση στοιχείου
Φέρε το μου. ή Φέρε μου το. Δίνοντάς μου το... ή Δίνοντάς το μου...	Φέρ' μου το. Διώντας μου το...	Υποχρεωτική σειρά Έμμεσο Αντικείμενο > Άμεσο Αντικείμενο στα κλιτικά στην προστακτική και στο γερούνδιο.

2.2. Η κυπριακή ποικιλία: κοινωνιογλωσσολογικές παράμετροι

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η κυπριακή ποικιλία σε συνάρτηση με τις κοινωνιογλωσσικές παραμέτρους που την επηρεάζουν. Θα γίνει αναφορά στο φαινόμενο της *κοινωνικής διγλωσσίας* (diglossia), στην ισοπέδωση των υποποικιλιών της ΚΔ, τον ανάμεικτο γλωσσικό κώδικα των ομιλητών/τριών της ΚΔ και την κοινή κυπριακή ως προϊόν της γλωσσικής αλλαγής

2.2.1 Εισαγωγικά

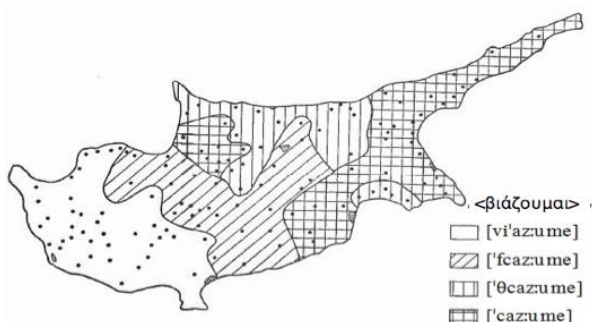
Η ελληνόφωνη Κύπρος αποτελεί μια *κοινωνικά διγλωσσική* (diglossic) κοινότητα.⁵ Ο Ferguson (1959) ορίζει την *κοινωνική διγλωσσία* (diglossia) ως «μια σχετικά σταθερή γλωσσική κατάσταση, στην οποία μαζί με τις κυρίαρχες διαλέκτους μιας γλώσσας, υπάρχει μια αρκετά διακριτή, κωδικοποιημένη, υπερκείμενη ποικιλία, που είναι αποτέλεσμα εκμάθησης, συχνά από το σχολείο, και χρησιμοποιείται κυρίως στο γραπτό λόγο και σε επίσημες προφορικές επικοινωνιακές περιστάσεις» (Ferguson 1959: 336). Η υποκείμενη ή «Χαμηλή» (Low) ποικιλία -σε αντίθεση με την υπερκείμενη ή «Υψηλή» (High) ποικιλία- χρησιμοποιείται στην καθημερινή ανεπίσημη επικοινωνία και είναι αποτέλεσμα φυσικής κατάκτησης.

Στην περίπτωση της ελληνόφωνης Κύπρου, η Κοινή Νεοελληνική (KNE) είναι η «Υψηλή» ή υπερκείμενη ποικιλία, ενώ η ελληνοκυπριακή διάλεκτος (ΚΔ) είναι η «Χαμηλή» ή υποκείμενη ποικιλία. Η KNE χρησιμοποιείται στο δημόσιο πεδίο, στην εκπαίδευση και στα ΜΜΕ, ενώ η ΚΔ χρησιμοποιείται στην καθημερινή ανεπίσημη επικοινωνία. Όπως θα δούμε

⁵ Κάτι ανάλογο παρατηρούμε να συμβαίνει και στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, εφόσον κι εκεί υπάρχει ξεκάθαρη διάκριση, γλωσσική και λειτουργική, ανάμεσα στην τουρκοκυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη τουρκική νόρμα, που είναι και η γλώσσα-στόχος του σχολείου. Συγκεκριμένα, τα σχολικά εγχειρίδια για το γλωσσικό μάθημα εισάγονται από την Τουρκία και η τουρκική νόρμα αντιμετωπίζεται ως η «υψηλή» ποικιλία (Kappler & Tsiplakou 2018). Οι ομιλητές/-τριες χαρακτηρίζουν την πρότυπη Τουρκική ως «τουρκικά της Κωνσταντινούπολης» (Istanbul Türkçesi) και την τουρκοκυπριακή ως «χωριάτικα» (köylü) (Kappler & Tsiplakou 2018, Gaultier-Kizilyürek & Kizilyürek 2004).

στη συνέχεια, λόγω της γλωσσικής επαφής και της αναδυόμενης γλωσσικής αλλαγής, η κοινωνικά διγλωσσική σχέση ενδεχομένως σταδιακά μεταβάλλεται και έχουμε μετάβαση από κοινωνική διγλωσσία σε *διαγλωσσία* (diaglossia)· βλ. Bellman 1998, Auer 2005, 2011, Tsiplakou & Armostis 2020). Όσον αφορά στη σύγχρονη κοινωνιογλωσσική κατάσταση στην Κύπρο, επισημαίνεται ότι υπάρχει *γλωσσική διμορφία* ή *κοινωνική διγλωσσία* (diglossia) μεταξύ της ΚΝΕ και της ΚΔ (Papapanlou 1998, Tsiplakou κ.ά. 2006, Arvaniti 2010). Η πρώτη αποτελεί την επίσημη γλώσσα του κράτους και της εκπαίδευσης και διαφέρει από τη διάλεκτο, επιδρά μάλιστα σε αυτή και επεκτείνεται σε ολοένα και περισσότερα πεδία χρήσης, ενώ η δεύτερη κατακτάται ως φυσική ποικιλία και έχει ενσωματώσει στοιχεία της πρώτης (Μοσχονάς 1996: 123).

Σύμφωνα με τον Κοντοσόπουλο (1969) η διάλεκτος, βάσει των δεδομένων που ίσχυαν το 1969, διαιρείται σε δεκαοκτώ διαλεκτικές ζώνες: 1) Μεσαριά, 2) Δυτική Μεσαριά, 3) Κερύνεια, 4) Καρπασία, 5) Λάρνακα, 6) Λεμεσός, 7) Επισκοπή Λεμεσού, 8) Κρασοχώρια Τροόδους, 9) Νότια Πάφος, 10) Κεντρική Πάφος, 11) Βορειοδυτική Πάφος, 12) Τυλληρία, 13) Μαραθάσα, 14) Σολέα, 15) Πιτσιλιά, 16) Ορεινή, 17) Κοκκινοχώρια και 18) Παραλίμνι. Η τοπική ποικιλία ωστόσο που ξεχωρίζει ως πιο πρότυπη είναι αυτή της Μεσαορίας (Κοντοσόπουλος 1970: 87). Επιπρόσθετα, Ο Newton (1972) περιγράφει τη διάλεκτο ως το σύνολο των διαφόρων τοπικών υποποικιλιών που διακρίνονται μεταξύ τους σε φωνητικό και μορφοσυντακτικό επίπεδο, καθώς και στο επίπεδο των λεξικών ισογλώσσων. Επίσης, (1972: 177–185) περιγράφει διεξοδικά φωνολογική ποικιλότητα από 128 χωριά, όπως στον παρακάτω χάρτη (1972, σελ. 177–185):

Χάρτης 1. Παραλλαγές της συνίζησης (προσαρμογή από το Newton 1972: 204, Τσιπλάκου & Κοντογιώργη 2016: 452)

Η έρευνα του Newton είναι πολύ σημαντική καθώς προσφέρει πλούσια δεδομένα, τα οποία δεν αντικατοπτρίζουν ωστόσο τη συγχρονική κατάσταση της ΚΔ. Η σύγχρονη κυπριακή διάλεκτος (ΚΔ) χαρακτηρίζεται από ομογενοποίηση και συνακόλουθη *ισοπέδωση* (levelling) των τοπικών ποικιλιών, όπως πρώτοι έδειξαν οι Karyoleμου & Pavlou (2001) (βλ. και Tsiplakou κ.ά. 2006). Η πρόσφατη έρευνα υποστηρίζει ότι οι τοπικές (υπο)ποικιλίες δεν είναι πλέον διακριτές και το «δίδωμα» της Μεσαορίας και της πρωτεύουσας, της Λευκωσίας, αποτελεί τη βάση μιας νέας *κοινής* (koine) ποικιλίας, η οποία αποτελεί αποτέλεσμα της εσωτερικής μετανάστευσης και μετακίνησης των ομιλητών/-τριών στα αστικά κέντρα, ιδιαίτερα μετά την τουρκική εισβολή του 1974. Αυτό το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό αφορά στο γεγονός της μετατόπισης του διαλεκτικού συνεχούς από ένα σύνολο επιμέρους και εν μέρει επικαλυπτόμενων βασίλεκτων / «ιδιωμάτων» και της μητροπολιτικής ποικιλίας (Newton 1972) σε ένα υφολογικό συνεχές, όπου η χρήση διαλεκτικών μορφών είναι ενδεικτική των διαφορετικών επιπέδων ύφους (Papapanlou & Sophocleous 2009), τα οποία συσχετίζονται με συγκεκριμένες παραμέτρους της εκάστοτε επικοινωνιακής περίπτωσης. Έτσι η σύγχρονη μορφή της ΚΔ εμφανίζει ενδεχομένως τάσεις αναδόμησης του μοντέλου της κοινωνικής διγλωσσίας, όπως αυτό προτείνεται από το Ferguson (1959). Η βιβλιογραφία περιγράφει την ισοπέδωση των διάφορων τοπικών ποικιλιών εντός της ΚΔ, αλλά και για την ανάδυση μιας παγκύπριας *κοινής* (Newton, 1972: 19, Tsiplakou κ.ά., 2006: 267, Tsiplakou 2009β: 53). Ένα ενισχυτικό στοιχείο που μας ωθεί να υποστηρίξουμε την ύπαρξη ισοπέδωσης των τοπικών ποικιλιών είναι ίσως το γεγονός ότι σήμερα και οι ίδιοι/ες οι ομιλητές/τριες της ΚΔ, κυρίως αυτοί/ες που γεννήθηκαν μετά το 1974, αγνοούν την ύπαρξη των διαφορετικών ποικιλιών μέσα στην ίδια τη διάλεκτο (Tsiplakou κ.ά. 2006: 267).

2.2.2 Ισοπέδωση και δημιουργία κοινής: θεωρητικές προσεγγίσεις

Σύμφωνα με τους/τις Cheshire κ.ά. (1999), το γλωσσικό φαινόμενο της *ισοπέδωσης* των χαρακτηριστικών μιας διαλέκτου (dialect levelling) είναι μια διαδικασία κατά την οποία τα χαρακτηριστικά των τοπικών γλωσσικών υποποικιλιών μιας ποικιλίας υποχωρούν και τη θέση τους παίρνουν άλλα χαρακτηριστικά που εμφανίζονται σε ευρύτερη γεωγραφική κλίμακα ή/και είναι περισσότερο αποδεκτά από τη γλωσσική κοινότητα. Σύμφωνα με τους/τις ίδιους/ες

ερευνητές/τριες, η εμφάνιση της ισοπέδωσης των χαρακτηριστικών σε μια διάλεκτο προκύπτει λόγω της γλωσσικής επαφής ανάμεσα σε ομιλητές/τριες διαφορετικών γλωσσικών ποικιλιών της ίδιας διαλέκτου. Η γλωσσική επαφή, με τη σειρά της, είναι η συνέπεια γεωγραφικών μετακινήσεων και κοινωνικών αλλαγών. Έτσι, σε περίπτωση μετακίνησης μεγάλου πληθυσμού σε μια περιοχή, η σταδιακή ισοπέδωση των χαρακτηριστικών της διαλέκτου παρατηρείται να συμβαίνει με πιο γοργούς ρυθμούς, σε σχέση με την ισοπέδωση που συμβαίνει, όταν επικρατούν πιο σταθερές συνθήκες, όπως αναφέρουν οι Cheshire κ.ά. (1999). Ο Siegel (1997: 128) παρατηρεί, πως η ισοπέδωση παρουσιάζεται τις περισσότερες φορές σε μεγάλες πληθυσμιακά γλωσσικές κοινότητες και πως η διαδικασία αυτή σχετίζεται επίσης με τη βιομηχανοποίηση και τον εκσυγχρονισμό της περιοχής ή των περιοχών όπου ομιλούνται οι διάλεκτοι που υφίστανται την ισοπέδωση.

Σχετικό φαινόμενο με την ισοπέδωση των χαρακτηριστικών μιας διαλέκτου αποτελεί η *δημιουργία κοινής* (koineization). Σύμφωνα με τον Siegel (1993: 6), ο όρος *δημιουργία κοινής* αναφέρεται στη γλωσσική διαδικασία η οποία εμφανίζεται όταν διαφορετικές διάλεκτοι ή τοπικές ποικιλίες με παρόμοια γλωσσικά χαρακτηριστικά έρχονται σε επαφή. Η διαδικασία αυτή, σύμφωνα με τον Siegel (1985: 375), μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση της *κοινής*, η οποία ορίζεται ως η σταθερή ποικιλία που προκύπτει από τη *μείξη* (mixing) και, στη συνέχεια, την *ισοπέδωση* (levelling) μαρκαρισμένων τοπικών χαρακτηριστικών γλωσσικών ποικιλιών, οι οποίες διέπονται από άλλα κοινά γνωρίσματα μεταξύ τους. Φυσικά, για να επιτελεσθεί αυτή η διαδικασία είναι αναγκαίο να υπάρχει έντονη επαφή μεταξύ των ομιλητών/τριών αυτών των ποικιλιών. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τον Siegel (1985: 365), η αλληλεπίδραση των γλωσσικών τοπικών ποικιλιών δεν οδηγεί αναγκαστικά οδηγεί στη δημιουργία κοινής, διότι χρειάζεται να ισχύουν και ορισμένα κοινωνικά / κοινωνιογλωσσικά κριτήρια, τα οποία και αναφέρονται στη συνέχεια.

Ο όρος *κοινή* (koiné ή koine) χρησιμοποιήθηκε αρχικά για να περιγράψει τη μορφή της Ελληνικής που χρησιμοποιούνταν ως *lingua franca*, ως κοινή, δηλαδή, γλώσσα επικοινωνίας στα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια (Siegel 1985: 358, Bubenik 1993). Από γλωσσολογική σκοπιά, η κοινή συμπεριλαμβάνει στοιχεία από διαφορετικές διαλέκτους / γλώσσες, αν και βασίζεται αρχικά σε μία από αυτές.

Σύμφωνα με τον Siegel (1985), εντοπίζονται δύο ειδών κοινές. Το πρώτο, η *τοπική κοινή* (regional koiné), προκύπτει από την επαφή τοπικών διαλέκτων μίας γλώσσας και δεν πρόκειται για μία νέα ποικιλία αλλά για μία διάλεκτο που αποτελεί το προϊόν «συμβιβασμού», στο πλαίσιο εξεύρεσης ενός κοινού μέσου επικοινωνίας με ομιλητές/-τριες άλλων διαλέκτων. Η τοπική κοινή δεν αντικαθιστά τις συνεισφέρουσες διαλέκτους, εφόσον ο/η ομιλητής/-τρια μιας τοπικής κοινής τις περισσότερες φορές δεν κατακτά την τοπική κοινή ως μητρική. Το δεύτερο είδος κοινής στο οποίο αναφέρεται ο Siegel (1985) είναι η *μεταναστευτική κοινή* (immigrant koiné), όπου η γλωσσική επαφή δεν λαμβάνει χώρα στην περιοχή στην οποία ομιλούνται οι διάλεκτοι, αλλά σε άλλη τοποθεσία, όπου μεγάλοι αριθμοί ομιλητών/-τριών διαφορετικών διαλέκτων μεταναστεύουν. Σε περιπτώσεις δημιουργίας μίας μεταναστευτικής κοινής, συνήθως αυτή γίνεται η πρώτη γλώσσα της κοινότητας για τα παιδιά των μεταναστών, αν και δεν είναι η πρώτη γλώσσα των γονέων τους.⁶

Σύμφωνα με τον Trudgill 1986 (βλέπε και Terkourafi 2005: 321), δομικές και κοινωνιογλωσσικές διαδικασίες που συνδέονται άμεσα με τη δημιουργία της κοινής είναι η *μείξη* (mixing), η *ισοπέδωση* (levelling), η *απλοποίηση* (simplification) και η *ανακατανομή* (reallocation). Στη συνέχεια θα εξετάσουμε παραδείγματα αυτών των φαινομένων στην κυπριακή κοινή. Τα κοινωνικοϊστορικά κριτήρια που οδηγούν στη δημιουργία της κοινής και που αναλύονται από τον Tuten (2003: 22) και κωδικοποιούνται από την Terkourafi (2005:

⁶ Ένας ισχυρός παραλληλισμός με τη διαδικασία *δημιουργίας κοινής* (koinéization) αφορά στη διαδικασία *δημιουργίας κρεολής* (creolization). Η διαδικασία δημιουργίας μιας κρεολής (creolization) είναι μια διαδικασία κατά την οποία η επικοινωνιακή χρήση μίας ή και περισσότερων ποικιλιών διευρύνεται. Συχνά, αλλά όχι απαραίτητα, η συγκεκριμένη διαδικασία μπορεί να οδηγήσει στην κατάκτηση της επικοινωνιακά διευρυμένης ποικιλίας ως μητρικής από τα παιδιά που γεννιούνται και μεγαλώνουν σε συνθήκες γλωσσικής επαφής. Οι ποικιλίες που λαμβάνουν μέρος σε αυτή τη διαδικασία χαρακτηρίζονται από γραμματική πολυπλοκότητα και διεύρυνση και η ποικιλία η οποία προκύπτει από τη διαδικασία δημιουργίας κρεολής είναι μια σταθερή γλωσσική ποικιλία που μπορεί να γίνει η μητρική ποικιλία των ομιλητών/-τριών της πρώτης γενιάς παιδιών στο νέο τόπο (Rickford 1977). Σύμφωνα με τον Bickerton (1977), η διαδικασία δημιουργίας μιας κρεολής αφορά στην *κατάκτηση* γραμματικών κανόνων, η πλειονότητα των οποίων δεν είναι παρούσα στις συνεισφέρουσες ποικιλίες. Η σταθερότητα, η συστηματικότητα των νέων γραμματικών χαρακτηριστικών που εμφανίζονται, η διεύρυνση της λειτουργικής χρήσης και ο βαθμιαία αυξανόμενος βαθμός οικειοποίησης της νέας ποικιλίας σε σημείο που να γίνεται η μητρική ποικιλία των ομιλητών/-τριών που αποτελούν την πρώτη γενιά παιδιών μεταναστών, αποτελούν τα πιο σημαντικά επιχειρήματα των ερευνητών/-τριών, μεταξύ των οποίων και ο Siegel (1985), που υποστηρίζουν πως οι δύο διαδικασίες, αυτή της δημιουργίας μιας κρεολής (creolization) αλλά και αυτή της δημιουργίας μιας κοινής (koinéization) είναι παράλληλες, αν όχι και ταυτόσημες. Παρόλα αυτά, η διαδικασία δημιουργίας μιας νέας κοινής ποικιλίας δεν είναι τόσο δραστική όσο η περίπτωση δημιουργίας μιας κρεολής, εφόσον οι ομιλητές/τριες μιας κοινής ήδη μιλούν ποικιλίες αμοιβαία κατανοητές. Μια νέα κοινή ποικιλία προκύπτει ως μια επιπρόσθετη στις υπάρχουσες ομιλούμενες ποικιλίες.

322), είναι τα εξής: η απομόνωση των ομιλητών/τριών και ο μικρός πληθυσμός των ομιλητών/τριών που αποτελούν τη γλωσσική κοινότητα της κοινής, η κοινωνική κινητικότητα, η διαμόρφωση κοινής ταυτότητας και η μη αυστηρή επιβολή κανόνων που σχετίζονται με τη γλώσσα.

Ωστόσο η *ισοπέδωση* και η *δημιουργία κοινής* δεν ταυτίζονται. Η δημιουργία κοινής δεν προϋποθέτει πάντα την ισοπέδωση και μπορεί να περιλαμβάνει τη μείξη χαρακτηριστικών από διάφορες διαλέκτους, φαινόμενο το οποίο οδηγεί σε μία νέα διάλεκτο που είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης ή της «ενοποίησης» των στοιχείων των διαφόρων ποικιλιών που βρίσκονται σε επαφή (Siegel 1985: 365, 369). Το γεγονός ότι τα δύο φαινόμενα διαφέρουν μεταξύ τους ενισχύεται και από το γεγονός ότι η ισοπέδωση δεν είναι φαινόμενο που συναντάμε μόνο κατά την επαφή μεταξύ δύο διαλέκτων, αλλά μπορεί να εμφανιστεί και κατά την αλληλεπίδραση μεταξύ μιας διαλέκτου και μιας κοινής γλώσσας.

Τέλος, σύμφωνα με την Milroy (2002: 9), η διαφορά που υπάρχει μεταξύ της *ισοπέδωσης* της διαλέκτου και της *δημιουργίας κοινής* είναι το γεγονός ότι το φαινόμενο της ισοπέδωσης αφορά στην μείωση των γλωσσικών ποικιλιών εξαιτίας της γλωσσικής επαφής, ενώ αντίθετα η δημιουργία κοινής περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας νέας γλωσσικής ποικιλίας που βασίζεται στη γλωσσική επαφή.

Μια κοινή συνήθως ξεχωρίζει από τη νόρμα. Αποτελεί μια ενδιάμεση, «συμβιβαστική» ποικιλία (Trudgill 1986, Kerswill & Trudgill 2005), που λειτουργεί συνήθως ως *lingua franca* μεταξύ των ομιλητών/τριών των διαφορετικών συμβαλλόμενων ποικιλιών (Siegel, 1985, σελ. 363). Η κοινή είναι το αποτέλεσμα της επαφής και ισοπέδωσης των τοπικών ποικιλιών (Cerruti & Tsiplakou 2020: 7-8, βλέπε και Hinskens 1996, Kerswill 2010, Kerswill & Williams 2000, 2005). Η κοινή μπορεί επίσης να προκύψει όταν υπάρχει έντονη επαφή ανάμεσα στη νόρμα και τη διάλεκτο (βλ., π.χ., Kühn & Braunmüller 2014). Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί πως η κοινή δε θεωρείται μια νέα νόρμα, καθώς τα χαρακτηριστικά της διαλέκτου εξακολουθούν να είναι εμφανή. Παρόλα αυτά, το ότι δεν παρουσιάζονται βασιλευκτικά χαρακτηριστικά, είναι ο λόγος που η κοινή έχει μεγαλύτερο γόητρο (βλ., π.χ., Tsiplakou, 2014α, β).

Όπως αναφέρεται από τους Cerutti και Tsiplakou (2020: 8-10), η διαδικασία ανάπτυξης μιας νέας κοινής ποικιλίας προϋποθέτει αλληλεπίδραση δομικών και κοινωνικογλωσσικών παραγόντων. Μια σημαντική διάκριση είναι αυτή μεταξύ των μεταναστευτικών και των περιφερειακών κοινών (Siegel 1985: 364, βλ. και Kerswill 2002, 2010, 2013). Η μεταναστευτική κοινή (Kerswill & Trudgill, 2005), προκύπτει ως αποτέλεσμα της επαφής μεταξύ κοινοτήτων αποτελούμενων από μετανάστες που μιλούν συγγενείς ποικιλίες. Τέτοια παραδείγματα, όπως αναφέρονται στους Cerutti και Tsiplakou (2020: 8) είναι οι ποικιλίες Χίντι που ομιλούνται στα Φίτζι (Siegel 1987) ή τα Αγγλικά της Νέας Ζηλανδίας (Trudgill 2004, Trudgill κ. ά. 2000), ή οι ποικιλίες που εμφανίζονται σε νέες πόλεις όπως οι Høyanger, Odda και Tyssedal στη Νορβηγία (Kerswill 2006, 2010) και Milton Keynes στην Αγγλία (Kerswill 2002, Kerswill & Williams 2000, 2005).

Ο δεύτερος τύπος κοινής, η υπερτοπική ποικιλία (βλ. Hinskens, Auer & Kerswill 2005: 11-12, αναφορά στους Cerutti και Tsiplakou 2020: 8), είναι το αποτέλεσμα της σύγκλισης των τοπικών ποικιλιών μεταξύ τους ή το αποτέλεσμα της σύγκλισης των τοπικών ποικιλιών προς μια νόρμα· στην τελευταία περίπτωση ο προτεινόμενος όρος είναι *πρόσ-κλιση* (advergence· βλ. Mattheier 1996, Hinskens, Auer & Kerswill 2005, αναφορά στους Cerutti και Tsiplakou 2020: 8). Η διαδικασία διαμόρφωσης μιας νέας κοινής ποικιλίας προκύπτει από διάφορους εξωγλωσσικούς παράγοντες όπως οι δημογραφικές αλλαγές που είναι αποτέλεσμα, για παράδειγμα, μετακινήσεων πληθυσμών σε αστικά κέντρα, μείωση αγροτικών πληθυσμών, ευκολία μεταφοράς, εξάπλωση αλφαριθμητισμού και μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.λπ. στην Ευρώπη. Στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, όπως έχει ήδη προαναφερθεί, οι ελληνοκυπριακές ποικιλίες βρίσκονται στο στάδιο της πλήρους ομογενοποίησης μεταξύ τους (όπως είχαν επισημάνει πρώτοι οι Karyoleμου & Pavlou 2001) και δημιουργείται μια παγκύπρια κοινή που έχει εκτοπίσει πολλά τοπικά χαρακτηριστικά και έχει ενσωματώσει αρκετά στοιχεία της ΚΝΕ, αλλά εμφανίζει και μια σειρά από ενδιάμεσες, υβριδικές μορφοσυντακτικές μορφές (Tsiplakou 2014α, β, Tsiplakou κ. ά. 2016).

Όπως προαναφέρθηκε, ο Trudgill (1986), προτείνει τις ακόλουθες διαδικασίες ως μέρος της συνένωσης: (α) ανάμειξη ποικιλιών (mixing), (ii) ισοπέδωση διαφορών (levelling), (iii)

απλούστευση (simplification), που ορίζεται ως αύξηση της κανονικότητας και (iv) ανακατανομή (reallocation), όπου οι παραλλαγές που έχουν επιβιώσει της ισοπέδωσης έχουν συνδεθεί με νέες γλωσσικές, κοινωνικές ή υφολογικές λειτουργίες στην κοινή. Επίσης, ο Siegel (1985: 372-6) αναφέρει τα ακόλουθα στάδια διαμόρφωσης μιας νέας κοινής ποικιλίας: (α) ο σχηματισμός μιας προ-κοινής (prekoine), η οποία δεν διέπεται από σταθερότητα, (β) η εμφάνιση μιας σταθεροποιημένης κοινής, ενός νέου συστήματος το οποίο διέπεται από απλοποίηση και κανονικότητα χωρίς την παρουσία εξαιρέσεων, (γ) η διευρυμένη κοινή, που χρησιμοποιείται σε αρκετούς διαφορετικούς τομείς της γλωσσικής κοινότητας, (δ) η κοινή ως μητρική ποικιλία, στην οποία οι γλωσσικές καινοτομίες δεν μπορούν να αναχθούν στις αρχικές ποικιλίες (βλ. Cerruti και Tsiplakou 2020: 9). Στο πρώτο στάδιο, αυτό της ανάμειξης, η ισοπέδωση είναι ελάχιστη και η ποικιλότητα είναι έντονη, ειδικά στην περίπτωση των κοινών που εμφανίζονται σε νέες κοινότητες (Kerswill 2010: 234, αναφορά στο Cerruti και Tsiplakou 2020: 9). Στο δεύτερο και τρίτο στάδιο, η ισοπέδωση και η απλοποίηση είναι πολύ πιο έντονες. Ως αποτέλεσμα, υποτίθεται ότι παρατηρείται μεγαλύτερη συστηματικότητα, χωρίς εξαιρέσεις (Tuten 2001: 328). Σε αυτά τα στάδια, μπορούν επίσης να εμφανιστούν ενδιάμεσες μορφές, προϊόντα «συμβιβασμού» (Trudgill 1986: 62), οι οποίες σταθεροποιούνται και γίνονται μέρος της γραμματικής της νέας ποικιλίας. Είναι πιθανόν οι μορφές αυτές να είναι απλούστερες ή πολυπλοκότερες σε σχέση με τη νόρμα και με τη διάλεκτο. Η κυπριακή κοινή είναι μια αρκετά τυπική περίπτωση, καθώς εμφανίζει όλα τα φαινόμενα που αναφέρει ο Trudgill (1986). Μπορούμε να υποθέσουμε ότι στα αρχικά στάδια ανάδυσής της υπήρχαν μείξεις μεταξύ τοπικών ποικιλιών, ενώ σήμερα αφθονούν τα παραδείγματα μείξεων με την ΚΝΕ (βλ. ενότητα 2.2.4). Ένα παράδειγμα ισοπέδωσης στην ΚΔ αποτελεί η υποχώρηση του τοπικού διαλεκτικού τύπου [ˈvoʲja] *βόνγκια* και η απόδοσή του με τον κυρίαρχο τύπο της κοινής [ˈðoʲja] *δόνγκια* [δόντια], δηλαδή η υποχώρηση του τοπικού αλλοφώνου [v] (βλ. ενότητα 2.2.3). Παράδειγμα απλοποίησης αποτελεί η απώλεια της μορφολογικής αιτιατικής ως γενικής πληθυντικού των αρσενικών σε *-ος* και η αντικατάστασή της από την μορφολογική γενική σε *-ων*, που ομαλοποιεί οριζόντια τα κλιτικά παραδείγματα, π.χ. το *τα σπίθκια των αθρώπων* αντικαθιστά σταδιακά το παλιότερο *τα σπίθκια τους αθρώπους* (αλλά για αλλαγές στην κοινή που δεν οδηγούν αναγκαστικά σε απλοποίηση βλ. τη συζήτηση των δισχιδών δομών με επιπλέον μετακίνηση της εστίας στο Cerruti & Tsiplakou 2020: 9-10). Ένα κλασικό παράδειγμα *κοινωνιογλωσσικής-υφολογικής*

ανακατανομής (socio-stylistic reallocation) είναι η παγκύπρια πλέον χρήση του αλλοφώνου [j] έναντι του [ʎ] σε λέξεις όπως [ˈiʝos] *ήλιος*. Η ανακατανομή αναφέρεται στις διαδικασίες με τις οποίες «πραγματώσεις αρχικά από διαφορετικές περιφερειακές διαλέκτους μπορούν, στην αναδυόμενη νέα διάλεκτο, να γίνουν πραγματώσεις που συνδέονται με κοινωνική τάξη, υφολογικές παραλλαγές, ή, στην περίπτωση της φωνολογίας, αλλοφωνικές παραλλαγές» (Kerswill & Trudgill, 2005: 119, αναφορά σε Cerruti & Tsiplakou 2020: 10). Το [j] ήταν κάποτε τοπική πραγματώση, εμφανιζόμενη μόνο στην νοτιοανατολική Κύπρο, αλλά πλέον δεν λειτουργεί ως ενδείκτης γεωγραφικής καταγωγής αλλά ως ενδείκτης αστικής και ίσως νεανικής ταυτότητας (Pappas 2015, Tsiplakou & Armostis 2020).

Η δυναμική της ανάδυσης των κοινών ποικιλιών είναι ιδιαίτερα περίπλοκη λόγω της αλληλεπίδρασης δομικών και κοινωνιογλωσσικών παραγόντων. Όπως αναφέρουν οι Cerruti & Tsiplakou (2020), ανοικτό ζήτημα παραμένει πώς από την αμοιβαία *προσαρμογή* (accommodation) μεταξύ ομιλητών/τριών διαφορετικών ποικιλιών σε ατομικό επίπεδο περνάμε στη γενικευμένη προσαρμογή των γλωσσικών συστημάτων και τι ρόλο παίζουν στη διαδικασία δομικοί παράγοντες, ζητήματα κατάκτησης ή και αντίληψης κάποιων τύπων ή δομών ως πιο *κυρίαρχων* (salient) ή και ως πιο μαρκαρισμένων ή στιγματισμένων και, τέλος, πόσο ρόλο μπορούν να παίξουν στην επιλογή των στοιχείων που θα συμπεριλάβει μια αναδυόμενη κοινή οι γλωσσικές ιδεολογίες.

2.2.3 Διαλεκτική ισοπέδωση στην Κύπρο: ένα παράδειγμα

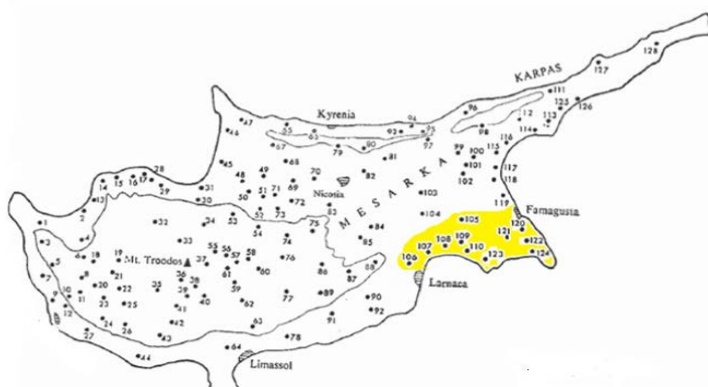
Όπως προαναφέρθηκε, με τον όρο *ισοπέδωση* ή *ομαλοποίηση* (levelling) εννοούμε την υποχώρηση ειδοποιών χαρακτηριστικών που παρατηρούνταν ανάμεσα στις τοπικές ποικιλίες μιας διαλέκτου.⁷ Η διαδικασία αυτή παρατηρείται συχνά σε περιπτώσεις που η γλωσσική κοινότητα, πέρα από τις επιμέρους ποικιλίες που περιλαμβάνει και αποτελούν το διαλεκτικό

⁷ Η γλωσσική διαδικασία της ισοπέδωσης ή ομαλοποίησης (levelling) που παρατηρείται σήμερα στην ΚΔ δεν είναι σύγχρονο φαινόμενο. Σύμφωνα με τον Bubenik, «στους ιστορικούς χρόνους, οι αρχαίες ελληνικές διάλεκτοι υπέστησαν ομαλοποίηση ή ισοπέδωση, δηλαδή σημαντική μείωση της ποικιλομορφίας που τις χαρακτήριζε, γεγονός που οδήγησε στη διαμόρφωση μιας διδιαλεκτικής κοινής, από την οποία προέρχονται όλες οι σύγχρονες ποικιλίες της ελληνικής» (Bubenik 2001: 259).

της συνεχές, είναι *κοινωνικά διγλωσσική* (diglossic) και επίσης όταν υπάρχει έντονη επαφή ανάμεσα στις επιμέρους ποικιλίες και μεταξύ αυτών και της υπερκείμενης πρότυπης γλώσσας.

Όπως προαναφέραμε, μια κοινή μπορεί να αναδυθεί είτε ως κοινό όργανο επικοινωνίας ομάδων μεταναστευτικών πληθυσμών που συνυπάρχουν σε έναν τρίτο κοινό χώρο, όπως είναι, π.χ., η περίπτωση της κοινής της Νέας Ζηλανδίας, είτε λόγω σύγκλισης διαφόρων τοπικών διαλεκτικών ποικιλιών και μεταξύ τους αλλά και προς μία υπερκείμενη ποικιλία (roofing standard).

Για ισοπέδωση των τοπικών ποικιλιών και ανάδυση *κοινής* γίνεται αναφορά από τους Karyolemou & Pavlou (2001), Terkourafi (2005) και Tsiplakou κ.ά. (2006), ενώ μια πρώτη συστηματική μελέτη της ισοπέδωσης των τοπικών στοιχείων σε συγκεκριμένη περιοχή έγινε από τις Τσιπλάκου & Κοντογιώργη (2016). Στην έρευνα αυτή εξετάστηκε η ισοπέδωση της τοπικής ποικιλίας των Κοκκινοχωρίων, 11 χωριών στις επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου γνωστών για την χαρακτηριστική τοπική τους ποικιλία και προφορά:

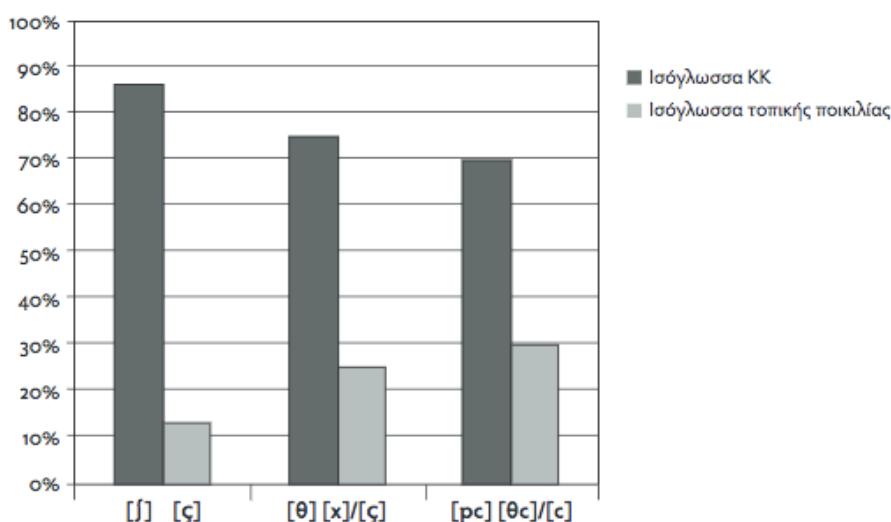

Χάρτης 2. Τα Κοκκινοχώρια (από Newton 1972: 187)

Στη συγκεκριμένη έρευνα, εξετάστηκαν φωνολογικές μεταβλητές. Αρχικά, εξετάστηκε η εναλλαγή μεταξύ ουρανοφατνιακού [ʃ] και ουρανικού [ç] πριν από τα πρόσθια φωνήεντα [i] και [e], π.χ. ['treʃi] *τρέσει* ή ['treçi] *τρέχει*, όπου το ουρανικό είναι το τοπικό αλλόφωνο, ενώ το ουρανοφατνιακό είναι το παγκύπριο αλλόφωνο της κοινής. Επιπλέον, αντικείμενο μελέτης υπήρξε και η εναλλαγή μεταξύ [θ] και [x] / [ç], π.χ. [θo'ro] *θωρώ* ή [ço'ro] *χωρώ*. Το οδοντικό είναι το τοπικό αλλόφωνο ενώ το ουρανικό/υπερωικό είναι το παγκύπριο αλλόφωνο της κοινής. Τέλος, διερευνήθηκε και η απλοποίηση του συμφωνικού συμπλέγματος που

προκύπτει από συνίζηση και συμφωνοποίηση του υποκειμένου /i/ σε [k] / [c], π.χ. /fo'tia/ > [fo'tca] *φωθιά* ή [fo'ca] *φωθιά*. Διευκρινίζεται σε αυτό το σημείο πως η πραγμάτωση με συμφωνικό σύμπλεγμα είναι η παγκύπρια πραγμάτωση ενώ η πραγμάτωση με απλοποίηση συμπλέγματος είναι η τοπική / βασιλεκτική.

Από τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας (βλέπε Γράφημα 1), επιβεβαιώνεται η μεγάλη έκταση της ισοπέδωσης των τοπικών πραγματώσεων, ιδιαίτερα στην περίπτωση της απλοποίησης του συμφωνικού συμπλέγματος, όπου το ποσοστό αποδοχής φτάνει το 30%.

Γράφημα 1. Ισοπέδωση στα Κοκκινοχώρια (από Τσιπλάκου & Κοντογιώργη 2016: 461)

Σε σχέση με τους εξωγλωσσικούς παράγοντες, η ανάλυση έδειξε πως τους τύπους της κοινής κυπριακής προτιμούν οι νεότερες/οι, οι μορφωμένες/οι και οι γυναίκες της μεσοαστικής τάξης (βλ. και Καρμέλλου 2018). Επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε πως έχουμε *αλλαγή άνωθεν* (change from above, Labov 2001).

Ως προς το βασιλεκτικό [ç], που είναι χαρακτηριστικό της τοπικής προφοράς στην περιοχή των Κοκκινοχωρίων, παρόλο που αυτό γενικά είναι υπό ισοπέδωση (βλ. Γράφημα 1) και αντικαθίσταται από το παγκύπριο [ʃ], στην περίπτωση των τύπων του ρήματος *έχω* όπου το [ç] ακολουθεί πρόσθιο φωνήεν, δηλαδή τα *έχεις*, *έχει*, *έχετε*, η ισοπέδωση δεν επικρατεί αφού, σε αυτή την περίπτωση, το βασιλεκτικό αλλόφωνο λειτουργεί ως στοιχείο τοπικής ταυτότητας.

Όμως, η προτίμηση για το [ɟ] μόνο στο συγκεκριμένο λέξημα δείχνει ότι η αντίσταση στην ισοπέδωση έχει περιορισμένη και συγκεκριμένη έκταση. Υπάρχουν πάμπολλα άλλα παραδείγματα ισοπέδωσης: όπως αναφέρεται και από τον Newton, σε φωνολογικό επίπεδο, το τοπικό χειλικό [v] που εμφανίζεται σε λέξεις όπως ['voʎja] *βόνγκια* και αποτελεί χαρακτηριστικό τόσο των νότιων όσο και των δυτικών ποικιλιών της ΚΔ, αντικαθίσταται πλέον από το οδοντικό [ð] της ΚΚ και έτσι κυριαρχεί πια η μορφή ['ðoʎja] *δόνγκια* [δόντια] (βλ. Καρμέλλου 2018).

2.2.4 Η κοινή κυπριακή και το διαλεκτικό συνεχές

Οι Κύπριοι/ες ίσως δεν είναι πλέον σε θέση να διακρίνουν μεταξύ τοπικών ποικιλιών / βασιλέκτων αλλά προβαίνουν σε διακρίσεις υφολογικού χαρακτήρα σε σχέση με την κυπριακή κοινή. Συγκεκριμένα, διακρίνουν ανάμεσα στα *χωρκάτικα* και στα *συσταρισμένα* [τακτοποιημένα, συγυρισμένα] / *ευγενικά κυπριακά* καθώς και χρησιμοποιούν τον όρο *ελληνικά* ή *καλαμαρίστικα* όταν αναφέρονται στην ΚΝΕ ενώ, όταν αναφέρονται στην ΚΝΕ όπως ομιλείται στην Κύπρο, χρησιμοποιούν τον όρο *ελληνικά της Κύπρου*. Παρόλα αυτά, οι όροι *συσταρισμένα* και *ευγενικά* παραπέμπουν σε μια ενδιάμεση ποικιλία, που περιέχει και στοιχεία της ΚΝΕ, αλλά ωστόσο παραμένει μια κυπριακή ποικιλία, αφού οι Κύπριοι/ες ομιλητές/τριες δεν θεωρούν ότι μιλούν μια ποικιλία που δεν είναι η φυσική τους. Αντιλαμβάνονται, όμως, την ίδια στιγμή, πως εναλλάσσουν τον λόγο τους με βάση το επικοινωνιακό πλαίσιο όπου βρίσκονται κάθε φορά, όπως επιβεβαιώνει και το παράδειγμα που ακολουθεί (Tsiplakou 2014α, β):

7. Σταυρούλα: Τώρα σ' εμένα μιλάς κυπριακά;
Έλενα: Ναι, τώρα εσένα εν κυπριακά που σου μιλάω,
αλλά όι τα κυπριακά που εν να μιλήσω
με τους δικούς μου,
αλλά τα κυπριακά που καταλάβεις εσύ

που είσαι καλαμαρού,
μιλώ σου έτσι *συσταρισμένα*,
πκιο *επίσημα κυπριακά*, ας το πούμεν.

Σταυρούλα: *Καλαμαρίζεις*, δηλαδή;

Έλενα: Όι, εθ θα έλεγα ότι *καλαμαρίζω*, εν κυπριακά.
Έτσι θα emίλουν τζαι σ'έναν άγνωστον Κυπραίον.
Καλαμαρίζω μόνον όταν πάω στην Ελλάδαν.

(Tsiplakou 2014α: 165)

Όπως παρατηρούμε στο πιο πάνω παράδειγμα, η ομιλήτρια έχει κοινωνιογλωσσική ενημερότητα τόσο ως προς την εναλλαγή του ύφους της, όσο και για την περίσταση επικοινωνίας στην οποία θα χρησιμοποιούσε το συγκεκριμένο επίπεδο ύφους. Επιπλέον, είναι ξεκάθαρο πως η ομιλήτρια δεν θεωρεί ότι υιοθετεί έναν γλωσσικό κώδικα εκτός του φυσικού της γλωσσικού ρεπερτορίου.

Η Terkourafi (2005) αναφέρει πως ήδη από τα τέλη του 14^{ου} αιώνα μιλιόταν στο νησί η «κυπριακή κοινή», δηλαδή μια γενικευμένη υπερτοπική ποικιλία που χρησιμοποιούνταν από τα ανώτερα στρώματα της τοπικής κοινωνίας και βασιζόταν στην τοπική ποικιλία της Μεσαορίας, η οποία μιλιόταν στη Λευκωσία, που ήταν ήδη από τότε το διοικητικό κέντρο του νησιού.⁸

Ο μικρός πληθυσμός της Κύπρου, οι δημογραφικές και κοινωνικές αλλαγές που προκάλεσε η τουρκική εισβολή του 1974, καθώς επίσης και τα πλούσια και αξιόλογα γλωσσικά ερεθίσματα που δέχονται οι νέοι, είναι οι βασικές αιτίες που οδήγησαν στην ανάδυση της κοινής (Τερκουράφη 2005: 320). Ως επέκταση αυτού, παρατηρήθηκε η ισοπέδωση των διαλεκτικών γνωρισμάτων των υπόλοιπων τοπικών ποικιλιών και σταδιακά συντελέστηκαν και δομικές αλλαγές στην ίδια την κοινή (Tsiplakou κ.ά. 2006: 266). Ένας άλλος παράγοντας που

⁸ Στην τοπική ποικιλία της Μεσαορίας βασίζεται και η σύγχρονη κυπριακή κοινή σύμφωνα με τον Newton (1972: 19).

οδήγησε στην αλλαγή της γλωσσικής φυσιογνωμίας του νησιού, σύμφωνα με την Καρυολαίμου (2000), είναι η επέκταση της δημόσιας και υποχρεωτικής εκπαίδευσης και μέσω της οποίας η ΚΝΕ έγινε οικεία σε ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό Κυπρίων ομιλητών/τριών. Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια τη συνειδητοποίηση της διαφοράς που υπάρχει ανάμεσα στην πρότυπη ελληνική και τις διαλεκτικές χρήσεις.⁹

Η Καρυολαίμου από πολύ νωρίς (2000) είχε επισημάνει αναφέρεται την ύπαρξη ενός διπολικού διαλεκτικού άξονα. Στον ένα πόλο, τον ακρολεκτικό, βρίσκεται μια περιφερειακή νόρμα της Νέας Ελληνικής που διατηρεί κάποια βασικά διαλεκτικά χαρακτηριστικά (βλ. και Arvaniti 2010). Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι φωνολογικά (διατήρηση των διπλών συμφώνων), μορφολογικά (χρήση συνηρημένων ρηματικών τύπων: *αγαπώ*, *τραγουδώ*, αντί των ασυναίρετων τύπων που χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο στην ΚΝΕ, τόσο στον προφορικό λόγο όσο και στη λογοτεχνία: *αγαπάω*, *τραγουδάω*, ή επίσης η διατήρηση της αύξησης στους ιστορικούς χρόνους) και λεξιλογικά (χρήση ιδιαίτερων λεξικών μονάδων). Διατηρεί επίσης στοιχεία που θα μπορούσαμε να τα χαρακτηρίσουμε συστηματικά, δηλαδή στοιχεία που αντανakλούν την οργάνωση του διαλεκτικού συστήματος, όπως π.χ. η χρήση του αορίστου στη θέση του παρακειμένου και συχνά του υπερσυντελικού,¹⁰ καθώς και στοιχεία διαλεκτικής προσωδίας (τονισμός και πέρα από την προπαραλήγουσα). Στον άλλο πόλο, το βασιλεκτικό, βρίσκονται οι τοπικές ποικιλίες που διατηρούν χαρακτηρισμένα τοπικά στοιχεία όπως για παράδειγμα η χρήση διαλεκτικής μορφολογίας του ρήματος, π.χ. *ένουσιν*, *έχει* κ.λπ. Οι δύο πόλοι δεν αντιπροσωπεύονται και από διαφορετικούς/ές ομιλητές/τριες: ο/η ίδιος/α ομιλητής/τρια μπορεί να μετακινείται κατά μήκος αυτού του άξονα και να τοποθετείται άλλοτε στο ακρολεκτικό άκρο και άλλοτε στο βασιλεκτικό, αρκεί να διαθέτει την απαραίτητη επικοινωνιακή και γλωσσική ικανότητα (Καρυολαίμου, 2000: 45). Η κοινή βρίσκεται ανάμεσα σε αυτούς τους δύο πόλους.

⁹Αποτέλεσμα της συνειδητοποίησης αυτής είναι διαδικασίες όπως οι υπερδιορθώσεις ή οι υπερδιαλεκτισμοί καθώς και φαινόμενα αποτυχίας προσαρμογής του λόγου (Καρυολαίμου 2000: 44).

¹⁰Αν και τα στοιχεία αυτά πρόσφατες έρευνες απέδειξαν ότι υφίστανται αλλαγές· βλ. Melissaropoulou κ.ά. (2013) και Tsiplakou κ.ά. (2019) καθώς και τη συζήτηση για τους περιφραστικούς χρόνους που ακολουθεί.

2.2.4.1 Η κοινή ως ενδιάμεση, μεικτή ποικιλία

Οι κοινές γενικά θεωρούνται *ενδιάμεσες* (intermediate) γλωσσικές ποικιλίες μεταξύ διαλέκτων / βασιλέκτων και πρότυπων γλωσσών (Auer, Hinskens & Kerswill 2005, Cerruti & Tsiplakou 2020, Trudgill 1986, Kerswill & Trudgill 2005, Kerswill 2013), οι οποίες επίσης επηρεάζονται δομικά από την έντονη επαφή τους με την πρότυπη ποικιλία. Οι ενδιάμεσες ποικιλίες, κατά μία έννοια, αποτελούν το τελικό προϊόν της μερικής σύγκλισης ή μερικής προσ-κλισης (advergence) προς τις πρότυπες (σχετικά με τον όρο βλ. Mattheier 1996, Kühn & Braunmüller 2014, Tsiplakou 2014α, β, Cerruti & Tsiplakou 2020). Ο όρος *ενδιάμεσες* μπορεί να αναφέρεται τόσο στην κοινωνιογλωσσική τους θέση και λειτουργία όσο και στην ενδεχόμενη μεικτή φύση των δομικών τους χαρακτηριστικών, των γραμματικών τους. Η «μεικτή» φύση των κοινών μπορεί να οφείλεται είτε στη συνύπαρξη και (ελεύθερη) εναλλαγή στοιχείων και κανόνων από τα γραμματικά συστήματα των υποκείμενων διαλέκτων/βασιλέκτων και της υπερκείμενης πρότυπης (roofing standard) είτε στην ανάδυση υβριδικών/μεικτών γραμματικών μορφών.¹¹ Η «ανάμεικτη» φύση της σύγχρονης κυπριακής κοινής σε κάθε γλωσσικό επίπεδο λειτουργεί ως ένδειξη για το γεγονός πως η κυπριακή διάλεκτος είναι σε διαδικασία γλωσσικής αλλαγής.

Ενδεικτικά, παρατίθενται χαρακτηριστικές περιπτώσεις γλωσσικών παραλλαγών και εναλλαγών που εντοπίζονται στην υπό διαμόρφωση κυπριακή κοινή.

Στο (8) έχουμε μια ιδιότυπη μορφή μείξης κωδίκων (Tsiplakou 2014α, β), καθώς έχουμε χρήση της κυπριακής δισχιδούς δομής εστίασης έναντι της μετακίνησης με στόχο την εστίαση, που θα ήταν η αντίστοιχη δομή της KNE:

8. Είναι εμείς που δουλεύουμε.

[Εμείς είμαστε αυτοί που δουλεύουμε.]

¹¹ Η κοινή (koiné) μπορεί να είναι μια ποικιλία γοήτρου (Rowe & Grohmann 2013, 2014), λόγω της διαφοράς της από τις τοπικές, βασιλεκτικές μορφές, αλλά και λόγω της υβριδικής, δομικά μεικτής φύσης της. Αυτό σημαίνει ότι τοπικά χαρακτηριστικά και χαρακτηριστικά της πρότυπης γλώσσας μπορεί να συνυπάρχουν σε μια μορφή κοινωνιογλωσσικού «συμβιβασμού» που επιτρέπει την επιβίωση και την ορατότητα τόσο της πρότυπης όσο και της διαλέκτου (Τσιπλάκου 2014β: 164).

Στο παράδειγμα στο (8) ωστόσο ο/η ομιλητής/τρια αλλάζει τη μορφολογία του ρήματος με στόχο αυτό να θυμίζει τη μορφολογία του ρήματος στην ΚΝΕ χωρίς, όμως, να διαφοροποιεί τη δισχιδή μορφή της πρότασης. Έτσι, έχουμε κυπριακή σύνταξη με μορφολογία στο ρήμα *είναι* που μοιάζει με αυτήν της ΚΝΕ.

9. Ποιον είναι / ήταν που είδατε;

[Ποιον είδατε;]

(Tsiplakou 2014α, β)

Στα πιο πάνω δεδομένα στο (9) ο/η ομιλητής/τρια χρησιμοποιεί μορφολογία ΚΝΕ αλλά δομή ΚΔ, αφού προβαίνει σε χρήση δισχιδούς ερώτησης π- (wh- cleft) και όχι σε απλή μετακίνηση στοιχείου π- (wh- movement), που θα ήταν η αντίστοιχη δομή της ΚΝΕ. Και πάλι, ωστόσο, ο/η ομιλητής/τρια αλλάζει τη μορφολογία του ρήματος με στόχο αυτό να θυμίζει τη μορφολογία του ρήματος στην ΚΝΕ (*είναι* / *ήταν* αντί *εν*).

Όσον αφορά τη μορφολογία, η μείξη κωδίκων παρατηρείται σε παραλλαγές όπως αυτές στο (10):

(α) Παρελθοντικοί ρηματικοί τύποι χωρίς την παρουσία της χρονικής αύξησης ή/και με την κατάληξη *-ατε* της ΚΝΕ:

10. Ευχαριστούμε για την τιμή που μας κάμετε/εκάματε

[Ευχαριστούμε για την τιμή που μας κάνατε.]

(παράδειγμα από Tsiplakou 2014α, β)

(β) Ασυναίρετοι τύποι ενεστώτα ενεργητικής φωνής σε κατά τα άλλα κυπριακό περιβάλλον (η κυπριακή παραδοσιακά δεν έχει ασυναίρετους τύπους):

11. Να, τώρα εσένα εν κυπριακά που σου μιλάω.

[Να, τώρα σε σένα, κυπριακά μιλάω.]

Σε αντίθεση με την ΚΝΕ, στα βασιλεκτικά κυπριακά δεν υπήρχαν περιφραστικοί χρόνοι όπως ο Παρακείμενος, ο Υπερσυντέλικος και ο Συντελεσμένος Μέλλοντας τύπου Α, δηλαδή με το ρήμα έχω + -ει (άκλιτο ρηματικό τύπο).¹² Ο Αόριστος λειτουργούσε επίσης ως παρακείμενος και ως υπερσυντέλικος (Μενάρδος 1925/1969). Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι οι περιφραστικοί χρόνοι έχουν αρχίσει να εμφανίζονται στην κυπριακή κοινή (Melissaropoulou κ.ά. 2013, Tsiplakou κ.ά. 2016, 2019). Ωστόσο, παραδείγματα όπως τα (12) - (13) δείχνουν ότι αυτοί οι περιφραστικοί χρόνοι δεν λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο, σημασιολογικά, που λειτουργούν και στην ΚΝΕ: Ο χρόνος στο (12) δεν σημαίνει «συντελεσμένο στο παρόν», ούτε ο χρόνος στο (13) σημαίνει «προτερόχρονο στο παρελθόν», όπως συμβαίνει με τις αντίστοιχες δομές στην ΚΝΕ (Tsiplakou κ.ά. 2016: 15, Tsiplakou κ.ά. 2019):

12. Έχω αφυπηρετήσει τον Αύγουστο

[Έχω αφυπηρετήσει (:αφυπηρέτησα) τον Αύγουστο.]

(Melissaropoulou, Tsiplakou, Tsolakidis, Themistokleous 2013: 163,
Tsiplakou & Armostis 2020: 330)

13. Η Σάνη έχει κάμει σκηνοθεσία στα Λατσιά, έκαμε σκηνοθεσία στα Λατσιά.

[Η Σάνη έχει κάνει / έκανε σκηνοθεσία στα Λατσιά]

(Melissaropoulou, Tsiplakou, Tsolakidis & Themistokleous 2013: 163)

¹² Παραδοσιακά, όπως και σε πολλές άλλες νεοελληνικές διαλέκτους, εμφανίζονται όμως περιφραστικοί χρόνοι με το έχω /είμαι + μένος, -η, -ο, π.χ.

Έχω το μαεϊρεμένο το πουργούρι.
[Το έχω μαγειρέψει το πηγούρι.]

ή

Είμαι θκιεβασμένη.
[Είμαι διαβασμένη (: έχω διαβάσει).]

14. Εκάμαν μου ίντερβιου τζαι είχα τους αναφέρει την έρευναν που έκαμα.

[Μου έκαναν συνέντευξη και τους είχα αναφέρει (: ανέφερα) την έρευνα που έκανα (: είχα κάνει).]

(Tsiplakou, Armostis & Evripidou 2016: 15)

Ο Παρακείμενος στο παράδειγμα (12) χρησιμοποιείται στη θέση του Αορίστου. Ένας/μία φυσικός/ή ομιλητής/τρια της ΚΝΕ θα έκρινε αντιγραμματική την πιο πάνω πρόταση, λόγω της παρουσίας του χρονικού επιρρηματικού προσδιορισμού *τον Αύγουστο*. Επίσης, στο (13) ο Παρακείμενος χρησιμοποιείται ως ισοδύναμος με τον Αόριστο, όπως φαίνεται από την ελεύθερη εναλλαγή τους. Στο (14) έχουμε Υπερσυντέλικο, ο οποίος όμως δεν σημαίνει «προτερόχρονο στο παρελθόν». Χρησιμοποιείται ως Αόριστος - με μια πρόσθετη emphatic αφηγηματική λειτουργία (βλ. Tsiplakou κ. ά. 2016, 2019 για λεπτομέρειες και ανάλυση). Ειδικά ο Υπερσυντέλικος, επομένως, λόγω της επιπρόσθετης πραγματολογικής / αφηγηματικής του λειτουργίας, δεν είναι μια απλή παραλλαγή του κυπριακού Αορίστου, αλλά μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι είναι ένας νέος, υβριδικός γραμματικός τύπος.

Ακολουθεί ένα παράδειγμα μείξης από το μορφολογικό επίπεδο της γλώσσας:

15. Α: Έφαα τζαι πουργουράκι, έφαα τζαι πισσούλα.

[Α: Έφαγα και πηγουράκι, έφαγα και τσιχλίτσα.]

(από Τσιπλάκου υπό δημοσίευση)

Συγκεκριμένα, στο (15) παρατηρούνται οι καταλήξεις των υποκοριστικών της ΚΝΕ σε συνδυασμό με κυπριακά λεξικά μορφήματα (το κυπριακό υποκοριστικό είναι το ['u{ð}a] (θηλ.), ['u{ð}in] (ουδ.)).

Στα παραδείγματα στο (16) έχουμε μείξη στο φωνολογικό επίπεδο. Στο (16α) ο ομιλητής χρησιμοποιεί τόσο το αλλόφωνο [c], που προσομοιάζει με αυτό της ΚΝΕ, και εμφανίζεται και η κυπριακή παραλλαγή [tʃ] σε δύο πραγματώσεις της ίδιας λέξης, [ce] / [tʃe] και μέσα στην ίδια *συνομιλιακή συνεισφορά* (turn), που κατά τα άλλα είναι πλήρως κυπριακή (με εξαίρεση το *-άκι* στο *παραθυράκι*). Είναι δύσκολο να υποστηρίξουμε ότι έχουμε εναλλαγή από την ΚΔ

(έχουμεν με τελικό –ν) στην ΚΝΕ ([ce]) και πάλι πίσω στην ΚΔ (μετακινηθούμεν με τελικό –ν, τζιαμαί), καθώς δεν υπάρχει καμία αλλαγή στο συγκείμενο ή στους συμμετέχοντες, στη θέση και τη σχέση μεταξύ τους, ή αλλαγή θέματος οποιουδήποτε είδους (πρβλ. Auer 1999, Τσιπλάκου 2009α, Τσιπλάκου 2009β και την εκτενή συζήτηση στο κεφάλαιο 3). Αντίστοιχα, στο (16β) ο κυπριακός φθόγγος [tʃ] εμφανίζεται στο ίδιο εκφώνημα με το φθόγγο [c] της Κοινής Νέας Ελληνικής (βλ. και Τσιπλάκου κ.ά. 2016, Τσιπλάκου 2017, Τσιπλάκου & Armostis 2020). Η εναλλακτική λύση είναι λοιπόν να εξεταστεί το ενδεχόμενο ότι έχουμε να κάνουμε με ένα σχετικά μεικτό φωνολογικό σύστημα που επιτρέπει την σχεδόν ελεύθερη εναλλαγή [c] και [tʃ]:

16. (α) Α: Έχουμεν και παραθυράκι. Να μετακινηθούμεν τζιαμαί;
 Β: Δεν πειράζει, τζαι δαμαί εν οκκεί.
 [Α: Έχουμε και παραθυράκι. Να μετακινηθούμε εκεί;
 [Β: Δεν πειράζει, και εδώ είναι ΟΚ.]

(δεδομένα από Τσιπλάκου υπό έκδοση)

- (β) Έπεφτεν η ώρα εφτά κι εξύπναν η ώρα τέσσερις τζ'ελάλεν «καφέ!».
 [Κοιμόταν η ώρα εφτά και ξυπνούσε η ώρα τέσσερις και έλεγε «καφέ!».]

(Τσιπλάκου, Armostis & Evripidou 2016: 3)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η περίπτωση της πρόκλισης και ιδιαίτερα η περίπτωση της απροσδόκητης πρόκλισης για την οποία θα γίνει λόγος στη συνέχεια (Pappas 2014, Tsiplakou κ.ά. 2016, Leivada κ.ά. 2017, Tsiplakou 2017, 2019, Grohmann κ.ά. 2017). Στην ΚΝΕ το κλιτικό εμφανίζεται προρηματικά εάν το ρήμα είναι παρεμφατικό, αλλά μεταρηματικά εάν το ρήμα είναι σε προστακτική έγκλιση ή γερούνδιο. Στη γραμματική της κυπριακής, σε αντίθεση με αυτήν της ΚΝΕ, τα κλιτικά εμφανίζονται στη 2^η θέση ή, ορθότερα, μετά από το πρώτο συστατικό της πρότασης και βέβαια αμέσως αριστερά του ρήματος (θέση Wackernagel / Tobler-Mussafia). Συγκεκριμένα, εμφανίζονται υποχρεωτικά μετά από συνδέσμους, την άρνηση, τα μόρια *εν να* και *να*, τις ερωτηματικές και αναφορικές αντωνυμίες, τις δομές εστίασης και μετά το ρήμα όταν αυτό είναι στην πρώτη θέση. Ωστόσο, υπάρχουν παραδείγματα αυθόρμητου προφορικού λόγου όπου πρόκλιση και έγκλιση βρίσκονται σχεδόν σε ελεύθερη εναλλαγή, όπως στο (17):

17. Τα εκατάφερες, Σταυρούλλα; Ήβρες το;

[Τα κατάφερες, Σταυρούλα; Το βρήκες;]

Το γεγονός πως η απροσδόκητη πρόκλιση εμφανίζεται σε διαφορετικά διαλεκτικά φωνολογικά, μορφολογικά και συντακτικά περιβάλλοντα είναι κάτι που υποδηλώνει ότι μπορεί να είναι τείνει να γίνει μέρος του γραμματικού συστήματος της κοινής κυπριακής. Καθώς η πρόκλιση είναι το θέμα αυτής της διατριβής, θα ασχοληθούμε με αυτήν αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια.

2.2.4.2 Από τη διγλωσσία στη διαγλωσσία;

Ο Auer (2005, 2011) πρότεινε μια τυπολογία σχέσης διαλέκτου και νόρμας που κυμαίνεται από τον Τύπο 0 (εξωγλωσσική διγλωσσία, όπου η κοινή είναι συνήθως μια γενετικά και ιστορικά μη συγγενής γλώσσα) έως τον Τύπο Δ (όπου η διείσδυση της νόρμας στη διάλεκτο είναι τόσο ισχυρή, ώστε οδηγεί σε αποδιαλεκτοποίηση). Μεταξύ αυτών των δύο άκρων βρίσκεται ο τύπος Α (ενδογλωσσική μεσαία γλωσσική διμορφία, όπου η νόρμα χρησιμοποιείται αποκλειστικά γραπτώς, ο τύπος Β (ενδογλωσσική γλωσσική διμορφία, όπου

η νόρμα χρησιμοποιείται και προφορικά, αν και σε συγκεκριμένους, σαφώς οριοθετημένους τομείς) και ο τύπος Γ (διαγλωσσία, όπου ανακύπτουν κοινωνιόλεκτοι ως ενδιάμεσες ποικιλίες μεταξύ νόρμας και βασιλέκτων, σχηματίζοντας ένα συνεχές ανάμεσα σε διάλεκτο και νόρμα· βλ. Bellmann 1998). Με βάση τη συζήτηση στην Καρυολαίμου (2000, 2001), ο Auer ορθώς υποστηρίζει τη διαγλωσσία Τύπου Γ για την περίπτωση της ΚΔ. Όπως έχει υποστηριχθεί σε προηγούμενες εργασίες (Τσιπλάκου, 2014α, β), η κίνηση προς τον Τύπο Δ αποδίδεται στο κεκαλυμμένο κύρος που προσδίδεται στην κυπριακή κοινή ακριβώς επειδή οι πραγματώσεις της συσχετίζονται με τη νόρμα. Συγκεκριμένα, η δομική υβριδικότητά της αποτελεί ένα «συμβιβασμό» μεταξύ νόρμας και διαλέκτου και ως εκ τούτου η κυπριακή κοινή λειτουργεί ως αντιστάθμισμα ενάντια στην πλήρη αποδιαλεκτοποίηση.

Για τον ίδιο λόγο, η κοινωνική διγλωσσία μεταξύ ΚΝΕ και κυπριακής διαλέκτου εξακολουθεί να υφίσταται (Papapavlou 1998, Papapavlou & Sophocleous 2009, Arvaniti 2010, Tsiplakou 2011, 2014α, β). Η κοινή είναι μέρος του κυπριακού διαλεκτικού συνεχούς, αν και τα δεδομένα μπορεί να εκληφθούν ως διγλωσσίας τύπου Γ, διαγλωσσίας (Bellmann 1998, Auer 2005, 2011, βλ. επίσης Rowe & Grohmann 2013, 2014). Κάτω από τέτοιες συνθήκες ευνοείται η ανάπτυξη ενός μικτού, υβριδικού συστήματος. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η ΚΝΕ παραμένει εκτός του διαλεκτικού συνεχούς και η μη σύγκλιση της κοινής κυπριακής με τη νόρμα ενδεχομένως υποδηλώνει και ατελή κατάκτηση της δεύτερης διαλέκτου, ανάλογα με την περιοχή της γραμματικής ή το γραμματικό φαινόμενο (πρβλ. Grohmann 2014, Grohmann κ. ά. 2016, 2017, Tsiplakou 2017, 2019). Όσον αφορά τη δυναμική της κοινωνικογλωσσικής κατάστασης, παρά το ανερχόμενο κύρος της κοινής κυπριακής, η ΚΝΕ παραμένει σε μεγάλο βαθμό η «Υψηλή» ποικιλία.

2.3 Σύνοψη

Ο γλωσσικά ανάμεικτος χαρακτήρας της κυπριακής κοινής παράλληλα με την ταυτόχρονη ισοπέδωση των τοπικών ποικιλιών παρέχουν έντονες ενδείξεις πως η κυπριακή διάλεκτος βρίσκεται στη διαδικασία γλωσσικής αλλαγής. Τα δεδομένα που αφορούν στην απροσδόκητη πρόκληση που εμφανίζονται στην κυπριακή επιβεβαιώνουν το γεγονός αυτό. Στο

συγκεκριμένο κεφάλαιο διερευνήθηκε το θεωρητικό πλαίσιο σε σχέση με τις κοινωνιογλωσσικές παραμέτρους της γλωσσικής αλλαγής, καθώς και το γεγονός πως η κυπριακή διάλεκτος τείνει προς διαγλωσσία. Εφόσον η απροσδόκητη πρόκληση τείνει να γίνει μέρος του γραμματικού συστήματος της κοινής κυπριακής, στη συνέχεια θα επικεντρωθούμε σε θεωρητικές προσεγγίσεις σε σχέση με τη φύση και τη θέση των κλιτικών διαγλωσσικά, αλλά και στην ΚΔ και στην ΚΝΕ, ώστε να διερευνηθούν οι παράγοντες που διευκολύνουν ή περιορίζουν τη διαδικασία της γλωσσικής αλλαγής στην περιοχή αυτή της σύνταξης της διαλέκτου.

Κεφάλαιο 3

Ερευνητικά ερωτήματα και θεωρητικό πλαίσιο

3.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Όπως προαναφέραμε, η παρούσα έρευνα εξετάζει κατά πόσον η γλωσσική επαφή της κυπριακής διαλέκτου (ΚΔ) με την Κοινή Νέα Ελληνική (ΚΝΕ) οδηγεί σε αλλαγή στη σύνταξη της κυπριακής. Πιο συγκεκριμένα, διερευνώντας τη δυνατότητα μεταβολής της θέσης των κλιτικών (δηλαδή των αδύνατων, μη τονικών τύπων της προσωπικής αντωνυμίας σε γενική και αιτιατική, που συντακτικά είναι κυρίως αντικείμενα) στα κυπριακά, η διατριβή επιχειρεί τη διερεύνηση της φύσης της αλλαγής, καθώς και των παραγόντων που την επηρεάζουν, όπως και την ενδεχόμενη διεπίδραση εσωτερικών (γραμματικών, δομικών) και κοινωνιογλωσσολογικών παραγόντων.

Όπως αναφέραμε και στα προηγούμενα κεφάλαια, στη γραμματική της κυπριακής, σε αντίθεση με αυτήν της ΚΝΕ, τα κλιτικά εμφανίζονται στη δεύτερη θέση (θέση Wackernagel) ή, ορθότερα, μετά από το πρώτο συστατικό της πρότασης αλλά και αμέσως αριστερά του ρήματος (θέση Tobler-Mussafia). Συγκεκριμένα, εμφανίζονται υποχρεωτικά μετά από συνδέσμους, την άρνηση, τα μόρια *εν να* και *να*, τις ερωτηματικές και αναφορικές αντωνυμίες, τις δομές εστίασης και μετά το ρήμα όταν αυτό είναι στην πρώτη θέση.

Αναλυτικότερα, οι νεοελληνικές διάλεκτοι χωρίζονται σε τρεις ομάδες όσον αφορά τα κλιτικά:

Στην περίπτωση της ΚΝΕ, η θέση του κλιτικού εξαρτάται από το αν το ρήμα είναι *παρεμφατικό* (finite) ή όχι. Συγκεκριμένα, στην ΚΝΕ η παρεμφατικότητα του ρήματος (και συγκεκριμένα η μορφολογική δήλωση του γραμματικού χρόνου) επιβάλλει πρόκλιση, ενώ η προστακτική και τα γερούνδια, που είναι άχρονι τύποι, επιβάλλουν έγκλιση:

1. Οριστική
 - (α) Το είδες;
 - (β) Σου το έφερα.

2. Προστακτική
 - (α) Πες μου το
 - (β) Πες το μου

3. Γερούνδιο
 - (α) Δίνοντάς μου το...
 - (β) Δίνοντάς το μου...
 - (γ) Μη δίνοντάς σου το...
 - (δ) *Μη σου το δίνοντας...

Αντίθετα, στην ΚΔ και στην Καππαδοκική το κλιτικό εμφανίζεται ως δεύτερο συστατικό στην πρόταση (θέση Wackernagel /Tobler Mussafia). Τέλος, στα ποντιακά παρατηρείται έγκλιση σε όλα τα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα:

4. (α) Έξερ' ατον.
[Τον ήξερα.]

(β) Δώ' μ' ατο το βιβλίου.
[Δώσε μου αυτό το βιβλίο.]

- (γ) Κι ξέρ' ατον.
 [Δεν τον ξέρω.]
- (δ) Ποίος εντώκεν ατον;
 [Ποιος τον χτύπησε;]

(δεδομένα από Chatzikyriakidis 2010: 235-236)

Τα κλιτικά στην ΚΔ εμφανίζονται τόσο σε προρρηματική όσο και σε μεταρρηματική θέση (*πρόκλιση* και *έγκλιση* αντίστοιχα), ανεξαρτήτως του χρόνου και της έγκλισης / τροπικότητας του ρήματος (με εξαίρεση, βέβαια, την προστακτική, όπου η έγκλιση είναι υποχρεωτική). Υπάρχουν, επίσης, περιπτώσεις όπου η θέση των κλιτικών κάτω από τις ίδιες μορφοσυντακτικές συνθήκες φαίνεται να επιτρέπει ελεύθερη εναλλαγή ανάμεσα σε πρόκλιση και έγκλιση. Η θέση των κλιτικών στα κυπριακά, σε αντίθεση με την ΚΝΕ, δεν εξαρτάται μόνο από το χρόνο και την έγκλιση του ρήματος. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα περιβάλλοντα στα οποία παρουσιάζεται πρόκλιση, έγκλιση αλλά και ελεύθερη εναλλαγή ανάμεσα στα δύο.

Εκκινώντας από τις συνθήκες *υποχρεωτικής έγκλισης*, σημειώνεται πως αυτές περιορίζονται στις περιπτώσεις καταφατικής οριστικής, όπου δεν υπάρχει οποιοδήποτε στοιχείο που να προηγείται του ρήματος (5), καθώς και σε περιπτώσεις όπου έχουμε προστακτική (6) και γερούνδιο (7), ακόμη και σε περιπτώσεις άρνησης. Ακόμη, υποχρεωτική έγκλιση έχουμε σε καταφατικές δομές με συνδετικό ρήμα και «δοτικές ηθικές», και πάλι ακόμη και σε περιπτώσεις άρνησης (8). Τέλος, υποχρεωτική έγκλιση απαντάται και σε περιπτώσεις χρήσης του *εν τῷ*, όπως στο (9).

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι προαναφερθείσες δομές στην ΚΔ σε αντιπαραβολή με τις αντίστοιχες δομές στην Κοινή Νέα Ελληνική (ΚΝΕ):

5. P-Κλ
- (α) ΚΔ
- Είδες το; Έφερα σου το.

- (β) KNE
Το είδες; Σου το έφερα.

6. Προστακτική¹
ΚΔ

- (α) Πε μου το.
(β) *Πε το μου.

- KNE
(γ) Πες μου το.
(δ) Πες το μου.

7. Γερούνδιο
ΚΔ

- (α) Διώντας μου το...
(β) *Διώντας το μου...
(γ) Με διώντας σου το...
(δ) *Με σου το διώντας...

- KNE
(ε) Δίνοντάς μου το...
(στ) Δίνοντάς το μου...
(ζ) Μη δίνοντάς μου το...
(η) Μη δίνοντάς το μου...
(θ) *Μη μου το δίνοντας...

¹ Σημειώνεται σε αυτό το σημείο η δυνατότητα εναλλαγής στην ΚΝΕ στη σειρά των κλιτικών που λειτουργούν ως έμμεσα και άμεσα αντικείμενα και απαντώνται σε πτώση γενική και αιτιατική αντίστοιχα. Η δυνατότητα εναλλαγής αφορά μόνο την ΚΝΕ και όχι την ΚΔ. Τέλος, η δυνατότητα εναλλαγής στη θέση των κλιτικών σε γενική με τα κλιτικά σε αιτιατική δεν αφορά άλλες περιπτώσεις από τις προαναφερθείσες, όπως μαρτυρούν και τα δεδομένα στη συνέχεια:

KNE
Σου το έφερα.
*Το σου έφερα.

8. Δομές με συνδετικό ρήμα

ΚΔ

- (α) Εν μιάλο μου.
- (β) *Εν μου εν μιάλο.
- (γ) Εν εν μιάλο μου.
- (δ) Είσαι μιάλη του.
- (ε) *Εν του είσαι μεγάλη.
- (στ) Εν είσαι μιάλη του.

ΚΝΕ

- (ζ) Μου είναι μεγάλο.
- (η) Δεν μου είναι μεγάλο.
- (θ) Του είσαι μεγάλη.

9. Εμφατική χρήση του εν τζαι στην ΚΔ

- (α) Εν μου το είπες.
- (β) Εν τζαι είπες μου το.
- (γ) *Εν τζαι μου το είπες.

Συνεχίζοντας με την παρουσίαση των δεδομένων από τα κυπριακά, αναφορικά με τη θέση των κλιτικών σημειώνεται πως στα κυπριακά παρουσιάζεται υποχρεωτική πρόκλιση σε περίπτωση παρουσίας των μορίων να και (ε)αν, των αρνητικών μορίων με(ν) και ε(ν), στην περίπτωση του καταφατικού και αρνητικού μέλλοντα, καθώς και στην περίπτωση παρουσίας βοηθητικών και συνδετικών ρημάτων:

10. Χ-Κλ-Ρ

ΚΔ αν / να

- (α) Αν μου το πιάσεις, να μου το πεις.
- (β) Κοπκιάστε που το σπίτι να τον πκιάετε.

ΚΝΕ αν / να

- (γ) Αν μου το πάρεις, να μου το πεις.
- (δ) Ελάτε από το σπίτι να τον πάρετε.

ΚΔ $\mu\epsilon(\nu)$

(ε) Μεν μου το πεις.

ΚΝΕ $\mu\eta(\nu)$

(στ) μη μου το πεις

ΚΔ $\epsilon\nu$

(ζ) Εν μου το είπες.

ΚΝΕ $\delta\epsilon(\nu)$

(η) Δε μου το είπες.

ΚΔ $\epsilon\nu \nu\alpha$

(θ) Εν να μου το πεις.

ΚΝΕ $\theta\alpha$

(ι) Θα μου το πεις.

ΚΔ $\epsilon\theta \theta\alpha$

(ια) Εθ θα μου το πεις

ΚΝΕ $\delta\epsilon(\nu) \theta\alpha$

(ιβ) Δεν θα μου το πεις.

ΚΔ βοηθητικά

(ιγ) Έχω το θκιεβασμένο τουν το βιβλίο.

ΚΝΕ βοηθητικά

(ιδ) Το έχω διαβασμένο / διαβάσει αυτό το βιβλίο.

Επίσης, *υποχρεωτική πρόκληση* έχουμε στις περιπτώσεις παρουσίας λέξεων και φράσεων π- (wh-) όπως οι ακόλουθες:

- φράση π-Κλ-Ρ
11. Υποκείμενο φράση π-ΚΔ
- (α) Πκοιος σου το είπε;
- ΚΝΕ
- (β) Ποιος σου το είπε;
- Υποκείμενο *ίντα μ' που*
- ΚΔ
- (γ) Ίντα μ' που σε σύγχυσε;
- ΚΝΕ
- (δ) Τι σε μπέρδεψε;
- Αντικείμενο φράση π-ΚΔ
- (ε) Πκοιον σου εφέραν;
- ΚΝΕ
- (στ) Ποιον σου φέρανε;
- Αντικείμενο *ίντα μ' που*
- ΚΔ
- (ζ) Ίντα μ' που σου εφέραν;
- ΚΝΕ
- (η) Τι σου φέρανε;
12. Φράση π- επιρρηματικός προσδιορισμός
- ΚΔ
- (α) Πού / πότε/ πόθεν / γιατί σου το εφέραν;

KNE

- (β) Πού / πότε/ από πού / γιατί σου το φέρανε;

13. *ίνταλος* [πώς]

KΔ

Ίνταλος σου το εφέραν;²

Συνεχίζοντας με τις περιπτώσεις *υποχρεωτικής πρόκλισης*, σημειώνεται πως αυτή εντοπίζεται κάτω από συνθήκες όπου του κλιτικού προηγείται μια εστιασμένη φράση ακολουθούμενη από το αναφορικό *που* (*δισχιδής δομή εστίασης*, *focus cleft*), όπως επιβεβαιώνουν και τα δεδομένα που ακολουθούν:

14. Εστία-Kλ-P

KΔ

- (α) Εν ο Γιάννης που σου το έφερεν.

KNE

- (β) Ο Γιάννης σου το έφερε.

KΔ

- (γ) Εν τες κούννες που σου έφερεν.

KNE

- (δ) Τους ξηρούς καρπούς σου έφερε.

Τέλος, εντοπίζονται περιπτώσεις όπου κάτω από τις ίδιες μορφοσυντακτικές συνθήκες παρατηρείται τόσο η *έγκλιση* όσο και η *πρόκλιση*, αν και σε αυτές τις περιπτώσεις το στοιχείο που προηγείται μπορεί να ανήκει σε διαφορετικές γραμματικές κατηγορίες, όπως μαρτυρούν και τα δεδομένα στη συνέχεια, στα (15)- (19) :

² Ωστόσο με το *ίνταλος* έχουμε και δομές όπως:

Ίνταλος {τζαι} έφερα σου το;

Ενδεχομένως, στο παράδειγμα αυτό το *ίνταλος* να επέχει θέση προτασιακού και όχι τροπικού επιρρήματος, όπως συμβαίνει και με την περίπτωση των *how come*, *πώς* και κ.λπ.

15. Υποκείμενο-Κλ-P/ Υποκείμενο-P-Κλ
ΚΔ
(α) Ο Γιάννης μου το είπε.
(β) Ο Γιάννης είπε μου το.
16. Αντικείμενο-Κλ-P/Αντικείμενο-P-Κλ
(Αριστερή μετατόπιση με κλιτικό, Clitic Left Dislocation, CLLD)
(α) Το λουλούδι σου το έφεραν.
(β) Το λουλούδι έφερε σου το.
17. Επιρρ-Κλ-P/ Επιρ-P-Κλ
ΚΔ
(α) Εψές μου το είπε.
(β) Εψές είπε μου το.
(γ) Πέρκι σου το φέρει.
(δ) Πέρκι φέρει σου το.
[Μακάρι να στο φέρει.]
18. ότι/τζαι -Κλ-P, ότι/τζαι -P-Κλ
(α) Είπε μου ότι σου το έφεραν.
(β) Είπε μου ότι έφερε σου το.
(γ) Είπε μου τζαι σου το έφερα.
(δ) Είπε μου τζαι έφερα σου το.
19. γιατί-Κλ-P/γιατί-P-Κλ
(α) Επήρα δουλειά γιατί μου υποσχέθηκεν ότι εν να αλλάξουν οι συνθήκες.
(β) Επήρα δουλειά γιατί υποσχέθηκε μου ότι εν να αλλάξουν οι συνθήκες.
20. επιφώνημα-Κλ-P/επιφώνημα-P-Κλ
(α) Α... το επήρα το μωρό τελικά στον γιατρό.
(β) Α... επήρα το το μωρό τελικά στον γιατρό.

Στη βιβλιογραφία έχει υποστηριχθεί ότι δομές με το *συμπλεκτικό τζαι* δεν επιτρέπουν / ευνοούν την πρόκληση (Chatzikyriakidis 2010, 2012). Ωστόσο, στον απροσχεδίαστο προφορικό λόγο εμφανίζονται παραδείγματα όπως:

21. (α) Ο Κεμάλης ήταν, τέλος πάντων, τούτος ο Τούρκος ο μεθύστακας,
τζι' έρκετουν τζαι **μας** εφοϊτσίαζεν.
[Ο Κεμάλης ήταν, τέλος πάντων, αυτός ο Τούρκος ο μεθύστακας,
και ερχόταν και μας φόβιζε.]
- (β) Εσυμπλήρωσα το τζαι **το** ευχαριστήθηκα.
[Το συμπλήρωσα και το ευχαριστήθηκα.]

Σε όλα τα παραπάνω παραδείγματα, που εμφανίζονται στον αυθόρμητο προφορικό λόγο (βλ. κεφάλαιο 5) οι φυσικές ομιλήτριες/τές τείνουν να εκφράζουν τη μεταγλωσσική κρίση ότι αν και οι δομές με έγκλιση είναι «πιο κυπριακές», εντούτοις και οι δομές με πρόκληση είναι αποδεκτές στην κυπριακή.

Η παρούσα έρευνα δεν επικεντρώνεται στις περιπτώσεις υποχρεωτικής πρόκλησης (βλ. (10)-(14)) αλλά σε περιπτώσεις προαιρετικής πρόκλησης όπως αυτές στα (15)-(21) παραπάνω, καθώς και περιπτώσεις απροσδόκτης πρόκλησης 'out of the blue', δηλαδή στην αρχή εκφωνήματος, χωρίς να προηγείται κάποιο στοιχείο και με επιτονική παύση μετά το προηγούμενο εκφώνημα, όπως στο (22):

22. (α) Ξέρω το τούτο, ξέρω το. **Το** έσει μαθητής μου.
[Το ξέρω αυτό, το ξέρω. Το έχει μαθητής μου.]
- (β) Εγώ παλιά δεν εμιλούσα την κυπριακή διάλεκτο.
Την εθεώρουν δείγμαν αμορφωσιάς.
[Εγώ παλιά δεν μιλούσα την κυπριακή διάλεκτο.
Τη θεωρούσα δείγμα αμορφωσιάς.]
- (γ) Α: Εν έφαιες τίποτα.

B: Όι, έφαα το κοτόπουλλο μου. Το έφαα όλο.

[A: Δεν έφαγες τίποτα.]

[B: Όχι, έφαγα το κοτόπουλο μου. Το έφαγα όλο.]

(δ) A: Έδωσα μια συνέντευξη για την Κύπρο.

B: Μας εχούμισες;

[Μας παίνεψες;]

(δεδομένα από Τσιπλάκου 2019, υπό έκδοση, Tsiplakou κ.ά. 2016)

Στη διατριβή αυτή εξετάζεται το φαινόμενο της πρόκλισης στην κοινή κυπριακή, της εμφάνισης δηλαδή του κλιτικού πριν από το ρήμα, σε συντακτικά περιβάλλοντα όπου αναμένεται έγκλιση, δηλαδή εμφάνιση της αντωνυμίας μετά το ρήμα, περιλαμβανομένης και της απροσδόκητης πρόκλισης σε αρχική θέση στο εκφώνημα, χωρίς να προηγείται του κλιτικού κάποιο άλλο στοιχείο, όπως στα παραδείγματα στο (22). Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας έρευνας αντλείται από (α) συντακτικές προσεγγίσεις, με αναφορά σε ανταγωνιστικές γραμματικές, όπως και στο θεωρητικό πλαίσιο του Μινιμαλισμού, (β) συναφείς θεωρίες κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας (Γ2), που τελευταία αρχίζουν να επεκτείνονται στον διδιαλεκτισμό, καθώς και προσεγγίσεις που αφορούν στην εναλλαγή και μείξη κωδίκων και (γ) κοινωνιογλωσσολογικές προσεγγίσεις στη γλωσσική ποικιλότητα, σε διαδικασίες δημιουργίας κοινών ποικιλιών και σε γραμματικές αλλαγές που προκύπτουν από τις διαδικασίες αυτές.

Βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της ταυτότητας ορισμένων ψυχογλωσσικών και κοινωνιογλωσσικών περιορισμών και του τρόπου με τον οποίο αυτοί επηρεάζουν τη διαδικασία ανάπτυξης μιας νέας κοινής ποικιλίας, στη σταθεροποιημένη και διευρυμένη της μορφή (Siegel 1985, Tuten 2003, Kerswill 2000). Συγκεκριμένα, θα επιχειρηθεί η ερμηνεία της επιβίωσης συγκεκριμένων γλωσσικών δομών έναντι άλλων στην κυπριακή κοινή, μέσα από τη διερεύνηση του βαθμού στον οποίο συγκεκριμένοι μορφοφωνολογικοί αλλά και σημασιολογικοί περιορισμοί επηρεάζουν τη διαδικασία αλλαγών στο συντακτικό επίπεδο της γλώσσας. Η διερεύνηση των ψυχογλωσσολογικών περιορισμών αλλά και των διαδικασιών κατάκτησης μιας δεύτερης γλώσσας, με την

ευρύτερη έννοια του όρου «γλώσσα» ώστε να συμπεριλαμβάνεται σε αυτόν και η έννοια της διαλεκτικής γλωσσικής ποικιλίας, μπορεί να ρίξει φως στο λογικό πρόβλημα κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας/διαλέκτου και των βαθμών διδιαλεκτισμού. Επιπλέον, η κριτική αξιοποίηση των πορισμάτων της ερευνητικής δραστηριότητας σε σχέση με τους περιορισμούς που προκύπτουν κατά τη διαδικασία κατάκτησης μιας δεύτερης ποικιλίας μπορεί να συμβάλει στην προσπάθεια ψυχογλωσσικής ερμηνείας της διαδικασίας και του αποτελέσματος της διαμόρφωσης μιας νέας κοινής ποικιλίας, δεδομένης και της στενής σχέσης ανάμεσα στον διδιαλεκτισμό-διγλωσσία και τη δημιουργία κοινής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει εξέταση της αλληλεπίδρασης δομικών, ψυχογλωσσικών και κοινωνιογλωσσικών παραμέτρων στη γλωσσική αλλαγή, η αλληλεπίδραση δηλαδή μεταξύ των δομικών ιδιοτήτων ενός φαινομένου και της ευκολίας ή δυσκολίας κατάκτησής του με τις κοινωνιογλωσσικές του ιδιότητες (π.χ. τη σημασία του για τη χρήση, τη διάδοση και τη συχνότητά του, τις ενδεικτικότητές του σε σχέση με τις ταυτότητες, κοινωνικές ή συνομιλιακές των ομιλητών/τριών, το ρόλο του ως ενδείκτη ύφους κ.λπ.). Η διερεύνηση των παραπάνω μας βοηθά να εμβαθύνουμε περισσότερο στην έννοια του διδιαλεκτισμού και τη σχέση του με τη γλωσσική αλλαγή.

3.2 Ιστορική αναδρομή

Στα ύστερα μεσαιωνικά κυπριακά, όπως καταδεικνύουν τα δύο χρονικά, του Μαχαιρά και του Βουστρώνιου, η πρόκλιση παρατηρείται από στοιχεία όπως τα π- (wh-), τα μόρια να, εν να και την άρνηση:

23. (α) τὰ χαρτιά, τά τοῦ ἔδωκεν...
[τα χαρτιά, τα οποία του έδωσε]
- (β) νὰ τοῦ δώσουν θάνατο
[να τον θανατώσουν]

(Μαχαιράς, § 313)

Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, όπου προηγείται το και, υποκείμενο ή επιρρηματικό στοιχείο έχουμε έγκλιση:

24. (α) καὶ ἔσφιξε τον
[και τον ανάγκασε]

(Μαχαιράς, § 315)

(β) ὁ κυβερνούρης ἐμήνυσέν το
[ο κυβερνήτης το μήνυσε]

(Μαχαιράς, § 313)

(γ) κατὰ τὸ συνήθιν ἔδωκεν του το
[ὅπως ἦταν το ἔθιμο, του το ἔδωσε]

(Μαχαιράς, § 313)

(δεδομένα από Pappas 2004: 86)

Σύμφωνα με τη μελέτη του Pappas (2004), στα μεσαιωνικά κυπριακά (14^{ος} αιώνας), ίσχυαν τα ίδια μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα της ἐγκλισης και της πρόκλισης, με εξαίρεση την ανάπτυξη της απροσδόκητης πρόκλισης που εξετάζουμε τώρα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από τον ακόλουθο Πίνακα (4):

Η θέση του κλιτικού στα κυπριακά χρονικά				
Κειμενικός παράγοντας	Μαχαιράς Κλ-P	Μαχαιράς P-Κλ	Βουστρώνιος Κλ-P	Βουστρώνιος P-Κλ
Αρχική θέση	0	103	0	105
Διπλασιασμός με κλιτικό	0	9	0	6
Λειτουργική λέξη	43	2	58	1
Συστατικό που έχει μετακινηθεί (fronted constituent)	1	10	0	4
Υποκείμενο	0	23	0	6
Χρονικό επίρρημα	1	4	0	3
Γερούνδιο	0	13	0	6
Προστακτική	0	2	0	2
Απαρέμφατο	0	0	0	0
Σύνολο	45	166	58	133

Πίνακας 4: Η θέση των κλιτικών στα κυπριακά χρονικά (προσαρμογή από Pappas 2004: 85)

3.3. Προηγούμενες σχετικές έρευνες

3.3.1 Chatzikyriakidis (2010, 2012)

Μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα επιδιώχθηκε η ακριβής περιγραφή του συστήματος καθορισμού της θέσης των κλιτικών στην ΚΔ, τουλάχιστον με τον τρόπο που ομιλείται σήμερα από νέες/ους ομιλήτριες/τές. Ο Chatzikyriakidis (2010, 2012) πραγματοποίησε συλλογή δεδομένων από το 2007 έως το 2010 σε ασυνεχή χρονικά διαστήματα. Οι πέντε συμμετέχουσες/οντες ήταν όλες/οι φυσικές ομιλήτριες/τές της ΚΔ ηλικίας μεταξύ 20 και 35 ετών, που μεγάλωσαν και έζησαν στην Κύπρο τουλάχιστον μέχρι την ηλικία των 18 ετών. Όλες/οι ήταν επίσης ομιλήτριες/τές της ΚΝΕ. Η συλλογή δεδομένων έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίων που περιείχαν δύο διαφορετικές ενότητες. Η πρώτη ενότητα ζητούσε από τις/τους συμμετέχουσες/οντες να μεταφράσουν έναν αριθμό προτάσεων από την ΚΝΕ στην ΚΔ, υποδεικνύοντας εάν είναι δυνατές περισσότερες από μία δομικές εκδοχές. Το δεύτερο τμήμα ζητούσε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να παράσχουν γραμματικές κρίσεις περί γραμματικότητας για έναν αριθμό προκατασκευασμένων προτάσεων στην ΚΔ, με συγκεκριμένα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα έγκλισης και πρόκλισης.³

Εξέτασε τις ακόλουθες περιπτώσεις στις οποίες παρατηρείται εναλλαγή ανάμεσα σε πρόκλιση και έγκλιση:

Η περίπτωση του ότι:

25. (α) Είπεν ότι εθκιάβασεν το.
(β) Είπεν ότι το εθκιάβασεν.
[Είπε ότι το διάβασε.]

(Chatzikyriakidis 2010: 207)

³ Ο Chatzikyriakidis (2010, 2012) εξετάζει τη θέση των κλιτικών στις νεοελληνικές διαλέκτους στο πλαίσιο της Δυναμικής Σύνταξης (Dynamic Syntax, Kempson κ. ά (2001), ενός θεωρητικού προτύπου που δεν εξετάζεται στο πλαίσιο της παρούσας διατριβής.

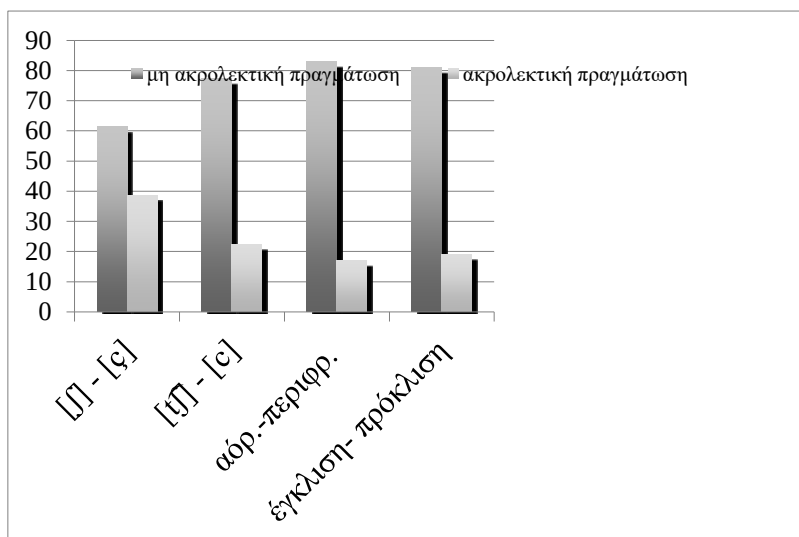
Η περίπτωση του *επειδή*:

26. (α) Επειδή ενευρίασες με, εν κάμνω τίποτα.
(β) Επειδή με ενευρίασες, εν κάμνω τίποτα
[Επειδή με νευρίασες, δεν κάνω τίποτα.]

(Chatzikyriakidis 2010: 214)

3.3.2 Tsiplakou, Armostis & Evripidou (2016)

Οι Tsiplakou, Armostis & Evripidou (2016) σε δεδομένα από κοινωνιογλωσσολογικές συνεντεύξεις παρατήρησαν πως η απροσδόκητη πρόκληση εμφανίστηκε σε ποσοστό 19%. Εξετάστηκαν τα αποτελέσματα μιας κοινωνιογλωσσολογικής έρευνας, στην οποία συγκεντρώθηκαν 57 κοινωνιογλωσσολογικές συνεντεύξεις από 29 άντρες και 28 γυναίκες διαφόρων μορφωτικών επιπέδων και ηλικίας από 26 ως 90 ετών. Στη συγκεκριμένη έρευνα εξετάστηκε αν υπήρχε συνοχή στο βαθμό συνεμφάνισης των πραγματώσεων κάποιων μεταβλητών σε σχέση με εξωγλωσσικές παραμέτρους όπως η ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο κ.λπ.. Οι πραγματώσεις αυτές ήταν (α) ο βαθμός εμφάνισης του ουρανοφατνιακού [ʃ] σε σχέση με το ουρανικό [ɛ], (β) βαθμός εμφάνισης του ουρανοφατνιακού προστριβούς [tʃ] σε σχέση με το ουρανικό [c], (γ) ο βαθμός εμφάνισης του αορίστου σε σχέση με παρακείμενο και υπερσυντέλικο (για τη σημασιολογική ισοδυναμία τους βλ. Melissaropoulou κ.ά. 2013) και (δ) ο βαθμός εμφάνισης της έγκλισης σε σχέση με την απροσδόκητη πρόκληση. Για όλες αυτές τις μεταβλητές, οι πιο ακρολεκτικές πραγματώσεις, που μοιάζουν με αυτές της KNE (ουρανικό [ɛ], ουρανικό [c], περιφραστικοί χρόνοι, απροσδόκητη πρόκληση), εμφανίζονταν αρκετά συχνά στον απροσχεδίαστο προφορικό λόγο:

Γράφημα 2: Ακρολεκτικές και μη ακρολεκτικές πραγματώσεις των μεταβλητών (Τσιπλάκου 2019: 990)

Όπως φαίνεται από τα δεδομένα, η απροσδόκητη πρόκλιση εμφανίστηκε σε αρκετά υψηλό ποσοστό (19%) συνολικά. Όσον αφορά τις εξωγλωσσικές, κοινωνικές παραμέτρους που επηρεάζουν την επιλογή των πιο ακρολεκτικών ή πιο βασιλεκτικών πραγματώσεων, οι νεαρές γυναίκες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο έδειχναν μεγαλύτερη προτίμηση για πιο ακρολεκτικές πραγματώσεις (άρα και για πρόκλιση) ενώ οι νεαροί άντρες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο έδειχναν μεγαλύτερη προτίμηση για λιγότερο ακρολεκτικές πραγματώσεις (άρα και για έγκλιση).

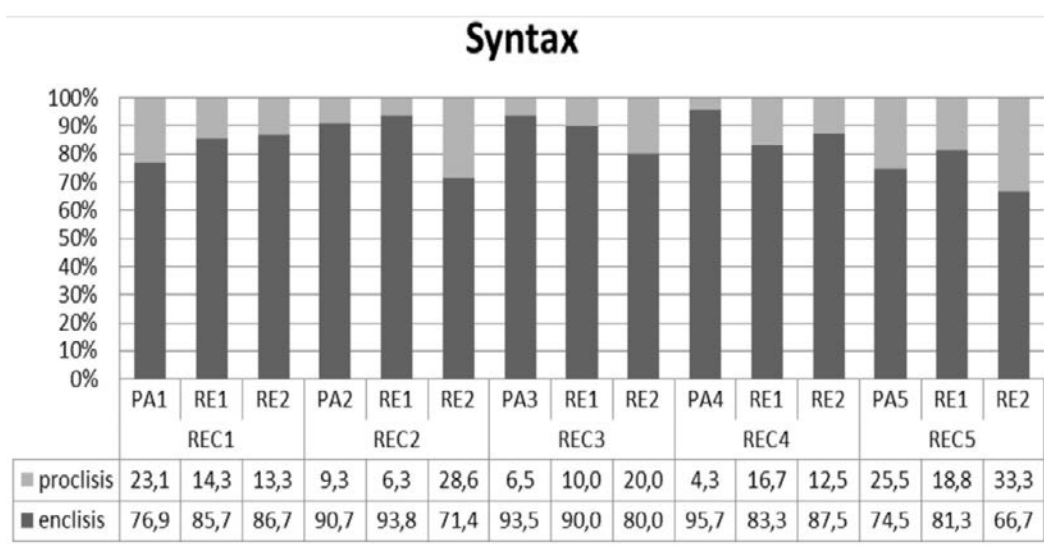
3.3.3 Leivada, Papadopoulou & Pavlou (2017)

Οι Leivada, Papadopoulou και Pavlou (2017) σε δεδομένα από αυθόρμητο λόγο πέντε ομιλητών/τριών εντόπισαν την εμφάνιση της απροσδόκητης πρόκλισης σε ποσοστό 17%. Στη συγκεκριμένη έρευνα, πέντε ενήλικες φυσικές ομιλήτριες της ΚΔ συνομίλησαν με δύο ερευνήτριες σε πέντε διαφορετικές περιστάσεις. Το δείγμα πάρθηκε από μη δομημένες συνεντεύξεις με ελεύθερο θέμα διάρκειας 30 λεπτών και μόνο από γυναίκες, ώστε ο παράγοντας του φύλου να διατηρηθεί σταθερός. Σκοπός της έρευνας ήταν η

διερεύνηση της φύσης και των περιορισμών της ποικιλότητας από την οποία διέπεται η κυπριακή κοινή. Οι υπό διερεύνηση μεταβλητές ήταν οι εξής:

- α) Σύνταξη: Η θέση του κλιτικού στην οριστική (πρόκλιση στην ΚΝΕ και έγκλιση στην ΚΔ)
- β) Μορφολογία: Η γραμματική κατάληξη του υποκοριστικού των ουδετέρων στην ΚΔ (-ούι) και στην ΚΝΕ (-άκι)
- γ) Φωνολογία: Η χρήση του ουρανικού τριβόμενου /tʃ/ στην ΚΔ έναντι του ουρανικού /c/ στην ΚΝΕ.

Όσον αφορά τη σύνταξη, οι συμμετέχουσες εμφάνισαν και τις δύο διαφορετικές πραγματώσεις της ίδιας μεταβλητής (πρόκλιση και έγκλιση) στην γλωσσική παραγωγή τους. Από τα αποτελέσματα στο Διάγραμμα 3 φαίνεται ότι η παρουσία λειτουργικά ισοδύναμων παραλλαγών δεν είναι θέμα διαφορετικής θέσης κάθε συμμετέχουσας στο διαλεκτικό συνεχές. Με άλλα λόγια, τα ευρήματα παραπέμπουν σε ποικιλότητα τόσο στην ιδιόλεκτο της κάθε ομιλήτριας (intraspeaker variation) όσο και ανάμεσα σε διαφορετικές ομιλήτριες (interspeaker variation) ως προς τα μοτίβα τοποθέτησης του κλιτικού που εμφανίζονται στην υπό εξέταση γραμματική, αν και παρατηρείται προτίμηση για το μοτίβο της ΚΔ.

Γράφημα 3: Η τοποθέτηση του κλιτικού (προσαρμογή από Leivada, Papadopoulou και Pavlou 2017)

Οι συμμετέχουσες παρήγαγαν τόσο δομές με έγκλιση όσο και δομές με πρόκλιση, χωρίς να μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι τελευταίες είναι περιπτώσεις εναλλαγής κωδίκων· οι

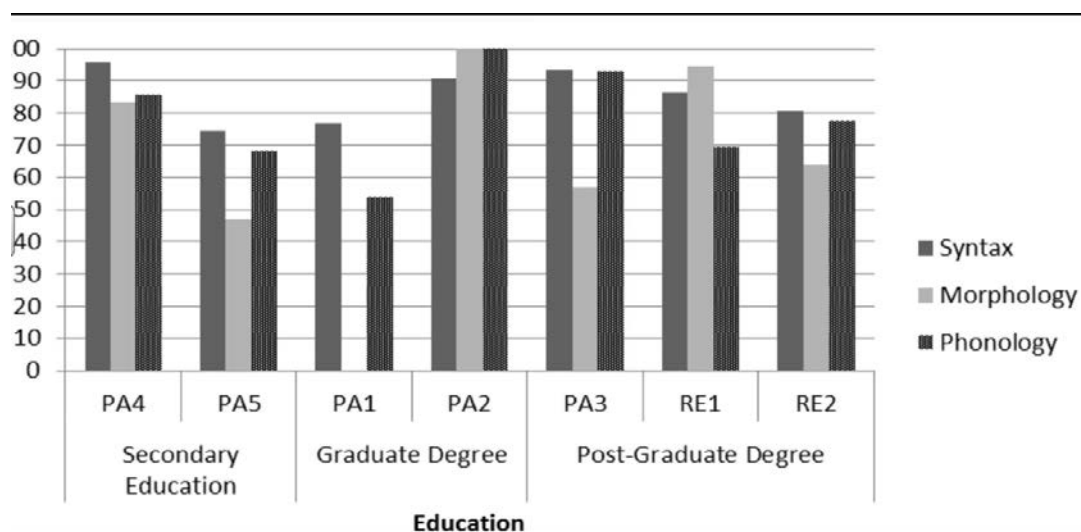
Leivada, Papadopoulou & Pavlou (2017) υιοθετούν εδώ τη θέση της Tsiplakou (2014α, β) ότι είναι δύσκολο η πρόκληση, ειδικά όταν το υπόλοιπο περιβάλλον είναι κυπριακό, να θεωρηθεί εναλλαγή κώδικα, ιδιαίτερα καθώς δεν συνδέεται με κάποια πραγματολογική ή συνομιλιακή λειτουργία· πρβλ. τη συζήτηση των λειτουργιών της εναλλαγής κωδίκων σύμφωνα με τον Auer (1999) στην ενότητα 3.4.2). Για παράδειγμα, στα (27) και (28) θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιηθεί η έγκλιση ή η πρόκληση αλλά αντ' αυτού εμφανίζεται η πρόκληση, ακόμη και εντός του ίδιου εκφωνήματος και σε ελεύθερη εναλλαγή με την έγκλιση, όπως στο (28):

27. Απλά τα διακόσμησαν.

28. Τα βάλαν τζαμέ, εκάμαν τα γυαλί.
[Τα βάλανε εκεί, τα καθάρισαν πάρα πολύ καλά.]

Παρατηρούμε λοιπόν την ύπαρξη λειτουργικά ισοδύναμων μορφών στο ρεπερτόριο της συγκεκριμένης ομιλήτριας. Αντίστοιχη ποικιλότητα εκδηλώνεται και σε διαφορετικές ομιλήτριες. Παρόλα αυτά, κάποιες από τις συμμετέχουσες επιλέγουν περισσότερο την πιο τυπικά κυπριακή τυπική πραγμάτωση.

Σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο, το Γράφημα (4) δείχνει πως δεν επηρεάζει τις επιλογές των ομιλητριών:

Γράφημα 4: Η επίδραση του μορφωτικού επιπέδου (προσαρμογή από Leivada, Papadopoulou και Pavlou 2017)

Το Γράφημα 4 παρουσιάζει την πραγμάτωση των κυπριακών παραλλαγών στις υπό διερεύνηση μεταβλητές σε σχέση με τα διαφορετικά επίπεδα μόρφωσης των συμμετεχουσών. Μπορεί να παρατηρηθεί ότι η διακύμανση μεταξύ των ομιλητριών δεν φαίνεται να εξαρτάται από το μορφωτικό επίπεδο. Για παράδειγμα, οι PA4 και PA5 έχουν και οι δύο ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μόνο, αλλά η απόδοσή τους είναι αρκετά διαφορετική σε όλα τα επίπεδα ανάλυσης, ενώ δεν χρησιμοποιούν τις πιο κυπριακές πραγματώσεις, ιδιαίτερα στη σύνταξη και τη φωνολογία, σε πολύ διαφορετικό βαθμό από, π.χ., τις PA2. PA3, RE1, παρ' όλο που οι τελευταίες έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση και μεταπτυχιακές σπουδές.

3.3.4 Pappas (2014)

Ο Pappas (2014) διερεύνησε κατά πόσον οι ομιλητές/τριες της ΚΔ αποτιμούν ως αποδεκτές δομές πρόκλισης και έγκλισης με βάση και τη λέξη που προηγείται του κλιτικού. Εξετάστηκαν συνολικά 10 διαφορετικά μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα (*αφού* ως χρονικός σύνδεσμος, *αφού* ως αιτιολογικός σύνδεσμος, *έντζε*, *επειδή*, *γιατί* αιτιολογικό, *γιατί* ερωτηματικό, *ότι*, προρηματικό υποκείμενο με αντιθετική εστίαση, σε θέση θέματος και σε ουδέτερη θέση, χωρίς εστίαση) σε συνθήκες πρόκλισης και έγκλισης, μέσα από 20 προτάσεις οι οποίες προέκυψαν μετά από αποφάνσεις περί γραμματικότητας 4 φυσικών ομιλητών/τριών της ΚΔ. Στην έρευνα έλαβαν μέρος συνολικά 34 φυσικοί ομιλητές/τριες της ΚΔ. Υπήρχαν δύο ομάδες ομιλητών/τριών. Η πρώτη ομάδα αποτελούνταν από άτομα από το οικογενειακό περιβάλλον των ομιλητών/τριών και η άλλη από φοιτητές/τριες πανεπιστημίου.

Τα αποτελέσματα του Magnitude Estimation Test στο Pappas (2014) (βλ. Πίνακα 5) καταδεικνύουν πως στην περίπτωση του *ότι*, του *γιατί* και του προρηματικού αντιθετικά εστιασμένου υποκειμένου δεν υπάρχει ξεκάθαρη προτίμηση σε δομή έγκλισης ή πρόκλισης. Στην περίπτωση μάλιστα του θεματικά εστιασμένου υποκειμένου υπάρχει προτίμηση στη δομή της πρόκλισης έναντι της έγκλισης. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας καταδεικνύουν πως οι περιπτώσεις απροσδόκητης πρόκλισης

αποτελούν μέρος της γραμματικής της ΚΔ και όχι επιφαινόμενο εναλλαγής κωδίκων λόγω γλωσσικής επαφής.

Περιβάλλον	Μεσαιωνική κυπριακή	Συνεντεύξεις	Αποφάνσεις περί γραμματικότητας	MET	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ
Αφού	δεν εμφανίζεται	έγκλιση	Έγκλιση	έγκλιση	Έγκλιση
Έντζε	δεν εμφανίζεται	έγκλιση	Έγκλιση	έγκλιση	Έγκλιση
Ότι	έγκλιση	έγκλιση	όχι σαφής προτίμηση	όχι σαφής προτίμηση	Ασαφές
Επειδή	έγκλιση	έγκλιση	όχι σαφής προτίμηση	έγκλιση (?)	Έγκλιση
Γιατί	δεν εμφανίζεται	έγκλιση	όχι σαφής προτίμηση	όχι σαφής προτίμηση	Ασαφές
γιατί wh	δεν εμφανίζεται	πρόκλιση	Πρόκλιση	πρόκλιση	Πρόκλιση
Υποκ. Αντιθ. Εστ.	ασαφές	ασαφές	Ασαφές	όχι σαφής προτίμηση	Ασαφές
Υποκ. Πληροφ. Εστ.	ασαφές	ασαφές	Ασαφές	πρόκλιση	Πρόκλιση
Υποκ.	έγκλιση	έγκλιση	Έγκλιση	έγκλιση	Έγκλιση

Πίνακας 5: Θέση των κλιτικών στα δεδομένα του Pappas (2014: 203)

Από τα αποτελέσματα του Magnitude Estimation Test προκύπτει ότι υπάρχει εναλλαγή πρόκλισης – έγκλισης με το ότι και το αιτιολογικό γιατί ενώ η πρόκλιση είναι υποχρεωτική όταν προηγείται στοιχείο π- (ερωτηματικό *γιατί*) ή εστιασμένο υποκείμενο (η διαφορά μεταξύ πληροφοριακής και αντιθετικής εστίασης του υποκειμένου ίσως μπορεί να αποδοθεί στη δυσκολία της διάκρισης των δύο περιπτώσεων από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες (βλ. αντίστοιχα ζητήματα στα ερωτηματολόγια της παρούσας έρευνας στα κεφάλαια 5 και 6).

3.3.5 Έρευνες σε παιδικούς πληθυσμούς

Το Cyprus Acquisition Team (CAT) του Πανεπιστημίου Κύπρου έκανε μια σειρά από πειράματα με στόχο την παραγωγή του γ' προσώπου του κλιτικού στη συντακτική θέση του άμεσου αντικειμένου. Το κλιτικό παρήχθη στο πλαίσιο μιας δευτερεύουσας αιτιολογικής πρότασης, η οποία εισαγόταν με το *γιατί*. Όλα τα τεστ διεξήχθησαν από πέντε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές. Τα περισσότερα πειράματα πραγματοποιήθηκαν εντός του σχολικού χώρου, εκτός από αυτά που απευθύνθηκαν σε μικρότερα παιδιά και τα οποία πραγματοποιήθηκαν στα σπίτια των παιδιών. Συνολικά, έλαβαν μέρος 431 παιδιά με εύρος ηλικίας 2-8 ετών σε πειράματα που δεν ξεπερνούσαν τα πέντε λεπτά. Στο πείραμα, τα παιδιά εκτέθηκαν σε ένα συγκεκριμένο οπτικό ερέθισμα, στο οποίο παρουσιαζόταν μια καμηλοπάρδαλη μέσα στην μπανιέρα. Έξω από την μπανιέρα βρισκόταν ένα κορίτσι. Αφού προηγείτο μια εισαγωγική συζήτηση του ερευνητή/τριας με το παιδί σε σχέση με τα αγαπημένα τους καρτούν, στη συνέχεια παρουσιαζόταν το οπτικό ερέθισμα και ακολουθούσε περιγραφή του και πάλι από τον ερευνητή. Ακολούθως, υποβαλλόταν στα παιδιά το ερώτημα «γιατί είναι η καμηλοπάρδαλη καθαρή;». Σε αυτό το σημείο, τα παιδιά είτε απαντούσαν τα ίδια με μια δευτερεύουσα αιτιολογική που εισαγόταν με το *γιατί* και, ενδεχομένως, ακολουθείτο από το υποκείμενο της πρότασης, ή σε κάποιες άλλες περιπτώσεις χρειαζόταν ο/η ερευνητής/τρια να ξεκινήσει την αιτιολογική πρόταση με το *γιατί* και τα παιδιά τη συνέχιζαν. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου πειράματος, τα παιδιά προχωρούσαν σε χρήση του κλιτικού σε γ πρόσωπο ενικού (*«γιατί η κοπέλα την έκαμε / έκαμεν την μπάνιο»*). Οι ερευνητές/τριες κατέγραφαν την πρώτη αντίδραση των παιδιών (Grohmann 2011, Grohmann & Leivada 2012, Grohmann & Neokleous 2014, Grohmann & Karpava 2014, Grohmann κ. ά. 2017).

Ένα από τα πιο εντυπωσιακά ευρήματα ήταν ότι, ενώ στις μικρότερες ηλικίες, πριν από την έναρξη της επίσημης σχολικής εκπαίδευσης,⁴ η εγκλιτική δομή κυριαρχεί σε

⁴ Για την ανάπτυξη της σύνταξης των κλιτικών κατά την κρίσιμη περίοδο βλ. Neokleous (2014, 2015), ενώ για την σύνταξη των κλιτικών σε μη τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά βλ. Petinou & Terzi (2002). Οι έρευνες αυτές δείχνουν ότι τα παιδιά περνούν από ένα σύντομο αρχικό στάδιο γενικευμένης έγκλισης, που επιμένει στα μη τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά.

αιτιολογικές προτάσεις με το *γιατί*, μόλις τα παιδιά αρχίζουν να διδάσκονται τη γλώσσα-στόχο, δηλαδή την ΚΝΕ, οι δομές με πρόκλιση αυξάνονται δραματικά, μέχρι και τη Β' τάξη, ενώ αργότερα τα παιδιά παράγουν ισόρροπα πρόκλιση και έγκλιση σε αιτιολογικές προτάσεις με το *γιατί*, όπως οι ενήλικες (βλέπε πλήρη ανάλυση στους Grohmann κ. ά. 2017). Οι ερευνητές/τριες συμφωνούν με την Tsiplakou (2009 α, β, 2014α, β) ότι το φαινόμενο μπορεί να προσεγγιστεί στο πλαίσιο των *ανταγωνιστικών γραμματικών* (competing grammars). Αναφέρουν τη θέση του Kroch (1994: 180), που υποστηρίζει πως «η συντακτική αλλαγή προχωρά μέσω ανταγωνισμού μεταξύ γραμματικά ασύμβατων επιλογών που υποκαθιστούν η μια την άλλη στη χρήση», και τη θέση του Lightfoot (1999) ότι οι ανταγωνιστικές γραμματικές αντικατοπτρίζουν την «εσωτερικευμένη γλωσσική διμορφία». Μια τέτοια προσέγγιση εξηγεί γιατί η αναμενόμενη δομή της ΚΔ, η έγκλιση, σε ορισμένες περιπτώσεις μοιάζει μέχρι και να υποχωρεί, έστω και περιστασιακά, ενάντια στην αναδυόμενη δομή της πρόκλισης. Δεδομένου ότι η επίσημη σχολική εκπαίδευση πραγματοποιείται, σύμφωνα με το νόμο, με μέσο και στόχο τη διδασκαλία της ΚΝΕ, μπορεί να ερμηνευθεί, σύμφωνα με τους συγγραφείς, η επικράτηση της δομής της πρόκλισης κατά την είσοδο στο σχολείο.⁵ Ο Grohmann (2011) έχει διατυπώσει τη σχετική *Υπόθεση της Κοινωνικοσυντακτικής Ανάπτυξης* (Sociosyntax Hypothesis), στο πλαίσιο της οποίας ο παράγοντας «εκπαίδευση» εμπλέκεται στην ανάπτυξη της παιδικής γραμματικής μετά την κρίσιμη περίοδο (βλ. και Grohmann & Leivada 2012, Leivada & Grohmann 2014), παρέχοντας μια δεύτερη γραμματική ως δεδομένο εισόδου (input) στη γλωσσική ανάπτυξη του διδασκτικού παιδιού, που ανταγωνίζεται τη γραμματική της πρώτης ποικιλίας. Με άλλα λόγια, η υπόθεση της Κοινωνικοσυντακτικής Ανάπτυξης χαρακτηρίζει εξωγλωσσικές, κοινωνικές παραμέτρους όπως η εκπαίδευση ως το λόγο ενεργοποίησης των ανταγωνιστικών γραμματικών στην ανάπτυξη των δομών με κλιτικό από φυσικούς/ές ομιλητές/τριες της ΚΔ. Σύμφωνα με τους Grohmann κ.ά. 2017, η «ανταγωνιστική» σχέση των γραμματικών προκύπτει από τον κυριολεκτικό, κοινωνικό ανταγωνισμό μεταξύ της ποικιλίας του σπιτιού και της σχολικής ποικιλίας. Δεδομένου ότι όλη η σχολική εκπαίδευση γίνεται μέσω της ΚΝΕ, τα σχετικά ανταγωνιστικά κίνητρα στην Κύπρο μπορεί να προέρχονται και από την απουσία

⁵ Αυτό δεν σημαίνει ωστόσο ότι τα δημόσια σχολεία στην Κύπρο αποτελούν ένα μονόγλωσσο και μονοδιαλεκτικό περιβάλλον για τους μαθητές/τριες. Μελέτες της γλώσσας της τάξης έδειξαν ότι η ΚΔ χρησιμοποιείται πολύ συχνά ως μέσο αλληλεπίδρασης και ακόμη σποραδικά και ως μέσο διδασκαλίας (Yiakoumetti 2007, Ioannidou 2012, Τσιπλάκου 2007, Tsiplakou κ. ά. 2018).

διδασκαλίας εκπαίδευσης, που θα μπορούσε να αυξήσει την ενημερότητα των παιδιών για τη μητρική τους διάλεκτο και το κοινωνιογλωσσικό της status (βλ. επίσης Rowe & Grohmann 2013 και Tsiplakou κ.ά. 2018).⁶

Στη συνέχεια ακολουθεί η παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μετά και από την κριτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας, αναφορικά με τη φύση και τη θέση των κλιτικών διαγλωσσικά αλλά και την προαιρετικότητα ή την πιθανή μεικτή φύση ορισμένων γραμματικών συστημάτων. Η κριτική αποτίμηση και υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου θεωρητικού πλαισίου αναφορικά με την υπό διερεύνηση γλωσσική μεταβλητή κρίθηκε απαραίτητη για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, εφόσον με αυτόν τον τρόπο καθίσταται εφικτή η αξιοποίησή του για τη διατύπωση των προβλέψεων αλλά και της ερμηνείας των αποτελεσμάτων, η οποία θα ακολουθήσει μετά και από την παρουσίαση των δεδομένων.

3.4 Θεωρητικό πλαίσιο

3.4.1 Εισαγωγικά

Με τον όρο *δίγλωσσος* (bilingual) ομιλητής/-τρια γίνεται αναφορά στο άτομο το οποίο είναι φυσικός ομιλητής/τρια δύο διαφορετικών γλωσσικών συστημάτων. Φυσικός ομιλητής/-τρια ορίζεται ως ο ομιλητής/τρια ο οποίος/α κατακτά μία γλώσσα και δεν τη μαθαίνει μέσα από διαδικασίες τυπικής εκπαίδευσης (βλ. Towell & Hawkins 1994, White 1980, Baker 1995). Στην περίπτωση του δίγλωσσου ομιλητή/τριας το άτομο κατέκτησε με

⁶ Σε εντελώς διαφορετικό πλαίσιο, η Ioannidou (2017) και οι Sophocleous & Ioannidou (2020) συνέλεξαν εθνογραφικά δεδομένα από παιδιά σχολικής και προσχολικής ηλικίας και μελέτησαν τις γλωσσικές τους πρακτικές στην τάξη αλλά και την ώρα του παιχνιδιού μεταξύ τους. Από τα πιο εντυπωσιακά ευρήματα ήταν η χρήση στοιχείων της ΚΝΕ σε ανάμειξη με την ΚΔ ως επιλογές ύφους ή για να επιτελέσουν διάφορες γλωσσικές πράξεις και πράξεις ταυτότητας την ώρα του παιχνιδιού. Στα δεδομένα, που δείχνουν μεταξύ άλλων και μεγάλη μεταγλωσσική ενημερότητα εκ μέρους των παιδιών και μεγάλη ικανότητα χειρισμού υφολογικών επιπέδων (registers), εμφανίζεται και η πρόκληση ως επιλογή:

Λέουν ναι, τους αρέσει εκεί
[Λένε ναι, τους αρέσει εκεί.]

(Sophocleous & Ioannidou 2020: 357, βλ. και Ioannidou 2017)

φυσικό τρόπο και όχι με τυπική εκπαίδευση δύο γλώσσες. Διευκρινίζεται σε αυτό το σημείο πως ακόμη και στην περίπτωση του *ισόρροπα δίγλωσσου* ομιλητή/τριας (balanced bilingual speaker), του ατόμου, δηλαδή, που κατέκτησε με φυσικό τρόπο ταυτόχρονα δύο γλωσσικά συστήματα, η μία γλώσσα κυριαρχεί σε ένα βαθμό πάνω στην άλλη. Η γλωσσική ικανότητα του/της ομιλητή/τριας μιας δεύτερης γλώσσας μπορεί να αναπαρασταθεί ως μια σειρά εσωτερικευμένων γραμματικών. Συγκεκριμένα, η γραμματική του/της ομιλητή/-τριας μιας δεύτερης γλώσσας διακρίνεται από συστηματικούς γραμματικούς κανόνες που αποτελούν μέρος μεταβατικών γραμματικών συστημάτων ή, όπως διατυπώνεται, μέρος *διαγλωσσικών γραμματικών* (interlanguage grammars) (Selinker 1972, Towell & Hawkins 1994, White 1980, Sorace 2011). Οι ομιλητές/-τριες που κατακτούν μια δεύτερη γλώσσα είναι αντιμέτωποι/-ες με το έργο της ερμηνείας ατελών (ελλιπών, ασυστηματικών) γλωσσικών ερεθισμάτων του περιβάλλοντός τους μέσα από το συσχετισμό των ερεθισμάτων αυτών με ένα σύστημα το οποίο τα ερμηνεύει και επιτρέπει στους/στις ομιλητές/τριες να «κατανοούν» και να παράγουν δομές της δεύτερης γλώσσας. Το συγκεκριμένο ζήτημα είναι γνωστό ως το *λογικό πρόβλημα κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας*.

Οι ερευνητές/τριες της κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας σημειώνουν βασικές ομοιότητες ανάμεσα στις διαδικασίες που χαρακτηρίζουν την κατάκτηση της πρώτης και της δεύτερης γλώσσας (Coppieters 1987, Towell & Hawkins 1994, White 1980, Sorace 2011). Παρόλα αυτά, έρευνες έχουν καταδείξει σημαντικές διαφορές ανάμεσα στην κατάκτηση της πρώτης και της δεύτερης γλώσσας. Συγκεκριμένα, έχει παρατηρηθεί πως οι ομιλητές/-τριες που κατακτούν μια δεύτερη γλώσσα συχνά καθιλώνονται σε ένα επίπεδο επιτυχούς κατάκτησης στη δεύτερη γλώσσα και δεν μπορούν να βελτιωθούν. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι γνωστό με τον όρο *παγίωση* (fossilization). Κάτι τέτοιο δεν ενδέχεται να συμβεί και με τους/τις φυσικούς/ές ομιλητές/τριες μιας γλώσσας, καθώς συνήθως η αντιγραμματικότητα ορισμένων δομών που παράγονται χαρακτηρίζει ορισμένα αρχικά στάδια της γλωσσικής κατάκτησης, τα οποία και ξεπερνούν πού γρήγορα. Το γεγονός πως η πρώτη γλώσσα επιδρά στην πορεία κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας μαρτυρεί πως η Καθολική Γραμματική ίσως εμποδίζεται από το να δράσει με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο δρα στην κατάκτηση της πρώτης γλώσσας. Παρόλα αυτά αυτό δεν σημαίνει πως η Καθολική Γραμματική δεν επηρεάζει ή και κατευθύνει την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας ή ποικιλίας.

Με την επέκταση του όρου *δίγλωσσος/η* στο διδialeκτισμό, γίνεται πλέον λόγος για *διδialeκτικούς/ές* (bidialectal) ομιλητές/τριες. Το βασικό ερώτημα είναι κατά πόσον η εξωγενής ποικιλία, ειδικά σε καταστάσεις *κοινωνικής διγλωσσίας* (diglossia), κατακτάται φυσικά όπως η πρώτη γλώσσα ή ακολουθεί τις διαδικασίες κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας. Ανάλογα με τις διαδικασίες κατάκτησης, ενδέχεται να υπάρχει μεγαλύτερη ή μικρότερη ποικιλία στο βαθμό κατάκτησης. Η μεγάλη ποικιλία εξαρτάται από τη σχέση των δύο ποικιλιών και τη μορφή συνύπαρξής τους στο κοινωνικό πεδίο. Όπως προαναφέρθηκε, ο Auer (2005, 2011) υποστηρίζει πως σε καταστάσεις *standard-cum-dialect*, που είναι, κατά κάποιον τρόπο, μια «φυσική» εξέλιξη της κοινωνικής διγλωσσίας, η πρότυπη γλώσσα και οι διάλεκτοι κατακτώνται με φυσικό τρόπο. Αντίθετα, σε καταστάσεις κοινωνικής διγλωσσίας, όπου δεν έχει συντελεστεί η μετάβαση στη *διαγλωσσία* (diaglossia) τύπου Γ, στην οποία οι ενδιάμεσες ποικιλίες μεταξύ νόρμας και βασιλέκτων σχηματίζουν ένα συνεχές ανάμεσα σε διάλεκτο και νόρμα· βλ. Bellmann 1998). Στη διαγλωσσία τύπου Γ αναμένουμε ποικίλες διαβαθμίσεις στην κατάκτηση της εξωγενούς ποικιλίας, δηλαδή *διαβαθμισμένο διδialeκτισμό* (gradient bidialectalism) ανάλογα με τους/τις ομιλητές/τριες και τις ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις στις διαδικασίες κατάκτησης ή και ανάλογα με το εκάστοτε γραμματικό φαινόμενο. Για το διδialeκτισμό τα τελευταία χρόνια έχει παραχθεί αρκετή βιβλιογραφία που εξετάζει τη γλωσσική παραγωγή των διδialeκτικών ομιλητών/τριών από τη σκοπιά της γλωσσικής κατάκτησης και των δομικών ιδιοτήτων των γραμματικών συστημάτων των διαλεκτικών ποικιλιών, επισημαίνοντας το *διαβαθμισμένο* χαρακτήρα του (Beninca & Poletto 2006, Grohmann κ. ά. 2017, Tsiplakou 2017, Τσιπλάκου 2019).

Επιστρέφοντας στη σχέση των διαδικασιών δημιουργίας μιας νέας κοινής ποικιλίας ή/και άλλων ενδιάμεσων ποικιλιών, που μπορεί να εμφανίζουν την υφή της διαγλώσσας, υπενθυμίζεται η δυνατότητα, που εντοπίζεται και στις δύο περιπτώσεις, της επιβίωσης/υπερίσχυσης συγκεκριμένων γλωσσικών μορφών έναντι κάποιων άλλων, καθώς και η δημιουργία εντελώς νέων μορφών που δεν υπάρχουν στις συμβάλλουσες ποικιλίες ή γλώσσες (Siegel 1985, Tuten 2003, Trudgill 1986, Kerswill 2003). Μέσα από την παρούσα έρευνα θα επιχειρηθεί η ερμηνεία της κοινής κυπριακής ως ενδεχομένως διαγλωσσικής παραγωγής ενώ θα επιδιωχθεί και η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αλληλεπιδρά το ψυχογλωσσικό με το κοινωνιογλωσσικό επίπεδο της γλώσσας κατά τη διαδικασία της γλωσσικής εστίασης (Trudgill 1986, 2000). Πιο συγκεκριμένα, δεδομένης της εσωτερικής μορφοσυντακτικής ποικιλότητας από την οποία διέπεται η

σταθεροποιημένη και διευρυμένη μορφή μιας νέας κοινής ποικιλίας (Siegel 1985, Tuten 2003, Auer, Hinskens & Kerswill 2005, Cerruti & Tsiprakou 2020) θα διερευνηθεί ο ρόλος που διαδραματίζει ο σημασιολογικός χαρακτήρας των δομών που υπόκεινται σε γλωσσική αλλαγή και πώς ο χαρακτήρας αυτός επηρεάζει τον βαθμό συμμετοχής τους στη διαδικασία της γλωσσικής αλλαγής. Θα εξεταστεί, δηλαδή, κατά πόσο τα γραμματικά χαρακτηριστικά των γλωσσικών δομών μπορεί να επηρεάσουν την ίδια τη διαδικασία της γλωσσικής αλλαγής. Επίσης θα επιχειρηθεί η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο συνυπάρχουν *ανταγωνιστικές γραμματικές* (competing grammars) στο συνεχές στο οποίο ανήκει μια υπό διαμόρφωση νέα κοινή ποικιλία και του βαθμού στον οποίο αποτελούν κτήμα των ομιλητών/τριών που συμβάλλουν στη διαδικασία διαμόρφωσης της ποικιλίας αυτής.

Η κριτική αποτίμηση και υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου θεωρητικού πλαισίου αναφορικά με την υπό διερεύνηση γλωσσική μεταβλητή κρίθηκε απαραίτητη για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, εφόσον με αυτό τον τρόπο καθίσταται εφικτή η αξιοποίησή του για τη διατύπωση των προβλέψεων αλλά και της ερμηνείας των αποτελεσμάτων, η οποία θα ακολουθήσει μετά και από τη συλλογή των δεδομένων. Στη συνέχεια, ακολουθεί η παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μετά και από την κριτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας, αναφορικά με τη φύση και τη θέση των κλιτικών διαγλωσσικά.

3.4.2 Μείξη κωδίκων, ανταγωνιστικές γραμματικές, διαγλώσσα;

Ένα βασικό ερώτημα που ανακύπτει είναι αν δεδομένα όπως αυτά που εξετάζουμε στην παρούσα εργασία μπορούν να αντιμετωπιστούν ως *μείξη κωδίκων* (code-mixing):

29. (α) Ξέρω το τούτο, ξέρω το. **Το** έδει μαθητής μου.
[Το ξέρω αυτό, το ξέρω. Το έχει μαθητής μου.]

(β) Ο Κεμάλης ήταν, τέλος πάντων, τούτος ο Τούρκος ο μεθύστακας,
τζί' έρκετουν τζαι **μας** φοιτσίαζεν.
[Ο Κεμάλης ήταν, τέλος πάντων, αυτός ο Τούρκος ο μεθύστακας,

και ερχόταν και μας φόβιζε.]

(γ) Εγώ παλιά δεν μιλούσα την κυπριακή διάλεκτο.

Την εθεώρουν δείγμαν αμορφωσιάς.

[Εγώ παλιά δεν μιλούσα την κυπριακή διάλεκτο.

Τη θεωρούσα δείγμα αμορφωσιάς.]

30. **Τες έχετε πάρει** χτες τες αιτήσεις.

[Τις έχετε πάρει (: τις πήρατε) χτες τις αιτήσεις.]

Η βιβλιογραφία για *εναλλαγή* και *μείξη κωδίκων* (code switching, code mixing) είναι τεράστια και αντιμετωπίζει το φαινόμενο τόσο στη δομική όσο και στην πραγματολογική / κοινωνιογλωσσική του διάσταση (Myers-Scotton 2002, Muysken 2000, Auer 1984, 1998, Auer & Hakimov 2000, McSwann 1999, 2005, 2014, Alfonzetti 1998, Blommaert & Meeuwis 1998, Álvarez Caccamo 1998, Poplack 1980/2000, 2018, Deuchar 2020). Από δομική σκοπιά η βασική διάκριση που κάνει η βιβλιογραφία είναι μεταξύ *εναλλαγής* και *μείξης* κωδίκων. Η διαφορά μεταξύ των δύο είναι ότι η εναλλαγή είναι *διαπροτασιακή* (intersentential), γίνεται από τη μία πρόταση (κύρια ή δευτερεύουσα) στην άλλη:

31. (α) Ela, kori, pira afto to attachment simera apo ena filo gia tin Elliniki glossa. I thought you might find it interesting...or not!

(β) Profanos eisai grafeio manari mou. Alla den thymatai kaneis to tilefono.

Call us!! Filakia.

(από Tsiplakou 2009γ: 378, παραδείγματα από ηλεκτρονική επικοινωνία)

Αντίθετα, η *μείξη* είναι *ενδοπροτασιακή* (intrasentential), γίνεται εντός πρότασης ή και συχνά εντός φραστικού συστατικού:

32. (α) den ton afisane the powers that be na mou to afxisei

- (β) tha kanume practice gia to gig
- (γ) vrikame a \$1mm mistake
- (δ) afto ine definite malpractice
- (ε) alla meanwhile exume allaksi xilietia
- (στ) to vrika very well-acted alla poly half-baked keimeno

(από Tsiplakou 2009γ: 377, παραδείγματα από ηλεκτρονική επικοινωνία).⁷

Στη βιβλιογραφία συναντάμε αρκετές ερευνητικές προσπάθειες σε σχέση με τους περιορισμούς στην εναλλαγή κωδίκων στο πλαίσιο της Γενετικής Γραμματικής και άλλων μοντέλων (McSwan 1999, Muysken 2000, Myers-Scotton 2002). Από τη σκοπιά της κοινωνιογλωσσολογίας και της Ανάλυσης της Συνομιλίας, παρατηρείται εστίαση σε διακρίσεις ανάμεσα στην ενδοπροτασιακή και διαπροτασιακή εναλλαγή (η τελευταία είναι επίσης γνωστή ως μείξη κωδίκων). με στόχο τη συσχέτιση αυτών των διακρίσεων με τα γλωσσικά, δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά προφίλ των δίγλωσσων ομιλητών/τριών (Myers-Scotton 2000, 2002, Poplack 1980/2000) και με τη δυναμική συγκεκριμένων συνομιλιών (Auer 1984, 1998, 2005, Alfonzetti 1998, Blommaert & Meeuwis 1998, Álvarez Caccamo 1998).

Η πρωτοποριακή μελέτη της Poplack (1980/2000) έδειξε, μεταξύ άλλων, ότι ο βαθμός διγλωσσίας επηρεάζει τον βαθμό εναλλαγής κωδίκων στη συνομιλία και, κυρίως, ότι *η ισορροπημένη διγλωσσία* (balanced bilingualism) συσχετίζεται με έντονη προτίμηση για το «πιο περίπλοκο» ή «οικείο» είδος εναλλαγής κώδικα (Poplack 2000: 230)· με τους όρους αυτούς η συγγραφέας εννοεί τους διάφορους τύπους ενδοπροτασιακής εναλλαγής κώδικα (ή μείξης κωδίκων). Οι μη ισορροπημένα δίγλωσσοι/ες (π.χ. οι ομιλητές/τριες που έχουν κατακτήσει τη δεύτερη γλώσσα μετά την κρίσιμη περίοδο) προτιμούν αυτό που η Poplack (2000) ορίζει ως *εμβληματική* (emblematic) αλλαγή κώδικα, και περιορίζονται, για παράδειγμα, σε εναλλαγές με τη μορφή χρήσης ουσιαστικών από την άλλη γλώσσα (που

⁷ Για παραδείγματα μείξεων ανάμεσα σε ΚΔ και Αγγλική βλ. Goutsos (2001), Photiou (2015).

συχνά είναι δύσκολο να διακριθούν από τα λεξικά δάνεια, βλ. και Poplack 2018).

Η εναλλαγή κωδίκων επιτελεί πραγματολογικές λειτουργίες, καθώς είναι *ενδείκτης συγκεκριμενοποίησης* (contextualization cue), παραπέμπει δηλαδή συμβολικά σε κάποια πτυχή του συγκεκριμένου, είτε του συμφραστικού/συνομιλιακού (π.χ. σηματοδοτεί αλλαγή θέματος) ή του κοινωνικού (π.χ. σηματοδοτεί κάποια αλλαγή στη σχέση μεταξύ των συνομιλητών/τριών). Τυπικά η εναλλαγή κωδίκων είναι *ενδείκτης κοινωνικών διαπραγματεύσεων* (indexical of social negotiations), σύμφωνα με τη διατύπωση της Myers-Scotton (2000), και γι' αυτό και αποτελεί ένα μεγάλο πεδίο έρευνας στην κοινωνιογλωσσολογία και ιδιαίτερα στο πλαίσιο της γλωσσολογικής εθνογραφίας. Ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον στην ανάλυση διαφορετικών γλωσσικών κοινοτήτων ή ομάδων / κοινωνικών δικτύων και διαφόρων τύπων αλληλεπίδρασης εμφανίζει ο συγκεκριμένος, τοπικός τύπος κοινωνικής διαπραγμάτευσης και η συσχέτισή του με συγκεκριμένους τύπους εναλλαγής κωδίκων. Έτσι, μελέτες εναλλαγής και μείξης κωδίκων σε προσεγγίσεις στο πλαίσιο κοινωνικών δικτύων (βλέπε, π.χ., Wei, Milroy & Ching 2000, Milroy 1987, Milroy & Li Wei 1995) έχουν δείξει ότι η επιλογή της γλώσσας και του τύπου της εναλλαγής μπορεί να σηματοδοτούν τις μεταβαλλόμενες οπτικές των συνομιλητών σχετικά με τη θέση τους στη συνομιλία, την επικοινωνιακή περίσταση, την ευγένεια, το είδος της αλληλεπίδρασης αλλά και τη συσχέτιση κάθε κώδικα με μια συγκεκριμένη σχέση εξουσίας ή ισότητας.

Αντίστοιχα, ο Auer (1999) κάνει έναν διαχωρισμό ανάμεσα σε εναλλαγή κωδίκων *προσανατολισμένη προς τη συνομιλία* (discourse-oriented) και εναλλαγή κωδίκων *προσανατολισμένη προς τους/τις συνομιλητές/τριες* (participant-oriented). Αν και η διάκριση δεν είναι απόλυτη, η ιδέα είναι ότι η *προσανατολισμένη προς τη συνομιλία εναλλαγή κωδίκων* (discourse-oriented code-switching) σηματοδοτεί μεταβολές όπως αλλαγές θέματος, συμφωνίες, διαφωνίες, διορθώσεις ή άλλες αλλαγές στη δυναμική της συνομιλίας, ενώ η *προσανατολισμένη προς τους/τις συνομιλητές/τριες εναλλαγή κωδίκων* (participant-oriented) συνήθως δηλώνει κάτι για την ταυτότητα ή το status του συνομιλητή. Επομένως, ο Auer (1999) σημειώνει ότι η εναλλαγή κώδικα έχει *εντοπισμένο* (local) νόημα (για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες) καθώς παραπέμπει σε κάποιες πτυχές της επικοινωνιακής περιέστασης ή σε κάποια χαρακτηριστικά του ομιλητή/τριας.

Το παράδειγμα (33) (προσαρμογή από Auer 1999: 309) αναλύεται από το συγγραφέα ως εναλλαγή κωδίκων προσανατολισμένη προς τη συνομιλία. Έφηβοι δίγλωσσοι μετανάστες στην Ελβετία με μητρικές γλώσσες τα Ιταλικά και τα Ελβετικά Γερμανικά παράγουν συνομιλίες όπως η παρακάτω. Τα παιδιά απαντούν σε ερώτηση ενήλικου που ζητά οδηγίες για να πάει κάπου (οι υπογραμμισμένες φράσεις είναι στα Γερμανικά):

33. Έφηβος 1: Noja am spielplatz.

[Ε, στην παιδική χαρά.]

Έφηβος 2: Am spielplatz.

[Στην παιδική χαρά.]

Ενήλικος: Wissen Sie wo der spielplatz isch?

[Ξέρετε πού είναι η παιδική χαρά;]

Έφηβος 2: Das is ...

[Είναι...]

Έφηβος 1: Der kann ja hingeh.

[Μπορεί να περάσει από 'κει].

Έφηβος 3: Se mo va ccamená propri llá.

[Σίγουρα θα περάσει από 'κει!]

(προσαρμογή από Auer 1999: 309)

Ο Auer αναλύει την εναλλαγή κώδικα από τα Γερμανικά στα Ιταλικά που κάνει ο Έφηβος 3 ως ειρωνική προς τους εφήβους συνομιλητές του, που ασχολούνται σοβαρά (στα Γερμανικά) με έναν ενήλικο που ψάχνει παιδικές χαρές. Η εναλλαγή είναι προσανατολισμένη προς τη συνομιλία, και λειτουργεί ως ενδείκτης αλλαγής της

συνομιλιακής σχέσης / του τρόπου συμμετοχής στη διεπίδραση (footing). Το επόμενο παράδειγμα είναι κατά τον Auer εναλλαγή κώδικα προσανατολισμένη προς τους συνομιλητές (participant oriented· οι υπογραμμισμένες φράσεις είναι στα Γερμανικά):

34. Ενήλικος: Di che cosa parlate generalmente?

[Για τι πράγματα μιλάτε γενικά;]

Έφηβος 3: Tutte cose-- della scuola.

[Διάφορα—για το σχολείο.]

Ενήλικος: Della scuola.

[Για το σχολείο.]

Έφηβος 3: Was wir wede wolle-- alor cos devo devendare.

[Τι θέλουμε να γίνουμε (Γερμ.)-- εννοώ τι πρέπει να γίνω (Ιταλ.).]

Ο Auer αναλύει την εναλλαγή κώδικα από τα Γερμανικά στα Ιταλικά και πάλι πίσω στα Γερμανικά που κάνει ο Έφηβος 3 ως μια στιγμιαία αποχώρηση και άμεση *διόρθωση* (repair) με επαναφορά στον κώδικα του συνομιλητή, άρα είναι μια εναλλαγή που στόχο έχει την προσαρμογή προς τον συνομιλητή και δεν δηλώνει κάτι για τη δυναμική της συνομιλίας.

Η μείξη κωδίκων, ωστόσο, δεν έχει τέτοια *εντοπισμένη* (local) σημασία ή λειτουργία. Η ενδοπροτασιακή εναλλαγή συνήθως είναι ενδείκτης ενός γενικού τρόπου ομιλίας (discourse mode), που συνήθως είναι τρόπος ομιλίας των ισορροπημένα δίγλωσσων).⁸ Ο Auer (1999) αναφέρει παραδείγματα μείξης όπως το παρακάτω (από Franceschini 1998: 59 κ. εξ.), και πάλι από συνομιλία ανάμεσα σε Ιταλούς μετανάστες στην Ελβετία (οι υπογραμμισμένες φράσεις είναι στα Γερμανικά):

⁸ Φυσικά η ίδια η επιλογή αυτού του μικτού τρόπου έναντι άλλων, πιο «μονογλωσσικών» τρόπων, μπορεί να έχει κοινωνική σημασία· μπορεί, για παράδειγμα, να σηματοδοτεί τη δίγλωσση ταυτότητα της ομάδας (Poplack 1980/2000, Myers-Scotton 2000).

35. A: Perché meinsch che se tu ti mangi emmentaler o se tu ti mangi una fontina isch au en unterschied, oder? Schlussendlich è sempre dentro lì però il gusto isch andersch.

[Γιατί, εννοείς ότι αν φας Έμμενταλ ή αν φας Φοντίνα υπάρχει κι εκεί διαφορά, έτσι δεν είναι; Για την ακρίβεια είναι ακόμα εκεί, αλλά η γεύση είναι διαφορετική.]

B: è vero!

[Σωστά!]

Παρατηρούμε ότι εδώ οι μείξεις (α) είναι ενδοπροτασιακές και (β) δεν στοχεύουν σε κάποιο πραγματολογικό ή ευρύτερα επικοινωνιακό αποτέλεσμα, σε αντίθεση με τα παραπάνω παραδείγματα. Η διάκριση είναι ιδιαίτερα σχετική με τη συζήτηση που αφορά στη συσχέτιση συγκεκριμένων τύπων εναλλαγής κώδικα με συγκεκριμένες επικοινωνιακές και κοινωνικές λειτουργίες. Ακολουθώντας τον Gumperz (1982), η Poplack (2000) υποστηρίζει πως:

“code-switching may be used as a discourse strategy to achieve certain interactional effects at specific points during a conversation [...] this use is characteristic only of certain types of code-switching, which we call ‘emblematic’, including tags, interjections, idiomatic expressions, and even individual noun switches. On the other hand, a generalized use of intra-sentential code-switching may represent instead an overall discourse MODE. The very fact that a speaker makes alternate use of both codes itself has interactional motivations and implications beyond any particular effects of specific switches [...] More important, there is no need to require any social motivation for this type of code-switching, given that, as a discourse mode, it may itself form part of the repertoire of a speech community. It is then the choice (or not) of this mode which is of significance to participants rather than the choice of switch points.”

(Poplack 2000: 254-255)

Μπορούμε να αντιμετωπίσουμε αυτόν τον τύπο μείξης κώδικα και τη σχετική λειτουργία της γενικής σηματοδότησης μιας μορφής λόγου ως αντίστοιχη με αυτήν που η Myers-

Scotton (2000: 145 κ. εξ.) ορίζει ως *γενική εναλλαγή* (overall switch). Η Myers-Scotton υποστηρίζει πως η γενική εναλλαγή συχνά αποτελεί την *μη μαρκαρισμένη* (unmarked) επιλογή μεταξύ δίγλωσσων. Σημειώνει ότι αυτός ο τύπος εναλλαγής κώδικα «θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι λειτουργεί ως ένας τύπος αλληλεπίδρασης παρόμοιος με τη μονόγλωσση γλωσσική χρήση», και προσθέτει πως η γενική εναλλαγή ως μη μαρκαρισμένη επιλογή διαφέρει από άλλους τύπους εναλλαγής, δεδομένου ότι κάθε εναλλαγή δεν έχει κοινωνική σημασία από μόνη της. Ο συνολικός μεικτός λόγος/τρόπος επικοινωνίας μπορεί βέβαια να έχει κοινωνική λειτουργία, να αποτελεί, π.χ., συνολικά ένα επίπεδο ύφους ή να είναι ενδείκτης δίγλωσσης ταυτότητας (βλ. Myers-Scotton 2000: 148).

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρατήρηση του Auer (1999, βλ. και Auer & Hakimov 2020) ότι η μείξη κωδίκων είναι συχνά το στάδιο που προηγείται της ανάδυσης *μεικτών ποικιλιών* (fused lects, κυριολεκτικά ποικιλιών «σύντηξης»), όπου δεν έχουμε πια μείξη κωδίκων αλλά συνεμφάνιση στοιχείων από δύο κώδικες / ποικιλίες / γλώσσες που αποτελούν πλέον μέρη του ίδιου συστήματος, συχνά με διαφοροποιημένες γραμματικές λειτουργίες για στοιχεία από κάθε κώδικα, στο πλαίσιο όμως της ίδιας γραμματικής.

Είναι προφανές ότι οι περιπτώσεις πρόκλισης που εξετάζουμε είναι (επιφανειακά τουλάχιστον) περιπτώσεις ενδοπροτασιακής εναλλαγής ή μείξης και όχι διαπροτασιακής εναλλαγής.

36. (α) Ξέρω το τούτο, ξέρω το. **Το** έδει μαθητής μου.

[Το ξέρω αυτό, το ξέρω. Το έχει μαθητής μου.]

(β) Ο Κεμάλης ήταν, τέλος πάντων, τούτος ο Τούρκος ο μεθύστακας, τζ' έρκετουν τζαι **μας** εφοϊτσάιζεν.

[Ο Κεμάλης ήταν, τέλος πάντων, αυτός ο Τούρκος ο μεθύστακας, και ερχόταν και μας φόβιζε.]

(γ) Εγώ παλιά δεν εμιλούσα την κυπριακή διάλεκτο.

Την εθεώρουν δείγμαν αμορφωσίας.

[Εγώ παλιά δεν μιλούσα την κυπριακή διάλεκτο.
Τη θεωρούσα δείγμα αμορφωσιάς.]

- (δ) **Τες έχετε πάρει** χτες τες αιτήσεις.
[Τις έχετε πάρει (: τις πήρατε) χτες τις αιτήσεις.]

- (ε) A: Εν έφαες τίποτα.

B: Όι, έφαα το κοτόπουλλο μου. Το έφαα όλο.

[A: Δεν έφαγες τίποτα.

B: Όχι, έφαγα το κοτόπουλο μου. Το έφαγα όλο.]

Είναι επίσης προφανές ότι είναι πολύ δύσκολο να τους αποδώσουμε κάποιες συγκεκριμένες / εντοπισμένες (local) πραγματολογικές ή συνομιλιακές λειτουργίες (βλ. και Tsiplakou 2017, Leivada κ.ά. 2017), εφόσον δεν λειτουργούν ως ενδείκτες της δυναμικής της συνομιλίας, δηλαδή ως ενδείκτες κάποιας διόρθωσης, αλλαγής θέματος, αλλαγής *τρόπου συμμετοχής στη συνομιλία* (footing) ή δεν είναι μέρος κάποιας προσαρμογής προς το (λόγο του) συνομιλητή (participant oriented). Επομένως, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε σε πρώτη φάση ότι αυτού του τύπου η «μείξη» είναι γενικά ενδείκτης ενός μεικτού συνομιλιακού τρόπου (“mixed discourse mode”, Poplack 2000: 254-255), που επιπλέον η βιβλιογραφία θεωρεί χαρακτηριστικό της *ισόρροπης διγλωσσίας* (balanced bilingualism), ή *διδιαλεκτισμού* (bidialectalism) στην περίπτωση μας.

Ανακύπτουν, ωστόσο, αμέσως, τα εξής ερωτήματα: Τι είδους γραμματική παράγει δομές όπως οι παραπάνω; Αν έχουμε μείξη κωδίκων, συντελείται μια μικρο-μετάβαση από το γραμματικό σύστημα της KNE στο γραμματικό σύστημα της ΚΔ; Ή είναι λογικότερο να υποθέσουμε ότι και ο αντίστοιχος κανόνας της KNE έχει κατακτηθεί και είναι πλέον μέρος του συστήματος της ΚΔ, οπότε ουσιαστικά οι δομές με πρόκληση που εξετάζουμε είναι κυπριακές (αν και αναδυόμενες / νεωτερικές) και έχουμε να κάνουμε με περίπτωση *ανταγωνιστικών γραμματικών* (competing grammars) ή *προαιρετικότητας* (optionality);

Απαραίτητο στο σημείο αυτό είναι να εξετάσουμε σύντομα τις δομικές ιδιότητες της μείξης κωδίκων όπως τις συζητά η συναφής βιβλιογραφία. Όπως είναι γνωστό, η Poplack (1980/2000) πρότεινε τον Περιορισμό της Ισοδυναμίας (Equivalence Constraint), ο οποίος δηλώνει ότι η αλλαγή κώδικα μπορεί να συμβεί μόνο σε σημεία της επιφανειακής δομής μιας πρότασης όπου οι γραμματικές ιδιότητες καμιάς από τις δύο γλώσσες δεν παραβιάζονται. (“Code switches will tend to occur at points in discourse where juxtaposition of L₁ and L₂ elements does not violate a syntactic rule of either language” (Poplack 1980: 586)). Έτσι, για παράδειγμα, ο Περιορισμός της Ισοδυναμίας προβλέπει ότι δεν θα πρέπει να επιτρέπεται εναλλαγή κωδίκων ανάμεσα σε ουσιαστικό και επίθετο όταν ένα από τα δύο είναι στα Ουαλικά και το άλλο στα Αγγλικά, καθώς η σειρά στη μία γλώσσα είναι Ουσιαστικό + Επίθετο (*gwin coch* ‘κρασί κόκκινο’) ενώ στην άλλη είναι Επίθετο + Ουσιαστικό (*red wine*, ‘κόκκινο κρασί’) (στην πραγματικότητα βέβαια παρατηρούνται εναλλαγές και προς τις δύο κατευθύνσεις· βλ. Deuchar 2020 για σχετική συζήτηση).⁹

Με βάση τα παραπάνω, και μιλώντας ακόμα σχετικά προθεωρητικά, η θέση κλιτικού-ρήματος είναι «σημείο σύγκρουσης» των δύο γραμματικών (“conflict site”, βλ. Poplack & Meechan 1998 και Seba 2009, Toribio 2017). Εφόσον δεν έχουμε «μείξη» δύο συντακτικών συστημάτων (βλ. αμέσως επόμενες ενότητες) μπορεί να υποστηριχθεί ότι και σε περιπτώσεις πρόκλισης όπως αυτές που εξετάζουμε η γραμματική δομή είναι αυτή της KNE ενώ η εμφάνιση ρήματος με κυπριακά μορφοφονολογικά (επιφανειακά) χαρακτηριστικά είναι μια ένδειξη του βαθμού ενσωμάτωσης της δομής της KNE στη γραμματική της κυπριακής. Άρα, μπορούμε ίσως να κάνουμε λόγο για *ανταγωνιστικές γραμματικές* (competing grammars) (βλ. Kroch 1994, Kroch & Taylor 1997, 2000).

⁹ Στο πλαίσιο της γενετικής γραμματικής και ειδικότερα του Μινιμαλισμού (MacSwan 1999, 2014) ο Περιορισμός της Ισοδυναμίας επαναδιατυπώνεται ως περιορισμοί στη μείξη κωδίκων που στην πραγματικότητα προκύπτουν από αδυναμία ελέγχου των συναφών χαρακτηριστικών των συστατικών από διαφορετικές γλώσσες. Έτσι, ο MacSwan προτείνει ότι σε ενδοπροτασιακές μείξεις μεταξύ Ισπανικής και Αγγλικής επιτρέπεται ο συνδυασμός υποκειμένου στην Ισπανική με ρήμα στην Αγγλική αν το υποκείμενο είναι λεξικό και όχι αντωνυμικό (MacSwan 2014: 23), λόγω διαφορετικών μηχανισμών ελέγχου χαρακτηριστικών στα λεξικά και στα αντωνυμικά υποκείμενα (Van Gelderen & MacSwan 2008, αναφορά στη Deuchar 2020). Αντίστοιχα, η Moro Quintanilla (2014) υποστηρίζει ότι δομές όπως *los employers* ‘οι.ΑΡΣ.ΠΛΗΘ εργοδότες.ΠΛΗΘ’ είναι δυνατές γιατί ο προσδιοριστής της Ισπανικής έχει χαρακτηριστικά γένους και αριθμού και έτσι το ουσιαστικό της Αγγλικής μπορεί να ελέγξει το χαρακτηριστικό του αριθμού που διαθέτει, ενώ δομές όπως *the empleadores* ‘ΑΡΘΡΟ εργοδότες.ΑΡΣ.ΠΛΗΘ’ είναι αδύνατες γιατί ο προσδιοριστής της Αγγλικής δεν έχει χαρακτηριστικά γένους και έτσι το ουσιαστικό της Ισπανικής δεν μπορεί να ελέγξει το χαρακτηριστικό του γένους του.

Στην περίπτωση των ανταγωνιστικών γραμματικών, οι ομιλητές/τριες έχουν στη διάθεσή τους δύο παραλλαγές με αλληλεπικαλυπτόμενες λειτουργίες (π.χ. το ίδιο νόημα), οι οποίες δεν μπορούν να εμφανιστούν ταυτόχρονα. Για παράδειγμα, οι ομιλητές/τριες ενδέχεται να διαθέτουν δύο εκδοχές της ίδιας συντακτικής κεφαλής ή δύο φωνητικές πραγματώσεις ενός μορφήματος. Τα πιθανά διαχρονικά αποτελέσματα των ανταγωνιστικών γραμματικών σύμφωνα με τους Fruehwall & Wallenberg (2013) είναι τα εξής:

- α. Αντικατάσταση της μιας παραλλαγής από την άλλη.
- β. Εξειδίκευση των δύο μορφών σε διαφορετικές λειτουργίες ή έννοιες.
- γ. Πρόβλεψη: κάθε περίπτωση συντακτικής προαιρετικότητας ή παραλλαγής είναι μία από τις ακόλουθες:
 - i. Μια διαδικασία αντικατάστασης σε εξέλιξη, που θα ολοκληρωθεί με την αντικατάσταση του ενός τύπου από τον άλλο.
 - ii Μια διαδικασία εξειδίκευσης σε εξέλιξη, που θα ολοκληρωθεί με την απόδοση διαφορετικών λειτουργιών σε κάθε τύπο.
 - iii. Η μόνη πραγματική περίπτωση διαχρονικά σταθερής προαιρετικότητας είναι οι διαφορετικές παραλλαγές να έχουν εν μέρει εξειδικευτεί και η καθεμία να εμφανίζεται ανάλογα με το ύφος, το προσωδιακό βάρος κ.λπ..

Στην περίπτωση της εναλλαγής πρόκλισης/έγκλισης στη γραμματική της ΚΔ, που δίνει στη σύγχρονη κυπριακή κοινή, φαινομενικά τουλάχιστον, την υφή της διαγλώσσας, μένει να εξετάσουμε

- αν έχουμε ελεύθερη εναλλαγή ή εξάρτηση από το μορφοσυντακτικό περιβάλλον·
- αν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή ή εξάρτηση από παραμέτρους όπως το ύφος (και τι σημαίνει αυτό ακριβώς)·
- αν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή ή εξάρτηση από εξωγλωσσικές / κοινωνιογλωσσικές παραμέτρους όπως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο των ομιλητριών/τών·
- αν υποθέσουμε ότι έχουμε γλωσσική αλλαγή με τη μορφή της εισαγωγής νέου κανόνα στο σύστημα της κυπριακής, ποια εσωτερικά / δομικά / μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά

του συστήματος διευκολύνουν την αλλαγή ή είναι πιο «ευάλωτα» σε στην πίεση από την KNE και για ποιους λόγους;

Στη συνέχεια της διατριβής θα ασχοληθούμε με τα παραπάνω ερωτήματα.

3.4.3 Τα κλιτικά στη γενετική γραμματική

Αναφορικά με τα κλιτικά και τον ρόλο τους στη γενετική γραμματική υπάρχει τεράστια βιβλιογραφία. Αρχικά θα παρουσιαστούν διαφορετικές προσεγγίσεις διαχρονικά, ενώ εν συνεχεία η παρούσα έρευνα θα επικεντρωθεί σε ερευνητικές προσεγγίσεις σε σχέση με τα κλιτικά στην KNE και στην κυπριακή διάλεκτο. Τέλος, θα γίνει αναφορά σε συγκεκριμένες έρευνες για τα κλιτικά και τη σύνταξή τους στην κυπριακή ποικιλία.

3.4.3.1 Ορισμός του κλιτικού

Στις περισσότερες γλώσσες βρίσκουμε «μικρές λέξεις» που μοιάζουν με πλήρεις λέξεις αλλά που δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο. Αντίθετα, πρέπει να προσαρτηθούν σε μια γειτονική λέξη, όπως το *'d*, το *'ve* και το άτονο *'em* στο *Pete 'd 've seen 'em* [Ο Pete θα τους είχε δει]. Σε γλώσσες όπως τα Αγγλικά, τα κλιτικά εμφανίζονται στο ίδιο μέρος της πρότασης στην οποία θα εμφανιζόταν η πλήρης μορφή της λέξης, αλλά σε πολλές γλώσσες τα κλιτικά ακολουθούν διαφορετικούς κανόνες τοποθέτησης. Τα κλιτικά είναι ιδιαίτερα όσον αφορά τη φωνολογία τους, τη σύνταξή τους και τη μορφολογία τους. Λειτουργούν με τρόπο που προκύπτει από την αλληλεπίδραση των διάφορων επιπέδων της γραμματικής. Επιπλέον, τα κλιτικά σε διάφορες γλώσσες μπορεί να βρίσκονται σε διάφορα στάδια στην πορεία γραμματικοποίησης από λέξη σε πρόσφυμα (Spencer & Luis 2012: 3).

Ο Zwicky (1977) και οι Zwicky & Pullum (1983) έχουν προτείνει μια σειρά από διαγνωστικά τεστ στη βάση των οποίων διακρίνουν τα κλιτικά από άλλα συναφή στοιχεία,

π.χ. τα μορφήματα συμφωνίας, και επίσης διακρίνουν τα κλιτικά σε *απλά* (simple) και *ιδιαίτερα* (special), κυρίως βάσει της συντακτικής τους κατανομής. Απλά κλιτικά είναι οι μη τονικές λέξεις όπως οι *'d*, *'ve* και άτονο *'em* στο *Pete 'd 've seen 'em* ('Pete would have seen them'), που εμφανίζονται στη συντακτική δομή ακριβώς όπου θα εμφανίζονταν οι αντίστοιχοι πλήρεις τύποι *would*, *have*, *them*. Αντίθετα, τα *ιδιαίτερα* κλιτικά διακρίνονται από αυτό που οι Spencer & Luis (2012: 18) ονομάζουν χιουμοριστικά 'promiscuous attachment' (ελευθεριάζουσα / πολυγαμική προσκόλληση) σε συντακτικά συστατικά διάφορων κατηγοριών, π.χ.:

38. Θωρώ τον.

[Τον βλέπω.]

39. Εν μιάλο μου.

[Μου είναι μεγάλο.]

40. το μεγάλο {μου} πράσινό {μου} αυτοκίνητό {μου}

41. μεταξύ μας

42. ἔπος δ' εἵ τι βέβακται δεινόν

(*Οδύσσεια*, η 408, από Spencer & Luis: 35)

43. ἃ δὲ τάλαιν' ἄλοχος τίνι **μοι**, τέκνον, ὤλετο μοίρα

(*Φοίνισσαι*, 1566, από Spencer & Luis 2012: 35)

Όπως παρατηρούν στη σχετική σύνοψη οι Spencer & Luis (2012):

(α) τα κλιτικά κωδικοποιούν λειτουργικές κατηγορίες (π.χ. το συντακτικό αντικείμενο στο (38), το δείκτη της κτήσης στα (39)-(40), συμπλήρωμα πρόθεσης στο (41)) ή συνομιλιακές λειτουργίες (π.χ. το συνομιλιακό μόριο *δε* στα (42) και (43), ή η δοτική ηθική *μοι* στο (42)).

(β) Τα κλιτικά είναι άτονα και γι' αυτό δεν εμφανίζονται ποτέ μόνα τους, π.χ. σε ελλειπτικό λόγο:

44. -Ποιον είδες;

-Αυτόν.

-*Τον.

(γ) Τα κλιτικά έχουν ανάγκη από έναν ξενιστή για να προσαρτηθούν.

(δ) Τα κλιτικά δεν είναι ιδιαίτερα επιλεκτικά ως προς τον ξενιστή τους, αφού μπορεί να προσαρτώνται σε διάφορες γραμματικές κατηγορίες (βλ. παραδείγματα (38)-(43) παραπάνω).

(ε) Τα κλιτικά συνήθως εμφανίζονται σε συμπλέγματα με αυστηρή σειρά π.χ.

45. Μου το έδωσε.

*Το μου έδωσε.

46. (α) Il me l'a donné.

[Αυτός μου το έδωσε.]

(β) *Il le m'a donné.

[Αυτός μου το έδωσε.]

(στ) Τα κλιτικά και τα κλιτικά συμπλέγματα συχνά έχουν διαφορετική σύνταξη από τις αυτόνομες λέξεις. Ένα συνηθισμένο φαινόμενο είναι η *δεύτερη θέση του κλιτικού* (clitic-second), όπου τα κλιτικά είναι υποχρεωτικό να κατέχουν την αμέσως επόμενη θέση από το πρώτο συστατικού ή την πρώτη φράση στην πρόταση στην οποία ανήκουν (Wackernagel 1892, Tobler 1875, Mussafia 1898).

47. θεῖός **μοι** ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος

(Ιλιάδα, Β 56, από Spencer & Luis: 39)

48. Εν **το** θωρώ.

[Δεν το βλέπω.]

49. Taj zadatak **je** veoma važan.

[Αυτή η-δουλειά **είναι-ΚΛ** πολύ σημαντική.]

50. Taj **je** zadatak veoma važan.

[Αυτή **είναι-ΚΛ** η-δουλειά πολύ σημαντική]

(Σερβικά / Κροατικά, βλ. και Bošković 2001)

(ζ) Τα αντωνυμικά κλιτικά με λειτουργία αντικειμένου που μας απασχολούν εδώ συχνά είναι *όρισμα / συμπλήρωμα* (argument) του ρήματος, αλλά σε μερικές γλώσσες τα κλιτικά μπορεί να διπλασιάζονται από πλήρεις ονοματικές φράσεις (*διπλασιασμός με κλιτικό* (clitic

doubling):

51. Την είδα την Ξανθούλα.

Το τελευταίο σημείο μας απασχολεί ιδιαίτερα για την περίπτωση των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας, των αντωνυμικών κλιτικών με λειτουργία αντικειμένου που εξετάζουμε εδώ. Γενικά υπάρχει μεγάλη διαγλωσσική διαφοροποίηση, με τα κλιτικά να είναι ημι-αυτόνομες, μη τονικές λέξεις που προσκολλώνται σε διάφορους τύπους ξενιστή) σε διάφορες γλώσσες αλλά να λειτουργούν σαν προσφύματα (affixes) σε άλλες (βλ. Bresnan & Mchombo 1987) με πολλές ενδιαμέσες διαβαθμίσεις στην προσφυματοποίηση (βλ. Spencer & Luis 2012 24 κ. εξ., 139 κ. εξ.). Για τα Ελληνικά ο μόνος που έχει υποστηρίξει ότι τα κλιτικά είναι προσφύματα, λόγω της απαραίτητης γειννιάσής τους με το ρήμα, είναι ο Joseph (1988), αλλά η ανάλυσή του δεν είναι γενικά αποδεκτή λόγω του ότι τέτοια προσφυματοποίηση, με το υποτιθέμενο πρόσφυμα να εμφανίζεται πριν ή μετά το ρήμα ανάλογα με τη μορφοσυντακτική δομή, δεν είναι ιδιαίτερα αναμενόμενη. Επίσης, τα κλιτικά είναι προαιρετικά, σε αντίθεση με τα τυπικά κλιτικά προσφύματα, όπως, π.χ., το μόρφημα συμφωνίας προσώπου και αριθμού του υποκειμένου. Ένα άλλο ανοιχτό ζήτημα είναι αν τα κλιτικά, ανεξαρτήτως του προσφυματικού ή όχι χαρακτήρα τους, είναι δείκτες συμφωνίας αντικειμένου, οπότε θα αναμέναμε να είναι υποχρεωτικά, ή αντωνυμικά αντικείμενα, οπότε θα αναμέναμε να είναι σε συμπληρωματική κατανομή με τα λεξικά, μη αντωνυμικά αντικείμενα. Και εδώ υπάρχει αρκετή διαγλωσσική αλλά και διαλεκτική διαφοροποίηση. Ενδεικτικά, σε λατινογενείς γλώσσες όπως τα Γαλλικά και τα Ιταλικά, ο διπλασιασμός με κλιτικό (clitic doubling) δεν επιτρέπεται (τουλάχιστον όχι χωρίς μεγάλη παύση πριν την Ονοματική Φράση· παραδείγματα (52)-(53)):

52. *L 'ho visto Gianni.

[Τον είδα το Γιάννη.]

53. *Je l'ai vu Jean.

[Τον είδα το Γιάννη.]

Σε αντίθεση με τα Ευρωπαϊκά Ισπανικά, στα Ισπανικά της Αργεντινής και της Ουρουγουάης (Ρίο ντε λα Πλάτα) το κλιτικό μπορεί να συνυπάρχει με το λεξικό αντικείμενο όταν προηγείται η πρόθεση *a* [σε], όπως στο (54), ενώ το κλιτικό μπορεί προαιρετικά να συνεμφανίζεται με το έμμεσο λεξικό αντικείμενο σε όλες τις ποικιλίες της Ισπανικής:

54. Lo vi **a** Juan.

[Τον είδα το Γιάννη.]

55. Miguelito {le} regaló un caramelo **a** Mafalda.

[Ο Μιγκελίτο {της} χάρισε μια καραμέλα στη Μαφάλντα.]

Αντίστοιχα φαινόμενα διπλασιασμού με κλιτικό έχουμε και σε άλλες γλώσσες:

56. L' am văzut **pe** Popescu.

[Τον έχω δει **ANTI**Κ. τον-Ποπέσκου.] (Ρουμανική)

(βλ. Jaeggli 1982, 1986, Anagnostopoulou 1999, 2005, van Riemsdijk 1999). Οι βαλκανικές γλώσσες και η Ελληνική (και η ΚΔ) δεν έχουν τέτοιους περιορισμούς στη διαδικασία διπλασιασμού με κλιτικό.

3.4.3.2 Τα κλιτικά στη Γενετική Γραμματική: Μετακίνηση ή γένεση στη βάση;

Από τότε που τα αντωνυμικά κλιτικά άρχισαν να διερευνώνται στο πλαίσιο της γενετικής γραμματικής, το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στο είδος της συντακτικής τους υπόστασης. Από την πρώτη μετασχηματιστική ανάλυση του Kayne (1975), ένα ερώτημα που απασχόλησε έντονα τη βιβλιογραφία είναι κατά πόσον τα κλιτικά γεννώνται στη βάση ή καταλαμβάνουν την τελική τους θέση μέσα από κάποια διαδικασία συντακτικής μετακίνησης. Οι προσπάθειες να απαντηθεί το συγκεκριμένο ερώτημα διακρίνονται στις εξής προσεγγίσεις:

α. Προσεγγίσεις που υποστηρίζουν πως η θέση των κλιτικών προκύπτει με μετακίνηση (ξεκινώντας από τον Kayne (1975)).

β. Προσεγγίσεις που υποστηρίζουν πως η θέση των κλιτικών προκύπτει χωρίς μετακίνηση (π.χ. Jaeggli 1982, Borer 1984).

γ. Προσεγγίσεις που αποτελούν συνδυασμό και των δύο (π.χ. Uriagereka 1995, Sportiche 1996).

Ο Kayne (1975) προτείνει μετακίνηση για να εξηγήσει ότι τα κλιτικά και οι πλήρεις ονοματικές φράσεις με λειτουργία αντικειμένου βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή. Πρότεινε ότι το κλιτικό μετακινείται από μεταρρηματική θέση και προσαρτάται στο ρήμα για σκοπούς λήψης πτώσης, αφήνοντας πίσω του ένα ίχνος.

57. Je [V° lei V vois]][NP ei]

Η πρόταση αυτή εξηγεί γιατί σε γλώσσες όπως η Γαλλική δεν επιτρέπεται ο διπλασιασμός με κλιτικό. Ωστόσο, αργότερα παρατηρήθηκε ότι ορισμένες διάλεκτοι των Ισπανικών επιτρέπουν τον διπλασιασμό με κλιτικό (Jaeggli 1982). Παρατηρήθηκε επίσης ότι, σε γενικές γραμμές, τα Ισπανικά απαιτούν του ουσιαστικού να προηγείται η πρόθεση *a* [προς] για να του προσδώσει πτώση, εφόσον η πτώση του αντικειμένου «απορροφάται» από το κλιτικό. Αυτό οδήγησε στη λεγόμενη *Γενίκευση Kayne* (Kayne's Generalization),

σύμφωνα με την οποία ο διπλασιασμός με κλιτικό είναι δυνατός μόνο όταν το διπλασιασμένο ουσιαστικό λαμβάνει πτώση από μια πρόθεση.

58. Γενίκευση Kayne: Ένα ουσιαστικό που κατέχει θέση αντικειμένου μπορεί να διπλασιαστεί με κλιτικό μόνο εάν προηγείται συγκεκριμένη πρόθεση.

Ωστόσο τα σχετικά δεδομένα από τα Ελληνικά (Anagnostopoulou 1999) και από βαλκανικές και άλλες γλωσσών (βλ. (51) στην προηγούμενη ενότητα) αποδεικνύουν πως η Γενίκευση Kayne δεν έχει γενική ισχύ.

Στον αντίποδα της πρότασης για μετακίνηση βρίσκονται προσεγγίσεις που θέλουν το κλιτικό να παράγεται απευθείας στην υψηλότερη, προρρηματική θέση που κατέχει στην Επιφανειακή Δομή (Borer 1984, Jaeggli 1982). Η Borer επίσης πρότεινε ότι το κλιτικό «απορροφά» την πτώση του αντικειμένου και γι' αυτό χρειάζεται η προσθήκη κάποιου στοιχείου όπως το *a* στα Ισπανικά ή το *pe* στα Ρουμανικά για να προσδώσει πτώση στο λεξικό αντικείμενο.

3.4.3.3 Sportiche (1996)

Σε πιο σύγχρονες προσεγγίσεις της συντακτικής δομής όπως στο (59) (πρβλ. Chomsky 1995),

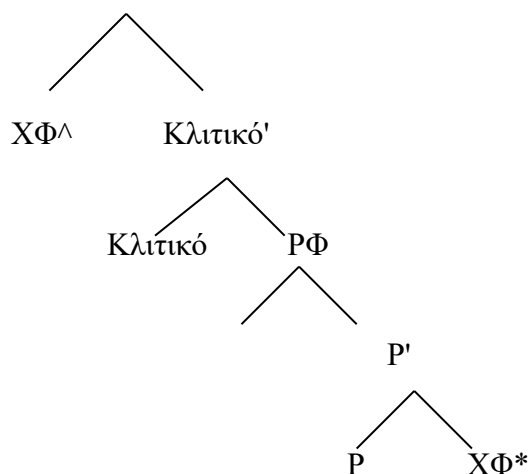
59. [CP ...C...[TP ...T...[vP ...v...[vP ...V...]]]]

το ζήτημα που προκύπτει είναι πώς ένα κλιτικό, που σχετίζεται θεματικά με τη φράση vP, καταλήγει στον λεξικό ξενιστή του, όπου και μετακινείται για να προσαρτηθεί.

Η προσέγγιση του Sportiche (1996) συμφιλιώνει τις προηγούμενες προσεγγίσεις. Προτείνεται πως τα κλιτικά έχουν τις δικές τους φραστικές προβολές, οι οποίες

ονομάζονται Κλιτικές Φωνές και οι οποίες βρίσκονται ιεραρχικά πιο ψηλά από τη Φράση Κλίσης ή από τη Φράση Συμφωνίας Υποκειμένου. Το κλιτικό μετακινείται σε αυτές από τη θέση συμπληρώματος του ρήματος στη ΡΦ:

Φράση Κλιτικού (CliticP)

(βλ. και Agouraki 1993: 47, 51)

Η πρόταση του Sportiche (1996) είναι πως τα κλιτικά δεν ταυτίζονται με μορφήματα συμφωνίας του αντικειμένου, αλλά τα χαρακτηριστικά τους διαφοροποιούνται από τα τυπικά χαρακτηριστικά συμφωνίας υποκειμένου και αντικειμένου. Τα κλιτικά, των οποίων η βασική θέση εντοπίζεται στην κεφαλή των Κλιτικών Φωνών, βρίσκονται σε συναναφορά με το/τα εσωτερικό/-ά συμπλήρωμα/-τα του ρήματος, που μπορεί να μετακινηθούν στη θέση $X\Phi^{\wedge}$. Με αυτό τον τρόπο καθίσταται εφικτή η ερμηνεία των περιπτώσεων διπλασιασμού με κλιτικό, οι οποίες κάτω από άλλες προσεγγίσεις (Kayne 1975) δεν μπορούσαν να ερμηνευτούν καθώς το ρήμα θα είχε δύο ορίσματα-αντικείμενα.

Σύμφωνα με αυτήν την ανάλυση, η σύνταξη των κλιτικών εξομοιώνεται πλήρως με αυτήν των άλλων λειτουργικών κεφαλών. Η (εμφανής ή συγκεκαλυμμένη) $X\Phi^*$ που σχετίζεται με το κλιτικό μετακινείται στη θέση $X\Phi^{\wedge}$ σε κάποιο σημείο της διαδικασίας (στην εμφανή σύνταξη ή στο επίπεδο της Λογικής Μορφής (LF)). Η σχέση συμφωνίας μεταξύ του κλιτικού και της $X\Phi^*$ προκύπτει ως σχέση Χαρακτηριστή/Κεφαλής. Η εγγύτητα μεταξύ του κλιτικού και της $X\Phi^*$ προκύπτει από τη μετακίνηση μεταξύ της $X\Phi^*$ και της $X\Phi^{\wedge}$. Ο διπλασιασμός με κλιτικό διαφέρει ελάχιστα από το μη διπλασιασμό, στο ότι η $X\Phi^*$ γίνεται πριν την εκφώνηση στην περίπτωση του διπλασιασμού με κλιτικό και μετά την εκφώνηση στην περίπτωση που δεν έχουμε διπλασιασμό.

Συγκεκριμένες παραμετρικές διαφοροποιήσεις εξηγούν τις δομικές διαφορές μεταξύ των γλωσσών όσον αφορά τα κλιτικά. Με βάση τις συγκεκριμένες παραμέτρους, η μετακίνηση της $X\Phi^{\wedge}$ μπορεί να είναι εμφανής ή όχι, όπως και η κεφαλή της φράσης. Τέλος η $X\Phi^*$ μπορεί επίσης να είναι εμφανής ή όχι. Οι δομές με διπλασιασμό με κλιτικό όπως στα Ισπανικά και στα Ρουμανικά προκύπτουν όταν μια εμφανής $X\Phi^*$ μετακινείται συγκεκριμένα ενώ η κεφαλή-κλιτικό είναι εμφανής. Οι δομές *αριστερής μετατόπισης με κλιτικό* (Clitic Left Dislocation) είναι περιπτώσεις όπου εμφανής $X\Phi^*$ που μετακινείται εμφανώς και η κεφαλή-κλιτικό είναι εμφανής.

Σύμφωνα με το *Κριτήριο του Κλιτικού* (Clitic Criterion), στο επίπεδο της Λογικής Μορφής το κλιτικό πρέπει να βρίσκεται σε σχέση Χαρακτηριστή/Κεφαλής με ένα χαρακτηριστικό $[+F]$ στη φράση $X\Phi$ και το $[+F]$ στη $X\Phi$ πρέπει να βρίσκεται σε σχέση Χαρακτηριστή/Κεφαλής με ένα κλιτικό.¹⁰ Η πρόταση του Sportiche έχει υιοθετηθεί για τη σύνταξη των κλιτικών της ΚΝΕ και της ΚΔ (Agouraki 1993, 2001, Terzi 1999) με διάφορες παραλλαγές, με τις οποίες θα ασχοληθούμε εκτενέστερα στη συνέχεια.

3.4.3.4. Uriagereka (1995)

Ο Uriagereka υποθέτει (α) ότι τα κλιτικά είναι πλήρεις Φράσεις Προσδιοριστή (Determiner Phrases) (και όχι απλές κεφαλές, όπως υπέθετε παλαιότερα ο Kayne), και ότι μετακινούνται εκτός Ρηματικής Φράσης σε μια φράση FP , που δεν είναι ωστόσο η Φράση Εστίασης (βλ. Bródy 1990, 1995, Agouraki 1993, Kiss 1998), αλλά μια φράση στην οποία πραγματώνεται η αλληλεπίδραση σύνταξης και σημασιολογίας / πραγματολογίας.

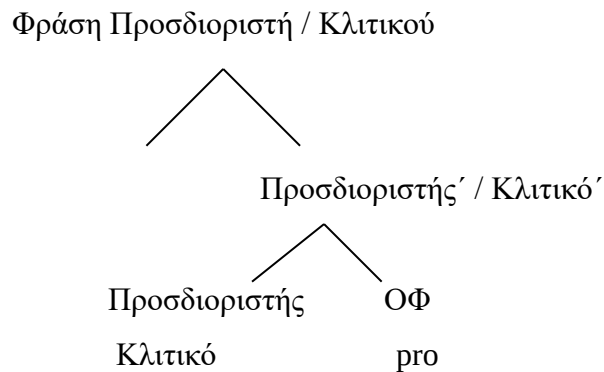
¹⁰ Τον διπλασιασμό με κλιτικό σε γλώσσες όπως τα Ιταλικά ή τα Γαλλικά σύμφωνα με τον Sportiche (1996) απαγορεύει ένα φίλτρο όπως το Doubly Filled Voice Filter.

* $[_{HP} XP [H...]]$

Η πρόταση είναι ότι επειδή τα κλιτικά των λατινογενών γλωσσών έχουν ονοματικά χαρακτηριστικά και φέρουν πτώση, δεν μπορούν να συνεμφανίζονται με φράση XP^* που επίσης φέρει πτώση. Το παραπάνω προφανώς δεν ισχύει για γλώσσες όπως τα Ελληνικά, καθώς τόσο το κλιτικό όσο και η διπλασιασμένη ΟΦ φέρουν εμφανή μορφολογική πτώση (βλ. και Anagnostopoulou 1999).

Για τα κλιτικά υποθέτει την ίδια δομή με τη Φράση Προσδιοριστή (DP):

61.

Βασικό χαρακτηριστικό των κλιτικών, ειδικά στις λατινογενείς γλώσσες, είναι η *συγκεκριμένη αναφορά* (specificity):¹¹

62. (α) Lo vi **a** Juan.

[Τον είδα το Γιάννη.]

(β) *Lo vi a uno.

[Τον είδα έναν / κάποιον.]

Σύμφωνα με τον Uriagereka (1995), η μετακίνηση των κλιτικών έχει σημασιολογικά κίνητρα εφόσον ο σκοπός της μετακίνησής τους στην κεφαλή της φράσης FP εξυπηρετεί την ερμηνεία της *συγκεκριμένης αναφοράς* (ειδικά για τα κλιτικά τρίτου προσώπου), ή και της *οικειότητας* (familiarity), καθώς η φράση αυτή συσχετίζεται με σημασιολογικά / πραγματολογικά χαρακτηριστικά, μεταξύ άλλων και της προβολής της στάσης του/της ομιλητή/τριας προς την πραγματικότητα.¹² Ο κόμβος FP είναι ένας κόμβος

¹¹ Με το θέμα αυτό, για το οποίο υπάρχει πλέον τεράστια βιβλιογραφία, αλλά δεν θα ασχοληθούμε πιο διεξοδικά στην παρούσα διατριβή· βλ. ενδεικτικά Diesing (1992), Enç (1991).

¹² Οι *κλιτικές φωνές* (clitic voices) τις οποίες υποθέτει ο Sportiche (1996) διαφοροποιούνται από τον κόμβο FP στον οποίο αναφέρεται ο Uriagereka (1995), αν και οι κλιτικές φωνές είναι επίσης προβολές που σχετίζονται με το χαρακτηριστικό της *συγκεκριμενοποίησης* (specificity).

63.

101

της διεπαφής, υπάρχουν πολλά στοιχεία που μπορούν να καταλήγουν στο F, ακόμη και αν επιτελούν διαφορετικές γραμματικές λειτουργίες.

Ο Uriagereka (1995) ερμηνεύει τη διαγλωσσική διαφοροποίηση εντοπίζοντάς την στη στιγμή μετακίνησης των κλιτικών στην κεφαλή της φράσης FP μαζί με το μορφολογικό τους *ξενιστή* (host), κάνοντας αναφορά στην έννοια του μορφολογικού βάρους από το οποίο διέπεται το F σε κάθε γλώσσα ή διάλεκτο. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει πως η ύπαρξη ισχυρού μορφολογικού βάρους στο F έχει ως αποτέλεσμα τη μετακίνηση των κλιτικών και του μορφολογικού τους *ξενιστή* (host) πριν την *εκφώνηση* (Spellout), ενώ η απουσία ισχυρού μορφολογικού βάρους στο F προσφέρει τη δυνατότητα αναβολής της μετακίνησης των κλιτικών και του μορφολογικού τους *ξενιστή* μετά την εκφώνηση, στο επίπεδο της Λογικής Μορφής (Logical Form). Υπενθυμίζουμε πως το κλιτικό δεν είναι τονική λέξη και γι' αυτό το λόγο εξαρτάται φωνολογικά από μια άλλη λέξη. Το κλιτικό, εξαιτίας του μη τονικού του χαρακτήρα, χρειάζεται να «προσδεθεί» σε μία τονική λέξη, ώστε να μπορεί να προφερθεί. Ο *ξενιστής* διαδραματίζει αυτόν ακριβώς τον ρόλο.

Παραδείγματα διαγλωσσικής διαφοροποίησης αναφορικά με τη στιγμή μετακίνησης των κλιτικών στην κεφαλή της φράσης FP μαζί με το μορφολογικό τους *ξενιστή* παρατίθενται στη συνέχεια, από τα Ισπανικά και τα Γαλικιανά:

Στα Ισπανικά, το ισχυρό μορφολογικό βάρος του F, σύμφωνα με τον Uriagereka, έχει ως αποτέλεσμα τη μετακίνηση του κλιτικού στον μορφολογικό του *ξενιστή* και, συνεπώς, την πρόκλιση:

64. **Lo** oimos.

[To.KΛ ακούσαμε.]

Στα Γαλικιανά, αντίθετα, η απουσία ισχυρού μορφολογικού βάρους οδηγεί στην αναβολή της μετακίνησης μετά την εκφώνηση, στο επίπεδο της Λογικής Μορφής, με αποτέλεσμα τη δομή της *έγκλισης*:

65. Ouvimo-**lo**

ακούμε το.ΚΛ

[Το ακούμε.]

66. Quiero que *o* oiades

[Θέλω να το.ΚΛ ακούσεις.]

67. Quén *o* ten ouvido?

[Ποιος το.ΚΛ έχει ακούσει;]

68. Non *o* ten ouvido.

[Δεν το.ΚΛ έχει ακούσει.]

(Uriagereka 1995: 95)

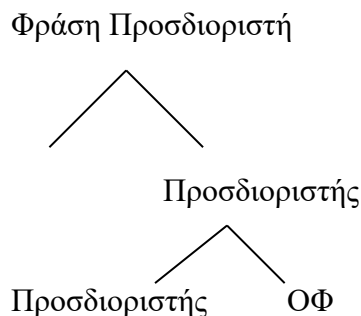
Ο Uriagereka εξηγεί τη διαλεκτική διαφοροποίηση μεταξύ Ισπανικών και Γαλικιανών ως εξής: πιο αρχαιοπρεπείς ποικιλίες, όπως τα Γαλικιανά, χαρακτηρίζονται από ισχυρή μορφολογία στο επίπεδο τόσο των ρηματικών χαρακτηριστικών όσο και των χαρακτηριστικών του F και το μορφολογικό «βάρος» και των δύο κεφαλών οδηγεί σε μετακίνηση του ρήματος στο F. Σύμφωνα με τους μορφολογικούς περιορισμούς, κατά την *προσφυματοποίηση* (affixation) η κεφαλή βρίσκεται στα δεξιά και ο ξενιστής στα αριστερά. Εφόσον το κλιτικό θεωρείται η κεφαλή της FP, στην προκειμένη περίπτωση λόγω ισχυρής μορφολογίας έχουμε έγκλιση με αποτέλεσμα το ρήμα να προηγείται και το κλιτικό να ακολουθεί.

Στις δευτερεύουσες προτάσεις όπως αυτή στο (66), η θέση του ξενιστή πραγματώνεται μορφολογικά από το *que*, με αποτέλεσμα να μην έχουμε μετακίνηση του ρήματος στο F. Αντίστοιχα ισχύουν και για τις δομές με *wh-* ή άρνηση στα (67) και (68), σε δομές με εστιασμένο στοιχείο κ.λπ..

Αν πρόκειται για γλώσσα που χαρακτηρίζεται από αδύναμη μορφολογία στο επίπεδο των ρηματικών και F χαρακτηριστικών (π.χ. Ισπανικά ή Γαλλικά), τότε οι συντακτικοί περιορισμοί οι οποίοι αφορούν στις παραμέτρους αναφορικά με τη θέση της συντακτικής

κεφαλής σε κάθε γλώσσα καθορίζουν τη σειρά. Αν στη συγκεκριμένη γλώσσα, π.χ. στα Ισπανικά, η κεφαλή της φράσης είναι αριστερά,

69.

τότε το κλιτικό, το οποίο θεωρείται κεφαλή της συντακτικής φράσης, θα βρίσκεται στα αριστερά και ο ξενιστής στα δεξιά. Κατά συνέπεια, αναμένεται σειρά πρόκλισης. Σε αυτή την περίπτωση λαμβάνει χώρα *λειτουργική ενσωμάτωση* (functional incorporation):

70. **Lo** oimos.

[Το.ΚΛ ακούσαμε.]

Εξαίρεση στα Ισπανικά αποτελούν οι δευτερεύουσες προτάσεις όπου ο απαρεμφατικός τύπος του ρήματος εμφανίζεται πριν το κλιτικό, γιατί, σύμφωνα με το Uriagereka (1995), το απαρέμφατο εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης:

71. Para oir**lo**...

[Για να ακούσω το.ΚΛ ...]

(από Uriagereka 1995: 94-95)

Η πρόταση του Uriagereka έχει ενδιαφέρον για τα δεδομένα που εξετάζουμε καθώς η διαφορά / αλλαγή στο υποτιθέμενο μορφολογικό βάρος του F θα μπορούσε να εξηγήσει, π.χ., τη διαχρονική διαφοροποίηση ανάμεσα στη Μεσαιωνική και τη Νέα Ελληνική ή τη διαλεκτική διαφοροποίηση ανάμεσα στην ΚΝΕ και την κυπριακή, αλλά και τη γλωσσική

αλλαγή που παρατηρείται στη σύγχρονη κυπριακή με την εμφάνιση της απροσδόκητης πρόκλισης.

Σημειώνουμε ότι προτάσεις όπως αυτές του Uriagereka αλλά και του Sportiche προσπαθούν να προβλέψουν τη σειρά των συστατικών και τη θέση του κλιτικού με καθαρά συντακτικούς μηχανισμούς, χωρίς αναφορά στη φωνολογία. Ειδικά για την πρόταση του Uriagereka σημειώνουμε ότι έρχεται σε αντίθεση με χαρτογραφικές προσεγγίσεις όπως αυτή του Rizzi (1997), που προβλέπουν περισσότερες λειτουργικές κεφαλές στην αριστερή περιφέρεια. Ιδιαίτερα η υπόθεση ότι στο FP εμφανίζονται συλλήβδην δείκτες τροπικότητας, άρνηση, εστιασμένες φράσεις, στοιχεία π- κ.λπ. επειδή όλα πραγματώνουν κάποια πτυχή της διεπίδρασης σύνταξης-πραγματολογίας είναι προβληματική, καθώς μάλλον αγνοεί τις δομικές ιδιαιτερότητες αυτών των λειτουργικών στοιχείων και επίσης δεν προβλέπει την δυνατότητα συνεμφάνισής τους και μάλιστα με συγκεκριμένη σειροθέτηση και μεταξύ τους και σε σχέση με τα κλιτικά.

3.4.3.5 Bošković (2001)

Ο Bošković (2001) ασχολείται με το ζήτημα της συντακτικής θέσης των κλιτικών σε νοτιοσλαβικές γλώσσες, όπως τα Σέρβικα/Κροατικά, τα Βουλγαρικά και τα Μακεδονικά και θέτει ερωτήματα όπως τα ακόλουθα:

- (α) Δεδομένου του γεγονότος πως τα κλιτικά τείνουν να καταλαμβάνουν τη δεύτερη θέση στην πρόταση, πώς ορίζεται θεωρητικά η «δεύτερη θέση»;
- (β) Πώς εξηγείται το ότι στα κλιτικά συμπλέγματα τα κλιτικά εμφανίζονται με μια συγκεκριμένη σειρά, χωρίς να μπορούν να ανακαταταχθούν ή να διαχωριστούν;

Σύμφωνα με τον Bošković (2001) υπάρχουν τέσσερις διαφορετικοί τύποι προσέγγισης που είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν για την ερμηνεία της δεύτερης θέσης των κλιτικών:

- i. Η τοποθέτηση των κλιτικών καθορίζεται εξ ολοκλήρου από συντακτικές αρχές.
- ii. Η τοποθέτηση των κλιτικών καθορίζεται εξ ολοκλήρου από φωνολογικές διαδικασίες.

ii. Τα κλιτικά τοποθετούνται στην αρχική θέση ενός συντακτικού πεδίου (domain) και, στη συνέχεια, μετακινούνται μετά την πρώτη λέξη ή φράση στη φωνολογία μέσω προσωδιακής αντιστροφής (prosodic inversion) (Halpern 1995).

iv. Τα κλιτικά τοποθετούνται βάσει συντακτικών αρχών, αλλά η εμφάνισή τους σε ορισμένες θέσεις αντιστοιχεί σε φωνολογικές μορφές που παραβιάζουν φωνολογικούς κανόνες ή συνθήκες, οπότε η φωνολογία επεμβαίνει με μια διαδικασία «φιλτραρίσματος» του αποτελέσματος των συντακτικών διαδικασιών τοποθέτησης του κλιτικού (βλ. και Anderson 2005: 116-117).

Ο Bošković επιλέγει τον τελευταίο τύπο μοντέλου. Υποστηρίζει ότι τα αποκλειστικά συντακτικά μοντέλα δεν είναι σε θέση να εξηγήσουν πλήρως τη μεγάλη ποικιλοότητα των μοτίβων τοποθέτησης των κλιτικών και ότι δεν λαμβάνουν υπόψη τον ρόλο της προσωδίας, και συγκεκριμένα της προσωδιακής φράσης, ως προς την αποδεκτότητα της τοποθέτησης του κλιτικού. Εξετάζει τη διαφορά στη θέση των κλιτικών στις κατά τα άλλα πολύ συγγενείς γλώσσες Βουλγαρική και Μακεδονική:

72. (α) Dade **mi go**.

[Έδωσε μου.ΚΛ το.ΚΛ]

[Μου το έδωσε.]

(Βουλγαρική)

(β) **Mi go** dade.

[Μου.ΚΛ το.ΚΛ έδωσε.]

(Μακεδονική)

Ο Bošković υποθέτει ότι σε τέτοιες δομές δημιουργούνται αρχικά με τη δόμηση της ΡΦ. Στη συνέχεια, έχουμε συγχώνευση με τη λειτουργική κεφαλή που φιλοξενεί το άμεσο αντικείμενο *go* [το]: [ΣυμφΑΑΦρ *go* [[ΡΦ dade]]. Ακολούθως, το ρήμα αντιγράφεται κάτω από τον κόμβο ΣυμφΑΑΦρ: [ΣυμφΑΑΦρ *go* + dade [[ΡΦ dade]]. Στη συνέχεια, αυτή η φράση συγχωνεύεται με τη φράση Συμφωνίας Έμμεσου Αντικειμένου: [ΣυμφΕΑΦρ *mi* [ΣυμφΑΑΦρ *go* + dade [[ΡΦ dade]]]. Έτσι, προκύπτει η ακόλουθη δομή:

73. [ΣυμφΕΑΦρ mi+go+dade [ΣυμφΑΑΦρ go+dade [[PΦ dade]]]]

Στη Μακεδονική με διαγραφή των χαμηλότερων αντίγραφων έχουμε τη δομή στο (74):

74. [ΣυμφΕΑΦρ mi+go+dade [ΣυμφΑΑΦρ ~~go+dade~~ [[PΦ ~~dade~~]]]]

Για τη Βουλγαρική υποτίθεται πως ολόκληρη η φράση αντιγράφεται ξανά, για να δώσει τη δομή στο (75):

75. [ΣυμφΕΑΦρ mi+go+dade [ΣυμφΕΑΦρ mi+go+dade [ΣυμφΑΑΦρ go+dade [[PΦ dade]]]]]

Διαγράφοντας τα αντίγραφα τα οποία παραβιάζουν φωνολογικούς κανόνες της Βουλγαρικής (Bošković 2001: 185), παίρνουμε τη χαρακτηριστική σειρά Tobler–Mussafia:

76. [ΣυμφΕΑΦρ ~~mi+go+dade~~ [ΣυμφΕΑΦρ mi+go+dade [ΣυμφΑΑΦρ ~~go+dade~~ [[PΦ ~~dade~~]]]]]

Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει ανάγκη για προσωδιακή αντιστροφή ή για δεξιά συντακτική μετακίνηση του κλιτικού (Spencer & Luis 2012: 305-306).

Για να εξηγηθούν οι δομές Wackernagel για τα κλιτικά της Σερβικής / Κροατικής, π.χ.

77. Ana **mu ga** daje.

[Η Άννα μου.ΚΛ το.ΚΛ δίνει.]

(βλ. και παραδείγματα (49) και (50) παραπάνω), ο Bošković υποθέτει τη γενική αρχή ότι τα κλιτικά πρέπει να εμφανιστούν στη δεύτερη θέση μέσα στην Επιτονική Φράση (Intonation Phrase) τους (2001: 65). υποτίθεται ότι η εμφάνιση στοιχείων πριν το κλιτικό δημιουργεί Επιτονική Φράση στην οποία ανήκει το κλιτικό και έτσι δεν διαγράφονται τα υψηλότερα αντίγραφα και προκύπτει η θέση Wackernagel ως αποτέλεσμα «φιλτραρίσματος» της σύνταξης από τη φωνολογία. Όπως θα δούμε στη συνέχεια, η ανάλυση του Bošković αξιοποιείται από τη Revithiadou (2006) και τη Neokleous (2015) για την περίπτωση των κλιτικών της ΚΔ.

3.5 Προτάσεις για την ανάλυση των κλιτικών της KNE και της ΚΔ

Ξεκινάμε με τη γενική επισήμανση ότι οι συντακτικές κατηγορίες που σχετίζονται με τη «δεύτερη θέση» του κλιτικού στην ΚΔ είναι πολύ διαφορετικές μεταξύ τους: Άρνηση (*δεν, μεν*), Έγκλιση (*να*), Χρόνος (*εν να*) Συμπληρωματικοί Δείκτες (*αν, ότι, γιατί...*) φράσεις *π-* (*πκοιος, ίντα μ' που, πότε, πόθθεν...*), εστιασμένα στοιχεία ή δομές εστίασης (*εν...που*). Άρα, όπως παρατηρεί και ο Pappas (2004), το σύνολο των στοιχείων που προκαλούν την τοποθέτηση στη «δεύτερη θέση» δεν είναι μια ενιαία, «φυσική» κατηγορία.

Σημειώνουμε επιπλέον ότι ιστορικά η κυπριακή ελληνική είναι μια «συντηρητική» διάλεκτος, αφού παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα στην τοποθέτηση των κλιτικών από τη μεσαιωνική έως τη σύγχρονη φάση της.

3.5.1 Horrocks (1990), Φιλιππάκη-Warburton (1995)

Για την ελληνιστική και μεσαιωνική ελληνική ο Horrocks (1990) αναφέρει πως οι αντωνυμίες εξακολουθούν να εμφανίζονται στη δεύτερη θέση, όπως στην κλασική ελληνική, αλλά το πεδίο (domain) της «δεύτερης θέσης» έχει αλλάξει από Υ σε ΡΦ. Υποστηρίζει ότι η αλλαγή πυροδοτείται από συναφείς αλλαγές όπως η εξέλιξη του *ίνα* σε *να*, δηλαδή σε δείκτη έγκλισης και, αναλογικά, με τη εξέλιξη άλλων δεικτών Έγκλισης /

Χρόνου (*θα*) και Άρνησης (*δεν, μην*) σε μέρη του «ρηματικού συμπλέγματος», στο οποίο το κλιτικό προσαρτάται, στη δεύτερη θέση μέσα στο σύμπλεγμα. Ωστόσο, δεν εξηγείται η εμφάνιση του κλιτικού σε δεύτερη θέση μετά από φράσεις *π-*, εστιασμένες φράσεις ή συμπληρωματικούς δείκτες. Επίσης, ενώ η άρνηση και η έγκλιση είναι ξεχωριστές κεφαλές ή προβάλλουν ξεχωριστές φράσεις, δε δηλώνεται ποια είναι ακριβώς η κατηγορία των κλιτικών (κεφαλή ή φράση) και αν γίνεται μετακίνηση του κλιτικού ή όχι.

Η Φιλιππάκη-Warburton (1995) προτείνει την ακόλουθη δομή για τη Μεσαιωνική Ελληνική (και, κατ' επέκταση, και για την ΚΔ):

78. [CP C [MoodP M [NegP Neg [FutP Fut [TP Cl [TP T/Agr [VP]]]]]]]

Σύμφωνα με την πιο πάνω δομή, στην κεφαλή της Φράσης Έγκλισης (MP) εμφανίζεται το μηδενικό μόρφημα της οριστικής ή της προστακτικής ή το *να*. Στην περίπτωση της άρνησης την κεφαλή καταλαμβάνουν τα αρνητικά μόρια *δε(ν)* και *μην(ν)*, αναλόγως του τι έχει επιλεγεί από την έγκλιση. Στον κόμβο του Μέλλοντα (Fut) έχουμε το *θα*, ενώ τα κλιτικά προσαρτώνται στη Φράση Χρόνου (TP). Ακολούθως, το ρήμα μετακινείται στη Φράση Έγκλισης για να λάβει το μηδενικό μόρφημα της προστακτικής ή της οριστικής. Με αυτό τον τρόπο, προκύπτει η σειρά P-Κλ., με το κλιτικό να εμφανίζεται μεταρηματικά στην οριστική και προστακτική. Στην περίπτωση της άρνησης, ο κόμβος είναι ήδη κατειλημμένος από τα *δε(ν)* και *μην(ν)*, γι' αυτό και η μετακίνηση του ρήματος στη Φράση Έγκλισης δεν μπορεί να γίνει. Ως αποτέλεσμα έχουμε πρόκλιση, δηλαδή Κλ.-P. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση που η θέση είναι κατειλημμένη από το *να* ή το *θα*, οπότε η πρόκλιση προκύπτει κι εδώ.

Ασκώντας κριτική στη συγκεκριμένη προσέγγιση, γεννώνται τα εξής ερωτήματα:

- (α) Πώς το ρήμα παίρνει οριστική έγκλιση στην περίπτωση της άρνησης;
- (β) Αν το ρήμα μετακινείται στον κόμβο της Έγκλισης για να πάρει το μηδενικό μόρφημα της οριστικής, αφήνοντας πίσω το κλιτικό, γιατί σε περιπτώσεις που έχουμε την παρουσία φράσεων *π-* ή εστιασμένων φράσεων παίρνουμε τη σειρά *π-Κλ-P* και *Εστ-Κλ-P*, εφόσον υποθετικά υπάρχει ακόμη μια μετακίνηση από τη Φράση Κλίσης (ή τη Φράση Συμφωνίας Υποκειμένου) στη φράση του Συμπληρωματικού Δείκτη ή σε Φράση Εστίασης αντίστοιχα; (βλ. και Tsimpli 1995, Tsiplakou 1998).

3.5.2 Terzi (1999)

Η Terzi (1999) προτείνει την ακόλουθη δομή για τη θέση των κλιτικών:

79. [CP C [NegP Neg [MoodP M [FP ClDAT ClACC [TP T / Agr [VP]]]]]]]

Σύμφωνα με την Terzi (1999), τα κλιτικά βρίσκονται στο FP, μια εκδοχή του Clitic Voice, (βλ. Sportiche 1996, Agouraki 1993 και, αν και με διαφορές, Uriagereka 1995). Επιπλέον, τα κλιτικά πρέπει να είναι εκτός της ΡΦ, επειδή η θέση εκτός ΡΦ είναι απαραίτητη για την ερμηνεία του χαρακτηριστικού [+ συγκεκριμένη αναφορά] στο επίπεδο της Λογικής Μορφής (LF) (σύμφωνα και με Uriagereka 1995). Ακόμη, τα κλιτικά υποτίθεται ότι δεν προσαρτώνται στη Φράση Χρόνου (ΧΦ), λόγω κάποιας μορφής περιορισμού στις πολλαπλές προσαρτήσεις (πρβλ. Kayne 1994).

Στην περίπτωση των γερούνδιων και της προστακτικής, τα χαρακτηριστικά του χρόνου είναι αδύναμα. Ως εκ τούτου, η κεφαλή της Φράσης Χρόνου γίνεται ένας κατάλληλος ξενιστής για την προσάρτηση του κλιτικού. Στα γερούνδια, το ρήμα (Ρ) θα πρέπει να καταλήξει στην Έγκλιση, για να λάβει το γραμματικό μόρφημα του γερούνδιου. Στις προστακτικές, το ρήμα πρέπει να καταλήξει στον Συμπληρωματικό Δείκτη, για να ελέγξει την προσλεκτική ισχύ της προστακτικής (Rivero & Terzi 1995). Και στις δύο περιπτώσεις, το ρήμα πρέπει να περάσει από τη Φράση Χρόνου για να μην παραβιαστεί η αρχή της Συντομότερης Μετακίνησης (shortest move). Στην οριστική, το ρήμα δε χρειάζεται να ανυψωθεί στην Έγκλιση ή το Συμπληρωματικό Δείκτη. Επιπλέον, τα κλιτικά δεν προσαρτώνται με τον κόμβο του χρόνου, αλλά μένουν στη φράση FP. Με αυτό τον τρόπο, προκύπτει η θέση του κλιτικού στην ΚΝΕ (μεταρρηματική μόνο στις προστακτικές και τα γερούνδια).

Η Terzi (1999) υποθέτει ότι η ΚΔ έχει μια διαφορετική σύνθεση της Φράσης Κλίσης από την ΚΝΕ και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η ΚΔ δεν διαθέτει μόριο μέλλοντα, όπως και από την απουσία περιφραστικών χρόνων από την οποία χαρακτηρίζεται. Στην ΚΔ το ρήμα πρέπει να μετακινηθεί μέχρι την Έγκλιση ή τον Συμπληρωματικό Δείκτη. Ως αποτέλεσμα, προκύπτει η υποχρεωτική μεταρρηματική θέση σε δομές που το ρήμα κατέχει αρχική θέση στην πρόταση.

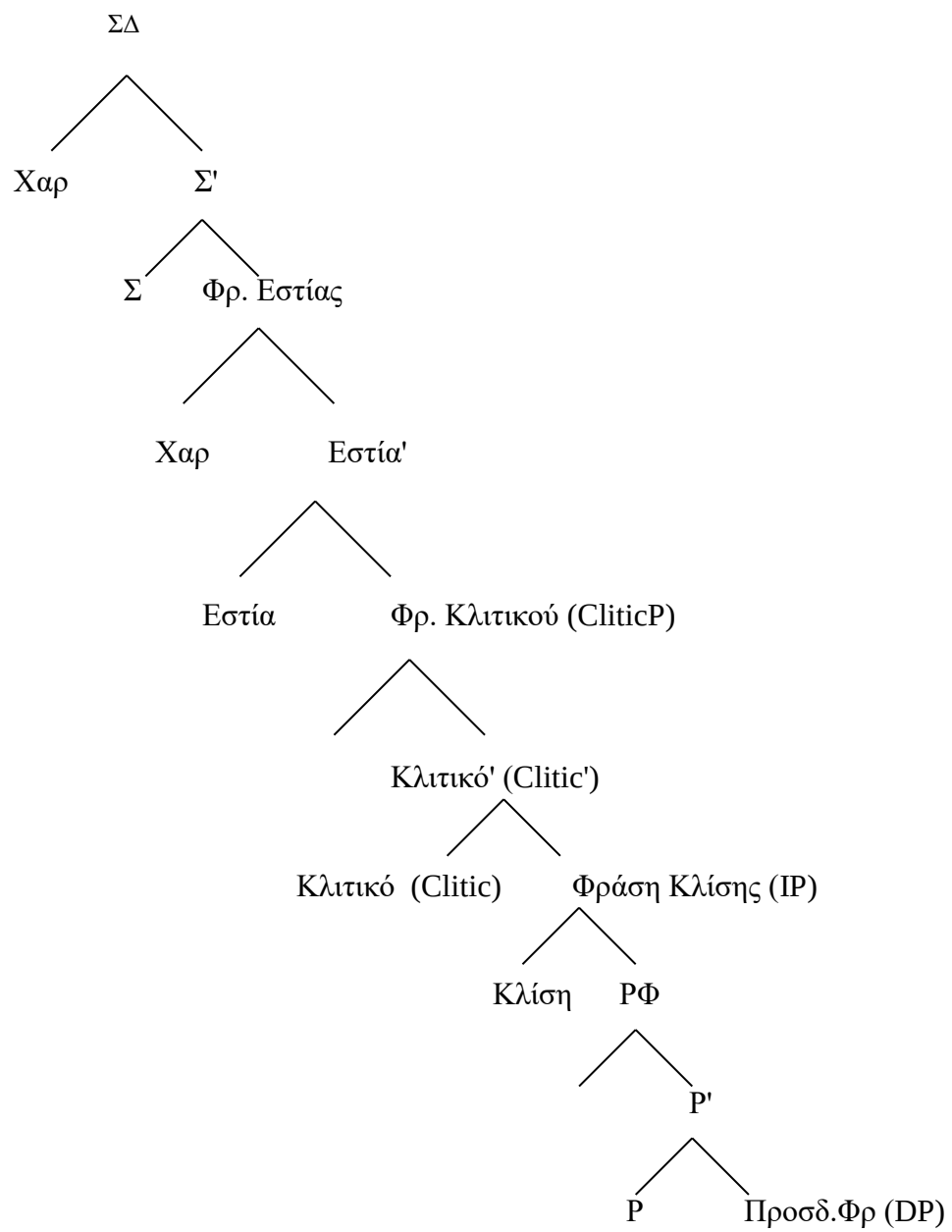
Η ανάλυση έχει αρκετά προβληματικά στοιχεία. Αρχικά, είναι δύσκολο να ορίσουμε τη σχέση μεταξύ των γερουνδίων, της έγκλισης, της προσλεκτικής δύναμης της προστακτικής και του Συμπληρωματικού Δείκτη. Αν μη τι άλλο, η οριστική, η «υποτακτική» και η ευκτική σχετίζονται επίσης με συγκεκριμένες προσλεκτικές δυνάμεις, οι οποίες μπορεί να απαιτούν μετακίνηση στον Συμπληρωματικό Δείκτη, σύμφωνα με την ανάλυση. Επίσης, εάν το ρήμα σε οριστική ανεβαίνει στη Φράση Έγκλισης ή του Συμπληρωματικού Δείκτη, αφήνοντας πίσω το κλιτικό, τότε δεν εξηγείται η σειρά π-Κλ-Ρ σε δομές που περιλαμβάνουν φράσεις π-, εφόσον απαιτείται μετακίνηση του ρήματος στο ΣΔ μαζί με τη φράση π- (πρβλ. το wh- criterion του Rizzi 1996, που ορίζει ότι μια φράση wh- (π-) πρέπει να βρίσκεται σε σχέση Χαρακτηριστή-Κεφαλής με το ρήμα, και την υιοθέτηση της πρότασης αυτής για τα Ελληνικά από Roussou & Tsimpli 2006, βλ. και Panagiotidis & Tsipakou 2004). Αντίστοιχα, σε περιπτώσεις που περιλαμβάνουν συντακτική εστίαση, πώς προκύπτει η σειρά Εστ-Κλ-Ρ, όπου και υποθέτουμε πως χρειάζεται ακόμη μια επιπλέον μετακίνηση του ρήματος είτε σε Φράση Εστίασης είτε στο στη φράση ΣΔ; (βλ. Tsimpli 1995, Tsipakou 1998). Μάλιστα, εάν το ρήμα σε οριστική ανυψωθεί στον κόμβο της Άρνησης, αφήνοντας πίσω το κλιτικό, αυτό προβλέπει τη σειρά Αρν-Ρ-Κλ και δεν εξηγείται η γραμματική σειρά Αρν-Κλ-Ρ. Εάν υποτεθεί ότι το Ρήμα μετακινείται μέχρι τον Συμπληρωματικό Δείκτη, τότε έχουμε πρόβλεψη της λανθασμένης σειράς Ρ-Αρν-Κλ..¹³

3.5.3 Agouraki (1993, 1997, 2001)

Σύμφωνα με την Agouraki (1993), τα κλιτικά έχουν τις δικές τους προβολές, τις οποίες ονομάζει Κλιτικές Φωνές και οι οποίες βρίσκονται ιεραρχικά πιο υψηλά από τη Φράση Κλίσης ή από τη Φράση Συμφωνίας Υποκειμένου. Η ανάλυση συμφωνεί με αυτήν του Sportiche (1996) και κατά το ότι η εμφάνιση του κλιτικού σε ιεραρχικά υψηλή φράση, εκτός ΡΦ, σχετίζεται με την απόδοση σε αυτό του χαρακτηριστικού της *συγκεκριμένης αναφοράς* (specificity):

¹³ Τέλος, η ανάλυση της Terzi (1999) κάνει λανθασμένες προβλέψεις και για τη σειρά των κλιτικών στην προστακτική της ΚΔ, εφόσον δέχεται ελεύθερη εναλλαγή μεταξύ Άμεσου και Έμμεσου Αντικειμένου, ενώ η μόνη γραμματική σειρά είναι ΕΑ>ΑΑ (*στείλ' μου το και όχι *στείλ' το μου*) στην ΚΔ.

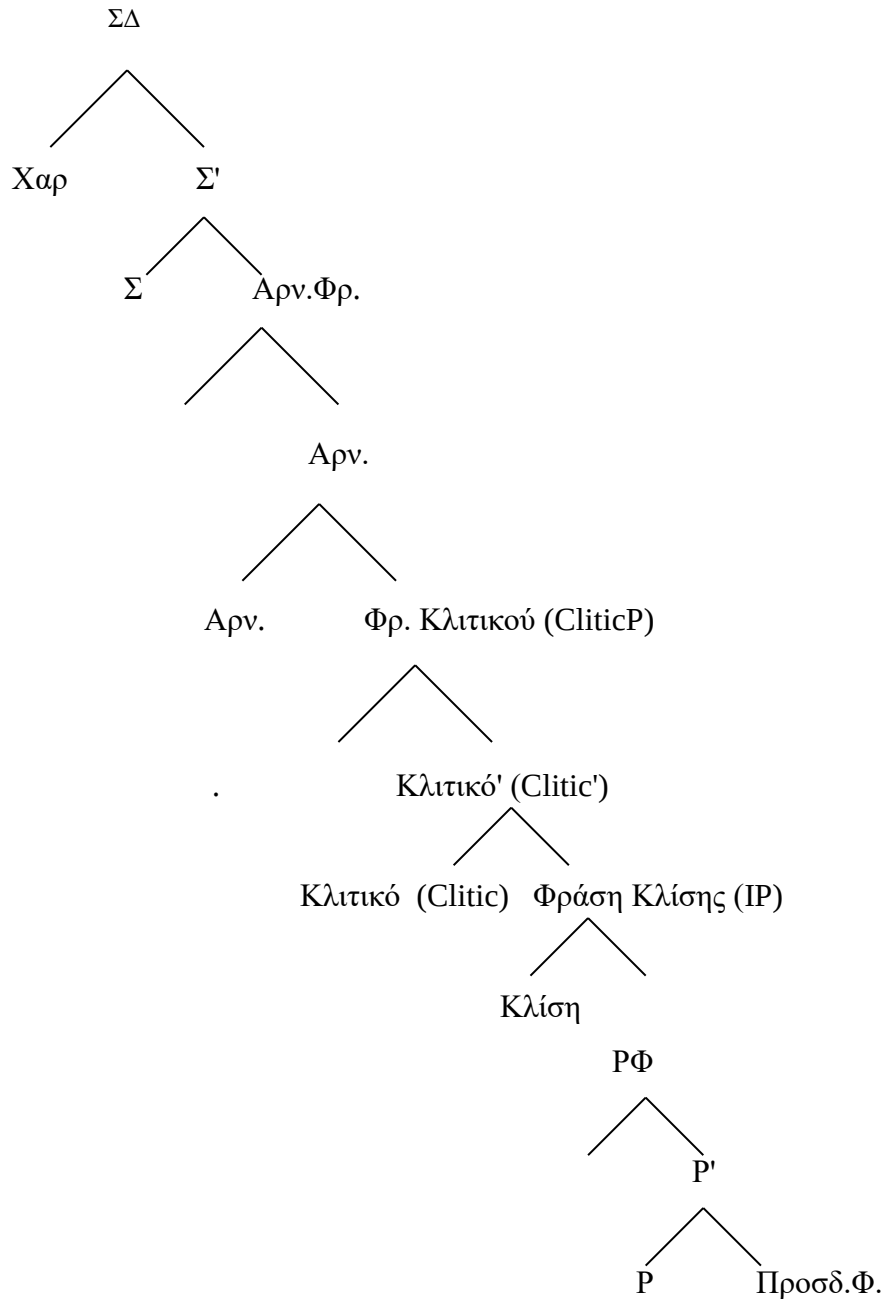
80.

(από Agouraki 1993: 47, 51)

Για την ΚΔ, η Agouraki (1997, 2001) προτείνει την εξής δομή:

81.

Σε αντίθεση με την ΚΝΕ, όλα τα ρήματα της ΚΔ μετακινούνται στην κεφαλή της Φράσης Συμπληρωματικού Δείκτη (Σ). Αυτή η υποχρεωτική μετακίνηση αποδίδεται σε ένα κριτήριο το οποίο απαιτεί η κεφαλή της Φράσης ΣΔ να είναι γεμάτη, και το οποίο ισχύει μόνο στην ΚΔ. Ο Χαρακτηριστής της Φράσης Κλιτικού μπορεί να φιλοξενεί θέματα (σύμφωνα και με τον Sportiche (1996), αυτή είναι και η δομή της αριστερής μετατόπισης

με κλιτικό, Clitic Left Dislocation).

Η Agouraki υποθέτει πως η θέση Σ μπορεί να καταλαμβάνεται από φράση π- ή εστιασμένη φράση. Αυτή η υπόθεση είναι απαραίτητη για να λειτουργήσει η ανάλυση, καθώς με την παρουσία οποιουδήποτε από αυτά τα στοιχεία αποκλείεται η μετακίνηση του Ρ στον ΣΔ και έτσι προκύπτει η πρόκληση σε αυτές τις περιπτώσεις. Σε ερωτήσεις ολικής αγνοίας, ένα επιπλέον ρηματικό χαρακτηριστικό υποτίθεται ότι είναι παρόν στο ΣΔ. Αυτό το χαρακτηριστικό ορίζεται ως [+ερωτηματικό] / [+εμφατικό]. Σε αντίθεση με τα στοιχεία π- ή τις εστίες [wh, F], αυτό το χαρακτηριστικό δεν εμποδίζει την κίνηση του ρήματος στο ΣΔ και το ρήμα ελέγχει το σχετικό χαρακτηριστικό στην κεφαλή Σ.

Όσον αφορά τους δείκτες άρνησης, η Agouraki (2001) προτείνει πως είτε αυτοί βρίσκονται σε χαμηλότερο σημείο, στη Φράση Άρνησης (NegP), και μετακινούνται στο Σ, είτε ότι παράγονται εξ αρχής στο Σ. Ωστόσο, όπως παρατηρεί ο Chatzikyriakidis (2010: 176-177), δεν τεκμηριώνεται γιατί η ανάλυση υποθέτει δύο διαφορετικές θέσεις για την Άρνηση. Ακόμα, η υπόθεση ότι η Άρνηση μετακινείται από μια χαμηλότερη Φράση Άρνησης στο Σ είναι προβληματική καθώς δεν προτείνονται ανεξάρτητοι λόγοι (π.χ. έλεγχος κάποιου χαρακτηριστικού) γι' αυτή τη μετακίνηση, πέρα από τον προφανή *ad hoc* λόγο της πρόβλεψης της σειράς Αρν-Κλ. Ακόμα, η πρόταση της Agouraki δεν μπορεί να ερμηνεύσει τις περιπτώσεις πρόκλησης με το να και το εν να, λόγω απουσίας του κόμβου τροπικότητας / έγκλισης. Αν θεωρήσουμε πως αυτά τα στοιχεία βρίσκονται στη Φράση Συμπληρωματικού Δείκτη, τότε προκύπτει λανθασμένη σειρά συστατικών, καθώς προβλέπονται εσφαλμένα ως γραμματικές σειρές όπως *ποιος ήρτε εν*, αφού σε αυτή την περίπτωση το ρήμα ανεβαίνει στην κεφαλή της Φράσης ΣΔ και η άρνηση ακολουθεί.

3.5.4 Μεικτές προσεγγίσεις

Η Revithiadou (2006) επιχειρεί να εξηγήσει τη διαφορά στη θέση των κλιτικών στην ΚΔ και στην ΚΝΕ στη βάση της διεπίδρασης των επιπέδων της σύνταξης και της φωνολογίας. Ακολουθεί την προσέγγιση του Bošković (2001), που προτείνει ότι η σύνταξη παράγει περισσότερα από ένα αντίγραφα των κλιτικών και η φωνολογία ελέγχει το συντακτικό

αποτέλεσμα στη βάση συγκεκριμένων προσωδιακών περιορισμών. Υποθέτει ότι η κίνηση του κλιτικού (από τη ΡΦ, όπου συγχωνεύεται, στην προβολή στην οποία πραγματοποιείται) παρέχει ζεύγη εξίσου καλά διαμορφωμένων δομών με το κλιτικό τόσο πριν όσο και μετά το ρήμα (βλ. (72)-(77) πιο πάνω), αλλά η φωνολογία επιλέγει ποιο από τα αντίγραφα που έχουν απομείνει θα προφερθεί. Έτσι, η φωνολογία καθορίζει αν τα κλιτικά θα προηγηθούν ή όχι του ρήματος, στη βάση διαφορετικής ιεράρχησης φωνολογικών περιορισμών ανάλογα με τη γλώσσα ή την ποικιλία. Η Revithiadou (2006) προτείνει την κατάταξη περιορισμών στο (82) για την κλιτική προσωδία στην ΚΔ (βλ. και Revithiadou & Spyropoulos 2008).

82. FAITH(acc), EXH, WCon (L), NON REC >> PCON, WCON (R)

Η κριτική της φωνολογικής αυτής ανάλυσης είναι έξω από τους στόχους της παρούσας διατριβής. Όπως σωστά παρατηρεί ο Chatzikyriakidis (2010: 178-179), η ανάλυση δεν προβλέπει την ποικιλότητα στη θέση των κλιτικών, π.χ. με τα *ότι* και *γιατί*, ούτε τις συντακτικές αλλαγές και ιδιαίτερα την απροσδόκητη πρόκλιση που αναδύεται πλέον στη γραμματική της κυπριακής.¹⁴

Μια μεικτή προσέγγιση υιοθετεί και ο Mavrogiorgos (2010 και κυρίως 2013), που εισηγείται ότι η έγκλιση με παρεμφατικούς τύπους του ρήματος στις γλώσσες Tobler-Mussafia γενικά, και ειδικότερα στην ΚΔ, προέρχεται από μετακίνηση του ρήματος, η οποία ενεργοποιείται από φωνολογικά κριτήρια. Συγκεκριμένα, η έγκλιση σε ρηματικούς τύπους με χρόνο και συμφωνία προκύπτει από την ύπαρξη μιας λειτουργικής κεφαλής F, η οποία είναι μια αφηρημένη συντακτική κατηγορία που βρίσκεται σε σχέση c-command με το κλιτικό, το οποίο με τη σειρά του μετακινείται από τη θέση συμπληρώματος του ρήματος στη ΡΦ στη ρ*Φ και τελικά αριστερά στη Φράση Χρόνου (T) για να ελέγξει χαρακτηριστικά προσώπου. Η κεφαλή F φέρει συντακτικά χαρακτηριστικά όπως άρνηση,

¹⁴ Οι Condoravdi and Kiparsky (2001) προσφέρουν μια καθαρά προσωδιακή προσέγγιση. Η παρουσία τόσο της έγκλισης όσο και της πρόκλισης στην ΚΔ προκύπτει από ένα προσωδιακό κριτήριο, εξαιτίας του οποίου μια προσωδιακή λέξη θα πρέπει να εμφανίζεται στα αριστερά του κλιτικού. Κατάλληλοι ξενιστές για τα κλιτικά είναι μη προσαρτημένα συστατικά, φράσεις π-, η άρνηση, δείκτες τροπικότητας και εστιασμένα συστατικά. Όταν απουσιάζει ο κατάλληλος προσωδιακός ξενιστής, το κλιτικό ακολουθεί το ρήμα κι έτσι παίρνουμε την έγκλιση (βλ. και Neokleous 2015: 32)

εστίαση, π-, ερώτηση, θέμα κ.λπ., δηλαδή χαρακτηριστικά που σχετίζονται με το ΣΔ. Ο Mavrogiorgos θεωρεί ότι τα χαρακτηριστικά αυτά είναι προσφυματικά και έτσι εάν μια μέγιστη προβολή (XP) ή μια κεφαλή (X) συγχωνευθεί με την κεφαλή F και δημιουργήσει μια συντακτική σχέση με αυτήν, ικανοποιείται ο συναφής φωνολογικός περιορισμός. Σε σχέση με την ΚΔ, για παράδειγμα, σε αρνητικές προτάσεις, καθώς και σε προτάσεις που εισάγονται με φράσεις π- ή μόρια τροπικότητας όπως τα να ή εν να, μεταξύ άλλων, τα χαρακτηριστικά της κεφαλής F ικανοποιούνται, οπότε το ρήμα δεν μετακινείται υψηλότερα και έτσι προκύπτει η πρόκλιση. Όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμες κατάλληλες φράσεις XP ή κεφαλές X για την ικανοποίηση του φωνολογικού κριτηρίου, το ρήμα δεν μπορεί να παραμείνει στη θέση του και μετακινείται στο F στο επίπεδο της Φωνολογικής Μορφής (PF) για να ικανοποιήσει τα το φωνολογικό κριτήριο. Αυτό είναι δυνατό καθώς τόσο το ρήμα στον κόμβο του χρόνου (T) όσο και η κεφαλή F μοιράζονται ένα κοινό ρηματικό χαρακτηριστικό (Mavrogiorgos 2013: 45 κ. εξ.). Επομένως, η προσέγγιση είναι μεικτή, καθώς (α) υποθέτει ότι η βασική δομή είναι η πρόκλιση, (β) η σειρά π- / να / εν να / εθ θα – κλιτικό – ρήμα απλώς προκύπτει από τη συντακτική θέση των παραπάνω και (γ) η αναδιάταξη του συμπλέγματος κλιτικό-ρήμα λαμβάνει χώρα στο φωνολογικό επίπεδο, με το ρήμα να μετακινείται στο F όταν δεν υπάρχουν τα παραπάνω στοιχεία για να ικανοποιήσουν την φωνολογική απαίτηση (βλ. και Neokleous 2015: 32).

Μια αντίστοιχη μεικτή προσέγγιση υιοθετεί και η Neoklouse (2014, 2015), που εξετάζει την συντακτική ανάπτυξη των τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών όσον αφορά τα κλιτικά. Εκκινώντας από δεδομένα παιδικών γραμματικών στο πλαίσιο της κρίσιμης περιόδου όπως

83. {εν}α το κόψω το

[{θ}α το κόψω το]

θεωρεί ότι η γραμματική παράγει τόσο δομές πρόκλισης όσο και έγκλισης (πρβλ. Bošković 2001):

84. $[_{CM} (en)a [_{TP} [_{T'} \text{to kopso} [_{v^*P} \text{to} [_{v^*} [\text{kopso} [_{VP} \text{kopso-to}]]]]]]]$

και η διαφορά των παιδικών γραμματικών από τη γραμματική των ενηλίκων είναι ότι στην τελευταία έχει αναπτυχθεί και εφαρμόζεται το φωνολογικό κριτήριο που θέλει το κλιτικό να είναι το δεύτερο στοιχείο μέσα στην Επιτονική Φράση του, ουσιαστικά δηλαδή από φωνολογική άποψη να λειτουργεί ως πρόσφυμα σε στοιχεία όπως τα *π-* / *να* / *εν να* / *εθ θα* κ.λπ. (πρβλ. Revythiadou 2006, Revythiadou & Spyropoulos 2008), και όταν αυτά απουσιάζουν έχουμε μετακίνηση του ρήματος αριστερά του κλιτικού προκειμένου να ικανοποιηθεί το φωνολογικό κριτήριο (Neokleous 2015: 43-44).

3.6 Ανταγωνιστικές Γραμματικές και η Υπόθεση της Διεπαφής

Η εξέταση των παραπάνω συντακτικών προσεγγίσεων της δομής και της θέσης των κλιτικών είχε ως στόχο να προσφέρει μια καλύτερη κατανόηση της έννοιας των *ανταγωνιστικών γραμματικών* (competing grammars). Όπως προαναφέρθηκε, ο Kroch (1994: 180) υποστηρίζει πως «η συντακτική αλλαγή προχωρά μέσω ανταγωνισμού μεταξύ γραμματικά ασύμβατων επιλογών που υποκαθιστούν η μια την άλλη στη χρήση» ενώ ο Lightfoot (1999) θεωρεί ότι οι ανταγωνιστικές γραμματικές αντικατοπτρίζουν την «εσωτερικευμένη γλωσσική διμορφία». Στην περίπτωση των ανταγωνιστικών γραμματικών, οι ομιλητές/τριες έχουν στη διάθεσή τους δύο παραλλαγές με αλληλεπικαλυπτόμενες λειτουργίες, ενώ τα πιθανά διαχρονικά αποτελέσματα των ανταγωνιστικών γραμματικών σύμφωνα με τους Fruehwall & Wallenberg (2013) είναι είτε η αντικατάσταση της μιας παραλλαγής από την άλλη, είτε η εξειδίκευση των δύο μορφών σε διαφορετικές λειτουργίες ή έννοιες.

Στην περίπτωση της εναλλαγής πρόκλισης / έγκλισης στη γραμματική της ΚΔ, που δίνει στη σύγχρονη κυπριακή κοινή, φαινομενικά τουλάχιστον, την υφή της διαγλώσσας, αν υποθέσουμε ότι έχουμε γλωσσική αλλαγή με τη μορφή της αναδυόμενης εισαγωγής νέου γραμματικού κανόνα στο σύστημα της κυπριακής, ποια εσωτερικά / δομικά /

μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά του συστήματος διευκολύνουν την αλλαγή ή είναι περισσότερο ή λιγότερο «ευάλωτα» σε στην πίεση από την ΚΝΕ και για ποιους λόγους;

Για το σκοπό αυτό σχετική και ενδιαφέρουσα μπορεί να αποδειχθεί η *Υπόθεση της Διεπαφής* (Interface Hypothesis, βλ. Lozano 2006, 2008, 2016, Sorace & Serratrice 2009, Tsimpli κ.ά. 2004, Tsimpli & Mastropavlou 2007, Montrul 2011, Sorace 2011, Tsiplakou 2014α, β, White 2011, Tsimpli & Sorace 2006) σχετικά με την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας. Σύμφωνα με την Υπόθεση της Διεπαφής, όσον αφορά δομικά φαινόμενα που σχετίζονται με διαφορετικά επίπεδα διεπαφής (π.χ. σύνταξη-φωνολογία, σύνταξη-σημασιολογία, σύνταξη-πραγματολογία, σύνταξη-συνομιλία (discourse)) η κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας κυμαίνεται από τέλεια ως ατελής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σχετική υπόθεση των Tsimpli & Sorace (2006) ότι φαινόμενα που αφορούν επίπεδα «στενής» (narrow) διεπαφής, που βρίσκονται κατά κάποιον τρόπο εντός γραμματικού συστήματος, όπως φαινόμενα διεπαφής σύνταξης-φωνολογίας ή και σύνταξης-σημασιολογίας, εμφανίζουν πιο εύκολη και πλήρη πορεία κατάκτησης, ενώ δομές που αφορούν, π.χ., τη διεπίδραση σύνταξης-πραγματολογίας ή σύνταξης-discourse εμφανίζουν μεγαλύτερη δυσκολία στην κατάκτηση, καθώς πρέπει να κατακτηθούν όχι μόνο οι συντακτικές δομές της Γ2 αλλά και οι συναφείς πραγματολογικές, πληροφοριακές ή συνομιλιακές πτυχές τους. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι ιδιαίτερα συστατικά που σχετίζονται με την αριστερή περιφέρεια της πρότασης, το πεδίο του Συμπληρωματικού Δείκτη, όπου κατά κάποιον τρόπο κωδικοποιούνται και στοιχεία που αφορούν την ερμηνεία της, όπως η τροπικότητα, η προσλεκτική ισχύς κ.λπ., κατακτώνται πολύ δυσκολότερα από πτυχές όπως η κλίση ή η συμφωνία (βλ. και Slabakova 2011). Η Tsiplakou (2017, 2019) έχει υποστηρίξει με ποσοτικά δεδομένα ότι αυτό ισχύει για τις δομές εστίασης της ΚΝΕ που απαιτούν συντακτική μετακίνηση του εστιασμένου στοιχείου σε προρηματική θέση (π.χ. *Τη Σταυρούλα είδα*), που φαίνεται ότι δεν κατακτώνται επιτυχώς από φυσικούς/ές ομιλητές/τριες της ΚΔ, οι οποίοι/ες θεωρούν ότι οι αντίστοιχες κυπριακές δισχιδείς δομές, π.χ. *Είναι εσείς που ήρθατε* είναι γραμματικές στην ΚΝΕ. Στις δομές συντακτικής εστίασης με μετακίνηση της ΚΝΕ, έχουμε μετακίνηση του εστιασμένου συστατικού αλλά και του ρήματος στο ΣΔ ή σε Φράση Εστίας στην αριστερή περιφέρεια. Όπως παρατηρεί η Τσιπλάκου (2019: 994), «αυτές οι μετακινήσεις σε επίπεδο σύνταξης πρέπει να συσχετιστούν κατά την κατάκτηση με τις συναφείς πληροφοριακές ή

συνομιλιακές δομές, π.χ. τη δόμηση της πληροφορίας σε γνωστή και νέα, τη διάκριση μεταξύ αντιπαραβολικής και μη αντιπαραβολικής εστίας, που σχετίζεται με το αν το εστιασμένο στοιχείο είναι *in situ* ή όχι, κ.λπ.» και η Υπόθεση της διεπίδρασης ορθά προβλέπει ατελή κατάκτηση, καθώς το φαινόμενο αφορά τη διεπίδραση σύνταξης-πραγματολογίας.

Συμβαίνει όμως κάτι αντίστοιχο με τα κλιτικά, των οποίων η σύνταξη βρίσκεται σε διεπαφή και με τη φωνολογία αλλά και με τη σημασιολογία; Όσον αφορά τη συντακτική θέση, οι περισσότερες αναλύσεις συμφωνούν ότι και στις δύο ποικιλίες το κλιτικό βρίσκεται αρκετά υψηλά στη δομή, είτε για να ελέγξει χαρακτηριστικά συμφωνίας προσώπου στο T (Mavrogiorgos 2010, 2013, Neokleous 2014, 2015) η, εναλλακτικά, σε Φράση Κλιτικού ή Κλιτική Φωνή, όπου του προσδίδεται το χαρακτηριστικό της *συγκεκριμένης αναφοράς* (specificity· Agouraki 1997, 2001, Terzi 1999, πρβλ. Uriagereka 1995, Sportiche 1996). Ως προς το σημείο αυτό οι δύο ποικιλίες δεν διαφέρουν ούτε συντακτικά ούτε σημασιολογικά, αλλά ακόμα και η πραγματολογική λειτουργία των κλιτικών στην ΚΝΕ και την ΚΔ είναι ταυτόσημη (θεματοποίηση, ερμηνεία της συναφούς ΟΦ ως γνωστής, οικείας, μη εστιασμένης πληροφορίας, κ.λπ.). Στις δομές της κυπριακής με το κλιτικό σε δεύτερη θέση έχουμε δύο διαφορετικές ομάδες προσεγγίσεων: είτε έχουμε μετακίνηση του ρήματος στο ΣΔ ή στην Φράση Έγκλισης (Agouraki 1997, 2001, Terzi 1999) για σημασιολογικούς λόγους, δηλαδή το φαινόμενο σχετίζεται με τη διεπίδραση σύνταξης-σημασιολογίας, είτε ο λόγος είναι φωνολογικός (Mavrogiorgos 2010, 2013, Revithiadou 2006, 2008, Neokleous 2014, 2015), δηλαδή το φαινόμενο σχετίζεται με τη διεπίδραση σύνταξης-φωνολογίας. Και στις δύο περιπτώσεις έχουμε διεπιδράσεις ανάμεσα σε επίπεδα που βρίσκονται «εντός της γραμματικής». Η πρόβλεψη που κάνει η Υπόθεση της Διεπαφής, και ειδικά των διαφοροποιημένων διεπαφών των Tsimpli & Sorace (2006) είναι ότι στην περίπτωση αυτή η κατάκτηση των κλιτικών της ΚΝΕ από φυσικούς/ές ομιλητές/τριες της ΚΔ θα είναι πλήρης και επιτυχημένη. Μια πολύ ισχυρή ένδειξη για επιτυχημένη κατάκτηση αποτελούν και τα ευρήματα από τη μελέτη του παιδικού λόγου των Grohmann (2011), Grohmann & Leivada (2012), Leivada & Grohmann (2014), Grohmann κ.ά. (2014, 2017), Ioannidou (2017), Sophocleous & Ioannidou (2020).

Το ερώτημα που προκύπτει επομένως είναι αν όντως στο λόγο των Κυπρίων ομιλητριών/τών η (απροσδόκητη) πρόκλιση προκύπτει από εφαρμογή του πλήρως κατακτημένου γραμματικού κανόνα της KNE, αν έχουμε δηλαδή ανταγωνιστικές γραμματικές με *bona fide* προαιρετικότητα (optionality) και ελεύθερη εναλλαγή των δύο κανόνων ή αν εμφανίζεται κάποια ενδιάμεση γραμματική μορφή, κάποιου είδους διαβάθμιση (που θα έδινε στην κοινή κυπριακή τη «διαγλωσσική» της υφή). Αυτή θα μπορούσε να έχει, π.χ., τη μορφή της επέκτασης και γενίκευσης της πρόκλισης σε περιβάλλοντα πέρα από τα αναμενόμενα από την κυπριακή γραμματική (ρήμα σε αρχική θέση, λέξεις και φράσεις π-, {δ}εν/μεν, να, εν να, εθ θα, αν, εστίες κ.λπ.), δηλαδή, π.χ., την εμφάνιση πρόκλισης μετά από υποκείμενο, θεματικοποιημένο αντικείμενο (αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό, Clitic Left Dislocation), επιρρήματα, παρατακτικούς συνδέσμους όπως το *τζαι*, ή ακόμα και επιφωνήματα. Στην περίπτωση αυτή θα μπορούσαμε να κάνουμε λόγο για επέκταση της πρόκλισης σε όλα τα περιβάλλοντα που επιτρέπει η φωνολογική δομή, εφόσον θα πρέπει να υπάρχει κάτι που να προηγείται του κλιτικού ως φωνολογικός ξενιστής, αλλά όχι εξάρτηση της πρόκλισης από συγκεκριμένες συντακτικές κατηγορίες. Αν βέβαια η πρόκλιση εμφανίζεται και σε περιβάλλοντα που δεν υπάρχει κανένας δυνάμει φωνολογικός ξενιστής, δηλαδή στην αρχή εκφωνήματος (utterance) μετά από επιτονική παύση ή στην αρχή συνομιλιακής συνεισφοράς (turn), σε λόγο κατά τα άλλα κυπριακό, τότε έχουμε ισχυρές ενδείξεις ότι δεν έχουμε «ενδιάμεσους» κανόνες αλλά εισχώρηση του κανόνα της KNE στο σύστημα της ΚΔ.

Ερωτήματα που μένουν να απαντηθούν επομένως είναι:

-αν έχουμε ελεύθερη εναλλαγή πρόκλισης / έγκλισης ή κάποια εξάρτηση από το φωνολογικό και μορφοσυντακτικό περιβάλλον·

-αν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή πρόκλισης / έγκλισης ή εξάρτηση από παραμέτρους όπως το ύφος (και τι σημαίνει αυτό ακριβώς)·

-αν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή πρόκλισης / έγκλισης ή εξάρτηση από εξωγλωσσικές / κοινωνιογλωσσικές παραμέτρους όπως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο των ομιλητριών/τών.

Τα παραπάνω ερωτήματα έχουν διερευνηθεί με ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους και τα ευρήματα θα παρουσιαστούν και θα συζητηθούν στη συνέχεια.

3.7 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάσαμε το φαινόμενο της απροσδόκητης πρόκλισης, κάναμε μια ιστορική αναδρομή στην πρόκλιση στην ΚΔ και εξετάσαμε θεωρητικά πλαίσια που μπορούν να ερμηνεύσουν το φαινόμενο. Εξετάσαμε τους λόγους για τους οποίους η απροσδόκητη πρόκλιση είναι δύσκολο να αναλυθεί ως μείξη κωδίκων και το ενδεχόμενο να είναι προϊόν ανταγωνιστικών γραμματικών. Αναφέραμε βασικές συντακτικές προσεγγίσεις στη σύνταξη των κλιτικών διαγλωσσικά, με έμφαση στις λατινογενείς και βαλκανικές γλώσσες, καθώς και τις υφιστάμενες προσεγγίσεις στη σύνταξη των κλιτικών της ΚΝΕ και της ΚΔ. Είδαμε ότι οι συντακτικές προσεγγίσεις χωρίζονται σε δύο ομάδες, αυτές που ερμηνεύουν τη θέση των κλιτικών στη βάση καθαρά συντακτικών μηχανισμών και αυτές που επιστρατεύουν και φωνολογικά κριτήρια. Επίσης συζητήσαμε την Υπόθεση της Διεπαφής και την ιδέα της διαφοροποιημένης συμπεριφοράς των διαφόρων επιπέδων διεπαφής όσον αφορά την κατάκτηση μιας δεύτερης γλώσσας / ποικιλίας και είδαμε πώς αυτή μπορεί να ερμηνεύσει την κατάκτηση της σύνταξης των κλιτικών της ΚΝΕ από ομιλητές/τριες της ΚΔ. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε αν όντως στο λόγο των Κυπρίων ομιλητριών/τών η (απροσδόκητη) πρόκλιση προκύπτει από εφαρμογή του πλήρως κατακτημένου γραμματικού κανόνα της ΚΝΕ, αν έχουμε δηλαδή προαιρετικότητα και ελεύθερη εναλλαγή των δύο κανόνων ή αν εμφανίζεται κάποιου είδους διαβάθμιση, και αν αυτή εξαρτάται τόσο από μορφοσυντακτικούς όσο και από υφολογικούς και κοινωνιογλωσσικούς παράγοντες.

Κεφάλαιο 4

Μεθοδολογικά ζητήματα

4.1 Εισαγωγή

Τα ερευνητικά δεδομένα, διεπιστημονικά, τυγχάνουν ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης. Οι δύο αυτές μεθοδολογικές προσεγγίσεις, αν και συνιστούν δύο διαφορετικές κατηγορίες, εντούτοις δεν διακρίνονται από σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού, εφόσον η συνδυαστική αξιοποίησή τους συνιστά πολύ σύνηθες φαινόμενο στη βιβλιογραφία και μάλιστα σε αρκετές γλωσσολογικές έρευνες (Miles & Huberman 1994). Πολλά είναι τα πλεονεκτήματα από τη συνδυαστική αξιοποίηση των δύο προσεγγίσεων. Σε ό,τι αφορά τις γλωσσολογικές έρευνες, η χρήση μεικτής μεθοδολογίας προσφέρει την ευκαιρία της αποφυγής των μονοδιάστατων προσεγγίσεων που έχουν ως συνέπεια την παρουσίαση κάποιων θέσεων με απόλυτο τρόπο (Holmes & Meyerhoff 2003: 15). Επιπλέον, η μεικτή μεθοδολογία κάνει μια έρευνα πιο αξιοποιήσιμη από άλλα επιστημονικά πεδία, προσδίδοντάς της διεπιστημονικό χαρακτήρα. Επιπρόσθετα, η αξιοποίηση ποικιλίας μεθοδολογικών εργαλείων, προερχόμενων και από τις δύο προαναφερθείσες μεθοδολογικές προσεγγίσεις, με σκοπό τη συλλογή δεδομένων και τη συνδυαστική τους αξιοποίηση, μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία μιας πλούσιας βάσης δεδομένων και εν τέλει στην πιο ολοκληρωμένη ερμηνεία πολύπλοκων γλωσσικών φαινομένων (Sunderland & Littosseliti 2008). Τέλος, η μεικτή μεθοδολογία είναι βασική και για σκοπούς

τριγωνοποίησης τόσο των δεδομένων, όσο και της ερευνητικής διαδικασίας και σχεδιασμού (Angouri 2010).

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιδιωχθεί η συνοπτική παρουσίαση της ποσοτικής και ποιοτικής μεθοδολογίας και των εργαλείων που αξιοποιεί η καθεμιά, σε συνδυασμό με μία κριτική στάση απέναντι στα υπέρ και τα κατά της κάθε προσέγγισης.

Γενικά μιλώντας, στόχος της ποιοτικής έρευνας είναι μια εις βάθος ανάλυση της λεπτομερούς καταγραφής των δεδομένων, ενώ η ποσοτική έρευνα είναι χρήσιμη στη διαδικασία εξαγωγής συμπερασμάτων και γενικεύσεων. Η δυνατότητα γενίκευσης που απαντάται στην ποσοτική έρευνα οφείλεται, προφανώς, στο μεγάλο πλήθος των δεδομένων που μπορούν να συλλεχθούν σε ποσοτικού τύπου έρευνες. Αντίθετα, στην περίπτωση των ποιοτικών ερευνών, δεν υφίσταται η δυνατότητα γενίκευσης, λόγω του περιορισμένου πλήθους δεδομένων που συλλέγονται. Η ποσοτική έρευνα, από την άλλη, τείνει να παραγνωρίζει τις σπάνιες περιπτώσεις οι οποίες τυγχάνουν ισότιμης προσοχής και ερμηνείας με άλλες πιο τυπικές, από τις ποιοτικές έρευνες (Schmied 1993).

Στη συνέχεια, θα επιδιωχθεί μια πιο συγκεκριμένη περιγραφή των μεθοδολογικών εργαλείων κάθε προσέγγισης, με σκοπό την απάντηση στο ερώτημα «ποια εργαλεία αποτιμήθηκαν ως καταλληλότερα προς αξιοποίηση στην παρούσα έρευνα».

4.2 Ποσοτική έρευνα

Η ποσοτική ανάλυση δεδομένων είναι εφικτή όταν τα δεδομένα είναι μετρήσιμα και μεταβλητά (Levon, 2010). Στο πλαίσιο των γλωσσολογικών ερευνών, η μεταβλητότητα των δεδομένων παίρνει τη μορφή της ποικιλότητας στις υπό διερεύνηση γλωσσικές μεταβλητές. Βασικό μεθοδολογικό εργαλείο, που τυγχάνει αξιοποίησης στην ποσοτική έρευνα, είναι τα γραπτά ερωτηματολόγια. Η χρήση γραπτών ερωτηματολογίων στο πλαίσιο της ποσοτικής έρευνας συμβάλλει στη συλλογή πλήθους δεδομένων σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα με ελάχιστα μέσα και πόρους. Επιπλέον, στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων δεν είναι αναγκαία η παρουσία του ερευνητή/τριας και αυτό έχει ως αποτέλεσμα στην εξοικονόμηση χρόνου για την έρευνα. Επιπλέον, η μη αναγκαιότητα

φυσικής παρουσίας του/της ερευνητή/τριας εξουδετερώνει την πιθανότητα επηρεασμού των ομιλητών/τριών τόσο από τον ερευνητή/τρια όσο και από τις συνθήκες και τις τεχνικές συλλογής δεδομένων. Όπως προαναφέρθηκε, η δυνατότητα συλλογής μεγάλου πλήθους γλωσσικών δεδομένων καθιστά το δείγμα πιο αντιπροσωπευτικό κι επομένως εν δυνάμει πιο γενικεύσιμο. Τέλος, η κατηγοριοποίηση και ανάλυση των δεδομένων είναι μια σχετικά εύκολη διαδικασία, ειδικά όταν πρόκειται για ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, σε σχέση με την υπό διερεύνηση μεταβλητή. Αντίθετα, στην περίπτωση των δεδομένων που προκύπτουν από τον καταγεγραμμένο φυσικό λόγο μιας ποιοτικής έρευνας απαιτούνται ώρες και μέρες ανάλυσης (Boberg 2013).

Από την άλλη, η χρήση γραπτών ερωτηματολογίων συνοδεύεται και από συγκεκριμένα μειονεκτήματα.

Το *παράδοξο του παρατηρητή* (observer's paradox, Labov 1972) επιδρά στην ποιότητα των δεδομένων μιας ποσοτικής έρευνας. Όταν μιλάμε για το *παράδοξο του παρατηρητή* αναφερόμαστε στο γεγονός πως ενώ ο στόχος μιας έρευνας στο πλαίσιο μιας γλωσσικής κοινότητας είναι να διερευνήσει πώς εκφράζεται η συγκεκριμένη γλωσσική κοινότητα όταν δεν παρατηρείται συστηματικά, παρόλα αυτά τα συγκεκριμένα δεδομένα μπορούν να προκύψουν μόνο με συστηματική παρατήρηση (Labov 1972: 209). Ο περιορισμός αυτός έχει ως αποτέλεσμα την αλλοίωση της φυσικότητας των δεδομένων, αφού οι ομιλητές/τριες ενδέχεται να προβούν σε υπερδιορθώσεις, ψεύδη και αποκρύψεις. Το φαινόμενο αυτό εντοπίζεται περισσότερο σε περιπτώσεις φυσικών ομιλητών/τριών μιας στιγματισμένης ποικιλίας, που μπορεί να υπερβάλλουν στις απαντήσεις τους για συγκεκριμένες γλωσσικές δομές, τις οποίες αποτιμούν ως κοινωνικά στιγματισμένες. Συγκεκριμένα, ενδέχεται να απορρίψουν εντελώς τη χρήση τους ως φυσικοί ομιλητές/τριες ή, αντίθετα, να υπερβάλλουν στη χρήση τους σκόπιμα, για λόγους που σχετίζονται με ταυτότητες, φύλο κ.λπ. Τέλος, σύμφωνα με τους Labov, Ash και Boberg (2006), οι άμεσες ερωτήσεις των γραπτών ερωτηματολογίων που απαιτούν συμπλήρωση γραμματικών κενών ή τα τεστ γραμματικής αποδεκτότητας (grammaticality judgments) μάς πληροφορούν για τις απόψεις για τη γλώσσα και όχι για την ίδια τη γλώσσα των ομιλητών/τριών. Επίσης, το ίδιο το εργαλείο παράγει δεδομένα με την έννοια πως οι πληροφορητές/τριες είναι πολύ πιθανό να απαντάνε απλώς σε αυτά που ερωτώνται, συμμορφώμενοι/ες μάλιστα με τις προσδοκίες του εργαλείου. Αυτό προκύπτει και ως αποτέλεσμα της σχέσης εξουσίας που, ενδεχομένως, να αισθάνεται ο/η

πληροφορητής/τρια να υπάρχει, ανάμεσα σε αυτόν/ή και τον/την ερευνητή/τρια. Επίσης, σύμφωνα με τις υφιστάμενες έρευνες, οι ομιλητές/-τριες μπορούν να αξιολογήσουν κατά πόσον μια γλωσσική μορφή προσλαμβάνεται θετικά ή αρνητικά από τη γλωσσική κοινότητα, αλλά όχι πόσο συχνά και σε ποια κοινωνιογλωσσικά περιβάλλοντα χρησιμοποιείται και από συγκεκριμένες ομάδες ομιλητών/τριών. Για να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, θα πρέπει η γλώσσα να μελετηθεί στη χρήση της από φυσικούς/ές ομιλητές/τριες σε καθημερινές περιστάσεις, ως ένα όργανο προφορικής επικοινωνίας στην κοινότητα. Το γεγονός πως οι φυσικοί/ές ομιλητές/τριες μιας ποικιλίας δεν είναι ακριβείς στην περιγραφή της δικής τους γλωσσικής συμπεριφοράς (Irvine & Gal 2000) επιβεβαιώνει και έρευνα του Trudgill (1983: 140), ο οποίος αναφέρει πως φυσικοί ομιλητές/τριες σε Αττική και Βοιωτία αρνούνται τη γνώση των αρβανίτικων, επειδή θέλουν να αντιμετωπίζονται ως φυσικοί/ές ομιλητές/τριες της Κοινής Νέας Ελληνικής. Από την άλλη, οι Li Wei, Milroy και Pong Sing Ching (2000:198) αναφέρουν πως τα αποτελέσματα έρευνας μέσα από ερωτηματολόγιο, την οποία διεξήγαγε ο Li Wei, επιβεβαιώνουν τα ευρήματα της έρευνας του ίδιου που προέκυψαν από μελέτη γλωσσικών μοτίβων, τα οποία χρησιμοποιούνταν από είκοσι (20) Κινέζους/ες ομιλητές/τριες, προερχόμενους/ες από τρεις διαφορετικές γενιές ομιλητών/τριών στο Βόρειο Λονδίνο. Τέλος, οι Giles και Billings (2004), υποστηρίζουν επίσης πως οι απόψεις/στάσεις των ομιλητών/τριών προς τη γλώσσα έχουν άμεση σχέση με τη γλωσσική τους συμπεριφορά.

Βασικό σημείο αναφοράς στην επισκόπηση της ποσοτικής συλλογής και ανάλυσης δεδομένων αποτελεί το γεγονός πως η συγκεκριμένη μεθοδολογία μπορεί να φθάσει μέχρι ενός σημείου. Μπορεί να λειτουργήσει ως το μέσο έκφρασης του «τι» κάνουν οι ομιλητές/τριες με τη γλώσσα. Ωστόσο, η απάντηση στο ερώτημα «γιατί» οι ομιλητές/τριες υιοθετούν συγκεκριμένες γλωσσικές συμπεριφορές δεν μπορεί να δοθεί με τη χρήση ποσοτικής αλλά ποιοτικής μεθοδολογίας και μέσω της επιστράτευσης ποιοτικών μεθοδολογικών εργαλείων, στα οποία γίνεται αναφορά στη συνέχεια.

4.3 Ποιοτική μεθοδολογία

4.3.1 Εισαγωγικά

Όπως προαναφέρθηκε, στην περίπτωση αξιοποίησης ποιοτικής μεθοδολογίας η ερευνητική εστίαση είναι στην εις βάθος μελέτη και ερμηνεία των δεδομένων. Το συγκεκριμένο έργο απαιτεί άμεση και μακροχρόνια εμπλοκή του ερευνητή/της ερευνήτριας με το κοινωνικό σύνολο το οποίο μελετά.

4.3.2. Η εθνογραφία

Η μελέτη της κοινωνικής οργάνωσης, των κοινωνικών δραστηριοτήτων, των συμβολικών μέσων με τα οποία αυτές προβάλλονται, καθώς και η ερμηνεία των συγκεκριμένων πρακτικών μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας είναι γνωστή στη βιβλιογραφία ως *εθνογραφία* (Duranti 1997: 85).

Σύμφωνα με τον Blommaert (2007), η εθνογραφία μεθοδολογικά στηρίζεται σε δύο κρίσιμες παραδοχές. Πρώτη παραδοχή αποτελεί το γεγονός πως κάθε κοινωνικό γεγονός, επομένως και η χρήση της γλώσσας, είναι επικοινωνιακά πλαίσιομένο (ιστορικά, χρονικά, θεματικά κ.λπ.). Η πρώτη παραδοχή οδηγεί συνεπαγωγικά και στη δεύτερη, σύμφωνα με την οποία, η γνώση για τα κοινωνικά γεγονότα προκύπτει πάντα σε συναναφορά με το άτομο, την ομάδα ή την κοινότητα στην οποία το εκάστοτε κοινωνικό γεγονός λαμβάνει χώρα. Κάτι τέτοιο σημαίνει πως το ερευνητικό ζητούμενο της εθνογραφικής έρευνας είναι η ανάδειξη των διαφορετικών οπτικών και τρόπων θέασης της πραγματικότητας σε μια κοινωνία μέσα από τις ερμηνείες και αναπαραστάσεις των ίδιων των μελών της. Για το αντικείμενο της γλώσσας η έμφαση δίνεται στην ερμηνεία της χρήσης συγκεκριμένων γλωσσικών μορφών μέσα στη γλωσσική κοινότητα και, ακολούθως, στη διασύνδεσή τους με ευρύτερα γλωσσικά μοτίβα σε ένα δεδομένο κοινωνικό συγκείμενο.

Ο σχεδιασμός μιας εθνογραφικής έρευνας αποτελεί μια κυκλική και επαναλαμβανόμενη διαδικασία στην οποία ενδέχεται να υπάρξει ανάγκη για επανασχεδιασμό και μεταβολή των ερευνητικών ερωτημάτων με συμμετοχή του υπό εξέταση κοινωνικού συνόλου. Τα

πιο βασικά μεθοδολογικά εργαλεία συλλογής εθνογραφικών δεδομένων είναι η *συμμετοχική παρατήρηση*, η *κοινωνιογλωσσική συνέντευξη* (ατομικά ή σε στοχευμένες ομάδες, focus groups) όταν αναφερόμαστε σε γλωσσολογική έρευνα, η έρευνα σε δευτερογενείς πηγές (αρχεία, διαδίκτυο, MME, δημοσιευμένη βιβλιογραφία κ.λπ.) και η χρήση οπτικοακουστικών μέσων. Με τον όρο *υπό έμφαση ομάδες* (focus groups) γίνεται αναφορά σε ένα είδος ποιοτικής έρευνας αποτελούμενης από συνεντεύξεις στις οποίες μια ομάδα ανθρώπων ερωτώνται για τις αντιλήψεις τους, τις απόψεις και τις στάσεις τους για ένα θέμα. Οι ερωτήσεις υποβάλλονται σε ένα πλαίσιο αλληλεπίδρασης όπου οι συμμετέχοντες/ουσες είναι ελεύθεροι/ες να συζητήσουν με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ο/η ερευνητής/τρια είτε κρατά σημειώσεις είτε ηχογραφεί κομβικά σημεία που προκύπτουν από τη συζήτηση. Στις κοινωνικές επιστήμες οι *υπό έμφαση ομάδες* επιτρέπουν στους/στις ερευνητές/τριες να μελετήσουν τις συμπεριφορές των ανθρώπων, μεταξύ των οποίων και τις γλωσσικές, σε ένα πιο φυσικό περιβάλλον συζήτησης από αυτό που συνήθως διαμορφώνεται σε μία ένας/μία προς ένας/μία συνέντευξη (Lindlof & Taylor 2002).

Οι μορφές που μπορούν να πάρουν τα δεδομένα σε μια εθνογραφική έρευνα ποικίλλουν, εφόσον ποικίλλουν και τα μεθοδολογικά εργαλεία που αξιοποιούνται για τη συλλογή τους. Στη συνέχεια θα γίνει μια συνοπτική αναφορά και ερμηνεία στην περιγραφή κάθε μεθοδολογικού εργαλείου, καθώς και της χρηστικής του αξίας.

Η *συμμετοχική παρατήρηση* (participant observation) αποτιμάται ως κατάλληλη για μικρές κοινωνικές ομάδες, όπου μπορούν να λάβουν χώρα συζητήσεις, δομημένες ή μη συνεντεύξεις ή και συνδυασμός τους. Σύμφωνα με τον Richards (2003), η συμμετοχική παρατήρηση προσφέρει άμεση πρόσβαση και εννοιολόγηση του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου στο οποίο πραγματοποιείται η κοινωνική διαδικασία. Από την άλλη, η συγκεκριμένη μέθοδος είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα, εφόσον απαιτεί από τον/την ερευνητή/τρια την ανάπτυξη σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης με την υπό διερεύνηση κοινότητα. Επιπλέον, η ενδεχόμενη ταύτιση με την υπό διερεύνηση κοινωνική ομάδα μπορεί να οδηγήσει τον/την ερευνητή/τρια σε επιλεκτική εστίαση σε συγκεκριμένες διαδικασίες και γεγονότα, με αποτέλεσμα τη μονολιθική ερμηνεία τους.

4.3.3 Η κοινωνιογλωσσολογική συνέντευξη

Σε ό,τι αφορά τη συνέντευξη, σημειώνεται πως η παρούσα έρευνα έδωσε έμφαση στην *κοινωνιογλωσσολογική συνέντευξη* (η οποία δε διαφέρει τόσο στη μεθοδολογία όσο στον λόγο αξιοποίησής της και στον τρόπο ανάλυσης των δεδομένων, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες συνεντεύξεις που αξιοποιούνται σε άλλους κλάδους. Στην κοινωνιογλωσσολογική συνέντευξη είναι σημαντικό να είναι ξεκάθαρο τι είδους δεδομένα επιδιώκεται να εκμαιευθούν και τι είδους ερωτήματα επιδιώκεται να απαντηθούν (Becker 2013).

Σκοπός της κοινωνιογλωσσολογικής συνέντευξης είναι η εκμαίευση στοιχείων σε σχέση με την κοινωνιογλωσσική ενημερότητα των συνεντευξιαζόμενων. Πρόκειται για ένα ελεγχόμενο γεγονός λόγου, το οποίο σχεδιάζεται με σκοπό την παραγωγή λόγου που διέπεται από ποικιλία επιπέδων ύφους από έναν συγκεκριμένο ομιλητή/τρια. Κατά την ανάλυση των δεδομένων, μια συγκεκριμένη μεταβλητή ή και περισσότερες ποσοτικοποιούνται ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα ύφους, με σκοπό να καταλήξει ο/η ερευνητής/τρια σε ένα εύρος υφολογικών επιπέδων των συγκεκριμένων ομιλητών/τριων. Αξίζει να σημειωθεί πως ο/η μεμονωμένος/η ομιλητής/τρια αντιμετωπίζονται ως μέρος μιας ευρύτερης γλωσσικής κοινότητας, γι' αυτό και ο λόγος του/της συγκρίνεται με τον λόγο άλλων μελών της ίδιας κοινότητας, ώστε να έρθουν στην επιφάνεια γλωσσικά μοτίβα της συγκεκριμένης γλωσσικής κοινότητας (Wolfson 1976).

Η κοινωνιογλωσσολογική συνέντευξη, όπως και οι συνεντεύξεις που χρησιμοποιούνται σε άλλα ερευνητικά πεδία, μπορεί να πάρει διαφορετικές μορφές. Συγκεκριμένα, μπορεί να έχει τη μορφή *μη δομημένης συνέντευξης*, η οποία διέπεται από ένα γενικό πλαίσιο συζήτησης με γενικού τύπου ερωτήματα. Η συζήτηση αναπτύσσεται γύρω από αυτό το γενικό θεματικό πλαίσιο. Το θετικό από την αξιοποίηση της μη δομημένης συνέντευξης στο πλαίσιο συλλογής δεδομένων είναι η εκμαίευση αυθόρμητου, φυσικού λόγου και η πρόσβαση του/της ερευνητή/τριας στα παραγλωσσικά στοιχεία που συνοδεύουν τον λόγο του/της ομιλητή/τριας. Παρόλα αυτά, στο πλαίσιο της μη δομημένης συνέντευξης είναι αρκετά δύσκολη η εκμαίευση δεδομένων που να αφορούν μορφοσυντακτικές μεταβλητές καθώς, σε αντίθεση με τα φωνολογικά δεδομένα, που αναγκαστικά έχουν επαναληψιμότητα, τα μορφοσυντακτικά δεδομένα μπορεί να εμφανιστούν από ελάχιστα

ως καθόλου (Milroy & Gordon 2003, Wolfram 2011). Αυτό είναι ένα σημείο που αφορά σε μεγάλο βαθμό την παρούσα έρευνα, δεδομένου του μορφοσυντακτικού χαρακτήρα της υπό διερεύνησης μεταβλητής.

Σε αντίθεση με τη μη δομημένη συνέντευξη, η *ημιδομημένη συνέντευξη* χαρακτηρίζεται από προκαθορισμένες ερωτήσεις, των οποίων η διατύπωση και η σειρά μπορούν να μεταβληθούν και να επεξηγηθούν, αν ο/η ερευνητής/τρια κρίνει πως κάτι τέτοιο είναι αναγκαίο. Επίσης, στο πλαίσιο της ημιδομημένης συνέντευξης υπάρχει η δυνατότητα να προστεθούν ή να αφαιρεθούν ερωτήσεις, εάν επίσης κριθεί αναγκαίο. Η ημιδομημένη συνέντευξη έχει το πλεονέκτημα της εκμαίευσης σχετικά μεγαλύτερου αριθμού δεδομένων. Από την άλλη, όμως, μειονεκτεί ως προς το ότι ο λόγος που προκύπτει από αυτή δεν είναι τόσο αυθόρμητος όσο ο λόγος που παράγεται στο πλαίσιο της μη δομημένης συνέντευξης. Τέλος, η συνέντευξη ενδέχεται να είναι και απόλυτα δομημένη. Αυτό σημαίνει πως χαρακτηρίζεται από προκαθορισμένες ερωτήσεις, σε συγκεκριμένη σειρά και με συγκεκριμένη διατύπωση. Η απόλυτα δομημένη συνέντευξη μοιάζει πολύ με το ερωτηματολόγιο δειγματοληπτικής έρευνας που βασίζεται σε συνεντεύξεις. Η διαφορά από το ερωτηματολόγιο είναι το γεγονός πως, στην περίπτωση της απόλυτα δομημένης συνέντευξης, ο/η ερευνητής/τρια μπορεί να χρησιμοποιήσει ανοικτές ερωτήσεις και να έχει πρόσβαση στη μελέτη παραγλωσσικών στοιχείων (Schilling-Estes 2007).

Γενικότερα, η έμφαση σε μια κοινωνιογλωσσολογική συνέντευξη δίνεται στην εκμαίευση φυσικών/αυθεντικών γλωσσικών δεδομένων, γι' αυτό και η μόνιμη πρόκληση είναι το να ξεπεραστεί το προαναφερθέν *παράδοξο του παρατηρητή* (Labov 1972). Το γεγονός, δηλαδή, πως ο/η ερευνητής/τρια πρέπει να παρατηρεί πώς οι άνθρωποι μιλούν όταν δεν παρατηρούνται και αυτό, ενώ τους παρατηρεί. Υπάρχουν διάφορες τεχνικές που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν με στόχο την εκμαίευση όσο το δυνατό φυσικού/αυθόρμητου λόγου. Για παράδειγμα, η ύπαρξη εισαγωγικού μέρους στη συνέντευξη, όπου η συζήτηση θα περιστρέφεται γύρω από τις γενικές απόψεις και εμπειρίες του συνεντευξιζόμενου, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στο να νιώσει πιο άνετα και να παράγει πιο φυσικό/αυθόρμητο λόγο, εφόσον έτσι δημιουργείται ένα πιο ανεπίσημο, συνομιλιακό κλίμα. Επίσης, η αξιοποίηση ερωτήσεων μερικής και όχι ολικής άγνοιας συνεισφέρει στην παραγωγή λόγου κατά τη συνέντευξη. Μια ακόμη επιτυχημένη τεχνική είναι ο/η ερευνητής/τρια να υποδύεται τον/την «αφελή»/μη γνώστη/τρια κάποιων θεμάτων (Milroy & Gordon 2003, Schilling-Estes 2007). Με αυτό τον τρόπο, οι ομιλητές/τριες νιώθουν ότι

βρίσκονται σε θέση εξουσίας και παράγουν πιο φυσικό/αυθόρμητο λόγο. Είναι βασικό στην αρχή της συνέντευξης ο/η ερευνητής/τρια να συγκεντρώσει κάποιες δημογραφικές πληροφορίες για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, με στόχο τη δημιουργία του κοινωνικού τους προφίλ. Το κοινωνικό προφίλ του/της ομιλητή/τριας θα αξιοποιηθεί στη συνέχεια για ανάλυση και ερμηνεία των γλωσσικών δεδομένων που θα συλλεχθούν στη συνέντευξη (Becker 2013).

Η κοινωνιογλωσσική συνέντευξη έχει το μεγάλο πλεονέκτημα της εκμείωσης φυσικού / αυθόρμητου λόγου από τους/τις ομιλητές/-τριες. Παρόλα αυτά, η άμεση επαφή του ερευνητή με τους/τις ομιλητές/τριες ενέχει τον κίνδυνο ερμηνείας των δεδομένων βάσει των προσδοκιών του/της ίδιου/ας του/της ερευνητή/τριας. Συμβαίνει, δηλαδή, ο/η ερευνητής/τρια να «βλέπει» αυτά που θέλει να δει και όχι αυτό που πραγματικά συμβαίνει (Milroy & Gordon 2003). Επιπλέον, όπως και στην περίπτωση της συμμετοχικής παρατήρησης, πολλές μορφοσυντακτικές μεταβλητές είναι δύσκολο να εκμαιευθούν κατά την κοινωνιογλωσσική συνέντευξη (Wolfram 2011).

Συνοψίζοντας, η αξιοποίηση της κοινωνιογλωσσικής συνέντευξης ενδείκνυται σε περιπτώσεις που η έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση του τρόπου που οι ομιλητές/τριες αντιλαμβάνονται συγκεκριμένα γλωσσικά φαινόμενα και τη χρήση τους. Τέλος, είναι σημαντικό ο/η ερευνητής/τρια να έχει ξεκαθαρίσει ποια από τα ερωτήματά του/της αφορούν γεγονότα, ποια αφορούν συμπεριφορές και ποια στάσεις.

Πολύ κοντά στην κοινωνιογλωσσική συνέντευξη είναι και η συνέντευξη με *στοχευμένες κοινωνικές ομάδες* (focus groups). Όπως αποκαλύπτεται και από τον ίδιο τον όρο, σε αυτή την περίπτωση αξιοποιούνται συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες που μοιράζονται κάποια κοινά κοινωνικά χαρακτηριστικά (π.χ. ηλικία, καταγωγή, φύλο). Ακολούθως, οι ομάδες αυτές συγκρίνονται ως προς τη μεταβλητή στην οποία διαφοροποιούνται με σκοπό τον εντοπισμό πιθανών συσχετίσεων, ανάμεσα σε εξαρτημένη και ανεξάρτητη μεταβλητή (Kitzinger 1995: 300). Με τις στοχευμένες ομάδες υλοποιούνται περισσότερες της μιας συνάντησης, κατά την οποία αναπτύσσεται συζήτηση γύρω από ένα θέμα, στη συγκεκριμένη περίπτωση γλωσσικό. Ο/Η ερευνητής/τρια έχει τον ρόλο του/της διαμεσολαβητή/τριας, εφόσον διευκολύνει και καθοδηγεί τη συζήτηση των συμμετεχόντων/ουσών, χωρίς ωστόσο να καθοδηγεί προς μια συγκεκριμένη θέση / στάση αναφορικά με το υπό διερεύνηση θέμα.

Όπως και στην περίπτωση των κοινωνιογλωσσικών συνεντεύξεων, έτσι και στις στοχευμένες ομάδες υπάρχει η δυνατότητα ανάδειξης διαφορετικών οπτικών για ένα θέμα από τους/τις ίδιους/ες ομιλητές/τριες. Επίσης, και στις στοχευμένες ομάδες ο ερευνητής θεωρητικά έχει πρόσβαση στον καθημερινό λόγο των ομιλητών/τριών. Από την άλλη, υπάρχει και εδώ ο κίνδυνος τόσο του αλληλοεπηρεασμού όσο και της καθοδήγησης, εφόσον ο/η ερευνητής/τρια άθελα ενδέχεται να καθοδηγήσει και εν τέλει να επηρεάσει τους ομιλητές/τριες στις αντιδράσεις τους, όπως και η δυσκολία της εκμαίευσης συγκεκριμένων μορφοσυντακτικών μεταβλητών (Litosseliti 2003). Στην περίπτωση, λοιπόν, που η έρευνα στοχεύει σε συγκεκριμένες μορφοσυντακτικές μεταβλητές, δεν θα μπορούν να γίνουν γενικεύσεις και να εξαχθούν συμπεράσματα, λόγω του περιορισμένου δείγματος που θα είχε στη διάθεσή του ο/η ερευνητής/τρια.

Συμπερασματικά, οι στοχευμένες ομάδες αποτελούν χώρους «δημιουργίας» της γνώσης και όχι βασικό εργαλείο συλλογής δεδομένων, στην περίπτωση που οι διερευνώμενες μεταβλητές είναι μορφοσυντακτικής φύσης. Μπορούν, όμως, να χρησιμοποιηθούν ως πρωτογενής πηγή δεδομένων (Myers and Macnaghten, 1998). Τόσο η κοινωνιογλωσσική συνέντευξη όσο και οι στοχευμένες ομάδες μπορούν να αξιοποιηθούν για σκοπούς επισκόπησης των δεδομένων, στα πρωταρχικά σημεία της έρευνας, μέσα από την οποία θα δοθεί η δυνατότητα στον/στην ερευνητή/τρια να διαμορφώσει τις ερευνητικές του/της υποθέσεις (Kitzinger 1994).

4.3.4 Δευτερογενείς πηγές

Στη συνέχεια, θα γίνει αναφορά σε ένα άλλο μεθοδολογικό εργαλείο της εθνογραφίας, αυτό που αφορά στην έρευνα σε δευτερογενείς πηγές και πιο συγκεκριμένα στην έρευνα στον διαδικτυακό λόγο. Υπάρχουν πολλές προκλήσεις, αλλά και περιορισμοί στη διαδικτυακή συλλογή δεδομένων. Από τη μια, στον διαδικτυακό λόγο παρατηρείται αυξημένη επίδραση της πολυτροπικότητας στην κατασκευή του νοήματος. Επίσης, εντοπίζονται νέες «μονάδες λόγου», όπως για παράδειγμα το μήνυμα και η ανάρτηση. Από την άλλη, στον διαδικτυακό λόγο έχουμε περιορισμένη πρόσβαση στα κοινωνικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, ενώ, λόγω του μεγάλου εύρους και πλήθους των

δεδομένων καθίσταται δύσκολη η εστίαση σε συγκεκριμένο δείγμα (Androutsopoulos 2006, Herring 2001).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η περίπτωση συλλογής και ανάλυσης των διαδικτυακών δεδομένων. Υπάρχουν διάφορες πρακτικές, οι οποίες ενδέχεται να αξιοποιηθούν κατά τη συλλογή και ανάλυσή τους. Σε περίπτωση που η πρακτική εστίασής μας είναι η τυχαία επιλογή δείγματος, τότε διασφαλίζεται η αντιπροσωπευτικότητα στο δείγμα μας, με αποτέλεσμα να είναι πιο γενικεύσιμο. Παρόλα αυτά, υπάρχει ο κίνδυνος απώλειας του συγκεκριμένου και της συνοχής (Herring 2004). Μια άλλη χρήσιμη πρακτική εστίασης είναι η επιλογή δεδομένων βάσει θέματος. Η συγκεκριμένη πρακτική είναι ιδιαίτερα αξιοποιήσιμη σε έρευνες που περιλαμβάνουν το θέμα ως ανεξάρτητη μεταβλητή. Η αξιοποίηση της πρακτικής που εστιάζει στο θέμα συμβάλλει στην αντιμετώπιση των δεδομένων ως *πεδίων* (places) και όχι, απλώς, ως *κειμένων* (texts) (Milner 2011: 14). Με τον όρο *πεδία* (places) γίνεται αναφορά σε ευρύτερα επικοινωνιακά και κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια. Συνεπώς, η ψηφιακή επικοινωνία αντιμετωπίζεται ως κοινωνική διαδικασία που αλληλεπιδρά με άλλες κοινωνικές δραστηριότητες. Το μειονέκτημά της, όμως, είναι πως οδηγεί στον αποκλεισμό άλλων συνομιλιακών καταστάσεων (Androutsopoulos 2007). Η εστίαση δεν μπορεί να αφορά μόνο το θέμα, αλλά και τον χρόνο. Η πρακτική της εστίασης σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους εξυπηρετεί ιδιαίτερα τους/τις ερευνητές/τριες όταν η μελέτη είναι διαχρονική, εφόσον προσφέρει δεδομένα πλούσια σε συγκείμενο. Το μειονέκτημα της συγκεκριμένης πρακτικής, από την άλλη, είναι ο κίνδυνος της συγκέντρωσης πολύ μεγάλου αριθμού δεδομένων, των οποίων η διαχείριση θα είναι πάρα πολύ δύσκολη. Συνεχίζοντας με τις πρακτικές, η εστίαση σε συγκεκριμένο φαινόμενο, όπως π.χ. η εστίαση σε συγκεκριμένη γλωσσική μεταβλητή, προσφέρει την ευκαιρία για μια εις βάθος ανάλυση του φαινομένου αυτού. Ο κίνδυνος από την αξιοποίηση της συγκεκριμένης πρακτικής είναι η απώλεια του συγκεκριμένου (Herring 2004: 351). Από την άλλη, η εστίαση σε συγκεκριμένο άτομο ή κοινωνική ομάδα χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα χρήσιμη για έρευνες που εστιάζουν σε κοινωνικά και δημογραφικά κριτήρια. Παρόλα αυτά, υπάρχει ο κίνδυνος αποκλεισμού άλλων κοινωνικών ομάδων και της επιρροής τους. Τέλος, η πρακτική του «ό,τι βολεύει» μπορεί να προσφέρει πρόσβαση σε πλήθος δεδομένων, αλλά μειονεκτεί ως προς τη συστηματικότητα των δεδομένων. Συνοψίζοντας, όλες οι πρακτικές εστίασης διέπονται από πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Στην πράξη, αυτό το οποίο συμβαίνει είναι η συνδυαστική αξιοποίηση δύο ή και περισσότερων πρακτικών.

4.3.5 Ποικιλότητα, εναλλαγή κωδίκων, υφολογική εναλλαγή;

Το θέμα της λήψης δεδομένων από διαφορετικά πλαίσια επικοινωνίας είναι βασικό, εφόσον προσφέρει πρόσβαση σε διαφορετικά *επίπεδα ύφους* (registers). Σύμφωνα με τον Fishman (1972, 1980) , τα εκπαιδευτικά ιδρύματα επηρεάζουν τη γλωσσική συμπεριφορά των ομιλητών/τριών, δημιουργώντας μεγάλης κλίμακας γλωσσικά μοτίβα που τυπικά οδηγούν σε αποκάλυψη ή κάλυψη της γλωσσικής σύγκρουσης. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι το *γλωσσικό πεδίο* (linguistic domain) ο οποίος προκύπτει ως συνέπεια μεγαλύτερων κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών παραγόντων. Οι γλωσσικές επιλογές μπορούν να προβλεφθούν από το πεδίο στον οποίο συμβαίνουν. Έτσι, για παράδειγμα, οι ισπανόφωνοι ομιλητές/τριες στις ΗΠΑ προβλέπεται ότι θα χρησιμοποιούν τα Αγγλικά σε «επίσημα» επικοινωνιακά περιβάλλοντα και Ισπανικά σε οικογενειακά και φιλικά επικοινωνιακά περιβάλλοντα. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στη συσχέτιση των Αγγλικών και Ισπανικών με ακαδημαϊκές και προσωπικές δραστηριότητες, αντίστοιχα. Η έννοια του γλωσσικού πεδίου και η επίδρασή της στη γλωσσική παραγωγή είναι σημαντική για την παρούσα έρευνα, εφόσον η αξιοποίηση ενός ποιοτικού εργαλείου συλλογής δεδομένων, όπως για παράδειγμα οι ανοικτές συνεντεύξεις, θα πρέπει να λάβει υπόψη το επικοινωνιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ληφθεί η συνέντευξη. Ενδεικτικά αναφέρεται πως, αν σχέση του/της ερευνητή/τριας με τους πληροφορητές/-τριες δεν είναι σχέση οικειότητας, για διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα η ηλικιακή απόσταση, αυτό ενδεχομένως να επηρεάσει την αυθεντικότητα των δεδομένων τα οποία θα προκύψουν. Συγκεκριμένα, υπάρχει ο κίνδυνος οι πληροφορητές/-τριες, λόγω ηλικιακής διαφοράς ή λόγω απουσίας μιας σχέσης οικειότητας με τον ερευνητή/-τρια να προβούν σε εναλλαγή από ΚΔ σε ΚΝΕ και να μη γίνει εφικτό να ληφθούν τα γλωσσικά δεδομένα που μας ενδιαφέρουν για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας.

Από την άλλη, η προσέγγιση του Fishman έχει δεχθεί κριτική. Σύμφωνα με τον Auer (1995), γλωσσικές εναλλαγές μπορούν να παρατηρηθούν ακόμη και στο πλαίσιο του ίδιου γλωσσικού τομέα. Οι συγκεκριμένες εναλλαγές παρακινούνται από ατομικούς επικοινωνιακούς στόχους και στρατηγικές και όχι από περιορισμούς που προκύπτουν από τα πεδία. Συν τοις άλλοις, η Myers-Scotton (1993: 49), χαρακτηρίζει το μοντέλο του Fishman «μακροδομικό» (allocational paradigm), στο οποίο η κοινωνική δομή καθορίζει

τις γλωσσικές συμπεριφορές. Η ίδια υποστηρίζει πως το μακροδομικό μοντέλο δεν είναι το μόνο μοντέλο το οποίο λειτουργεί, εφόσον είναι εξίσου πιθανόν τα άτομα να προβαίνουν σε υποκειμενικές γλωσσικές επιλογές, με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων επικοινωνιακών στόχων. Στην περίπτωση αυτή, έχουμε να κάνουμε με το αλληλεπιδραστικό μοντέλο (interactional paradigm), το οποίο αναφέρεται στην εναλλαγή επιπέδων ύφους. Πιο πρόσφατες δουλειές, οι οποίες διαπραγματεύονται τη γλωσσική ποικιλότητα (Bell 2001), αντιμετωπίζουν την εναλλαγή επιπέδων ύφους ως μέσο προβολής προσωπικών συνομιλιακών κινήτρων. Επιπλέον, η Myers-Scotton (1993) προβαίνει σε διάκριση ανάμεσα σε μη στιγματισμένες και στιγματισμένες γλωσσικές επιλογές. Οι μη στιγματισμένες γλωσσικές επιλογές αντανακλούν ένα προϋπάρχον σύνολο κοινωνικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων κάθε γλωσσικού κώδικα. Από την άλλη, οι στιγματισμένες γλωσσικές επιλογές επιδιώκουν τη δημιουργία συγκεκριμένου υφολογικού και κατ' επέκταση διαλεκτικού αποτελέσματος (Austin 1962, Alston 2000).

Αν πλαισιώσουμε το συνδυαστικό μοντέλο της Myers-Scotton (1993) στο συγκεκριμένο του υφολογικού συνεχούς μιας συγκεκριμένης ποικιλίας, αυτό θα σήμαινε πως η εναλλαγή κωδίκων και η υφολογική μετατόπιση από το ένα επίπεδο ύφους στο άλλο, όπως για παράδειγμα η εναλλαγή από πιο βασιλεκτικά σε πιο μεσολεκτικά ή ακρολεκτικά περιβάλλοντα, θα σηματοδοτούσε μια μη στιγματισμένη επιλογή που είναι κοινωνικά καθορισμένη (Fishman 1972, 1980). Σε περίπτωση, όμως, που αναφερόμαστε σε μείξη κωδίκων μέσα στο ίδιο επίπεδο ύφους, τότε κάτι τέτοιο συνιστά στιγματισμένη γλωσσική επιλογή και επιδιώκει τη δημιουργία συγκεκριμένου υφολογικού και συνομιλιακού αποτελέσματος, όπως για παράδειγμα τη δημιουργία απόστασης, ειρωνείας, εχθρότητας κ.λπ. (Tsiplakou 2009γ). Είναι πολύ σημαντικό, στο πλαίσιο μιας γλωσσικής έρευνας, να είναι ξεκάθαρο στον ερευνητή/τρια, εάν η έρευνά του/της θα κινηθεί στο επίπεδο της εναλλαγής ή της μείξης κωδίκων ή και στα δύο επίπεδα. Είναι, επίσης, βασικό να είναι σε θέση να διακρίνει τις δύο έννοιες, καθώς και τη διάκριση ανάμεσα στην εναλλαγή κωδίκων που συμβαίνει ανάμεσα σε δύο διαφορετικές ποικιλίες και την υφολογική εναλλαγή. Να αντιλαμβάνεται, δηλαδή, τότε ο/η ομιλητής/τρια προβαίνει σε γλωσσικές επιλογές εκτός του διαλεκτικού του συνεχούς και τότε παραμένει σε αυτό. Σε περίπτωση που παρατηρούνται γλωσσικές επιλογές οι οποίες εντάσσονται στο φυσικό ρεπερτόριο του/της ομιλητή/τριας και άρα προέρχονται από τον φυσικό του/της γλωσσικό κώδικα, τότε ο/η ερευνητής/τρια θα πρέπει να διακρίνει εάν αυτό το οποίο συμβαίνει έχει να κάνει με *υφολογική ανάμειξη* (style mixing) ή *υφολογική μετατόπιση* (style shifting). Η

συγκεκριμένη διάκριση είναι ουσιαστικής σημασίας, ώστε να μπορέσουν να διερευνηθούν οι κοινωνιογλωσσικοί και συστημικοί περιορισμοί της κάθε διαδικασίας. Είναι, δηλαδή, σημαντική διάκριση που συμβάλλει τα μέγιστα στην ανάλυση των γλωσσικών δεδομένων, για την οποία γίνεται αναφορά στη συνέχεια.

4.3.6 Ανάλυση και ερμηνεία

Τα γλωσσικά δεδομένα τα οποία αποτελούν προϊόν ποιοτικής / εθνογραφικής έρευνας, είναι αναγκαίο να τύχουν επεξεργασίας μέσω της ανάλυσής τους, που ενδέχεται να κινηθεί σε μικροαναλυτικό ή μακροαναλυτικό επίπεδο. Στην περίπτωση αξιοποίησης μικροαναλυτικών προσεγγίσεων, έμφαση δίνεται στην εξέταση και της παραμικρής λεπτομέρειας της γλωσσικής επικοινωνίας στο ίδιο το κείμενο (Auer 1999). Από την άλλη, οι μακροαναλυτικές προσεγγίσεις εξετάζουν τις κοινωνικές διεργασίες που αλληλεπιδρούν με το κείμενο. Σε τέτοιες προσεγγίσεις, η γλώσσα δεν αντιμετωπίζεται ως κάτι ουδέτερο, αλλά ως μια μορφή κοινωνικής πρακτικής στο πλαίσιο της οποίας συγκροτούνται ή και αντανakλώνται κοινωνικές πραγματικότητες (Silverman 2000).

Ένα από τα πλαίσια που αξιοποιούνται στο πλαίσιο της επεξεργασίας των εθνογραφικών δεδομένων λόγου είναι αυτό της Ανάλυσης Συνομιλίας (Conversation Analysis). Πρόκειται για ανάλυση προφορικού λόγου σε ένα αυστηρά μοντελοποιημένο πλαίσιο που εντάσσεται στις μικροαναλυτικές προσεγγίσεις, αφού εστιάζει καθαρά στο κείμενο και μόνο. Αντίθετα, η Ανάλυση Λόγου (Discourse Analysis) λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα σε μικροαναλυτικές και μακροαναλυτικές προσεγγίσεις, εφόσον επιδιώκει την ανάλυση της γλώσσας πέραν της πρότασης, εξετάζοντας πώς συγκεκριμένες γλωσσικές συμβάσεις οικοδομούνται με τη χρήση συγκεκριμένων υφολογικών επιλογών (Baxter 2010). Εστιάζοντας περισσότερο στο μακροεπίπεδο συναντάμε την Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical Discourse Analysis), η οποία ενστερνίζεται τη θέση πως διάφορα μακροκοινωνικά ζητήματα, όπως οι διαδικασίες παραγωγής ανισότητας, έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τον τρόπο που προβάλλονται, αναπαράγονται αλλά και που, ενδεχομένως, αποδομούνται γλωσσικά (Fairclough 1992). Παρόλα αυτά, η συγκεκριμένη προσέγγιση αποτυγχάνει να εξηγήσει πώς μια συγκεκριμένη θέση μπορεί να εφαρμοστεί στο μικροεπίπεδο μιας συγκεκριμένης συζήτησης. Τέλος, η μετα-δομική ανάλυση λόγου

υποστηρίζει πως δεν υπάρχει αντίθεση ανάμεσα σε μικρο- και μακρό- αναλύσεις, γι' αυτό και η ανάλυση ενός κειμένου σε μικροεπίπεδο μπορεί να λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς για το πώς μεγαλύτερης κλίμακας Λόγοι παράγουν σημαντικές αλλαγές στις θέσεις εξουσίας ανάμεσα στους/στις ομιλητές/τριες, κατά τη διάρκεια μιας συζήτησης (Heller 2001: 212).

Ο περιορισμός στην εκμαίευση ποσότητας δεδομένων που να αφορούν σε συγκεκριμένες μορφοσυντακτικές μεταβλητές, η οποία προκύπτει από την αξιοποίηση του φυσικού λόγου που παράγεται στο πλαίσιο εθνογραφικών ερευνών, αλλά και η παραγωγή μη αυθεντικού λόγου στο πλαίσιο γραπτών ερωτηματολογίων, οδήγησε τους/τις ερευνητές/τριες στην αξιοποίηση προσχεδιασμένων πειραμάτων παραγωγής λόγου και γλωσσικών κρίσεων. Για τα πειράματα αυτά γίνεται λόγος στη συνέχεια.

4.3.7 Προσχεδιασμένα πειράματα παραγωγής λόγου και γλωσσικών κρίσεων

Στα προσχεδιασμένα πειράματα παραγωγής λόγου, ο/η ερευνητής/τρια έχει μεγαλύτερο έλεγχο στην παραγωγή του λόγου. Φυσικά, και σε αυτή την περίπτωση υπάρχουν συγκεκριμένοι περιορισμοί, με βασικότερο τη λιγότερη φυσικότητα στην παραγωγή του λόγου, σε σχέση με τα εθνογραφικά δεδομένα.

Ο περιορισμός της φυσικότητας του λόγου στο πλαίσιο των κοινωνιογλωσσικών πειραμάτων επιδιώκεται να αντιμετωπιστεί με διάφορους τρόπους. Τα πιο βασικά στοιχεία από τα οποία επιβάλλεται να διέπονται τα πειράματα είναι η καινοτομία, η αλληλεπίδραση και η ρεαλιστικότητα (Anderson κ. ά. 1991, Van Engen κ. ά. 2010). Επίσης, οι συμμετέχοντες/ουσες δε θα πρέπει να είναι ενήμεροι/ες για τα ακριβή ερευνητικά ερωτήματα. Υπάρχουν διάφορες πειραματικές τεχνικές που μπορούν να οδηγήσουν στην παραγωγή φυσικού μεν αλλά συνάμα πιο ελεγχόμενου λόγου. Για παράδειγμα, συχνά αξιοποιείται η αφήγηση προσωπικών ή γνωστών ιστοριών (π.χ. μύθοι), όπου διατηρείται σταθερό το περιεχόμενο και παράγεται ταυτόχρονα φυσικός λόγος. Ακόμη, οι ερευνητές/τριες μπορεί να επιλέξουν να δώσουν στους/στις ομιλητές/τριες μικρές παραγράφους και τους παροτρύνουν να αναφερθούν στο περιεχόμενο των παραγράφων αυτών με δικά τους λόγια. Επίσης συνηθίζεται, όταν το περιεχόμενο του λόγου αποτελεί

μία από τις υπό διερεύνηση παραμέτρους, οι ομιλητές/τριες να προχωρούν σε αφήγηση διαφορετικού περιεχομένου. Άλλα έργα ρεαλιστικής φύσης που ενδέχεται να δοθούν στους/στις ομιλητές/τριες είναι, για παράδειγμα, η συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου σε ένα θέατρο για το αν τους άρεσε μια θεατρική παράσταση (Kristiansen & Giles 1992) ή λήψη απόφασης για απάντηση σε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα, το οποίο λανθασμένα έλαβαν οι ομιλητές/τριες (Bushman & Bonacci 2004). Ακόμη, ο σχεδιασμός μιας ιστορίας στην οποία οι ομιλητές/τριες θα συμπληρώνουν κενά, με σκοπό την εκμαίευση επαρκούς ποσότητας γλωσσικών δεδομένων είναι ένα μεθοδολογικό εργαλείο, που η χρήση του είναι αρκετά συχνή στην περίπτωση διερεύνησης μορφοσυντακτικών μεταβλητών. Στο ίδιο πλαίσιο διερεύνησης μορφοσυντακτικών μεταβλητών εντάσσεται και η αξιοποίηση εικόνων και χαρτών, με σκοπό την παραγωγή ελεγχόμενου φυσικού λόγου (Balcetis & Dale 2005).

Εκτός από την εκμαίευση φυσικού λόγου, η αξιοποίηση αρκετών κοινωνιογλωσσικών πειραμάτων συμβάλλει στην αποκάλυψη στάσεων / κρίσεων των ομιλητών/-τριών απέναντι σε συγκεκριμένες γλωσσικές ποικιλίες, αλλά και ειδικότερα σε συγκεκριμένες γλωσσικές μεταβλητές. Για παράδειγμα, τα τεστ γραμματικότητας σε μορφή ελάχιστων ζευγών (Labov κ. ά. 1991) φέρνουν στην επιφάνεια την ενημερότητα των ομιλητών/τριών για συγκεκριμένες γλωσσικές δομές. Αν, στη συνέχεια, συνδυαστούν με συνέντευξη στην οποία οι ομιλητές/τριες ενθαρρυνθούν να ερμηνεύσουν τις κρίσεις τους, αυτό μπορεί να οδηγήσει στη συγκέντρωση πλούσιας βάσης δεδομένων για τη φωνητική και μορφοσυντακτική ποικιλότητα. Ένα συχνό τεστ κρίσεων είναι το τεστ καθορισμού ευρύτητας (Magnitude Estimation Testing, MET) (Johnson 2008). Το συγκεκριμένο τεστ αποτελεί ένα τεστ κρίσεων για την αποδεκτότητα κάποιων χρήσεων που περιλαμβάνουν συγκεκριμένη φωνολογική ή μορφοσυντακτική μεταβλητή. Η διαδικασία υλοποίησης του συγκεκριμένου τεστ περιλαμβάνει στάδιο γνωριμίας και εξοικείωσης των συμμετεχόντων/ουσών με το ίδιο το τεστ. Ακολουθεί το στάδιο της προετοιμασίας (training session), στο οποίο οι ομιλητές/τριες καλούνται να αποτιμήσουν πόσο αποδεκτά είναι συγκεκριμένα εκφωνήματα σε σχέση με ένα αντιπροσωπευτικό εκφώνημα της υπό διερεύνηση γλωσσικής ποικιλίας. Με αυτό τον τρόπο, εγκυροποιούνται τα εκφωνήματα που αξιοποιούνται στο συγκεκριμένο τεστ. Στη συνέχεια, υλοποιείται το πραγματικό έργο. Με την ολοκλήρωση του έργου, οι συμμετέχοντες/ουσες ενημερώνονται για τον ακριβή σκοπό του έργου και συμπληρώνουν έντυπο όπου δίνουν την άδειά τους για αξιοποίηση των δεδομένων τους (Pappas 2014). Η διαφορά με την κλίμακα Likert (Παπαδημητρίου

κ.ά. 2001) είναι πως ο Pappas (2014) αξιοποιεί λιγότερο κατηγορικές κρίσεις, στο πλαίσιο δόμησης ενός κοινωνιογλωσσικού συνεχούς των εκφωνημάτων.

Πέρα από τις άμεσες γλωσσικές κρίσεις, τα πειράματα αντίληψης μπορούν να αξιοποιηθούν για να διακρίνουμε κατά πόσον οι κοινωνικές κατηγορίες που διαφαίνονται στα γλωσσικά μας δεδομένα συμπίπτουν με τις κοινωνικές κατηγορίες που προσδίδουν οι ομιλητές/τριες (Cloppe & Pisoni 2004). Όπως και στα πειράματα εκμαίευσης φυσικού λόγου, έτσι και στην αξιοποίηση πειραμάτων αντίληψης ισχύει ο περιορισμός του βαθμού αυθεντικότητας των κρίσεων που δηλώνονται από τους/τις ομιλητές/τριες. Η αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος επιτυγχάνεται, με την παρουσίαση των δεδομένων σε τυχαία σειρά, η οποία μπορεί να είναι και διαφορετική για κάθε συμμετέχοντα/ουσα. Επίσης, βοηθητική είναι και η παρουσία αντιπαραθετικών δεδομένων (Cloppe & Pate 2008).

Συνοψίζοντας, τόσο τα πειράματα αντίληψης όσο και τα πειράματα εκμαίευσης φυσικού λόγου έχουν τη δυνατότητα να συμπληρώνουν και όχι να αντικαθιστούν άλλες μεθόδους συλλογής δεδομένων όπως η εθνογραφία, η κοινωνιογλωσσική συνέντευξη, αλλά και τα γραπτά ερωτηματολόγια. Ο προσεκτικός σχεδιασμός τους και η διασφάλιση του αλληλεπιδραστικού στοιχείου μπορεί, από τη μια, να συμβάλει στην οριοθέτηση των γλωσσικών δεδομένων που παράγονται, εκμαιεύοντας, από την άλλη, από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες αυθόρμητο / φυσικό λόγο. Με αυτό τον τρόπο αντιμετωπίζεται σε κάποιο βαθμό ο περιορισμός της κοινωνιογλωσσικής συνέντευξης, εφόσον η προαναφερθείσα οριοθέτηση των γλωσσικών δεδομένων δίνει την ευκαιρία στον/την ερευνητή/τρια να επικεντρωθεί στην εκμαίευση της υπό διερεύνηση γλωσσικής μεταβλητής.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά στα μεθοδολογικά εργαλεία των γλωσσικών, και όχι μόνο, ερευνών αξίζει να σημειωθεί πως ο ρόλος του/της ερευνητή/τριας είναι πολύ βασικός για την επιτυχή αξιοποίηση των εργαλείων αυτών. Είναι σημαντικό, ο ερευνητής/τρια που διεξάγει την έρευνα να είναι αρκετά ανοικτόμυαλος/η και πρόθυμος/η να αναθεωρεί, κατά διαστήματα, τα ευρήματά του/της, εάν και εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο (Cashman 2006, Ngaha 2011).

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα παρουσιαστεί και θα εξηγηθεί η μεθοδολογία της παρούσας έρευνας, ώστε να καταστεί κατανοητό γιατί επιλέγηκαν συγκεκριμένα μεθοδολογικά εργαλεία και όχι κάποια άλλα. Επίσης, θα επιδιωχθεί η αιτιολόγηση της απόφασης της συνδυαστικής αξιοποίησης συγκεκριμένων μεθοδολογικών προσεγγίσεων και των αντίστοιχων εργαλείων τους.

Για την επιλογή του/των κατάλληλων μεθοδολογικών εργαλείων, σε σχέση με την παρούσα έρευνα, λήφθηκε υπόψη η μορφοσυντακτική φύση των κλιτικών και το μεγάλο πλήθος των υπό διερεύνηση μορφοσυντακτικών περιβαλλόντων. Κρίθηκε αναγκαίο, λόγω των προαναφερθέντων παραγόντων η συλλογή δεδομένων από πολλούς συμμετέχοντες/-ουσες. Το μεγάλο δείγμα ήταν, επίσης, σημαντικό, διότι η συγκεκριμένη έρευνα εντάσσεται στο γενικότερο θεωρητικό ερευνητικό πλαίσιο της γλωσσικής αλλαγής. Επιπλέον, στόχο αποτέλεσε και η εκμαίευση δεδομένων αυθόρμητου / φυσικού λόγου, χωρίς οι πληροφορητές/τριες να μπουν στη διαδικασία της εναλλαγής κώδικα από την ΚΔ στην ΚΝΕ. Κάτω από αυτό το πλαίσιο, η τριγωνοποίηση των δεδομένων (Cohen & Manion 2000) ήταν απαραίτητη, γι' αυτό και κρίθηκε σκόπιμη η συνδυαστική αξιοποίηση των ποσοτικών και ποιοτικών εργαλείων. Συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκαν το ερωτηματολόγιο και οι ανοικτές συνεντεύξεις. Τόσο το ερωτηματολόγιο όσο και οι ανοικτές συνεντεύξεις είχαν τους περιορισμούς αλλά και ατ πλεονεκτήματά τους. Από τη μια το ερωτηματολόγιο διασφάλιζε το πλήθος των δεδομένων, αλλά την ίδια στιγμή η γραφή της διαλέκτου, ενδεχομένως να αποτέλεσε έναν παράγοντα που, ενδεχομένως, επηρέασε τις αντιδράσεις των πληροφορητών/τριών. Επιπλέον, η γκάμα των ηλικιών που θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε ένα έντυπο ή ψηφιακό ερωτηματολόγιο είναι πιθανόν να ήταν πιο περιορισμένη, ενώ η σχέση εξουσίας του ερευνητή/τριας είναι ένας ακόμη επιβαρυντικός παράγοντας για τη διασφάλιση της φυσικότητας των δεδομένων. Από την άλλη, στις ανοικτές συνεντεύξεις έχουμε να αντιμετωπίσουμε τη λήψη περιορισμένου αριθμού δεδομένων που να αφορούν τη συγκεκριμένη μορφοσυντακτική μεταβλητή, καθώς και το παράδοξο του παρατηρητή, το γεγονός, δηλαδή πως, ενώ ο στόχος μιας έρευνας στο πλαίσιο μιας γλωσσικής κοινότητας είναι να διερευνήσει πώς εκφράζεται η συγκεκριμένη γλωσσική κοινότητα όταν δεν παρατηρείται συστηματικά, παρόλα αυτά τα συγκεκριμένα δεδομένα μπορούν να προκύψουν μόνο με συστηματική παρατήρηση. Εκτός από το παράδοξο του παρατηρητή, σημαντικός παράγοντας, επίσης, είναι η έννοια του γλωσσικού πεδίου, όπως σημειώνεται από τον Fishman (1972, 1980), εφόσον, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει ο κίνδυνος οι πληροφορητές/τριες, λόγω

ηλικιακής διαφοράς ή λόγω απουσίας μιας σχέσης οικειότητας με τον ερευνητή/τρια να προβούν σε εναλλαγή από ΚΔ σε ΚΝΕ και να μη γίνει εφικτό να ληφθούν τα γλωσσικά δεδομένα στα οποία στοχεύουμε για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας. Για τον λόγο αυτό, κρίθηκε πολύ σημαντικό ο/η ερευνητής/τρια και οι πληροφορητές/τριες να μοιράζονται μια σχέση οικειότητας, ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος τα δεδομένα που θα προκύψουν να είναι αποτέλεσμα γλωσσικής εναλλαγής από την ΚΔ στην ΚΝΕ.

4. 4 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάσαμε βασικά ζητήματα μεθοδολογίας συλλογής δεδομένων και εξετάσαμε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα τόσο της ποσοτικής όσο και της ποιοτικής μεθοδολογίας. Στη βάση της συζήτησης αυτής εξηγήσαμε την επιλογή της μεικτής μεθόδου, με δεδομένα από ερωτηματολόγια και από κοινωνιογλωσσολογικές συνεντεύξεις. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί περιγράφεται η μεθοδολογία της συγκεκριμένης έρευνας και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα, όπως προέκυψαν από την αξιοποίηση των προαναφερθέντων μεθοδολογικών εργαλείων. Τέλος, ακολουθεί συζήτηση των αποτελεσμάτων.

Κεφάλαιο 5

Ερευνητικά Ευρήματα

5.1 Εισαγωγικά

Για την επιλογή του/των κατάλληλων μεθοδολογικών εργαλείων σε σχέση με την παρούσα έρευνα, λήφθηκε υπόψη η μορφοσυντακτική φύση των κλιτικών και το μεγάλο πλήθος των υπό διερεύνηση μορφοσυντακτικών περιβαλλόντων. Κρίθηκε επομένως αναγκαίο, λόγω των προαναφερθέντων παραγόντων, η συλλογή δεδομένων από πολλούς/ές συμμετέχοντες/-ουσες. Το μεγάλο δείγμα ήταν επίσης σημαντικό, διότι η συγκεκριμένη έρευνα εντάσσεται στο γενικότερο ερευνητικό πλαίσιο της γλωσσικής αλλαγής. Επιπλέον, στόχο αποτέλεσε και η εκμαίευση δεδομένων αυθόρμητου/φυσικού λόγου, χωρίς οι πληροφορητές/τριες να μουν στη διαδικασία της εναλλαγής κώδικα από την ΚΔ στην ΚΝΕ. Έτσι κρίθηκε σκόπιμη η συνδυαστική αξιοποίηση των ποσοτικών και ποιοτικών εργαλείων. Συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκαν το ερωτηματολόγιο και οι ανοικτές συνεντεύξεις. Το ερωτηματολόγιο διασφάλισε το πλήθος των δεδομένων, αλλά την ίδια στιγμή η γραφή της διαλέκτου ενδεχομένως να αποτέλεσε έναν παράγοντα που να επηρέασε τις αντιδράσεις των πληροφορητών/τριών. Επιπλέον η γκάμα των ηλικιών, που θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε ένα έντυπο ή ψηφιακό ερωτηματολόγιο ήταν πιο

περιορισμένη, ενώ η σχέση εξουσίας του ερευνητή/τριας όπως εκφράζεται και δια του γραπτού λόγου, είναι ένας ακόμη επιβαρυντικός παράγοντας για τη διασφάλιση της φυσικότητας των δεδομένων. Από την άλλη, στις ανοικτές κοινωνιογλωσσολογικές συνεντεύξεις είχαμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα του περιορισμένου αριθμού δεδομένων που αφορούν τη συγκεκριμένη μορφοσυντακτική μεταβλητή, καθώς και το παράδοξο του παρατηρητή, το γεγονός, δηλαδή πως, ενώ ο στόχος μιας έρευνας στο πλαίσιο μιας γλωσσικής κοινότητας είναι να διερευνήσει πώς εκφράζεται η συγκεκριμένη γλωσσική κοινότητα όταν δεν παρατηρείται συστηματικά, παρόλα αυτά τα συγκεκριμένα δεδομένα μπορούν να προκύψουν μόνο με συστηματική παρατήρηση. Επίσης, σημαντικός παράγοντας, ήταν ο κίνδυνος οι πληροφορητές/-ριες, λόγω ηλικιακής διαφοράς ή λόγω απουσίας οικειότητας με τον ερευνητή/τρια να προβούν σε εναλλαγή από ΚΔ σε ΚΝΕ. Στη συνέχεια παρουσιάζουμε αναλυτικά τα μεθοδολογικά μας εργαλεία και συζητάμε τους τρόπους που αντιμετωπίστηκαν πιθανά προβλήματα.

5.2 Η πρώτη φάση της έρευνας

5.2.1 Επιλογή εργαλείου

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση αφενός των φωνολογικών, μορφολογικών και συντακτικών συνθηκών που επηρεάζουν την εμφάνιση της πρόκλισης στη σύγχρονη κυπριακή κοινή και αφετέρου των κοινωνιογλωσσικών συνθηκών που επηρεάζουν την εμφάνιση της πρόκλισης, δηλαδή η πιθανή συνάρτησή της με παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο αλλά και το *επίπεδο ύφους* (register). Ο μορφοσυντακτικός χαρακτήρας της υπό διερεύνηση μεταβλητής καθιστά περιορισμένη τη δυνατότητα συγκέντρωσης αρκετών εθνογραφικών δεδομένων (Wolfram 1998). Επίσης, δεδομένου του πλήθους και της πολυπλοκότητας των υπό αναζήτηση δεδομένων, συλλογή δεδομένων από αυθόρμητο λόγο δε θα μπορούσε να καλύψει το σύνολο των μορφοσυντακτικών περιβαλλόντων στα οποία εμφανίζεται το κλιτικό, παρά μόνο κάποια από αυτά. Κατά συνέπεια, οι ποιοτικές μέθοδοι συλλογής δεδομένων θα παρείχαν ανεπαρκή δεδομένα για την παρούσα έρευνα. Αντιθέτως, το ερωτηματολόγιο, ως μέσο συλλογής δεδομένων, διασφάλισε δεδομένα από το σύνολο των υπό διερεύνηση

μορφοσυντακτικών αλλά και μορφοφωνολογικών συνθηκών της (απροσδόκητης) πρόκλησης.

Έτσι, στην παρούσα έρευνα αξιοποιήθηκε ως μέσο συλλογής δεδομένων το ψηφιακό ερωτηματολόγιο, το οποίο εξέτασε *μορφοσυντακτικές και κοινωνιογλωσσικές* μεταβλητές σε δύο επίπεδα ύφους της κυπριακής κοινής, μεσολεκτικό και ακρολεκτικό.

Όσον αφορά τις συντακτικές κατηγορίες των αντωνυμικών κλιτικών, εξετάστηκαν τα ακόλουθα περιβάλλοντα:

(α) πρόκληση με αντικείμενο σε αιτιατική, π.χ.

1. -Τι έγινε τελικά με την εκδήλωση της 25ης Μαρτίου; Εχόρεψαν τελικά τα μωρά;
-Ουυυ...τους εχόρεψαν τους παραδοσιακούς χορούς, τελικά.

(β) πρόκληση με αντικείμενο σε γενική, π.χ.

2. -Τι έγινε τελικά στο γλέντι του γάμου;
-Α... μου ετραγούδησεν τούτον το τραγούδι ο άντρας μου τελικά.

(γ) πρόκληση με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο, π.χ.

3. Εμένα, μου το ετραγούδαν τούτον το τραγούδι ο παππούς μου.

(δ) πρόκληση με γενική ηθική, π.χ.

4. Η γειτόνισσα μας σου εμμάθκιασεν την κόρη σου.

Επίσης εξετάστηκε συνδυαστικά το περιβάλλον το οποίο προηγείται του κλιτικού. Πιο συγκεκριμένα εξετάστηκαν τα ακόλουθα περιβάλλοντα:

(i) πρόκληση με υποκείμενο-θέμα, π.χ.

5. Υπήρχαν τρεις θέσεις κενές για τον Νίκο στη νέα του δουλειά.
Ο διευθυντής του τες επαράθεσεν τες τρεις επιλογές για ν' αποφασίσει.
- (ii) πρόκλιση με αριστερή μετατόπιση με διπλασιασμό με κλιτικό (Clitic Left Dislocation, CLLD), π.χ.
6. Της Μαρίνας, της εγρουσσούζεψεν που τ' αλήθεια το πάρτι της ο γείτονας της.
- (iii) πρόκλιση με παρατακτικό σύνδεσμο *τζαι*, π.χ.
7. Δύο εκπαιδευτικοί διερωτούνται τι έγινε με την ομιλία που θα έκαμνεν η διευθύντρια στον σύλλογον:
—Ετέλειωσεν τες άλλες της τες υποχρεώσεις τζαι του εδιάβασεν ολόκληρην την ομιλίαν τελικά του συλλόγου
- (iv) πρόκλιση με επιφώνημα, π.χ.
8. —Τι έγινεν με την επίσκεψην του επιθεωρητή τελικά;
—Εεε... μας εσύγχυσεν τα μωρά ο επιθεωρητής τελικά.

Επιπλέον, διερευνήθηκε και η πρόκλιση με το κλιτικό σε α', β' ή γ' πρόσωπο.

9. —Τι έγινεν με τον Αντρέα τζαι εθύμωσες;
—Εε... με επροσπέρασεν στον δρόμον με μεγάλην ταχύτητα τζαι τωρά εν' θυμωμένος μαζί μου.
9. —Τι έγινεν τελικά στο γλέντι του γάμου;
—Α...του ετραγουδήσαμεν πολλές φορές του γαμπρού τελικά.

Τέλος, το ύφος αντιμετωπίστηκε επίσης ως παράμετρος. Έγινε εστίαση στη μεσόλεκτο και στην ακρόλεκτο και όχι στη βασίλεκτο (βλ. την αμέσως επόμενη ενότητα), εφόσον στη βασίλεκτο θεωρήθηκε πως λόγω του συντηρητικού της χαρακτήρα δεν αναμένεται η εμφάνιση απροσδόκητης πρόκλισης.

Οι παράμετροι που εξετάστηκαν σε κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο ήταν: (1) το φύλο· (2) το μορφωτικό επίπεδο· (3) η ηλικία. Συγκεκριμένα, χωρίσαμε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε δύο μορφωτικά επίπεδα, λυκειακή και μεταλυκειακή εκπαίδευση και σε δύο ηλικιακές ομάδες, γεννημένους/ες πριν και μετά το 1970. Ο διαχωρισμός σε πληροφορητές/τριες λυκειακής και μεταλυκειακής εκπαίδευσης στόχευε στη διερεύνηση του κατά πόσον η τριτοβάθμια εκπαίδευση διαδραματίζει ρόλο στη μεγιστοποίηση του βαθμού αποδοχής της απροσδόκητης πρόκλησης. Επίσης, ο διαχωρισμός σε πληροφορητές/τριες γεννημένους/ες πριν και μετά το 1970 δεν έγινε τυχαία, αφού στην Κύπρο από το 1970 και μετά παρατηρήθηκε έντονο το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης λόγω της αστικοποίησης, ενώ το 1974 συνέβη η τουρκική εισβολή. Τόσο το πρώτο όσο και το δεύτερο γεγονός οδήγησαν σε ραγδαία μετακίνηση πληθυσμών. Στη βιβλιογραφία σημειώνεται πως κάτι τέτοιο μπορεί να συμβάλει στη διαδικασία της ισοπέδωσης και της σταδιακής αποδιαλεκτοποίησης (Cheshire κ.ά. 1999).

5.2.2 Σχεδιασμός και πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου

Για τον σχεδιασμό του ερωτηματολογίου κρίθηκε απαραίτητη η κατηγοριοποίηση πρώτα των ρημάτων σε επίπεδα ύφους. Η κατηγοριοποίηση κατέστη εφικτή μέσα από τη χορήγηση μικροτέστ σε δέκα (10) πληροφορητές/τριες με συγκεκριμένα εκφωνήματα τα οποία περιλάμβαναν ρήματα που οι πληροφορητές/τριες έπρεπε να αποτιμήσουν υφολογικά. Συγκεκριμένα, οι πληροφορητές/τριες διέκριναν τα ρήματα σε τρεις (3) υφολογικές κατηγορίες

- Χαμηλή ποικιλία (Low): *βαρετά / χωρκάτικα* κυπριακά, όπως για παράδειγμα στο εκφώνημα *Θκιάκλισε το ποτήριν καλά*.
- Ουδέτερη ποικιλία (Neutral): *συνηθισμένα / κανονικά* κυπριακά, όπως για παράδειγμα στο εκφώνημα *Εδιαπίστωσεν ότι υπήρχε πρόβλημα*.
- Υψηλή ποικιλία (High): *ευγενικά / επίσημα* κυπριακά, όπως για παράδειγμα στο εκφώνημα *Εισηγήτουν άλλην λύσην εδώ και καιρό*.

Σε αυτό το σημείο διευκρινίζεται πως αυτό που έγινε ξεκάθαρο στους/τις πληροφορητές/τριες είναι πως αυτό που θα έπρεπε να κάνουν δεν ήταν να εκφράσουν την άποψή τους για το κατά πόσον χρησιμοποιούν οι ίδιοι/ες τα συγκεκριμένα εκφωνήματα, αλλά ως προς το με ποιο τρόπο θα τα αντιμετώπιζαν σε σχέση με τις πιο πάνω κατηγορίες.

Αυτό που παρατηρήθηκε από τις αντιδράσεις των πληροφορητών/τριών είναι πως συχνά δεν εστίαζαν μόνο στα ρήματα του εκφωνήματος που έκριναν, αλλά επηρεάζονταν και από άλλα στοιχεία των εκφωνημάτων. Η συγκεκριμένη αντίδραση βοήθησε και στη συνέχεια στο σχεδιασμό του ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή ώστε τα εκφωνήματα που είχαν στη διάθεσή τους οι πληροφορητές/τριες να μη διέπονται από άλλα στοιχεία που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως υφολογικά μαρκαρισμένα. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίστηκε πως οι κρίσεις τους αφορούσαν στα ρήματα και όχι σε κάποιο άλλο στοιχείο της πρότασης, μιας και ο στόχος των μικροτέστ ήταν ακριβώς αυτός.

Επίσης, κατά τη διενέργεια των μικροτέστ παρατηρήθηκε πως ομιλητές/τριες με τα ίδια κοινωνικά χαρακτηριστικά (ηλικία, φύλο, μορφωτικό επίπεδο) προέβαιναν σε διαφορετικές κρίσεις αναφορικά με την υφολογική ταξινόμηση των ρημάτων. Το γεγονός αυτό έκανε αρκετά δύσκολη τη συγκέντρωση των ρημάτων που θα χρησιμοποιούνταν στο τελικό ερωτηματολόγιο, εφόσον αρκετά από τα ρήματα απορρίφθηκαν, διότι δεν υπήρχε ξεκάθαρη τοποθέτησή τους σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο ύφους. Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι το γεγονός πως συχνά ρήματα τα οποία χαρακτηρίζονταν ως ακρολεκτικά από πληροφορητές/τριες που η κατεύθυνση των σπουδών τους ήταν θετική χαρακτηρίζονταν ως μεσολεκτικά από πληροφορητές/τριες που η κατεύθυνση των σπουδών τους ήταν ανθρωπιστική / κοινωνική. Σίγουρα το δείγμα ήταν πολύ περιορισμένο στη συγκεκριμένη φάση της έρευνας. Επομένως, το στοιχείο αυτό καταγράφεται ως μια απλή παρατήρηση και όχι ως κάποιο συμπέρασμα.

Εν συνεχεία, αξιοποιήθηκε η υφολογική διάκριση των ρημάτων για την παραγωγή εκφωνημάτων με πρόκληση στα προαναφερθέντα μορφοφονολογικά και μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα σε δύο επίπεδα ύφους (ακρολεκτικό και μεσολεκτικό). Η επιλογή να επικεντρωθεί η έρευνα σε δύο και όχι σε τρία επίπεδα ύφους αποφασίστηκε με βάση το γεγονός πως στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της γλωσσικής αλλαγής και των περιορισμών της με βάση τη σύγχρονη κυπριακή κοινή, μέρος της οποίας

είναι το μεσολεκτικό και ακρολεκτικό επίπεδο. Τα βασιλεκτικά στοιχεία στην κυπριακή κοινή λειτουργούν περισσότερο ως ενδείκτες (indexicals) διαφόρων επιτελεστικότητας και είναι συχνά στοιχείο υπερδιαλεκτισμού (Tsiplakou 2011).

Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε ως συνδυασμός των προαναφερθέντων παραγόντων: 4 μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα (πρόκλιση με αντικείμενο σε αιτιατική, πρόκλιση με αντικείμενο σε γενική, πρόκλιση με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο και πρόκλιση με γενική ηθική) $\times$ 4 συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνται του κλιτικού (πρόκλιση με υποκείμενο-θέμα να προηγείται, με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό του κλιτικού, με επιφώνημα και με τον παρατακτικό σύνδεσμο *τζαι*) $\times$ 2 επιλογές για το πρόσωπο του κλιτικού (α' ή β' vs. γ') $\times$ 2 υφολογικά επίπεδα (μεσολεκτικό και ακρολεκτικό) = 64 συνδυασμοί. Για κάθε συνδυασμό δημιουργήθηκε μία πρόταση που περιέχει (απροσδόκητη) πρόκλιση, η οποία πλαισιώθηκε από τα κατάλληλα συμφραζόμενα, όταν αυτό θεωρήθηκε αναγκαίο. Τα συμφραζόμενα πάντα προηγούνταν της πρότασης ενδιαφέροντος, όπως φαίνεται στο (11):

11. -Τι έγινε με τον Αντρέα τζαι¹ εθύμωσεν η Δέσποινα;

-Επήαιεν με μεγάλη ταχύτητα, τζαι την επροσπέρασεν στον δρόμον.

Εξυπακούεται ότι στα σενάρια/συμφραζόμενα που πλαισίωναν το κάθε παράδειγμα για το οποίο ζητούσαμε αποφάνσεις, σκόπιμα δεν υπήρχε κανένα κλιτικό για να αποφευχθεί ο επηρεασμός των κρίσεων (priming) των συμμετεχόντων/ουσών.

Οι παραπάνω παράμετροι έδωσαν συνδυασμούς όπως, π.χ.,

12. (α) Ο διευθυντής την επροειδοποίησεν έγκαιρα, έτσι επροετοίμασεν καλά την γιορτήν η Ευάνθη.

(β) Η Μαρία τα εμάζεψεν, εν εμείναν στον δρόμο τα μωρά, όπως ενόμιζες.

¹ Στο ερωτηματολόγιο προτιμήθηκαν γραφές χωρίς το διακριτικό ^v αλλά με τα ουρανοφατνιακά προστριβή να δηλώνονται με την πολύ πιο συνηθισμένη κοινή πρακτική της προσθήκης *i* μετά από τα *σ*, *τζ*, και αυτό για να αποφευχθεί να επηρεάσουν τις κρίσεις των συμμετεχουσών/όντων πιθανές ιδεολογικές ή άλλες ενστάσεις τους για το σύστημα γραφής.

13. (α) Την Μαριλέναν την εκοροΐδεψεν πολλές φορές ο Άριστος
(β) Την Ευάνθην την επέλλανεν η Μαρίλια στο τέλος
14. (α) —Τι έγινε με το πρόβλημα που είχε η Σταυρούλα με τον Σπύρο στο σχολείο τελικά;
—Ε... το εδιευθετήσαν τελικά
(β) —Τι έγινε με το θέμα της Νίκης;
—Ε... την απολύσαν τελικά.

Το ερωτηματολόγιο ετοιμάστηκε διαδικτυακά με τη χρήση του εργαλείου Google Forms. Οι 64 ερωτήσεις παρουσιάζονταν στο ερωτηματολόγιο με προκαθορισμένη τυχαία σειρά. Στην αρχή του ερωτηματολογίου προστέθηκαν ερωτήσεις για τα δημογραφικά στοιχεία των πληροφορητών/τριών με ιδιαίτερη έμφαση στο εάν μεγάλωσαν στην Κύπρο και εάν μιλούν την κυπριακή ελληνική ως αποκλειστική Γ1 (βλ. Παράρτημα Ι).

Για τον σχεδιασμό του ερωτηματολογίου δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στους κοινωνικούς ρόλους αλλά και στις επαγγελματικές κατηγορίες των προσώπων που εμφανίζονταν στα ερεθίσματα, γιατί θεωρήθηκε ότι σχετίζονταν και με το επίπεδο ύφους, του οποίου το ρόλο διερευνούσαμε, όπως φαίνεται και στα παραδείγματα (15α-β):

15. (α) Εμένα, μου το ετραγούδαν τούτον το τραγούδιν ο παππούς μου.
(β) Εμέναν, μου απόδωσεν ευθύνες ο διευθυντής.

Στο πρώτο παράδειγμα η σχέση παππού-εγγονής συνδέεται με τη χρήση ενός πιο μεσολεκτικού επίπεδου ύφους, ενώ στο δεύτερο παράδειγμα η σχέση εξουσίας ανάμεσα σε διευθυντή και υφιστάμενο συνδέεται με ένα πιο ακρολεκτικό επίπεδο ύφους. Οι κοινωνικοί ρόλοι, λοιπόν, πλαισίωναν, με αυτό τον τρόπο τα ερεθίσματα.

Επιπλέον, αποφεύχθηκε η χρήση του εστιασμένου υποκειμένου, αφού σε αυτή την περίπτωση η πρόκληση θεωρείται δεδομένη (βλ. και Pappas 2014). Για να αποφευχθεί η ερμηνεία του υποκειμένου ως εστιασμένου χρησιμοποιούνταν άλλα εστιασμένα στοιχεία

στα ερεθίσματα στα οποία του κλιτικού προηγείτο υποκείμενο, όπως στα παραδείγματα (16α-γ) που ακολουθούν:

16. (α) Η γειτόνισσα μας μου το ετραγούδαν το τραγούδι ΣΥΝΕΧΕΙΑ.
(β) Η Μαρία σας αντιλήφθηκεν ΑΜΕΣΩΣ όταν εμπήκετε στην αίθουσα.
(γ) Ο μεσίτης του Κώστα της εδιάλεξεν ΑΡΚΕΤΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ της Μαρίας για να δει.

Στα πιο πάνω παραδείγματα, το υποκείμενο δεν είναι εστιασμένο. Επομένως, η πρόκληση δεν μπορεί να αποδοθεί στο ότι προηγείται εστιασμένο στοιχείο.

Επιπλέον, αποφεύχθηκαν χαρακτηρισμένες μορφές της διαλέκτου, γι' αυτό και επιδιώχθηκε μια ισόρροπη κατανομή του τελικού -ν, ενώ στην ακρόλεκτο έχουμε τη σταθερή παρουσία της συλλαβικής αύξησης, όπως φαίνεται στα ακόλουθα παραδείγματα στα (17α-β):

17. (α) —Τι έγινε με το παράξενο μήνυμα που **επήρες** που τη Μαρία;
—Εε... μου **εδιευκρίνισεν** το μήνυμαν τελικά.
(β) Εζητήσαμεν στοιχεία για μιαν παρανομίαν στην υπηρεσία. Ευτυχώς εμένα μου τα **επαράθessαν** τα στοιχεία ολοκληρωμένα.

Η συλλαβική αύξηση δεν αντιμετωπίζεται ως χαρακτηρισμένο στοιχείο της διαλέκτου, γι' αυτό και η παρουσία της είναι επιτρεπτή στο ακρολεκτικό επίπεδο ύφους (βλ. Καρυολέμου 2000).

Επίσης, για σκοπούς εγκυρότητας των δεδομένων του ερωτηματολογίου, στα ερεθίσματα συμπεριλήφθηκαν και λίγες περιπτώσεις που δεν περιλάμβαναν κλιτικά, ώστε να μην είναι έκδηλη η υπό διερεύνηση μεταβλητή. Στο πιο κάτω παράδειγμα, φαίνεται μια τέτοια περίπτωση ερεθίσματος:

18. —Ποιαν φούσταν προτιμάς;
—Νομίζω τούτη η φούστα εν' τέλεια!

Σκοπός της όλης προσπάθειας του σχεδιασμού ήταν να αποφευχθούν στοιχεία που θα επηρέαζαν τον βαθμό αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλησης στην κυπριακή κοινή προς οποιαδήποτε κατεύθυνση.

Με την ολοκλήρωση του σχεδιασμού του ερωτηματολογίου ακολούθησε και η πιλοτική εφαρμογή του σε δέκα πληροφορητές/τριες. Με αυτό τον τρόπο, δόθηκε η ευκαιρία βελτίωσής του σε ζητήματα έκτασης, αλλά και εκφωνημάτων, αφού δόθηκε η ευκαιρία στους/στις πληροφορητές/τριες να παρέχουν και σχόλια σε σχέση με τα διάφορα εκφωνήματα. Η πιλοτική εφαρμογή έδειξε ότι:

- (α) οι πληροφορητές/τριες δεν είχαν κανένα πρόβλημα με το ορθογραφικό σύστημα γραφής της κυπριακής που υιοθετήθηκε·
- (β) οι πληροφορητές/τριες βρήκαν τα ερωτήματα σαφή και κατανοητά·
- (γ) οι πληροφορητές/τριες βρήκαν ωστόσο το ερωτηματολόγιο αρκετά μεγάλο σε έκταση (αν και ο πραγματικός χρόνος συμπλήρωσης δεν υπερέβη τα 45 λεπτά, με τυπικό χρόνο συμπλήρωσης τα 30 λεπτά). Σε αυτή τη φάση ωστόσο δεν μπόρεσε να μειωθεί η έκταση, δεδομένου ότι έπρεπε να ελεγχθούν όλοι οι πιθανοί συνδυασμοί μορφοσυντακτικών περιβαλλόντων και τύπων κλιτικού που εξετάζαμε και με τουλάχιστον δύο δείγματα από κάθε περίπτωση.

Ακολουθεί η περιγραφή και τα αποτελέσματα της πρώτης φάσης συλλογής των δεδομένων.

5.3 Συλλογή δεδομένων

5.3.1 Εξεύρεση δείγματος

Για την εξεύρεση πληροφορητών/τριών αξιοποιήθηκαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Απεστάλησαν προσωπικές προσκλήσεις για συμμετοχή στην έρευνα σε άτομα του κοινωνικού δικτύου της ερευνήτριας και συνεργατών που συνέδραμαν εθελοντικά. Οι πληροφορητές/τριες συμπλήρωσαν πρώτα τα δημογραφικά τους στοιχεία και ακολούθως προχώρησαν στο κυρίως μέρος. Κάθε ένα από τα 64 ερεθίσματα του ερωτηματολογίου παρουσιάστηκε γραπτώς και ζητήθηκε από τους/τις πληροφορητές/τριες να αξιολογήσουν

την τελευταία πρόταση του ερεθίσματος (που περιείχε το κλιτικό) ως προς τη φυσικότητά της σε μια κλίμακα από το 1 (εντελώς αφύσικη) μέχρι το 6 (εντελώς φυσική). Μετά την απάντησή τους, τους δινόταν η επιλογή να γράψουν τι θα άλλαζαν στην πρόταση. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου απαιτούσε περίπου 30 λεπτά.

5.3.2 Συμμετέχοντες/ουσες

Στην έρευνα συμμετείχαν 61 άτομα, από τα οποία αποκλείστηκαν τέσσερα, καθώς δήλωσαν πως μιλούν ως δεύτερη μητρική και άλλη γλώσσα πέραν της ΚΝΕ. Έτσι ο τελικός αριθμός πληροφορητών/τριών ήταν 57: 38 γυναίκες και 19 άντρες. Οι ηλικίες τους κυμαίνονταν από 19 μέχρι 62 ετών, με μέσο όρο 38,2 και τυπική απόκλιση 9,1. Με εξαίρεση μία συμμετέχουσα που ήταν απόφοιτη Λυκείου χωρίς τριτοβάθμια εκπαίδευση, το υπόλοιπο δείγμα ήταν τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

5.3.3 Τρόπος ανάλυσης των δεδομένων

Η μεταβλητή που μετρήθηκε ήταν η αριθμητική απάντηση των πληροφορητών/τριών σχετικά με τη φυσικότητα της κάθε πρότασης. Καθώς πρόκειται για τακτική κλίμακα μέτρησης (ordinal scale), επιλέχθηκε η πολλαπλή τακτική παλινδρόμηση (ordinal regression) για να αναλυθούν στατιστικά τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής. Ως εξαρτημένη μεταβλητή εξόδου εισήχθη η αριθμητική αξιολόγηση της φυσικότητας της κάθε πρότασης. Ως προβλέπουσες μεταβλητές εισόδου εισήχθησαν τα προαναφερθέντα τέσσερα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα, τα τέσσερα συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνται του κλιτικού, το πρόσωπο του κλιτικού, το υφολογικό επίπεδο καθώς και οι δημογραφικές μεταβλητές του φύλου και της ηλικίας. Το μορφωτικό επίπεδο δεν εντάχθηκε στη στατιστική ανάλυση, καθώς το δείγμα ήταν σχεδόν αποκλειστικά τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στον Πίνακα (6) παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των πληροφορητών/τριών:

Υποκείμενα	57
Φύλο	
Γυναίκα	67%
Άντρας	33%
Μορφωτικό επίπεδο	
Δημοτικό	0%
Γυμνάσιο	0%
Λύκειο	2%
Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	98%
Ηλικία	
Ελάχιστη ηλικία	19
Μέγιστη ηλικία	62
Μέσος Όρος	38.2
Τυπική απόκλιση ηλικίας	9.1

Πίνακας 6: Δημογραφικά χαρακτηριστικά

5.3.4 Αποτελέσματα α΄ φάσης συλλογής δεδομένων

Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα των υπό διερεύνηση μορφοσυντακτικών και κοινωνιογλωσσικών μεταβλητών σε επίπεδο περιγραφικής στατιστικής, καθώς και σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας και βαθμού συσχέτισής τους με την απροσδόκητη πρόκληση.

Υπενθυμίζεται σε αυτό το σημείο πως οι παράγοντες που διερευνήθηκαν κατά τη χορήγηση του ερωτηματολογίου ήταν οι εξής:

- πρόκληση με αντικείμενο σε αιτιατική
- πρόκληση με αντικείμενο σε γενική
- πρόκληση με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο
- πρόκληση με γενική ηθική

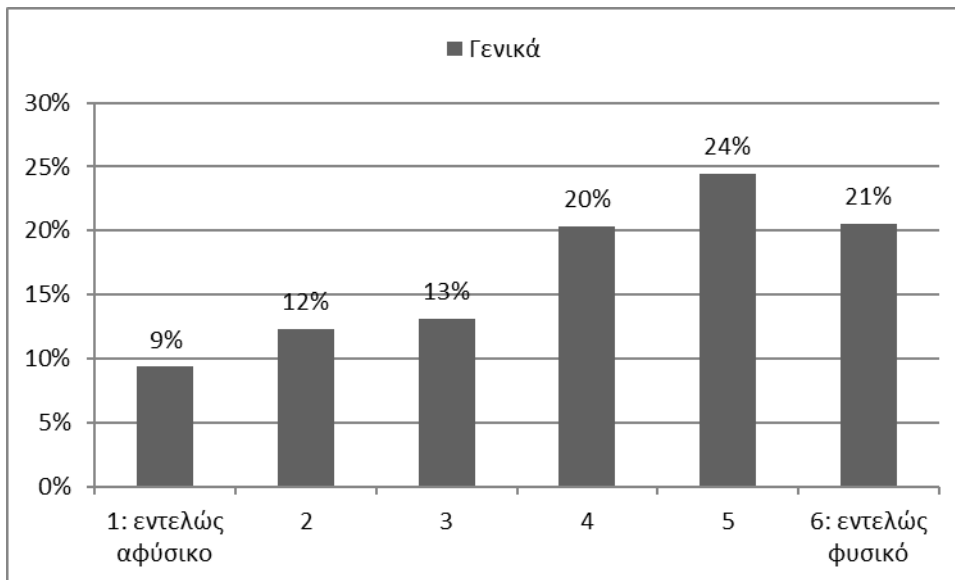
Διερευνήθηκε δηλαδή κατά πόσον η πτώση και ο συντακτικός ρόλος του κλιτικού επηρεάζουν τον βαθμό αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλισης.

Επιπλέον διερευνήθηκε ο βαθμός στον οποίο το μορφοσυντακτικό περιβάλλον που προηγείται του κλιτικού συμβάλλει στον πόσο αποδεκτή ή όχι είναι η απροσδόκητη πρόκλιση. Τα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα που διερευνήθηκαν ήταν τα ακόλουθα:

- πρόκλιση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης (όχι εστιασμένο)_
- πρόκλιση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό (CLLD)
- πρόκλιση με παρατακτικό σύνδεσμο τζαι
- πρόκλιση με επιφώνημα

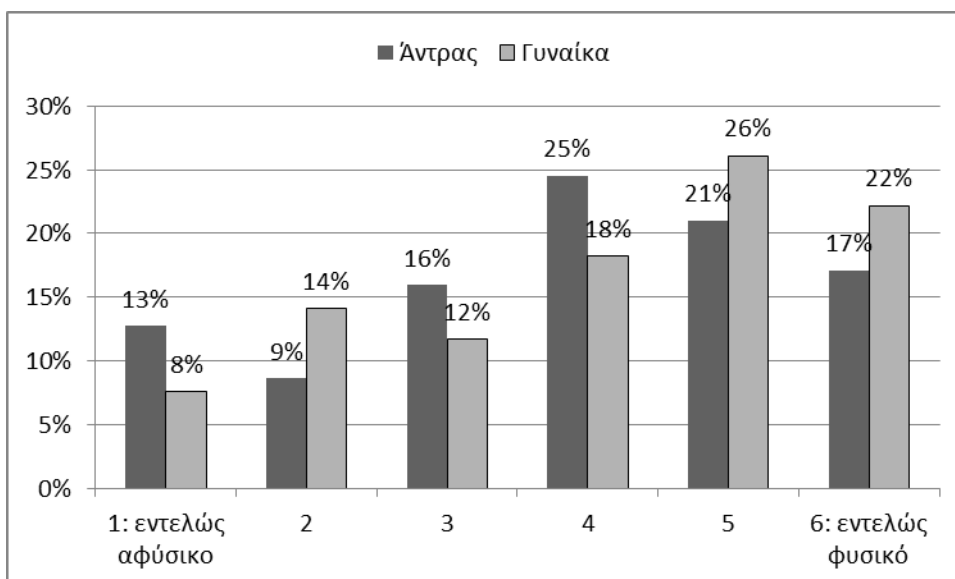
Ακόμη, διερεύνησης έτυχε και το γραμματικό πρόσωπο του κλιτικού, κατά πόσον, δηλαδή, η διαφορά ανάμεσα σε α΄-β΄ και γ΄ πρόσωπο επιφέρει διαφοροποίηση στον βαθμό αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλισης (βλ. και Uriagereka 1995). Από κοινωνιογλωσσική σκοπιά, εξετάστηκαν οι παράγοντες του φύλου, της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου. Τέλος, εξετάστηκε αν η απροσδόκητη πρόκλιση είναι περισσότερο αποδεκτή σε συγκεκριμένο επίπεδο ύφους, συγκεκριμένα, αν είναι πιο αποδεκτή η πρόκλιση στη μεσόλεκτο ή στην ακρόλεκτο της κυπριακής κοινής.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 5, σε γενικό επίπεδο οι απαντήσεις για τη φυσικότητα επικεντρώθηκαν στη βαθμίδα 5 στην κλίμακα φυσικότητας.

Γράφημα 5: Γενικά αποτελέσματα αξιολόγησης φυσικότητας εκφωνημάτων με απροσδόκητη πρόκληση

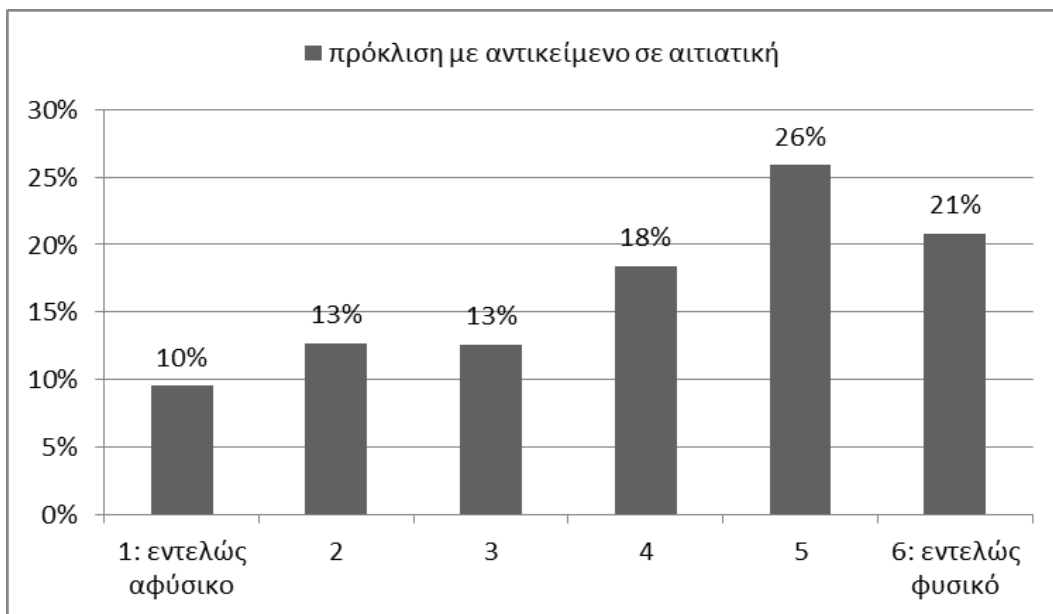
Η στατιστική ανάλυση έδειξε πως η σχετική πιθανότητα να βρίσκουν εντελώς φυσική την πρόκληση οι γυναίκες του δείγματος ήταν 1,253 φορές μεγαλύτερη από εκείνη των αντρών, $b = 0,225$, Wald $\chi^2(1) = 12,681$, $p < ,0005$. Με άλλα λόγια, οι γυναίκες έβρισκαν την πρόκληση πιο φυσική από ό,τι οι άντρες. Όπως φαίνεται και στο Γράφημα 6, οι απαντήσεις των αντρών επικεντρώθηκαν στη βαθμίδα 4 της κλίμακας, ενώ των γυναικών στη βαθμίδα 5.

Γράφημα 6: Σύγκριση απαντήσεων αντρών και γυναικών ως προς την αξιολόγηση της φυσικότητας εκφωνημάτων με απροσδόκητη πρόκληση

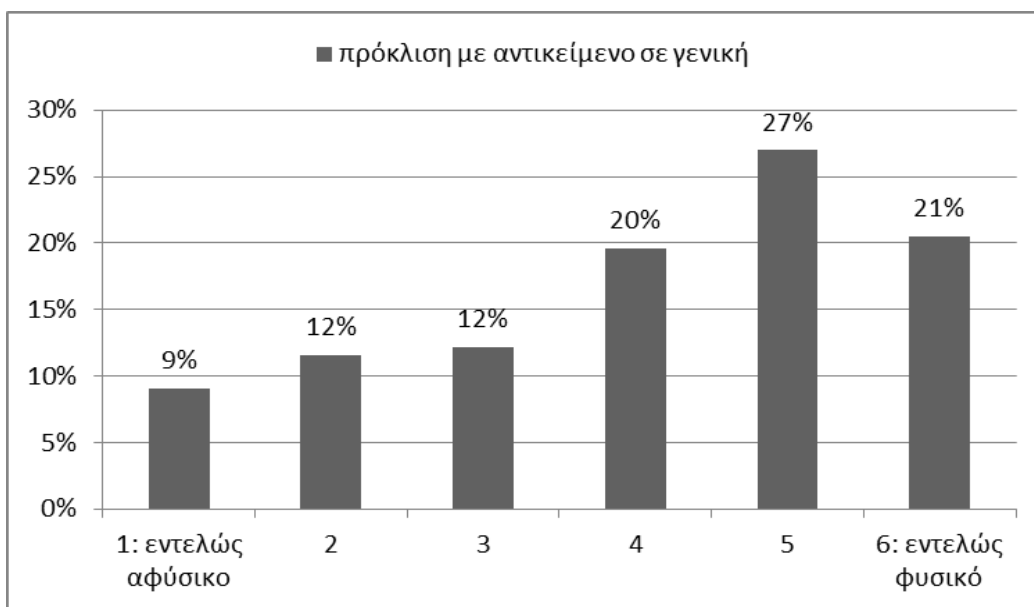
Όσον αφορά την ηλικία, η σχετική πιθανότητα νεαρότερα άτομα να βρίσκουν την πρόκληση εντελώς φυσική ήταν 1,022 φορές εκείνη των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, $b = 0,022$, Wald $\chi^2(1) = 43,113$, $p < ,0005$. Αυτό σημαίνει πως τα νεαρότερα άτομα αξιολόγησαν την απροσδόκητη πρόκληση ως πιο φυσική παρά τα μεγαλύτερα άτομα.

Όσον αφορά τα τέσσερα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα (πρόκληση με αντικείμενο σε αιτιατική, πρόκληση με αντικείμενο σε γενική, πρόκληση με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο, πρόκληση με γενική ηθική), κανένα από αυτά δεν αναδείχθηκε ως στατιστικά σημαντική προβλέπουσα μεταβλητή. Τα Γραφήματα (7)-(10) παρουσιάζουν τα περιγραφικά στατιστικά για τα τέσσερα προαναφερθέντα συντακτικά περιβάλλοντα:

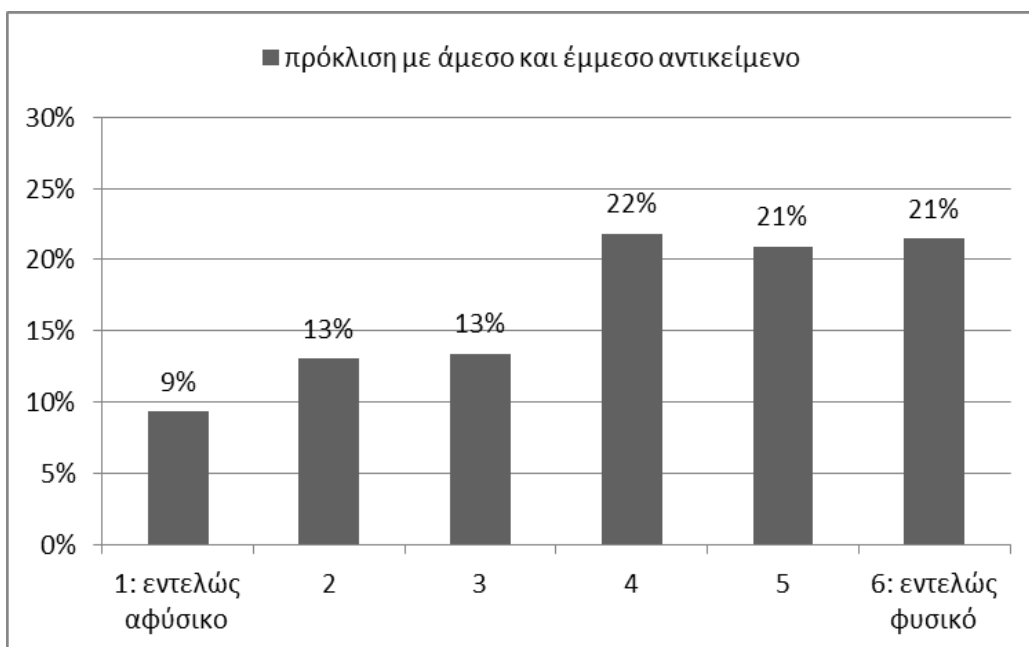

Γράφημα 7: Πρόκληση με αντικείμενο σε αιτιατική:

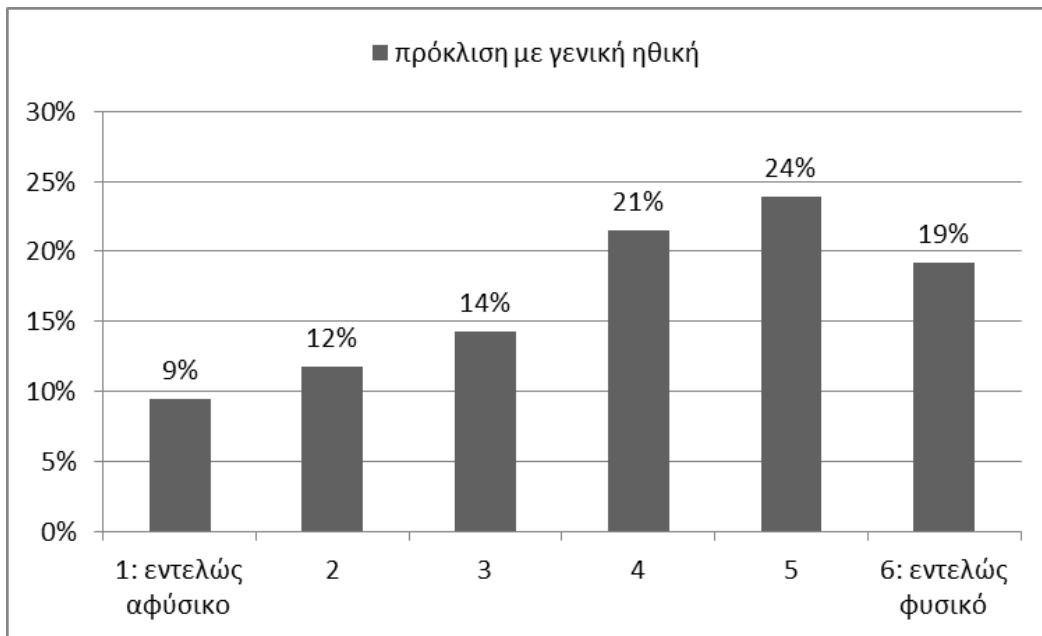
«Ουυυ...τους εχόρεψαν τους παραδοσιακούς χορούς, τελικά.»

Γράφημα 8: Πρόκληση με αντικείμενο σε γενική:
«Α... μου ετραγούδησεν τούτον το τραγούδι ο άντρας μου τελικά.»

Γράφημα 9: Πρόκληση με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο:
«Εμένα, μου το ετραγούδαν τούτον το τραγούδι ο παππούς μου».

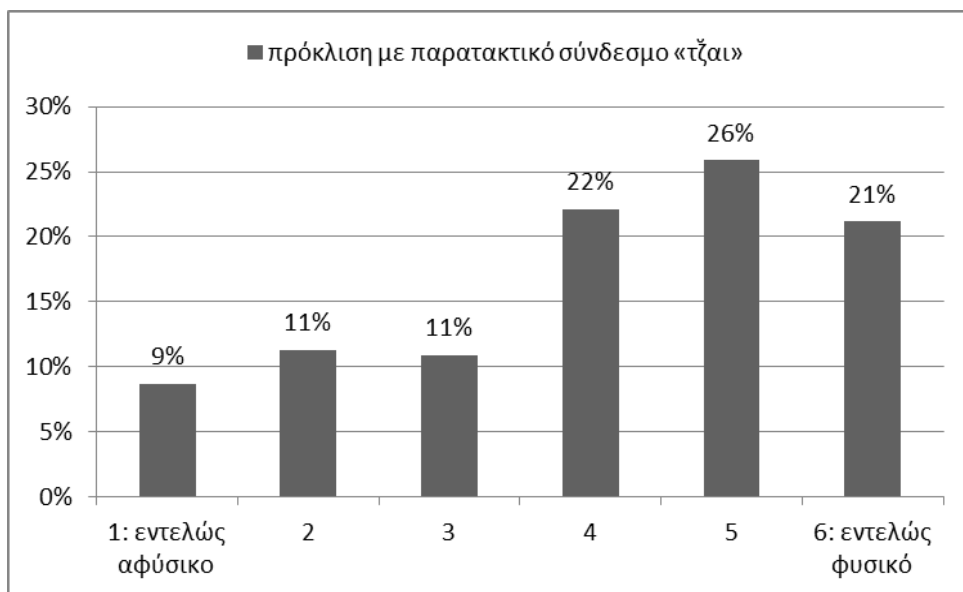
Γράφημα 10: Πρόκλιση με γενική ηθική:
«Η γειτόνισσα μας σου εμμάθκιασεν την κόρην σου».

Στην περίπτωση της γενικής ηθικής, παίρνουμε ένα πιο χαμηλό ποσοστό αποδεκτότητας (19%), το οποίο, όμως, δεν αποτελεί ουσιαστική διαφορά.

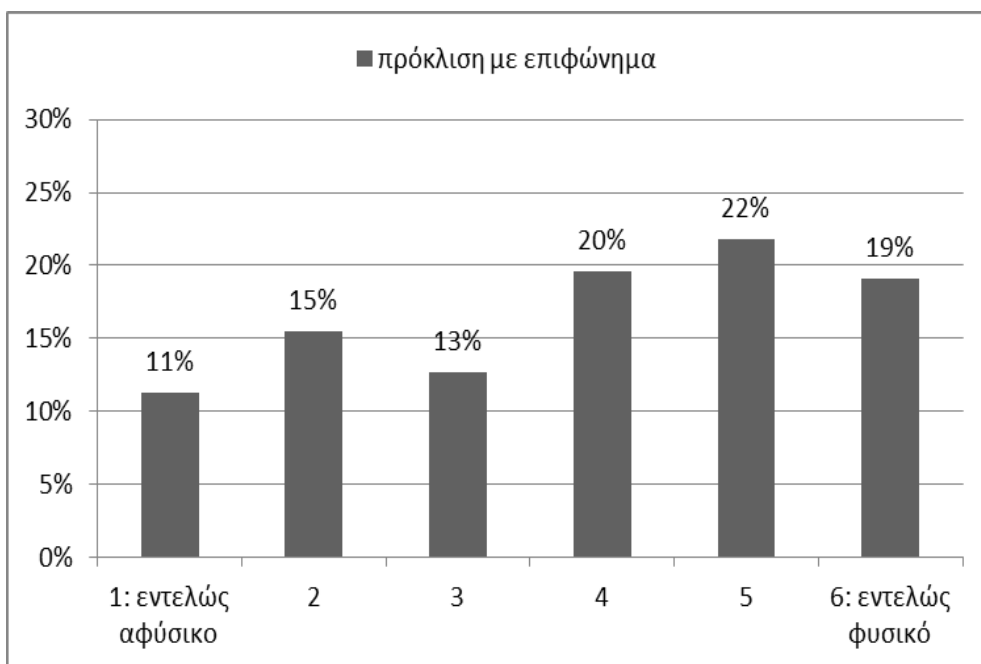
Συνοψίζοντας, λοιπόν, οι ακόλουθες μεταβλητές δεν επέδειξαν στατιστική σημαντικότητα ως προς τον βαθμό αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλισης στην κυπριακή κοινή:

- πρόκλιση με αντικείμενο σε αιτιατική
- πρόκλιση με αντικείμενο σε γενική
- πρόκλιση με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο
- πρόκλιση με γενική ηθική

Όσον αφορά τα τέσσερα συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνται του κλιτικού, οι περιπτώσεις πρόκλισης της οποίας προηγείται παρατακτικός σύνδεσμος *τζαι* ή επιφώνημα δεν είχαν στατιστικά σημαντική συνεισφορά στην αξιολόγηση της φυσικότητας των εκφωνημάτων.

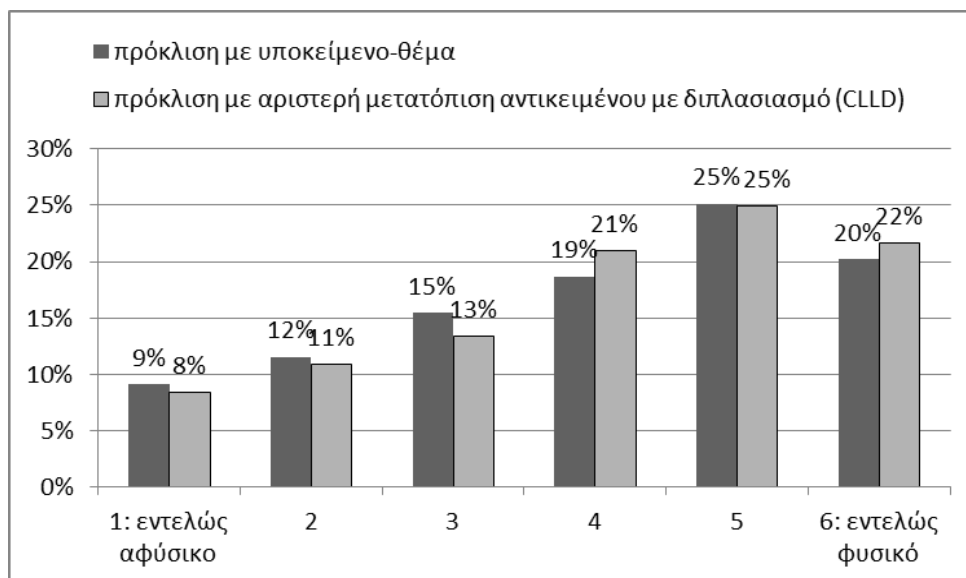
Γράφημα 11: Πρόκληση με παρατακτικό σύνδεσμο τζει να προηγείται του κλιτικού: «Ετέλειωσεν τες άλλες της τες υποχρεώσεις τζιαι του εδιάβασεν ολόκληρην την ομιλίαν τελικά του συλλόγου».

Γράφημα 12: Πρόκληση με επιφώνημα να προηγείται του κλιτικού: «Εεεε... μας σύγχυσε τα μωρά ο επιθεωρητής τελικά».

Όσον αφορά την πρόκληση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης, η σχετική πιθανότητα οι πληροφορητές/τριες να τη βρίσκουν εντελώς φυσική ήταν 1,205 φορές μεγαλύτερη από την αντίστοιχη σχετική πιθανότητα σε άλλα συντακτικά περιβάλλοντα, $b = 0,187$, Wald $\chi^2(1) = 5,098$, $p = ,024$. Αυτό σημαίνει πως η πρόκληση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης αξιολογήθηκε ως πιο φυσική από ό,τι σε άλλα συντακτικά περιβάλλοντα.

Όσον αφορά την πρόκληση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό (CLLD), η σχετική πιθανότητα οι πληροφορητές/τριες να τη βρίσκουν εντελώς φυσική ήταν 1,319 φορές μεγαλύτερη από την αντίστοιχη σχετική πιθανότητα σε άλλα συντακτικά περιβάλλοντα, $b = 0,277$, Wald $\chi^2(1) = 11,176$, $p = ,001$. Με άλλα λόγια, η πρόκληση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό αξιολογήθηκε ως πιο φυσική από ό,τι σε άλλα συντακτικά περιβάλλοντα. Το Γράφημα (13) παρουσιάζει τα περιγραφικά στατιστικά για τις δύο αυτές στατιστικά σημαντικές συντακτικές μεταβλητές:

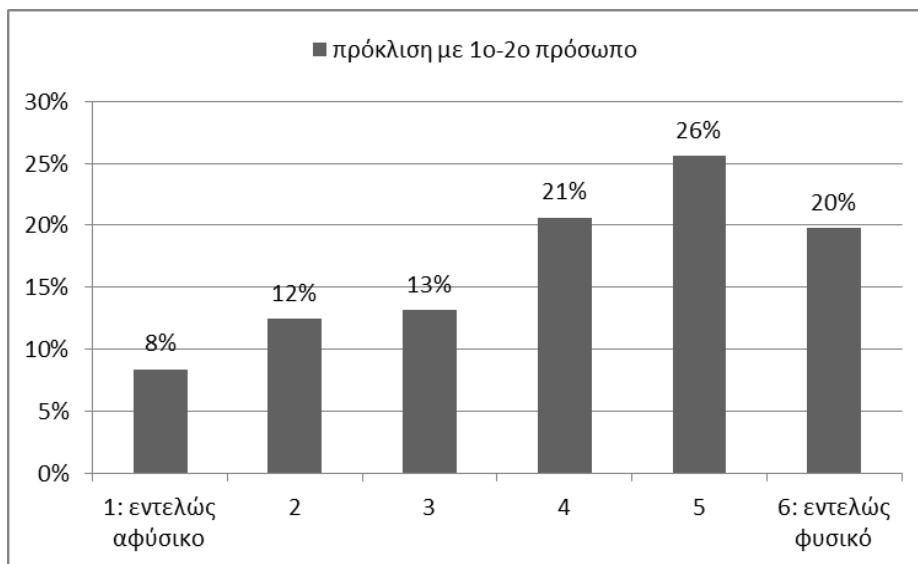

Γράφημα 13: Σύγκριση αξιολόγησης προτάσεων με απροσδόκητη πρόκληση στις οποίες του εγκλιτικού προηγείται (α') υποκείμενο: «Ο διευθυντής του τες επαράθεσεν τες τρεις επιλογές για ν' αποφασίσει». και (β') αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό: «Της Μαρίνας, της εγρουσσούζεψεν που τ' αλήθεια το πάρτι της ο γείτονας της».

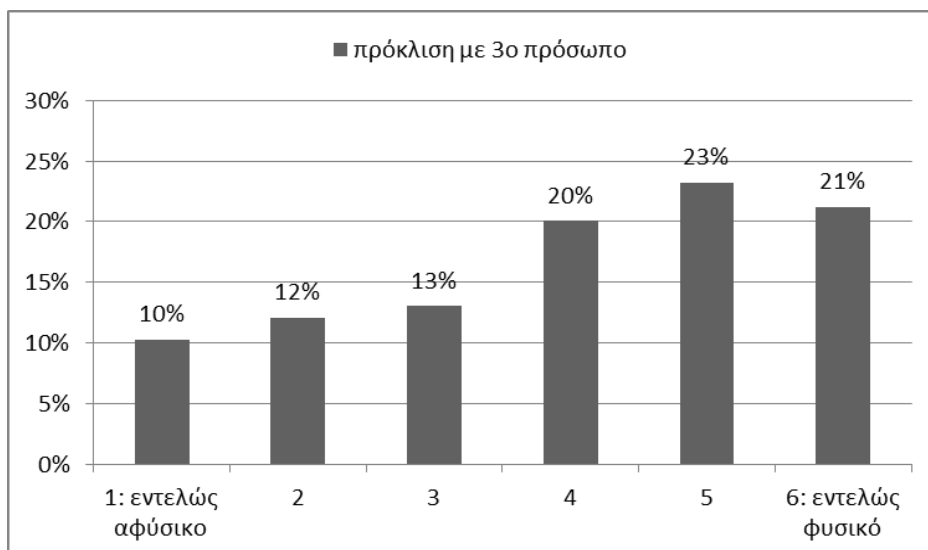
Συνοψίζοντας, αναφορικά με τα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνται του κλιτικού, στατιστική σημαντικότητα στην εμφάνιση της απροσδόκητης πρόκλισης επέδειξαν τα εξής:

- η πρόκλιση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης
- η πρόκλιση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό

Όσον αφορά το πρόσωπο, το εάν το κλιτικό ήταν α'– β' ή γ' προσώπου δεν έπαιξε στατιστικά σημαντικό ρόλο. Ακολουθούν τα Γραφήματα (14)-(15), τα οποία παρουσιάζουν τα περιγραφικά στατιστικά για τη συγκεκριμένη μεταβλητή:

Γράφημα 14: Πρόκλιση με το κλιτικό στο α' και β' πρόσωπο: «Εε... με επροσπέρασεν στον δρόμον με μεγάλην ταχύτητα τζιαι τωρά εν' θυμωμένος μαζί μου».

Γράφημα 15: Πρόκλιση με το κλιτικό στο γ' πρόσωπο: «Α...του ετραγουδήσαμεν πολλές φορές του γαμπρού τελικά».

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στο επίπεδο ύφους. Στα Γραφήματα (16)-(17), παρουσιάζονται τα αποτελέσματα, σε επίπεδο περιγραφικής στατιστικής, τα οποία αφορούσαν τον βαθμό αποδεκτότητας σε ακρόλεκτο (Γράφημα 16) και σε μεσόλεκτο (Γράφημα 17):

Γράφημα 16: Πρόκληση με ακρόλεκτο: «Την Μαριλέναν την εκοροΐδεψε πολλές φορές ο κύριος Άριστος».

Μελετώντας τα αποτελέσματα των επιπέδων ύφους, διαπιστώνουμε πως ο βαθμός αποδεκτότητας της πρόκλησης στη μεσόλεκτο είναι μεγαλύτερος από τον βαθμό αποδεκτότητας στην ακρόλεκτο. Ένα αρκετά ενδιαφέρον το γεγονός πως η πρόκληση ήταν πιο αποδεκτή στο επίπεδο της μεσολέκτου παρά της ακρολέκτου, αφού το αναμενόμενο ήταν το αντίθετο, δεδομένου του ότι η δομή της πρόκλησης είναι η δομή που απαντάται στην ΚΝΕ, με την οποία η ακρόλεκτος παρουσιάζει περισσότερα κοινά στοιχεία παρά η μεσόλεκτος.

Από άποψη στατιστικής σημαντικότητας το υφολογικό επίπεδο έπαιξε ρόλο, καθώς η σχετική πιθανότητα οι πληροφορητές/τριες να αξιολογούν προτάσεις με ακρολεκτικό ύφος ως εντελώς φυσικές ήταν 0,804 φορές μικρότερη από την αντίστοιχη σχετική πιθανότητα για εκφωνήματα μεσολεκτικού ύφους, $b = -0,218$, Wald $\chi^2(1) = 13,814$, $p < ,0005$. Αυτό σημαίνει πως σε μεσολεκτικά περιβάλλοντα η απροσδόκητη πρόκληση αξιολογήθηκε ως λιγότερο φυσική από ό,τι σε ακρολεκτικά περιβάλλοντα. Όπως φαίνεται από το Γράφημα 18, αυτή η διαφοροποίηση ανάμεσα στα δύο υφολογικά επίπεδα οφείλεται στα ποσοστά που σημειώνονται στις βαθμίδες 5 και 6 της κλίμακας.

Γράφημα 18: Σύγκριση αξιολόγησης προτάσεων με απροσδόκητη πρόκλιση στις οποίες το ρήμα ήταν (α') μεσολεκτικό· και (β') ακρολεκτικό

5.3.5 Ανάλυση αποτελεσμάτων – Συμπεράσματα από την α' φάση της συλλογής δεδομένων

Η δομή της απροσδόκητης πρόκλισης φαίνεται να είναι αποδεκτή ως εντελώς φυσική σε ποσοστό 17% κατά μέσο όρο (βλ. Γράφημα 5). Το αποτέλεσμα αυτό συνάδει με τα αποτελέσματα ερευνών προφορικού λόγου, βλ. Tsiplakou, Armostis & Enrripidou (2016), Leivada, Papadopoulou & Pavlou (2017) αλλά και Pappas (2014). Επιπλέον, το γεγονός πως η πρόκλιση, όταν ακολουθεί αριστερή μετατόπιση αντικειμένου και υποκείμενο, παρουσιάζεται με υψηλότερο βαθμό αποδεκτότητας από τα υπόλοιπα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα είναι κάτι το οποίο επιβεβαιώνει πως η προσάρτηση του κλιτικού προκύπτει από χαρακτηριστικά τα οποία δεν περιορίζονται στο φωνολογικό επίπεδο. Παρόλα αυτά, το γεγονός πως η απροσδόκητη πρόκλιση είναι αποδεκτή μετά και από επιφώνημα, αλλά και τον συμπλεκτικό σύνδεσμο *τζαι* να προηγείται του κλιτικού, είναι ένα ενισχυτικό στοιχείο ως προς το ότι η θέση του κλιτικού, στο επίπεδο της γραμματικής της κυπριακής κοινής είναι, πλέον, περισσότερο προϊόν φωνολογικών περιορισμών.

Η απροσδόκητη πρόκλιση, εφόσον παρουσιάζεται και σε μεσολεκτικά περιβάλλοντα, αποτελεί μέρος του φυσικού γλωσσικού ρεπερτορίου του/της ομιλητή/τριας της ΚΕ και

δεν αποτελεί αποτέλεσμα εναλλαγής κωδίκων από την ΚΔ στην ΚΝΕ, αλλά *υφολογική μετατόπιση* (style-shifting). Επιπλέον, το γεγονός πως τα συγκεκριμένα αποτελέσματα αφορούν τη διαδικασία γλωσσικής αλλαγής επιβεβαιώνει τη βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία οι ομιλητές/τριες που συμβάλλουν στη διαδικασία διαμόρφωσης μιας νέας κοινής ποικιλίας διέπονται από μια μορφή *διδιαλεκτισμού* που αφορά τις συμβαλλόμενες ποικιλίες και έχει ως αποτέλεσμα ο λόγος τους, σε αρκετά σημεία, να είναι *διαγλωσσικός* (Siegel 1985).

Η στατιστική ανάλυση των κοινωνιογλωσσολογικών δεδομένων δείχνει καθαρά ότι όσον αφορά τη γλωσσική αλλαγή (innovation), πιο καινοτόμες κοινωνικές ομάδες είναι οι γυναίκες και τα νεότερα σε ηλικία άτομα. Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνά μας ήταν τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (πλην ενός), κάτι που ίσως σημαίνει πως η μόρφωση ίσως να οδηγεί και αυτή την αλλαγή. Ωστόσο, αυτή η παράμετρος πρέπει να διερευνηθεί με δείγμα που να διαφοροποιείται μορφωτικά. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα ευρήματα, μπορούμε να θεωρήσουμε πως επιτελείται στη διάλεκτο μια αλλαγή *εκ των άνω* (change from above) κατά το πρότυπο του Labov (2001).

5.4 Η δεύτερη φάση συλλογής δεδομένων - Εισαγωγή

Με την ολοκλήρωση της α' φάσης συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων, προέκυψε ότι οι ακόλουθες μεταβλητές δεν ήταν στατιστικά σημαντικές:

- πρόκληση με αντικείμενο σε αιτιατική
- πρόκληση με αντικείμενο σε γενική
- πρόκληση με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο
- πρόκληση με γενική ηθική
- πρόκληση με παρατακτικό σύνδεσμο *τζαι*
- πρόκληση με επιφώνημα
- πρόκληση με α'-β' πρόσωπο
- πρόκληση με γ' πρόσωπο

Στατιστικά σημαντικές μεταβλητές διαφάνηκε πως ήταν:

- η πρόκληση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης
- η πρόκληση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό
- η πρόκληση με ακρόλεκτο έναντι της μεσολέκτου
- το φύλο, εφόσον οι γυναίκες έβρισκαν την πρόκληση πιο φυσική από ό,τι οι άντρες
- η ηλικία, εφόσον τα νεαρότερα άτομα αξιολόγησαν την απροσδόκητη πρόκληση ως πιο φυσική περισσότερο από ό,τι τα μεγαλύτερα άτομα

Ακολούθησε η β' φάση της συλλογής δεδομένων, η οποία περιλάμβανε την αξιοποίηση του επανασχεδιασμένου ψηφιακού ερωτηματολογίου, βάσει των αποτελεσμάτων της α' φάσης, καθώς και κοινωνιογλωσσικών συνεντεύξεων ανοικτού τύπου. Κρίθηκε σκόπιμη η αξιοποίηση και ποιοτικού εργαλείου, για σκοπούς τριγωνοποίησης των δεδομένων και της μεθοδολογικής τριγωνοποίησης (Cohen & Manion 2000). Πέραν αυτού, η β' φάση της συλλογής δεδομένων κρίθηκε αναγκαία και για λόγους που αφορούσαν τόσο την ίδια την διερευνητική διαδικασία, όσο τη βελτίωση του ψηφιακού ερωτηματολογίου ως μέσου συλλογής δεδομένων. Στη συνέχεια, επεξηγείται ακριβώς η αναγκαιότητα για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της β' φάσης συλλογής δεδομένων.

5.4.1 Αναγκαιότητα β' φάσης συλλογής δεδομένων

Με την ολοκλήρωση της α' φάσης συλλογής δεδομένων κρίθηκε αναγκαία η β' φάση της συλλογής δεδομένων, αρχικά για τον αποκλεισμό των μη στατιστικά σημαντικών μεταβλητών, αλλά και για περαιτέρω διερεύνηση των στατιστικά σημαντικών μεταβλητών. Επιπλέον, διερευνήθηκαν και άλλα συντακτικά περιβάλλοντα που ενδεχομένως να σχετίζονται με πρόκληση και έγιναν και αλλαγές στο σχεδιασμό για μεγαλύτερη αξιοπιστία.

5.4.2 Επανασχεδιασμός ερωτηματολογίου

Αρχικά, κρίθηκε αναγκαία η επαναδιατύπωση της οδηγίας, η οποία καταγράφεται στην αρχική και στην τελική της μορφή στη συνέχεια:

19. Αρχική μορφή οδηγίας:

Πιο κάτω θα σας δίνονται κάποιες προτάσεις στα κυπριακά και θα σας ζητείται να δηλώσετε πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά των προτάσεων αυτών. Αν δεν σας φαίνονται φυσικές κυπριακές προτάσεις, μπορείτε να μας προτείνετε αλλαγές.

20. Τελική μορφή οδηγίας:

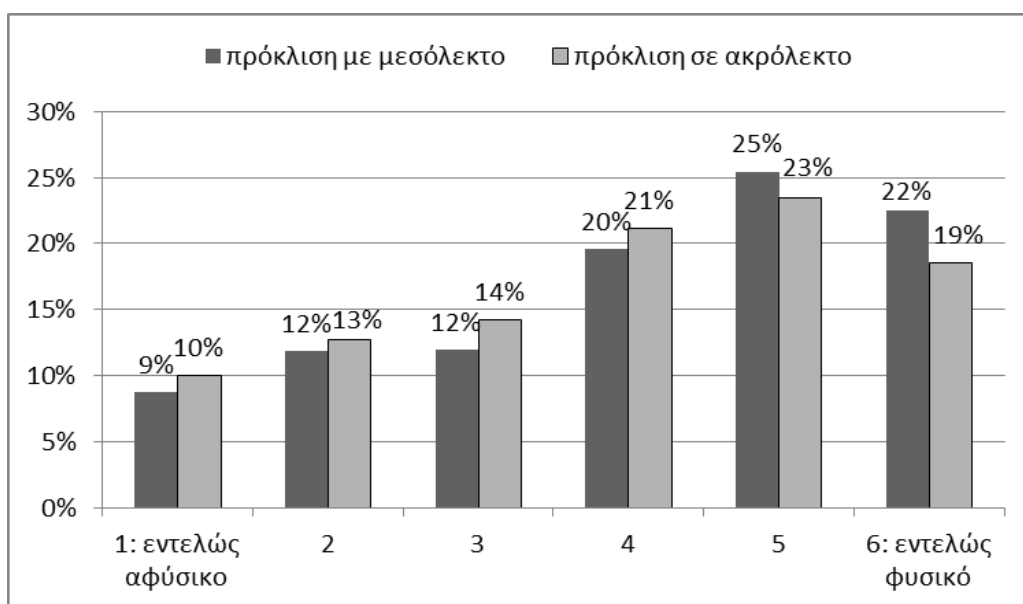
«Πιο κάτω σου δίνονται κάποιες ιστορίες: τα πρόσωπα όλων των ιστοριών μεγάλωσαν και ζουν στην Κύπρο. Μέσα σε κάθε ιστορία, ένα από τα άτομα κάτι λέει στο άλλο στα κυπριακά. Θα σου ζητείται να δηλώσεις πόσο αναμενόμενα σου φαίνονται τα κυπριακά στο λεκτικό που χρησιμοποίησε.

Αν δε σου φαίνονται αναμενόμενα τα κυπριακά που χρησιμοποιήθηκαν, μπορείς να μας προτείνεις αλλαγές.

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις). Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση».

Η επαναδιατύπωση της οδηγίας έγινε για να αποφευχθεί η πιθανότητα οι πληροφορητές/-τριες να αντιμετωπίζουν ως κυπριακά οτιδήποτε μεσολεκτικό και να απορρίπτουν οτιδήποτε ακρολεκτικό, λόγω του χαρακτηρισμού «φυσικά». Υπενθυμίζεται σε αυτό το σημείο το παράδοξο αποτέλεσμα της α' φάσης συλλογής δεδομένων όπου το ποσοστό

αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλησης στη μεσόλεκτο ήταν υψηλότερο από ότι στην ακρόλεκτο, όπως φαίνεται και στο Γράφημα (18), που επαναλαμβάνεται ως (19):

Γράφημα 19: Σύγκριση αξιολόγησης προτάσεων με απροσδόκητη πρόκληση στις οποίες το ρήμα ήταν (α') μεσολεκτικό και (β') ακρολεκτικό

Ενδεχομένως τα πιο πάνω περιγραφικά αποτελέσματα να προέκυψαν από τον όρο «φυσικά» που χρησιμοποιήθηκε στην αρχική διατύπωση της οδηγίας, εφόσον ο/η φυσικός ομιλητής/-τρια των κυπριακών είναι πολύ πιθανόν να συσχέτισε τον συγκεκριμένο όρο με μορφές της διαλέκτου που δεν του θυμίζουν την ΚΝΕ, κάτι το οποίο κάνει η ακρόλεκτος, σε αντίθεση με τη μεσόλεκτο. Συνεπώς, αποδεχόταν πιο εύκολα την απροσδόκητη πρόκληση σε μεσολεκτικά παρά σε ακρολεκτικά εκφωνήματα. Εν τέλει, ενδεχομένως αυτό που αποδεχόταν πιο εύκολα ήταν την ίδια τη μεσόλεκτο ως πιο «φυσική» σε σχέση με την ακρόλεκτο, λόγω στενότερης σχέσης της δεύτερης με την ΚΝΕ.

Κατά δεύτερον, σε αυτή τη φάση συλλογής δεδομένων, κρίθηκε αναγκαίος ο ισόρροπος σχεδιασμός του ερωτηματολογίου (counter balanced design). Η αξιοποίηση του ισόρροπου σχεδιασμού κρίθηκε απαραίτητη, ώστε να διασφαλιστεί η ποιοτική και, συνεπώς, αξιόπιστη συλλογή δεδομένων. Στο πλαίσιο μελέτης της ανατροφοδότησης που πάρθηκε από τους/τις πληροφορητές/τριες της α' φάσης, διαπιστώθηκε πως αρκετοί/ές σχολίασαν αρνητικά την έκταση του ερωτηματολογίου, το οποίο περιλάμβανε, συνολικά, 64 ερωτήματα. Επομένως, στη β' φάση της συλλογής δεδομένων σχεδιάστηκαν δύο

ερωτηματολόγια, αποτελούμενα από 58 ερωτήματα το καθένα, τα οποία εξέταζαν τις ίδιες μεταβλητές σε άτομα με τα ίδια κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο). Πιο κάτω παρατίθενται παραδείγματα ερεθισμάτων που υπήρχαν στα δύο διαφορετικά ερωτηματολόγια και τα οποία ελέγχουν δύο κοινές μεταβλητές:

(α) Πρόκλιση με **επίρρημα να προηγείται**:

21. *Ερωτηματολόγιο 1:*

Η Σύλβια τζαι η Ευγενία edώσαν παραίτηση. Ένας συνάδελφος διερωτάται αν το ξέρει η διευθύντρια ότι επαιρητήθηκαν δύο υπαλλήλοι. Ένας άλλος συνάδελφος απαντά:

—Ενές το επληροφορήθηκεν για την Σύλβιαν, όι για την Ευγενίαν.

22. *Ερωτηματολόγιο 2:*

Η διευθύντρια ενός δημοτικού σχολείου επήρεν την απόφαση να βγάλει τους μαθητές διάλειμμα, παρόλο που είχεν σκόνην στην ατμόσφαιραν. Μια μητέρα εδιαμαρτυρήθηκεν ότι η διευθύντρια αγνόησεν τον κόκκινον συναγερμόν τζαι η πρόεδρος του Συνδέσμου Γονέων απάντησεν:

—Σήμερα την επροειδοποίησαν για κίτρινον συναγερμόν, όι για κόκκινον.

Όπως φαίνεται από τα παραδείγματα, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή ώστε το επίρρημα να μην ερμηνεύεται ως εστία, γιατί τότε η πρόκλιση θα ήταν υποχρεωτική. Αυτό έγινε με το να εστιάζεται αντιπαραβολικά άλλο συστατικό της πρότασης (*για την Σύλβιαν, όι για την Ευγενίαν, για κίτρινον συναγερμόν, όι για κόκκινον*).

(β) Πρόκλιση με **τον παρατακτικό σύνδεσμο τζαι**:

23. *Ερωτηματολόγιο 1:*

Η κυρία Ιωάννα έκαμεν έναν σοβαρόν λάθος στην δουλειάν τζ' εζήτησεν να την δει η διευθύντρια στο γραφείον της. Στην συνεδρίαν του συμβουλίου της εταιρείας, ρωτά ο Στέλιος τον Αλέξην εάν η διευθύντρια απέλυσεν τελικά την κυρίαν Ιωάνναν. Ο Αλέξης απαντά:

—Όι, γιατί εφέρθηκεν σωστά τζιαι την εβοήθησεν με την στάσην της η διευθύντρια.

24. *Ερωτηματολόγιο 2:*

Θκυο φίλοι μιλούν για τον καφκάν που είσιεν η Μαρίλια με τον άντρα της την προηγούμενην νύχτα:

—Εφώναζεν του άντρα της τζαι τον επονοτζίεφάλιασεν η Μαρίλια στο τέλος.

Με αυτό τον τρόπο, επιδιώχθηκε να αποφευχθεί η πιθανότητα οι πληροφορητές/τριες να μη συμπληρώσουν τόσο συγκεντρωμένα το ερωτηματολόγιο.

Επιπλέον, τα ερεθίσματα συνοδεύονταν και σε αυτή τη φάση από συγκεκριμένα σενάρια τα οποία πλαισίωναν επικοινωνιακά το έργο και καθόριζαν σε κάποιο βαθμό και το επίπεδο ύφους στο οποίο θα βρισκόταν το εκφώνημα (μεσολεκτικό ή ακρολεκτικό):

25. Σενάριο (α)

Η Μαριλένα τζαι ο κύριος Άριστος εν' συνάδελφοι στη δουλειά. Συχνά, ο Άριστος κάμνει ειρωνικά σχόλια για την Μαριλένα. Η Ευάνθη, συνάδελφος τους τζαι φίλη της Μαριλένας, αναφέρει στην Σταυρούλλαν, την προϊστάμενην, το γεγονός:

—Την Μαριλέναν την εκοροΐδεψεν πολλές φορές ο κύριος Άριστος.

26. Σενάριο (β)

Μιαν μέρα ο παπάς του Γιάννη εμαίρεψεν αγρέλια, αλλά εν είσιεν όρεξην τζαι εν έφαεν. Είπεν να τα αφήσει πα' στο τραπέζιν άμπατζαι θέλει να τα φάει ο Γιάννης που εννά έρτει που την δουλειάν. Τζαι πράγματι έφαν τα ο Γιάννης, όπóταν ο παπάς του λαλεί του γείτονα:

—Ο Γιάννης τα έφαεν άψε-σβήσε, εν επήαν χαμένα τ' αγρέλια.

Η επικοινωνιακή πλαισίωση ήταν πολύ σημαντική, γιατί συσχετιζόταν με το επίπεδο ύφους του ερεθίσματος. Επομένως, το σενάριο το οποίο δινόταν περιλάμβανε συγκεκριμένους κοινωνικούς ρόλους οικειότητας ή απόστασης. Επίσης, σημαντικό ρόλο στη δόμηση των σεναρίων διαδραμάτισαν και οι κοινωνικοί και επαγγελματικοί ρόλοι των προσώπων, αφού από αυτούς καθοριζόταν και το είδος της σχέσης τους και συνεπώς και το επίπεδο ύφους που θα υιοθετούσαν. Έτσι, για παράδειγμα στο σενάριο α' το γεγονός πως η Ευάνθη αναφέρει στην προϊσταμένη τα γεγονότα και όχι σε κάποιο φίλο της

προφανώς επηρεάζει και το επίπεδο ύφους που θα υιοθετηθεί, το οποίο είναι ακρολεκτικό. Στο β' σενάριο, όπου έχουμε να κάνουμε με μια σχέση οικειότητας δύο γειτόνων και το θέμα συζήτησης είναι ο γιος του ενός, προφανώς και το αναμενόμενο επίπεδο ύφους είναι η μεσόλεκτος.

Επιπλέον, όπως και στην α' φάση συλλογής δεδομένων, έτσι και στη β' φάση αποφεύχθηκαν χαρακτηρισμένα στοιχεία, επιδιώχθηκε η ισόρροπη κατανομή του τελικού -ν, ενώ η συλλαβική αύξηση ήταν παρούσα και σε ακρολεκτικό επίπεδο:

27. (α) Η διευθύντρια του σχολείου εσχολίασεν στην επιθεωρήτρια την ομιλίαν του δασκάλου στην γιορτήν:

—Την επροετοίμασεν με προσοχήν την ομιλίαν ο κύριος Μαρίνος.

(β) Στην συνεδρίαν προσωπικού ο διευθυντής ενός γυμνασίου υπενθυμίζει στον βοηθόν διευθυντήν την ακύρωση της εκδρομής του σχολείου:

—Ότι η εκδρομή αναβάλλεται, εσυναποφασίσαμεν το, τον περασμένον μήνα.

Ακόμη, για σκοπούς έγκυρων και αξιόπιστων αποτελεσμάτων, αξιοποιήθηκαν 18 παραπλανητικές προτάσεις (fillers), όπως οι ακόλουθες:

28. Η Κατερίνα μιλά με την φίλην της την Στέφανην που πάσιν στο ίδιον σχολείον. Ρωτά η Κατερίνα αν τα επήεν καλά η Στέφανη στο διαγώνισμαν της Ιστορίας. Η Στέφανη απαντά:

—Μα έντζ' εκάμαμεν έτσι διαγώνισμαν εμείς.

Στο πιο πάνω παράδειγμα, προφανώς, απουσιάζει η υπό διερεύνηση μεταβλητή, σε μια προσπάθεια να μειωθεί η διακριτότητά της, ώστε οι πληροφορητές/-τριες να μη χάσουν τον αυθορμητισμό τους στις απαντήσεις που έδιναν, εντοπίζοντας την υπό διερεύνηση μεταβλητή.

Ένα άλλο παράδειγμα παραπλανητικής πρότασης ήταν και το ακόλουθο:

29. Ο Βάσος τζαι ο Κούλλης εν' διπλανοί στο σχολείον. Ο Βάσος εξίασεν την κασεττίαν του τζαι ζητά κανέναν μολύβιν που τον Κούλλην. Ο Κούλλης

νεκατώννει κάμποσην ώραν μες στην κασεττίαν του, αλλά εν ι-βρίσκει τίποτε. Ο Βάσος λαλεί:

—Ρε, αν δεν έσεις μολύβιν, τζιαι στιλό κάμνει!

Στο παράδειγμα (29) οι πληροφορητές/τριες δεν αναμένεται να αποδεχτούν τη συγκεκριμένη πρόταση, εφόσον η λέξη *στιλό* δεν αποτελεί κομμάτι του φυσικού ρεπερτορίου των ομιλητών/τριών της κυπριακής κοινής, αλλά είναι αποτέλεσμα αλλαγής κώδικα προς την ΚΝΕ. Μια ενδεχόμενη αποδοχή της συγκεκριμένης πρότασης από φυσικούς ομιλητές/τριες της κυπριακής κοινής είναι στοιχείο για απόρριψη του συγκεκριμένου δείγματος, ώστε να προστατευθεί η εγκυρότητα και αξιοπιστία των δεδομένων.

Στο ερωτηματολόγιο συμπεριλήφθηκαν επιπλέον μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα που ενδεχομένως να σχετίζονται με πρόκληση:

Επίρρημα (χωρίς εστίαση, όπως στο (22), που επαναλαμβάνεται εδώ ως (30)):

30. Η διευθύντρια ενός δημοτικού σχολείου επήρεν την απόφαση να βγάλει τους μαθητές διάλειμμα, παρόλο που είχεν σκόνην στην ατμόσφαιραν. Μια μητέρα εδιαμαρτυρήθηκεν ότι η διευθύντρια αγνόησεν τον κόκκινον συναγερμόν τζαι η πρόεδρος του Συνδέσμου Γονέων απάντησεν:

—Σήμερα την επροειδοποίησαν για κίτρινον συναγερμόν, όι για κόκκινον.

Δευτερεύουσα ονοματική πρόταση-συμπλήρωμα μετακινημένη αριστερά (επιλέχθηκε η ειδική):

31. Στην συνεδρίαν προσωπικού η διευθύντρια ενός γυμνασίου υπενθυμίζει στην βοηθόν διευθύντριαν την ακύρωση της εκδρομής του σχολείου:

-Ότι η εκδρομή αναβάλλεται, το εσυναποφασίσαμεν τον περασμένον μήνα.

Δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση μετακινημένη αριστερά (επιλέχθηκε η τελική):

32. Δύο συνάδελφοι, ο Άντρος τζαι ο Σίμος, που εγνωριστήκαν τον τελευταίον καιρόν, σχολιάζουν την προαγωγήν μιας συναδέλφου τους. Ο Σίμος λέει του Άντρου:
—Για να πείσει την προϊστάμενην εκοροΐδεψεν την, κύριε Άντρο.

Παραδείγματα με διπλασιασμό με κλιτικό:

33. Ο Λάμπρος παρατηρά ότι η Ξένια έμαθεν πόζω μιαν ομιλίαν που έκαμεν η Παυλίνα. Ρωτά τον Δώρον ίνταλος εκατάφερεν να θθυμάται η Ξένια ακριβώς τα λόγια της Παυλίνας. Ο Δώρος εξηγά:
—Την εμαγνητοφώνησεν η Ξένια την Παυλίναν την ώραν που εμίλαν.

Τέλος, προστέθηκε η πραγματικά απροσδόκητη πρόκληση ‘out of the blue’, χωρίς να προηγείται τίποτε άλλο στο εκφώνημα:

34. Σε συνεδρίαν στον καθηγητικόν σύλλογον, ο φιλόλογος εξηγά στον βοηθόν διευθυντήν:
—Την προετοιμάσαν καλά για το διαγώνισμα, τζαι επήρεν 20 η Σταυρούλλα.

Επίσης, βασική έλλειψη του α’ ερωτηματολογίου είναι ότι λόγω έκτασης δεν περιλήφθηκαν οι αντίστοιχες δομές με έγκλιση. Αυτό έγινε στο β’ ερωτηματολόγιο, αλλά με τις αντίστοιχες δομές σε διαφορετικές προτάσεις, π.χ.

35. (α) Ο Ευάγγελος συζητά με τον συνάδελφον του, τον κύριον Θεόδωρον, για την διαφωνίαν που είχαν την προηγούμενην μέραν η συνάδελφος τους η Μαρία με τον προϊστάμενον τους τον κύριον Σάββαν. Ο Ευάγγελος ρωτά αν τα ήβραν τζαι ο κύριος Θεόδωρος απαντά:
—Ε... εκατανόησεν την ο κύριος Σάββας τελικά.
- (β) Ο Γιάννης είσιεν προβλήματα οικονομικά τζαι η μάμμα του ρωτά την αδερφήν του ίνταμπου εγίνηκεν με το θέμαν. Η αδερφή του απαντά:
—Τον Γιάννην εβοήθησεν τον ο κουμπάρος του τελικά.

Επειδή αυτό πολλαπλασίασε τον αριθμό των ερωτήσεων και καθώς χρειαζόμαστε 2 ερωτήσεις για κάθε περίπτωση, χρησιμοποιήθηκε, όπως προαναφέραμε, ο *ισόρροπος σχεδιασμός* (counterbalanced design): τα ερεθίσματα μοιράστηκαν σε δύο διαφορετικά

ερωτηματολόγια, αποτελούμενα από 58 ερωτήματα το καθένα, τα οποία εξέταζαν τις ίδιες μεταβλητές σε άτομα με τα ίδια κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο). Επίσης, προτιμήθηκε κλίμακα Likert 1-10, για μεγαλύτερη ακρίβεια.

5.5 Χορήγηση ερωτηματολογίου

Εκτός από τον ισόρροπο σχεδιασμό του ερωτηματολογίου, έγινε πιλοτική εφαρμογή του σε 10 πληροφορητές/τριες. Με την πιλοτική εφαρμογή δόθηκε η ευκαιρία να βελτιωθούν περαιτέρω ζητήματα διατύπωσης οδηγιών, αλλά και των ερεθισμάτων με τα οποία θα έρχονταν σε επαφή οι πληροφορητές/τριες. Ακολούθησε ηλεκτρονική συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, ενώ 100 από τα ερωτηματολόγια προέκυψαν από άμεση επικοινωνία με τους πληροφορητές/τριες. Αυτό ήταν μια σκόπιμη επιλογή καθώς ο σκοπός ήταν να εξασφαλίσουμε ότι θα είχαμε συμμετέχουσες/οντες από όλες τις ηλικιακές ομάδες και όλα τα μορφωτικά επίπεδα, καθώς και ότι θα μπορούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο άτομα πιο ηλικιωμένα χωρίς πρόσβαση στο διαδίκτυο ή γνώση χρήσης του.²⁹

5.6 Αποτελέσματα επεξεργασίας ερωτηματολογίων

Στον Πίνακα (6) παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχουσών/όντων:

²⁹ Ευχαριστούμε θερμά τους/τις ερευνητικούς/ές συνεργάτες/τριες του ερευνητικού προγράμματος *From Diglossia to Diaglossia* του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου Σπύρο Αρμοστή, Ελισάβετ Κιούρτη, Κώστα Παπαπέτρου, Λίζα Σολωμού και Χαράλαμπο Χριστοδούλου για την πολύτιμη βοήθεια τους στη διάχυση του ερωτηματολογίου στα πιο ηλικιωμένα άτομα.

Ηλικία	Μόρφωση	Φύλο	Σύνολο	Ερωτηματολόγιο#1	Ερωτηματολόγιο#2
50 και άνω	Χαμηλή	Θήλυ	21	11	10
		Άρρεν	24	12	12
	Υψηλή	Θήλυ	29	14	15
		Άρρεν	34	18	16
Κάτω των 50	Χαμηλή	Θήλυ	41	21	20
		Άρρεν	27	14	13
	Υψηλή	Θήλυ	138	69	69
		Άρρεν	61	31	30
Τελικά Σύνολα			375	190	185

Πίνακας 6: Δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχουσών/όντων.

5.6.1 Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης

Τα δεδομένα που εξήχθησαν από το ερωτηματολόγιο έτυχαν επεξεργασίας, ώστε να κωδικοποιηθούν και να αναδιοργανωθούν για τους σκοπούς εξαγωγής περιγραφικών και επαγωγικών στατιστικών. Τα περιγραφικά στατιστικά που εξήχθησαν από τα δεδομένα ήταν στη μορφή γραφικών παραστάσεων καθώς και αριθμητικών δεδομένων, συγκεκριμένα της διάμεσης τιμής (εφεξής ΔT) και του ενδοτεταρτημοριακού εύρους (εφεξής ETE) για το πόσο αναμενόμενη κρίθηκε η απροσδόκητη πρόκληση (παρουσιάζονται και τα περιγραφικά δεδομένα για την έγκλιση για σκοπούς σύγκρισης). Η χρήση της ΔT και του ETE προτιμήθηκε έναντι του μέσου όρου και της τυπικής απόκλισης, καθώς τα δεδομένα της εξαρτημένης μεταβλητής βρίσκονταν σε διατεταγμένη κλίμακα (ordinal scale).

Η επαγωγική στατιστική διερεύνηση των δεδομένων διεξήχθη με τη χρήση διατεταγμένης παλινδρόμησης (ordinal regression). Η εξαρτημένη μεταβλητή ήταν το πόσο αναμενόμενη θεωρήθηκε η απροσδόκητη πρόκληση στην κλίμακα 1–10 (εφεξής θα ονομάζεται εδώ «αποδεκτότητα» της πρόκλησης). Οι ανεξάρτητες μεταβλητές ήταν οι εξής:

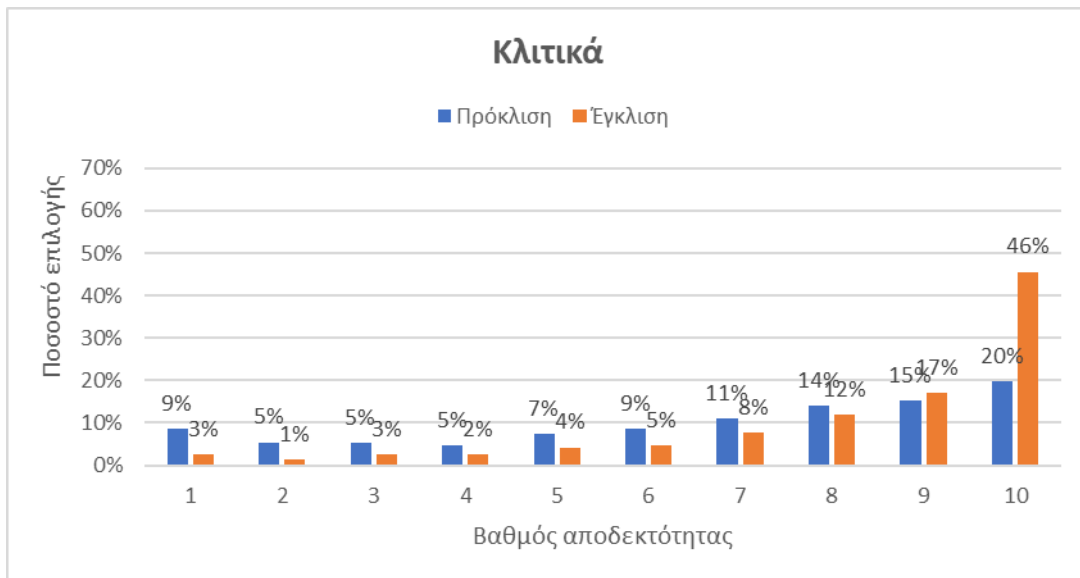
- (i) το φύλο των συμμετεχόντων/ουσών (0 = γυναικείο· 1 = αντρικό)·
- (ii) το επίπεδο μόρφωσης (1 = μέχρι δημοτικό· 7 = μέχρι διδακτορικό)·
- (iii) το επίπεδο ύφους (0 = ακρόλεκτος· 1 = μεσόλεκτος)·
- (iv) το φύλο των χαρακτήρων των ιστοριών (0 = γυναικείο· 1 = αντρικό)· και
- (v) τα εννέα συντακτικά περιβάλλοντα εμφάνισης της απροσδόκητης πρόκλησης.

Η ηλικία τέθηκε ως μεταβλητή ελέγχου (covariate), καθώς ήταν αριθμητική μεταβλητή (scale variable).

Πριν από τη διεξαγωγή της διατεταγμένης παλινδρόμησης ελέγχθηκε εάν υπήρχαν διαφορές ανάμεσα στα δύο ερωτηματολόγια ως προς την αποδεκτότητα της απροσδόκητης πρόκλησης. Τα αποτελέσματα του ελέγχου Mann-Whitney U Test έδειξαν ότι δεν υπήρχε διαφορά ανάμεσα στα δύο ερωτηματολόγια, $U = 5836429.5$, $p = .073$. Στη βάση αυτού του αποτελέσματος ο παράγοντας «ερωτηματολόγιο» αποκλείστηκε από την διατεταγμένη παλινδρόμηση.

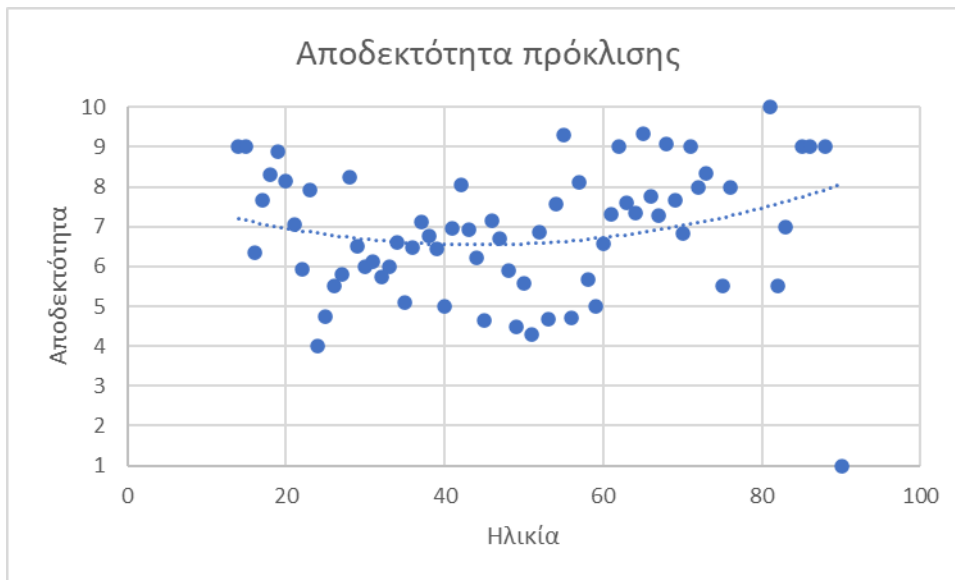
5.6.2 Αποτελέσματα β' φάσης συλλογής των δεδομένων

Σε γενικό επίπεδο, η πρόκληση ($\Delta T = 7$, $ETE = 4$) ήταν λιγότερο αναμενόμενη από την έγκλιση ($\Delta T = 9$, $ETE = 3$), όπως φαίνεται και στο Γράφημα 20.

Γράφημα 20: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης και έγκλιση σε γενικό επίπεδο.

Τα αποτελέσματα της διατεταγμένης παλινδρόμησης έδειξαν πως η ηλικία ήταν σημαντικός παράγοντας που επηρέαζε την αποδεκτότητα της απροσδόκητης πρόκλησης, καθώς οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη από άτομα κατά ένα έτος μεγαλύτερα ήταν 1.005 φορές υψηλότερες παρά από άτομα κατά ένα έτος μικρότερα, $b = 0.005$, Wald $\chi^2(1) = 13.627$, $p < .0005$. Αυτή η μικρή τάση φαίνεται και στο Γράφημα 21, το οποίο αναπαριστά τη συσχέτιση της αποδεκτότητας της πρόκλησης με την ηλικία.

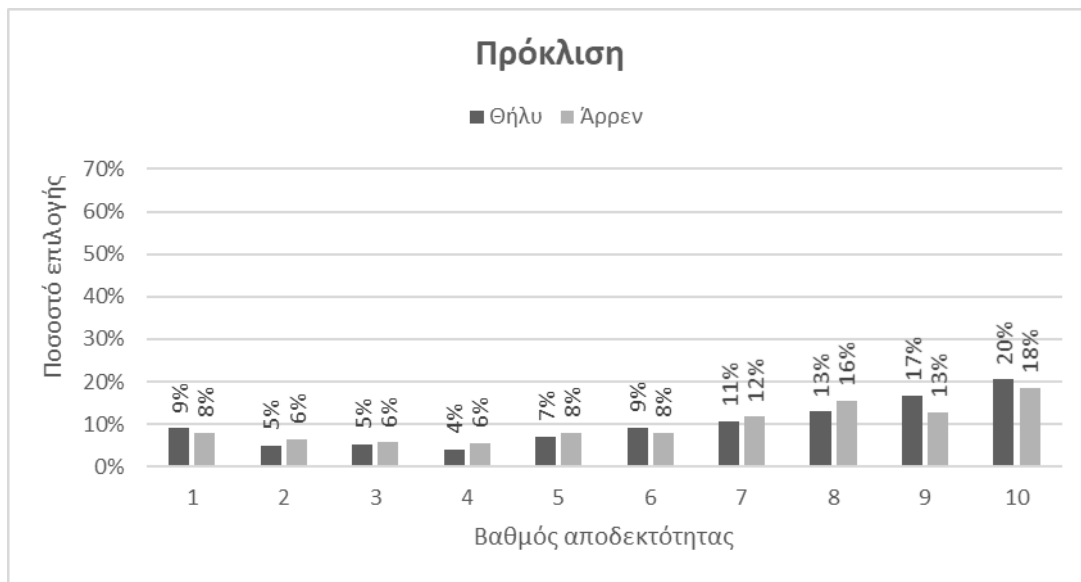
Γράφημα 21: Συσχέτιση αποδεκτότητας πρόκλησης με ηλικία συμμετεχόντων/ουσών· η διακεκομμένη γραμμή αποτελεί διωνυμική γραμμή τάσης.

Αν χωρίσουμε το δείγμα σε άτομα γεννημένα μέχρι το 1974 και σε άτομα γεννημένα μετά το 1974, παρατηρούμε ότι τα νεαρότερα άτομα είχαν μικρότερη αποδεκτότητα της πρόκλησης ($\Delta T = 7$, $E T E = 4$) παρά μεγαλύτερα άτομα ($\Delta T = 8$, $E T E = 4$), όπως φαίνεται και στο Γράφημα 22.

Γράφημα 22: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης για νεαρότερα και μεγαλύτερα άτομα.

Όσον αφορά τον παράγοντα «φύλο συμμετεχόντων/ουσών», οι γυναίκες είχαν πιο υψηλά ποσοστά αποδοχής της πρόκλησης ($\Delta T = 8$, $E T E = 4$) από ό,τι οι άντρες ($\Delta T = 7$, $E T E = 5$), όπως φαίνεται στο Γράφημα 23. Αυτή η παρατήρηση επιβεβαιώθηκε από τα αποτελέσματα της διατεταγμένης παλινδρόμησης, καθώς οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη από τις γυναίκες του δείγματος ήταν 1.259 φορές υψηλότερες παρά από τους άντρες του δείγματος, $b = 0.230$, Wald $\chi^2(1) = 26.478$, $p < .0005$.

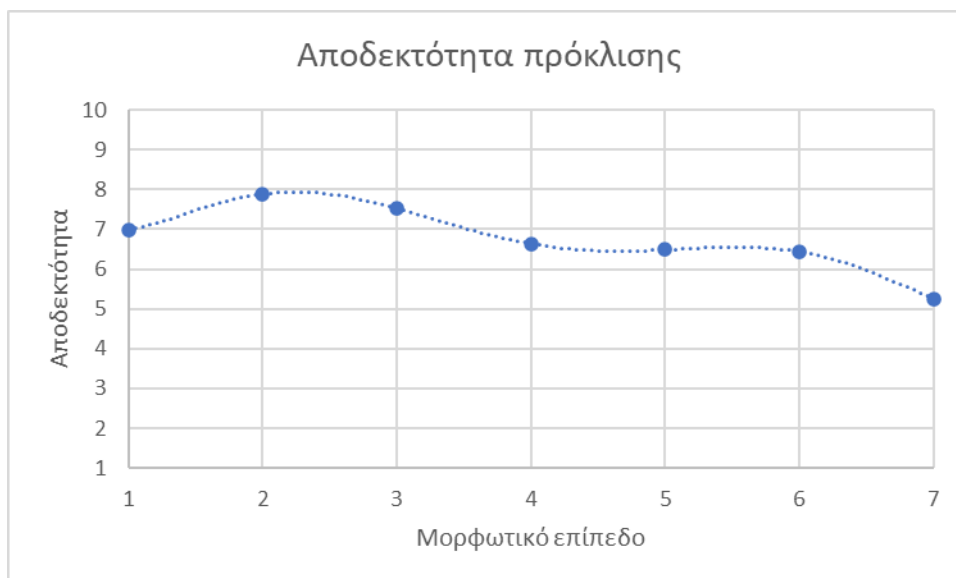

Γράφημα 23: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης ανά φύλο.

Το επίπεδο μόρφωσης φαίνεται να επηρέασε τα αποτελέσματα, όπως φαίνεται στο Γράφημα 24. Η στατιστική ανάλυση κατέδειξε τις εξής συγκρίσεις:

- Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη από άτομα με μόρφωση μέχρι Δημοτικό ήταν 2.570 φορές υψηλότερες παρά από άτομα με μόρφωση μέχρι γυμνάσιο, $b = 0.944$, Wald $\chi^2(1) = 56.800$, $p < .0005$.
- Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη από άτομα με μόρφωση μέχρι Γυμνάσιο ήταν 5.608 φορές υψηλότερες παρά από άτομα με μόρφωση μέχρι λύκειο, $b = 1.724$, Wald $\chi^2(1) = 169.709$, $p < .0005$.

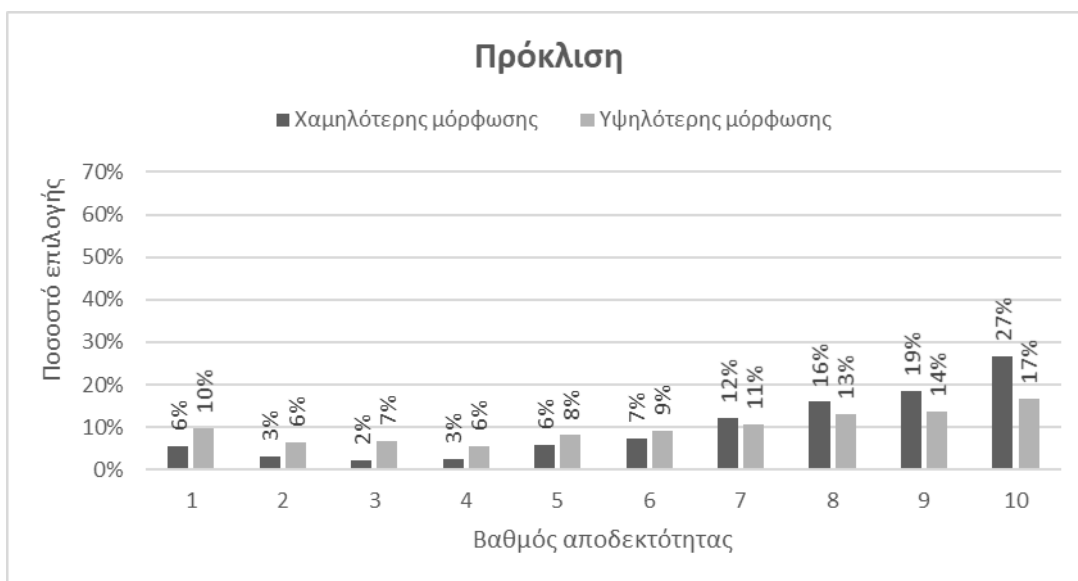
- Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη από άτομα με μόρφωση μέχρι Λύκειο ήταν 4.096 φορές υψηλότερες παρά από άτομα με μόρφωση μέχρι μεταλυκειακό δίπλωμα, $b = 1.410$, Wald $\chi^2(1) = 264.106$, $p < .0005$.
- Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη από άτομα με μόρφωση μέχρι μεταλυκειακό δίπλωμα ήταν 2.301 φορές υψηλότερες παρά από άτομα με μόρφωση μέχρι πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, $b = 0.833$, Wald $\chi^2(1) = 54.353$, $p < .0005$.
- Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη από άτομα με μόρφωση μέχρι πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν 2.203 φορές υψηλότερες παρά από άτομα με μόρφωση μέχρι μεταπτυχιακό, $b = 0.790$, Wald $\chi^2(1) = 78.360$, $p < .0005$.
- Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη από άτομα με μόρφωση μέχρι μεταπτυχιακό ήταν 1.965 φορές υψηλότερες παρά από άτομα με μόρφωση μέχρι διδακτορικό, $b = 0.675$, Wald $\chi^2(1) = 73.431$, $p < .0005$.

Γράφημα 24: Συσχέτιση αποδεκτότητας πρόκλησης με το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων/ουσών· η διακεκομμένη γραμμή αποτελεί πολυωνμική γραμμή τάσης.

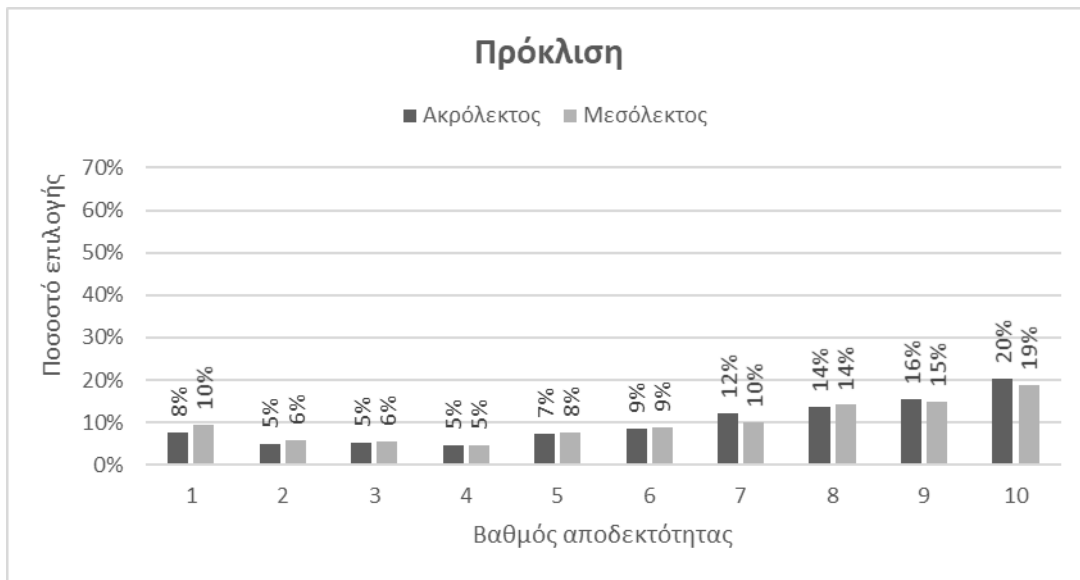
Αν χωρίσουμε το δείγμα σε άτομα μέχρι και λυκειακή μόρφωση και σε άτομα με μεταλυκειακή μόρφωση, παρατηρούμε ότι τα άτομα χαμηλότερης μόρφωσης είχαν

μεγαλύτερη αποδεκτότητα της πρόκλησης ($\Delta T = 8$, $E TE = 4$) παρά άτομα υψηλότερης μόρφωσης ($\Delta T = 7$, $E TE = 5$), όπως φαίνεται και στο Γράφημα 25.

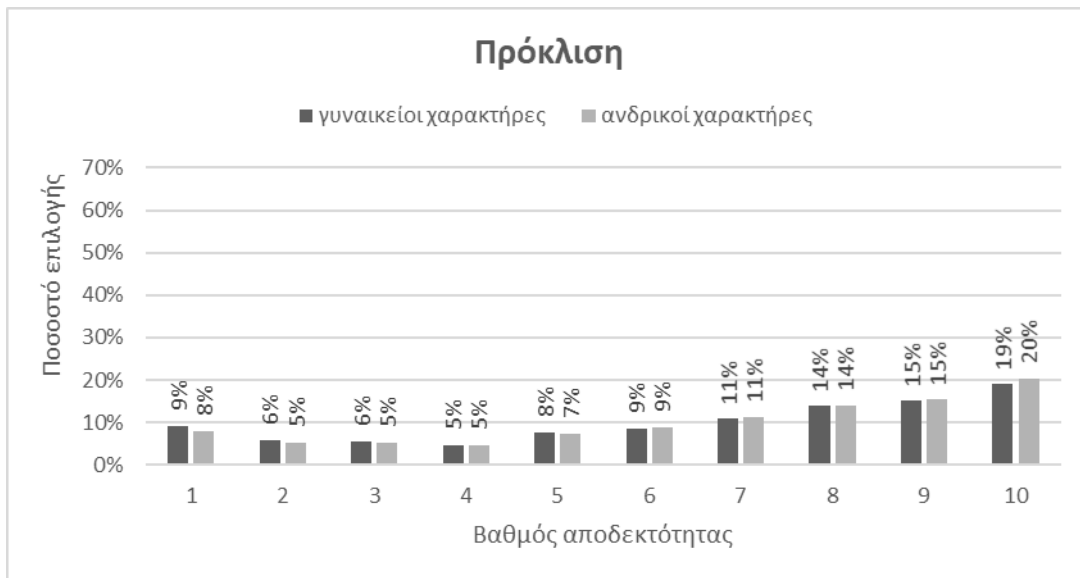
Γράφημα 25: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης για άτομα χαμηλότερης και υψηλότερης μόρφωσης.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης δεν διέφερε εκ πρώτης όψεως ανάμεσα σε ακρόλεκτο ($\Delta T = 7$, $E TE = 4$) και μεσόλεκτο ($\Delta T = 7$, $E TE = 5$), όπως φαίνεται στο Γράφημα 26. Παρόλα αυτά, η στατιστική ανάλυση κατέδειξε πως οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε ακρολεκτικό περιβάλλον ήταν 1.144 φορές υψηλότερες παρά σε μεσολεκτικό περιβάλλον, $b = 0.134$, Wald $\chi^2(1) = 9.949$, $p = .002$.

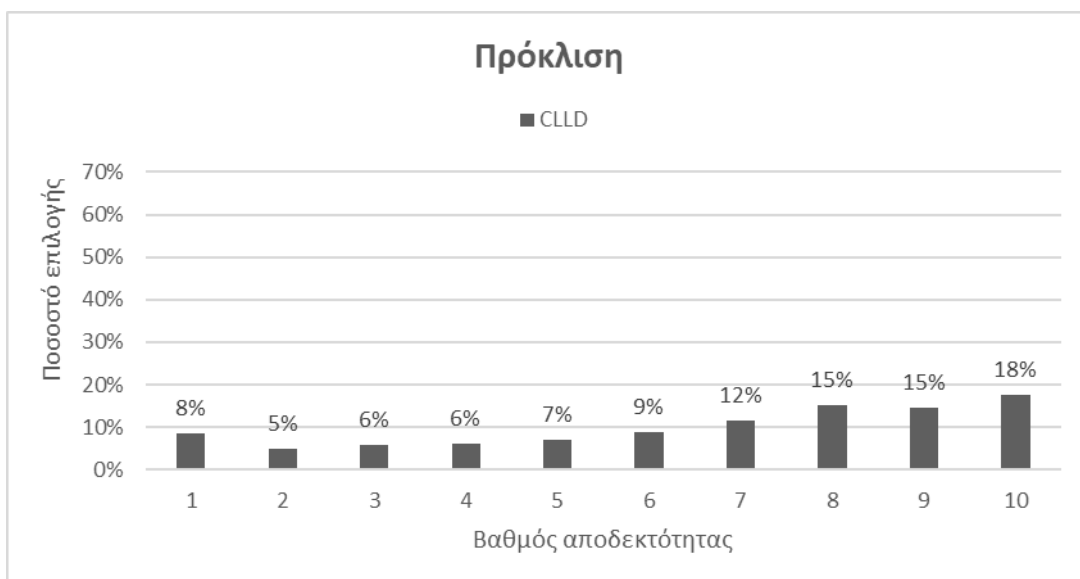
Γράφημα 26: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης ανά επίπεδο ύψους.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης δεν διέφερε εκ πρώτης όψεως ανάμεσα σε σενάρια με γυναικείους χαρακτήρες ($\Delta T = 7$, $E T E = 5$) και σενάρια με ανδρικούς χαρακτήρες ($\Delta T = 7$, $E T E = 4$), όπως φαίνεται στο Γράφημα 27. Παρόλα αυτά, η στατιστική ανάλυση κατέδειξε πως οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη με τους γυναικείους χαρακτήρες των ιστοριών ήταν 0.899 φορές χαμηλότερη παρά με τους αντρικούς χαρακτήρες των ιστοριών, $b = -0.106$, Wald $\chi^2(1) = 6.187$, $p = .013$.

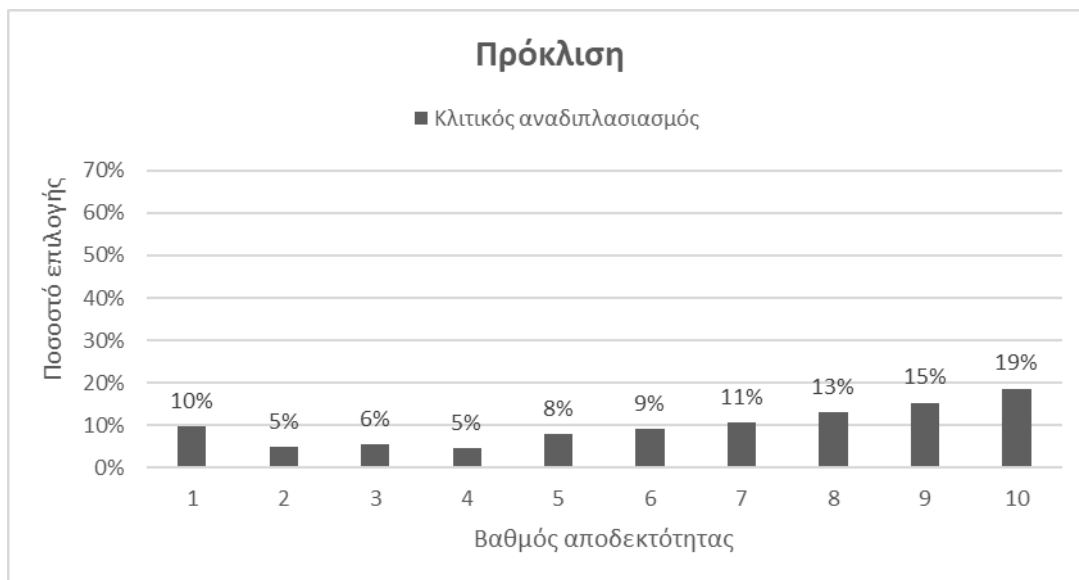
Γράφημα 27: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης ανά φύλο χαρακτήρων.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης στο συντακτικό περιβάλλον της αριστερής μετατόπισης με κλιτικό (CLLD) παρουσίασε $\Delta T = 7$ και $ETE = 5$ όπως φαίνεται στο Γράφημα 28. Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με CLLD ήταν 0.717 φορές χαμηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα, $b = -0.333$, Wald $\chi^2(1) = 13.489$, $p < .0005$.

Γράφημα 28: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης στο περιβάλλον CLLD: «Τον Γιάννη τον εβοήθησεν ο φίλος του τελικά».

Η αποδεκτότητα της πρόκλισης στο συντακτικό περιβάλλον διπλασιασμού με κλιτικό (CD) παρουσίασε $\Delta T = 7$ και $ETE = 4$ όπως φαίνεται στο γράφημα 29. Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκλιση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με κλιτικό αναδιπλασιασμό ήταν 0.714 φορές χαμηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα, $b = -0.337$, Wald $\chi^2(1) = 13.818$, $p < .0005$.

Γράφημα 29: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλισης στο περιβάλλον διπλασιασμού με κλιτικό: «Τον εκαμάρωσεν τον Αντώνη η γιαγιά του στην γιορτή».

Η αποδεκτότητα της πρόκλισης στο συντακτικό περιβάλλον δευτερεύουσας ονοματικής πρότασης παρουσίασε $\Delta T = 8$ και $ETE = 4$ όπως φαίνεται στο Γράφημα 30, αλλά σε σχέση με άλλα περιβάλλοντα δεν ήταν στατιστικά σημαντικός παράγοντας.

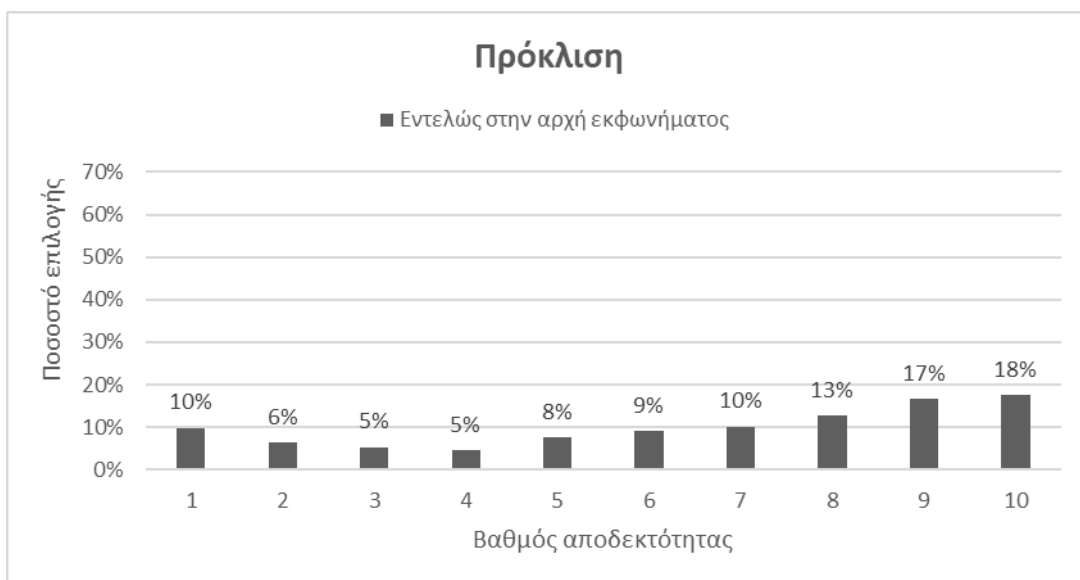
Γράφημα 30: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλισης στο περιβάλλον δευτερεύουσας ονοματικής πρότασης: «Ότι έπρεπε να κλείσουν τα σχολεία για ασφάλειαν, το εσυμφωνήσαν ούλλοι μαζί».

Η αποδεκτότητα της πρόκλισης στο συντακτικό περιβάλλον δευτερεύουσας επιρρηματικής πρότασης παρουσίασε $\Delta T = 7$ και $ETE = 4$, όπως φαίνεται στο Γράφημα 31. Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκλιση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με δευτερεύουσα επιρρηματική πριν από το κλιτικό ήταν 0.821 φορές χαμηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα, $b = -0.197$, Wald $\chi^2(1) = 4.727$, $p = .030$

Γράφημα 31: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης στο περιβάλλον δευτερεύουσας επιρρηματικής πρότασης: «Για να πείσει την προϊστάμενη την εκκοροΐδεψε».

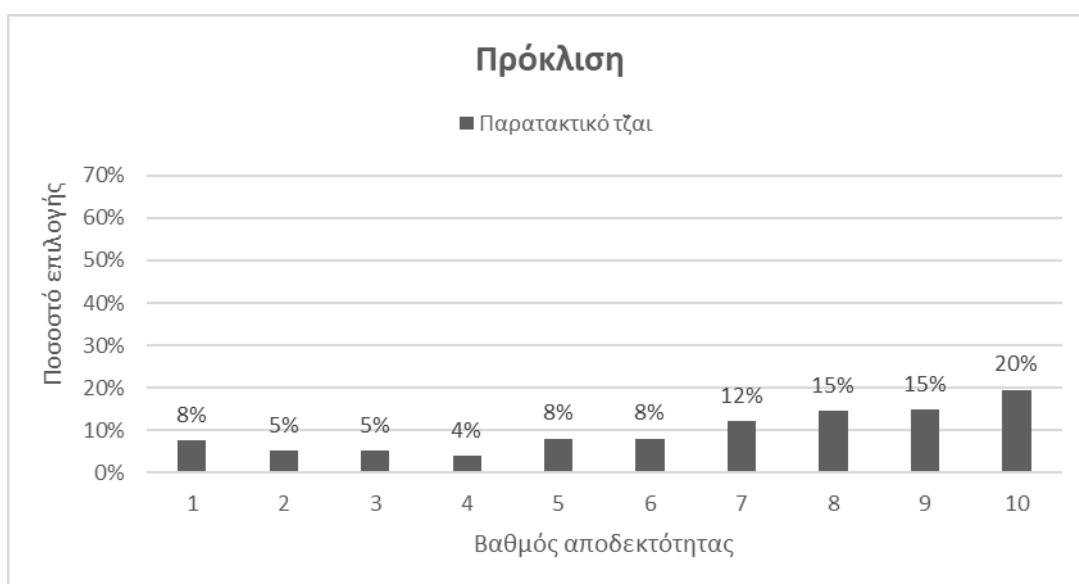
Η αποδεκτότητα της πρόκλησης εντελώς στην αρχή εκφωνήματος παρουσίασε $\Delta T = 7$ και $E T E = 5$, όπως φαίνεται στο Γράφημα 32. Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις χωρίς κάτι άλλο στην αρχή τους ήταν 0.691 φορές χαμηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα, $b = -0.370$, $\text{Wald } \chi^2(1) = 16.681, p < .0005$.

Γράφημα 32: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης εντελώς στην αρχή

εκφωνήματος: «Την επροετοιμάσαν καλά για το διαγώνισμα, έτσι επήρεν 20 η Σταυρούλλα».

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης στο περιβάλλον μετά από παρατακτικό τζαι παρουσίασε $\Delta T = 7$ και $E TE = 4$, όπως φαίνεται στο Γράφημα 33. Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με το παρατακτικό τζαι πριν από το κλιτικό ήταν 0.790 φορές χαμηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα, $b = -0.235$, Wald $\chi^2(1) = 6.742$, $p = .009$.

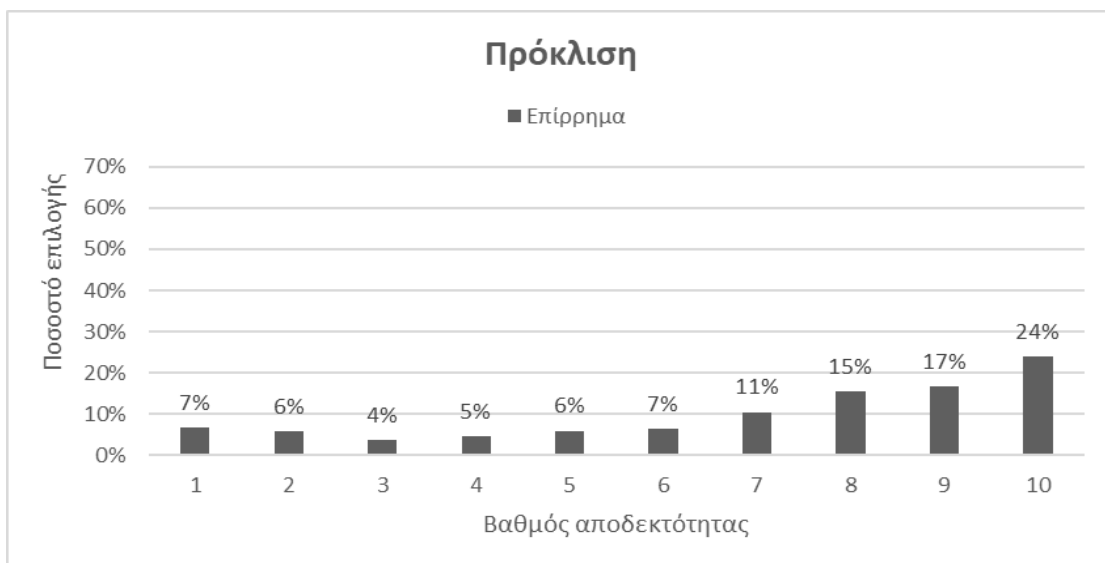
Γράφημα 33: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης στο περιβάλλον μετά από παρατακτικό τζαι: «Εφέρθηκεν σωστά τζιαι τον εβοήθησεν με την στάσην του ο Πέτρος

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης στο συντακτικό περιβάλλον μετά από υποκείμενο παρουσίασε $\Delta T = 8$ και $E TE = 4$ όπως φαίνεται στο Γράφημα 34, αλλά σε σχέση με άλλα περιβάλλοντα δεν ήταν στατιστικά σημαντικός παράγοντας.

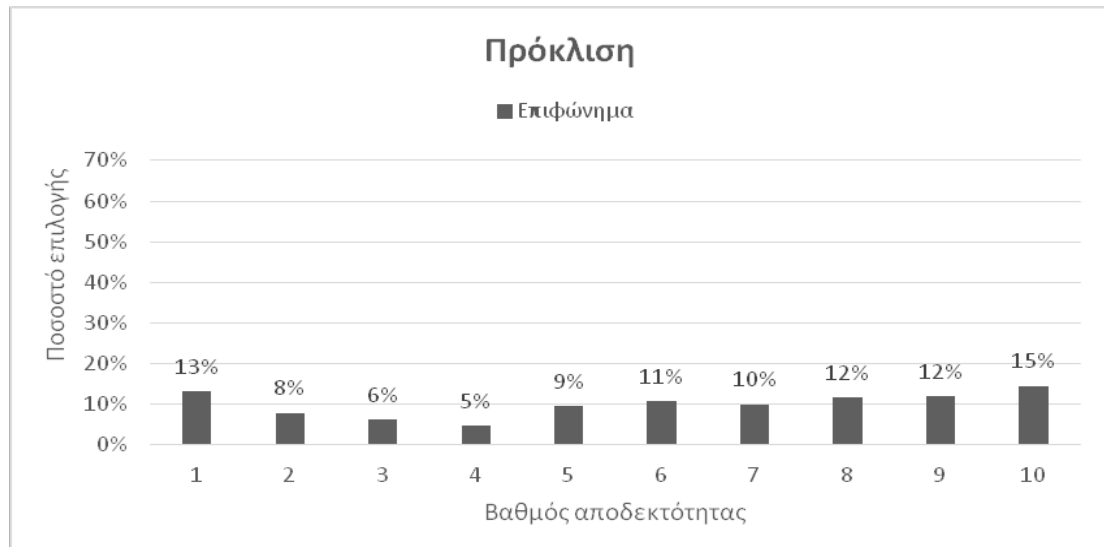
Γράφημα 34: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης στο περιβάλλον μετά από υποκείμενο: «Η Μαρία, τα εμάζεψεν, εν εμείναν στον δρόμο τα μωρά, όπως ενόμιζες».

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης στο περιβάλλον μετά από επίρρηση παρουσίασε $\Delta T = 7$ και $E T E = 5$ όπως φαίνεται στο Γράφημα 35. Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με επίρρηση πριν από το κλιτικό ήταν 1.395 φορές υψηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα, $b = 0.333$, Wald $\chi^2(1) = 13.489$, $p < .0005$.

Γράφημα 35: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης στο περιβάλλον μετά από επίρρηση: «Σήμερα, την επροειδοποίησαν για κίτρινο συναγερμό, όχι για κόκκινο»

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης στο περιβάλλον μετά από επιφώνημα παρουσίασε $\Delta T = 6$ και $ETE = 6$ όπως φαίνεται στο Γράφημα 36. Οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με επιφώνημα πριν από το κλιτικό ήταν 0.485 φορές χαμηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα, $b = -0.724$, Wald $\chi^2(1) = 63.711$, $p < .0005$.

Η Γράφημα 36: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης στο περιβάλλον μετά από επιφώνημα: «Ε... την εκατανόησεν ο Πέτρος νομίζω». τα, στο Παράρτημα III παρατίθενται τα στατιστικά ανα επαρχία.

5.7 Συνεντεύξεις

5.7.1 Καθορισμός του δείγματος

Εκτός από το ποσοτικό εργαλείο συλλογής δεδομένων, που ήταν το ψηφιακό ερωτηματολόγιο, αξιοποιήθηκε και το ποιοτικό εργαλείο των ανοικτών κοινωνιογλωσσολογικών συνεντεύξεων, στις οποίες οι πληροφορητές/τριες αφηγήθηκαν ένα περιστατικό από τη ζωή τους που τους στιγμάτισε. Η επιλογή του θέματος της συνέντευξης δεν έγινε τυχαία, αφού στόχευε στην παραγωγή λόγου σε ένα θεματικό πλαίσιο στο οποίο οι πληροφορητές/τριες θα παρήγαν αυθόρμητο, βιωματικό λόγο. Συνολικά, λήφθηκαν δεκαέξι (16) συνεντεύξεις χρονικής διάρκειας 25' - 30' λεπτών έκαστη. Κατά τη λήψη των συνεντεύξεων, φροντίσαμε οι συμμετέχοντες/ουσες να προέρχονται από διαφορετικά μορφωτικά και ηλικιακά επίπεδα και να διαφοροποιούνται και ως προς το φύλο. Συγκεκριμένα, οι μισοί/ές συμμετέχοντες/ουσες ήταν γεννημένοι/ες πριν το 1970 και οι άλλοι μισοί μετά το 1970. Επίσης, οι μισοί/ες είχαν μεταλυκειακή

μόρφωση και οι άλλοι μισοί/ές όχι (μόνο Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο). Ακόμη, οι μισοί συμμετέχοντες σε κάθε κατηγορία (ηλικιακή και μορφωτική) ήταν άντρες και οι άλλες μισές ήταν γυναίκες. Επιδιώχθηκε με αυτό τον τρόπο να ληφθεί ένα ισόρροπο και αντιπροσωπευτικό δείγμα, ώστε να διερευνηθεί ο βαθμός στον οποίο μπορούν να επηρεάζουν οι κοινωνιογλωσσικές μεταβλητές καθώς και οι μορφοσυντακτικές συνθήκες την πρόκληση στον προφορικό λόγο. Τέλος, η ομάδα-στόχος (target group) προερχόταν από το ερευνητικό πρόγραμμα *Από τη Διγλωσσία στη Διαγλωσσία* του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

5.7.2 Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης

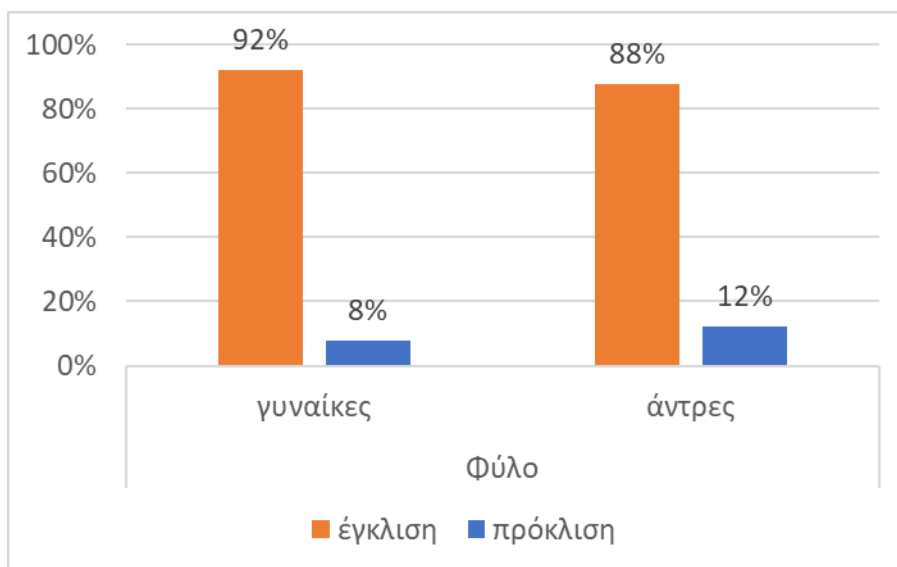
Τα δεδομένα που εξήχθησαν από την επισημείωση των συνεντεύξεων (για τον τρόπο επισημείωσης βλ. Παράρτημα VII) έτυχαν επεξεργασίας, ώστε να κωδικοποιηθούν και να αναδιοργανωθούν για τους σκοπούς εξαγωγής περιγραφικών και επαγωγικών στατιστικών. Τα περιγραφικά στατιστικά που εξήχθησαν από τα δεδομένα ήταν στη μορφή γραφικών παραστάσεων καθώς και αριθμητικών δεδομένων, συγκεκριμένα του ποσοστού εμφάνισης της απροσδόκητης πρόκλησης και της έγκλισης για κάθε συνδυασμό παραγόντων.

Η επαγωγική στατιστική διερεύνηση των δεδομένων διεξήχθη με τη χρήση ανάλυσης log-linear. Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι εξής:

- I. το φύλο των συμμετεχόντων/ουσών (0 = γυναικείο· 1 = αντρικό)·
- II. η ηλικιακή ομάδα (0 = νεαρότερα άτομα, δηλαδή γεννημένα μετά το 1974· 1 = μεγαλύτερα άτομα, δηλαδή γεννημένα προ του 1974)·
- III. το επίπεδο μόρφωσης (0 = χαμηλής μόρφωσης, δηλαδή μέχρι Λύκειο· 1 = υψηλής μόρφωσης, δηλαδή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης)·
- IV. τα έντεκα συντακτικά περιβάλλοντα εμφάνισης της απροσδόκητης πρόκλησης · και
- V. η τοποθέτηση του κλιτικού (0 = πρόκληση· 1 = έγκλιση).

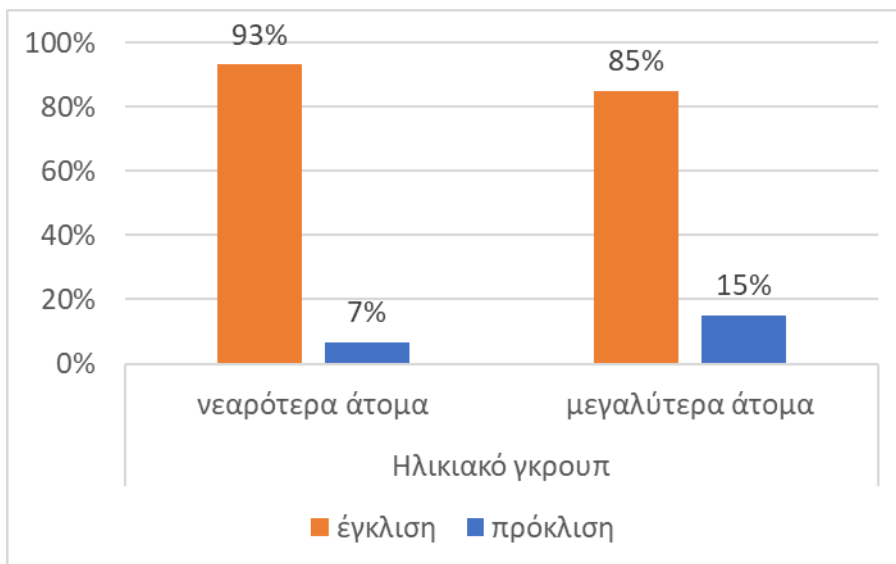
5.7.3 Αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης

Σε γενικό επίπεδο, η πρόκληση εμφανίστηκε σε ποσοστό 10%, ενώ η έγκλιση σε ποσοστό 90%. Οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από τις γυναίκες του δείγματος ήταν 1.001 φορές μεγαλύτερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από τους άντρες του δείγματος (βλ. Γράφημα 37)· ωστόσο, το εύρημα αυτό δεν ήταν στατιστικά σημαντικό.

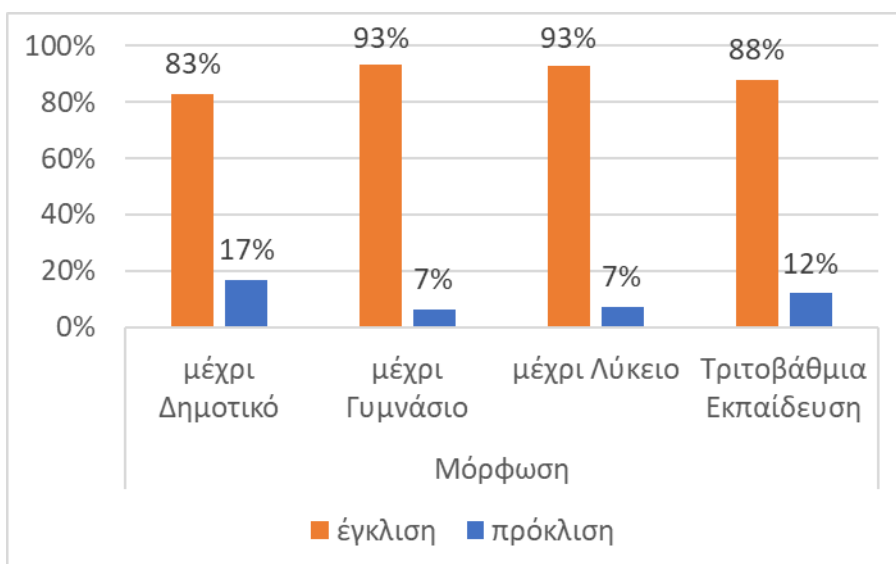
Γράφημα 37: Ποσοστά χρήσης έγκλισης και απροσδόκητης πρόκλησης ανά φύλο.

Οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από νεαρότερα άτομα ήταν 0.404 φορές μικρότερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από μεγαλύτερα άτομα, $\lambda = -0.906$, $Z < 0.0005$, $p < .0005$ (βλ. Γράφημα 38).

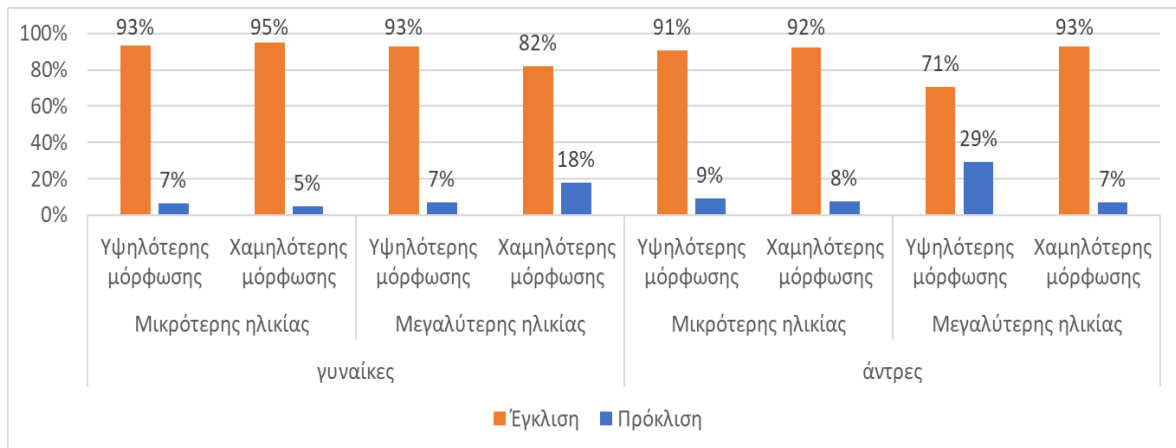
Γράφημα 38: Ποσοστά χρήσης έγκλισης και απροσδόκητης πρόκλησης ανά ηλικιακή ομάδα.

Οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από άτομα χαμηλότερης μόρφωσης ήταν 0.194 φορές μικρότερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από άτομα υψηλότερης μόρφωσης (βλ. Γράφημα 39)· ωστόσο, το εύρημα αυτό δεν ήταν στατιστικά σημαντικό.

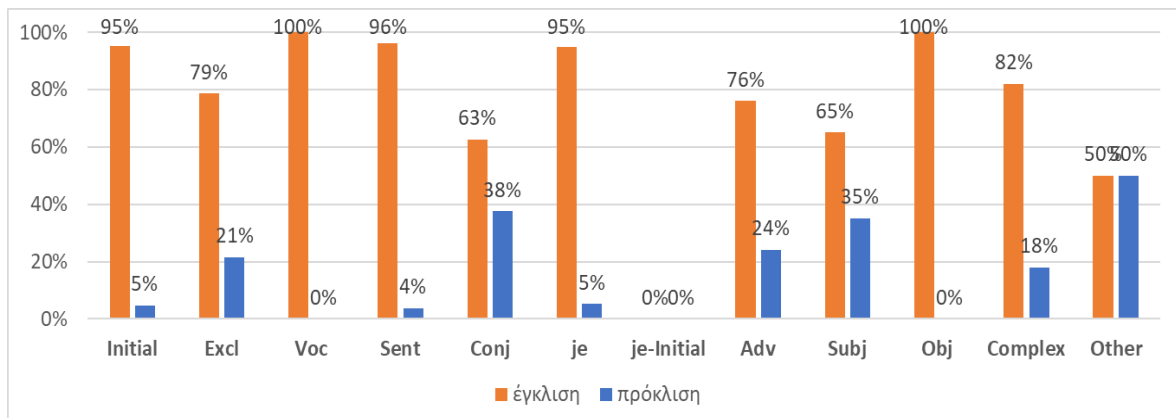
Γράφημα 39: Ποσοστά χρήσης έγκλισης και απροσδόκητης πρόκλησης ανά μορφωτικό επίπεδο.

Το Γράφημα 40 παρουσιάζει τους τρεις αυτούς παράγοντες συνδυαστικά.

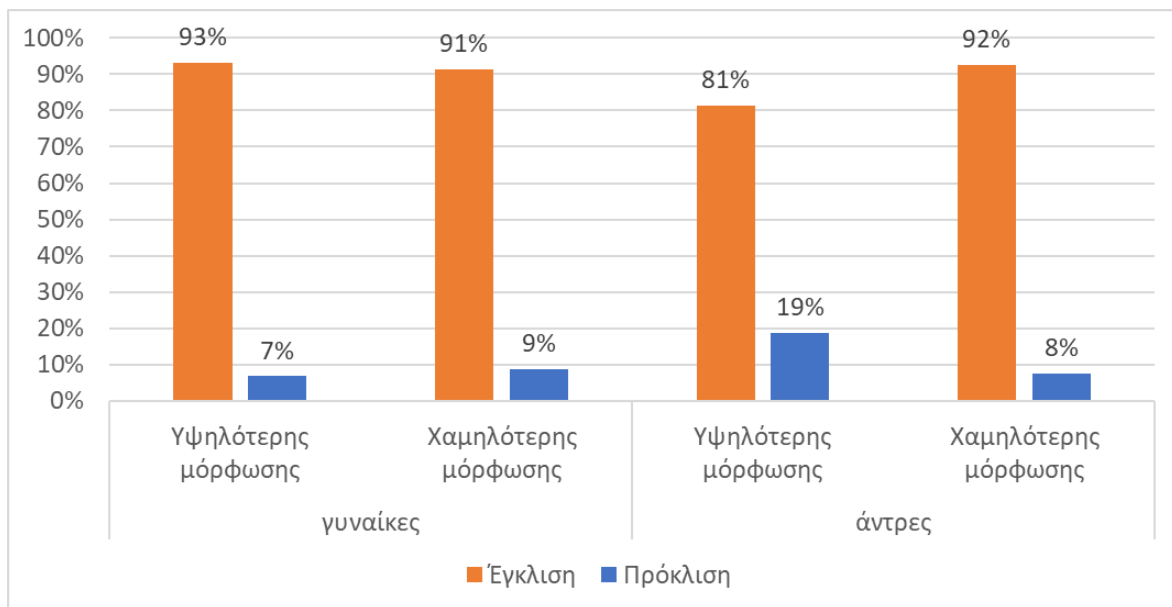
Γράφημα 39: Αναλυτική παρουσίαση των ποσοστών χρήσης έγκλισης και απροσδόκητης πρόκλισης ανά φύλο, ηλικιακή ομάδα και μορφωτικό επίπεδο.

Όσον αφορά τα συντακτικά περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιούνται τα κλιτικά, η ανάλυση έδειξε πως κανένα από αυτά δεν ήταν στατιστικά σημαντικό. Το Γράφημα 41 παρουσιάζει τα ποσοστά χρήσης της έγκλισης και πρόκλισης ανά περιβάλλον.

Γράφημα 41: Ποσοστά χρήσης έγκλισης και απροσδόκητης πρόκλισης ανά συντακτικό περιβάλλον.

Το μόνο άλλο στατιστικά σημαντικό εύρημα αφορούσε την αλληλεπίδραση φύλου και μόρφωσης. Συγκεκριμένα, οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκλιση (έναντι της έγκλισης) από τις γυναίκες χαμηλότερης μόρφωσης ήταν 4.142 φορές μεγαλύτερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από τις γυναίκες υψηλότερης μόρφωσης, $\lambda = 1.421$, $Z = 2.057$, $p = .040$ (Γράφημα 42).

Γράφημα 41: Αναλυτική παρουσίαση των ποσοστών χρήσης έγκλισης και απροσδόκητης πρόκλισης ανά φύλο, και μορφωτικό επίπεδο.

5.8 Σχολιασμός συνεντεύξεων

Στη συνέχεια, ακολουθεί η παράθεση και ο σχολιασμός συγκεκριμένων εκφωνημάτων, καθώς και των μορφοσυντακτικών και επικοινωνιακών περιβαλλόντων χρήσης τους, όπως αυτά προέκυψαν από τις συνεντεύξεις. διόρθωση κ.λπ.:

36. Εκτίμησα ότι είχα τους ανθρώπους μου δίπλα μου τζαι με εβοηθούσαν, τζαι ακούαν με που έκλαια.

(άντρας, 35 χρ., τριτοβάθμια)

Στο παράδειγμα (36) έχουμε πρόκλιση με το κλιτικό να ακολουθεί τον παρατακτικό σύνδεσμο τζαι. Το ενδιαφέρον είναι πως στο συγκεκριμένο εκφώνημα, στο πρώτο μέρος, το κλιτικό βρίσκεται σε θέση πρόκλισης (τζαι με εβοηθούσαν) και στο δεύτερο μέρος σε θέση έγκλισης, δηλαδή ακολουθεί το ρήμα (τζαι ακούαν με που έκλαια). Φαίνεται καθαρά ότι η πρόκλιση και η έγκλιση βρίσκονται σε σχέση ελεύθερης εναλλαγής, η οποία μπορεί να ερμηνευθεί ως ένα είδος υφολογικής μετατόπισης (style-shifting) εντός του διαλεκτικού συνεχούς και όχι ως μετάβαση σε άλλη ποικιλία. Μια

πιθανή εξήγηση της παρουσίας της πρόκλισης στο πρώτο παράδειγμα είναι το γεγονός πως ο συμμετέχων σε αυτό το σημείο της συνέντευξης αναστοχάζεται τη σημαντικότητα της εμπειρίας του (να λάβει στήριξη από τους δικούς του ανθρώπους σε μια δύσκολη μετεγχειρητική περίοδο της ζωής του). Ενδεχομένως, λοιπόν, αυτό να αποτελεί ένα κομμάτι της συζήτησης στο οποίο να θέλει να δώσει έναν πιο σοβαρό τόνο στη συζήτηση. Τον πιο σοβαρό τόνο είναι πιθανό να τον σηματοδοτεί με την πρόκλιση. Η φωνολογική πραγμάτωση, όμως του παρατακτικού συνδέσμου ως *τζαι* μαρτυρεί πως ο ομιλητής βρίσκεται εντός του διαλεκτικού συνεχούς, πραγματώνοντας μια μικρο-υφολογική διαφοροποίηση, λόγω του θέματος, στην οποία η πρόκλιση λειτουργεί ως στυλιστικός μηχανισμός. Από την άλλη, στο ίδιο εκφώνημα ο ομιλητής χρησιμοποιεί έγκλιση (*τζαι ακούαν με που έκλαια*). Αυτό, γιατί στο υπόλοιπο εκφώνημα αυτοσαρκάζεται, προσπαθώντας να δώσει έναν πιο χιουμοριστικό τόνο στη συζήτηση. Η προσπάθεια του αυτοσαρκασμού και του πιο χιουμοριστικού τόνου ενδεχομένως να σηματοδοτείται μέσα και από την έγκλιση. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η πρόκλιση εμφανίζεται με πιο ακρολεκτικό ρήμα (*εβοηθούσαν*), όπου το μόνο διαλεκτικό στοιχείο είναι η αύξηση (βλ. και Καρυολαίμου 2000), ενώ η έγκλιση με πιο μεσολεκτικές υφολογικές επιλογές, όπως η αποβολή του [γ] μεσοφωνηεντικά στα *ακούαν, έκλαια*.

Προχωρώντας στο παράδειγμα (37) παρατηρούμε άλλη μια περίπτωση πρόκλισης, στην οποία προηγείται ο παρατακτικός σύνδεσμος «αλλά»:

(37) αλλά μας ενδιαφέρει τζαι η ασφάλεια των κολυμβητών

(γυναίκα, 65 χρ., τριτοβάθμια)

Στο παράδειγμα (37), αξίζει να σημειωθεί πως η συμμετέχουσα είναι η πρόεδρος ενός ομίλου κολυμβητών. Ενδεχομένως, λοιπόν, λόγω του θέματος και της έμμεσης αναφοράς στον κοινωνικό της ρόλο να προσπαθεί να υιοθετήσει ένα λίγο πιο επίσημο ύφος, εφόσον μιλά για την ασφάλεια των κολυμβητών, τους οποίους εκπροσωπεί και φέρει την ευθύνη να προστατέψει. Η πρόκλιση, λοιπόν, σε συνδυασμό με το α' πληθυντικό (*μας*), είναι πιθανόν να σηματοδοτεί τη «σοβαρότητα» με την οποία αντιμετωπίζει το θέμα, ενώ το α' πληθυντικό, κατά κάποιο τρόπο, παραπέμπει σε συλλογικότητα και άρα συντονισμένης προσπάθεια και υπευθυνότητα για τη διαχείριση του θέματος της

ασφάλειας. Επίσης, και πάλι το ρήμα *ενδιαφέρει* ανήκει στην κατηγορία εκείνη ρημάτων που είναι κοινά και στις δύο ποικιλίες και άρα έχει ακρολεκτική χροιά.

Τόσο στο (36) όσο και στο (37), το θέμα και ο κοινωνικός ρόλος φαίνεται να επηρεάζουν την εμφάνιση της απροσδόκητης πρόκλησης μετά από παρατακτικό σύνδεσμο. Ενδιαφέρον, είναι το γεγονός πως οι δύο συμμετέχουσες/οντες δεν μοιράζονται ούτε το ίδιο φύλο, ούτε την ίδια ηλικία. Μοιράζονται, όμως, το ίδιο μορφωτικό επίπεδο (τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Στο παράδειγμα (38) έχουμε την περίπτωση της απροσδόκητης πρόκλησης με χρονικό επίρρημα (μη εστιασμένο) ή χρονική πρόταση να προηγείται του κλιτικού. Η συγκεκριμένη συνέντευξη αναδηγείται το πώς η συμμετέχουσα βίωσε την έλευση του τρίτου της παιδιού, σε μια χρονική περίοδο της ζωής της που αντιμετώπιζε ιδιαίτερες οικονομικές δυσκολίες και έπρεπε να εργαστεί:

38. (α) Μετά, μου την επρόσεχεν η κουνιάδα μου.

(β) Όταν ήμουν στη δουλειά, με επήρεν το κλάμα.

(γυναίκα, 65 χρ., πρωτοβάθμια)

Στο παράδειγμα (38α-β), έχουμε την περίπτωση μιας γυναίκας 65 ετών, πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία χρησιμοποιεί πρόκληση με ένα χρονικό επίρρημα και μια χρονική πρόταση να προηγούνται του κλιτικού. Τα δύο αυτά στοιχεία δεν είναι εστιασμένα. Το ενδιαφέρον σε αυτές τις περιπτώσεις πρόκλησης είναι πως η πρόκληση δεν αξιοποιείται για να σηματοδοτήσει αλλαγή θέματος ή κοινωνικού ρόλου, μιας και τα συγκεκριμένα εκφωνήματα παράγονται στην αρχή της συνέντευξης και το θέμα είναι μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη, λόγω φτώχειας. Το επίσης ενδιαφέρον είναι πως, αν και γίνεται αναφορά σε ένα ιδιαίτερα συγκινησιακό και φορτισμένο γεγονός, στο οποίο θα αναμέναμε ως πιο «φυσική» την έγκλιση έναντι της πρόκλησης, εντούτοις παρατηρούμε πρόκληση. Και πάλι αξίζει να σημειωθεί ότι η πρόκληση εμφανίζεται με πιο ακρολεκτικά ρήματα (*επρόσεχεν, επήρεν*), όπου το μόνο διαλεκτικό στοιχείο είναι η αύξηση (βλ. και Καρυολαίμου 2000).

Εντός της ίδιας συνέντευξης, η ίδια χρησιμοποιεί έγκλιση στο παράδειγμα (39):

39. Εφαίνετον μεγάλος τζαι αφήκαν τον.

Έγκλιση, επίσης, παρατηρείται στο εξής εκφώνημα από την ίδια ομιλήτρια:

40. Επκιάσαν τον αιχμάλωτον, εξαπολύσαν τον όμως.

Μελετώντας τα παραδείγματα (39)-(40), διαπιστώνουμε πως η μορφοφωνολογία των ρημάτων που προηγούνται των κλιτικών, τόσο του *αφήκαν* όσο και του *εξαπολύσαν*, είναι αρκετά πιο διαλεκτική, συγκριτικά με τη μορφοφωνολογία των ρημάτων που συναντάμε στο (38α-β), όπου έχουμε, αντίστοιχα *επρόσεχεν*, *επήρεν*. Ενδεχομένως, λοιπόν, το πιο βασιλεκτικό επίπεδο ύφους που, εν μέρει, καθορίζεται και από τη μορφοφωνολογία του ρήματος να μην επιτρέπει την εμφάνιση πρόκλισης στα τελευταία παραδείγματα. Αντίθετα, στα παραδείγματα στο (38α-β) δεν έχουμε απλώς λιγότερο βασιλεκτικό επίπεδο ύφους, αλλά, επίσης και μια προσπάθεια να αφαιρεθούν μορφοφωνολογικά στοιχεία πιο βασιλεκτικά ή, ακόμη και μεσολεκτικά. Ως αποτέλεσμα, στην προκειμένη περίπτωση, στη θέση του με *επκιάσαν τα κλάματα*, έχουμε το *με επήραν τα κλάματα*- αλλά οπωσδήποτε όχι το αναύξητο *πήραν* της ΚΝΕ. Τα συγκεκριμένα δεδομένα έρχονται να ενισχύσουν τα ποσοτικά δεδομένα της παρούσας έρευνας, σύμφωνα με τα οποία οι πιο ακρολεκτικές πραγματώσεις παρουσιάζουν μεγαλύτερη συσχέτιση με την απροσδόκητη πρόκλιση παρά οι πιο μεσολεκτικές. Επίσης, δεδομένα όπως αυτό έρχονται να ενισχύσουν την απόφαση που άρθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας να διατηρήσει οπωσδήποτε την αύξηση στα δεδομένα του ερωτηματολογίου εντός των πιο ακρολεκτικών παραδειγμάτων.

Τέλος, αυτό που επίσης είναι ενδιαφέρον είναι το γεγονός πως η εναλλαγή στο επίπεδο ύφους από πιο ακρολεκτικό σε πιο βασιλεκτικό, πραγματοποιείται από την πληροφορήτρια από το μέσο της συνέντευξης και μετά. Τα δεδομένα όμως στα (38α-β) εμφανίστηκαν στην αρχή της συνέντευξης. Είναι, λοιπόν, πιθανόν η πληροφορήτρια, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης να «αφέθηκε» περισσότερο και ο λόγος της να ήταν πιο αυθόρμητος, κάτι το οποίο οδήγησε σε χρήση πιο μεσολεκτικών επιπέδων ύφους κι επομένως και έγκλισης.

Το παράδειγμα (39) προέρχεται από μια αφήγηση της επίσκεψης του συμμετέχοντος στα κατεχόμενα, στο πατρικό του σπίτι, για πρώτη φορά, μετά το άνοιγμα των οδοφραγμάτων στην Κύπρο το 2003:

39. Μόλις μας είδεν η Τουρκάλλα που εσταματήσαμεν, εβγήκεν έξω που το σπίτι [...]
Αφού της είπαμεν πκοιοι είμαστε, μας εκάλεσεν να περάσουμεν μέσα στο σπίτι.

(άντρας, 67 χρ., τριτοβάθμια)

Στο (39) εμφανίζεται πρόκληση μετά τον χρονικό-αιτιολογικό σύνδεσμο *αφού* (ο οποίος επιτρέπει εναλλαγή πρόκλησης-έγκλισης μόνο όταν έχει και αιτιολογική χροιά, ενώ ως αποκλειστικά χρονικός σύνδεσμος επιτρέπει μόνο πρόκληση (Chatzikyriakidis 2010, Pappas 2014) και μετά από δευτερεύουσα χρονικο-αιτιολογική πρόταση. Το ενδιαφέρον στο συγκεκριμένο παράδειγμα είναι πως όλο το εκφώνημα κινείται σε πιο ακρολεκτικό επίπεδο ύφους, όπως επιβεβαιώνεται και από τα μορφοφωνολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων (*εβγήκεν* αντί *εφκήκεν*). Το γεγονός αυτό συμπίπτει και με τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των ερωτηματολογίων, στα οποία οι πιθανότητες η πρόκληση να εμφανιστεί στις πιο ακρολεκτικές παρά στις πιο μεσόλεκτικές πραγματώσεις είναι μεγαλύτερες και μάλιστα οι διαφορές κρίνονται και ως στατιστικά σημαντικές. Επιπλέον, το γεγονός πως στο επίπεδο της ακρολέκτου παρατηρείται αύξηση επιβεβαιώνει το γεγονός πως το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό αποτελεί κυπριακό μεν αλλά όχι στιγματισμένο στοιχείο της γλώσσας.

Επίσης, στη συγκεκριμένη συνέντευξη, ο πληροφορητής χρησιμοποιεί κατά κανόνα την πρόκληση και όχι την έγκλιση, ενώ στο σύνολό του ο λόγος του είναι πιο ακρολεκτικός. Είναι πολύ ενδιαφέρον το γεγονός πως μιλά για ένα θέμα ιδιαίτερα ευαίσθητο για τον ίδιο και εκφράζεται σε ακρόλεκτο, ενώ το αναμενόμενο θα ήταν η χρήση πιο μεσολεκτικού επιπέδου ύφους. Το επίσης πολύ ενδιαφέρον είναι το γεγονός πως τη στιγμή της έντονης συναισθηματικής φόρτισης επιλέγει τη σιωπή, παρά τη μεταπήδηση σε πιο μεσολεκτικό επίπεδο ύφους. Ενδεχομένως και η επιλογή ενός πιο ακρολεκτικού επιπέδου ύφους σε όλη τη συνέντευξη να αποτελεί και μια πρακτική αποστασιοποίησης από το γεγονός κατά την αφήγηση, λόγω του ιδιαίτερου συγκινησιακού χαρακτήρα της, ώστε να καταφέρει να ολοκληρώσει την εξιστόρηση του συγκεκριμένου βιώματος. Από την άλλη, μιλάμε για έναν πληροφορητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης τόσο των ποσοτικών όσο και των ποιοτικών δεδομένων, οι πληροφορητές/-τριες πιο υψηλού μορφωτικού επιπέδου παρουσίασαν μεγαλύτερες πιθανότητες να προβούν σε χρήση πρόκλησης σε σχέση με τους πληροφορητές/-τριες πιο χαμηλού μορφωτικού

επιπέδου. Επομένως, το συγκεκριμένο παράδειγμα έρχεται να επιβεβαιώσει και να ενισχύσει και τα αποτελέσματα των ποσοτικών δεδομένων.

Στο παράδειγμα στο (40) η συμμετέχουσα κάνει αναφορά στον χρόνο που περνά με τα εγγόνια της. Διευκρινίζεται πως η συγκεκριμένη συνέντευξη δεν περιλαμβάνει την εξιστόρηση ενός συγκεκριμένου γεγονότος, αλλά αποτελεί περισσότερο έναν αναστοχασμό κομβικών σημείων στη ζωή της συμμετέχουσας. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η συμμετέχουσα αναφέρεται στη ζωή με τα εγγονάκια της:

40. Πηαίννουν νηπιαγωγείο τωρά, αλλά τα απογεύματα τα προσέχω.

(γυναίκα, 72 χρ., τριτοβάθμια)

Στο πιο πάνω παράδειγμα, η πρόκληση ακολουθεί χρονικό προσδιορισμό (*τα απογεύματα*) σε ένα εκφώνημα, το οποίο κινείται στο μεσολεκτικό και όχι στο ακρολεκτικό επίπεδο ύφους, όπως επιβεβαιώνεται και από τα μορφοφωνολογικά χαρακτηριστικά του ρήματος (*πηαίννουν* αντί *πηγαίνουν*, με αποβολή μεσοφωνηεντικού [γ]). Στο συγκεκριμένο εκφώνημα, η πρόκληση και πάλι δεν επιτελεί κάποια συγκεκριμένη συνομιλιακή λειτουργία (Myers-Scotton 2000, Auer 1999). Παρατηρούμε και πάλι πως το μορφωτικό επίπεδο της πληροφορήτριας είναι υψηλό.

Στο παράδειγμα (41) που ακολουθεί και το οποίο προέρχεται από την ίδια συνέντευξη από την οποία προέρχεται και το (40), παρατηρείται, και πάλι, απροσδόκητη πρόκληση μετά από χρονική δευτερεύουσα πρόταση αλλά και με το *ότι*:

41. Μόλις εγεννήθηκεν, μου είπαν ότι μου μοιάζει.

(γυναίκα, 72 χρ., τριτοβάθμια)

Αυτό το οποίο είναι σημαντικό έχει να κάνει με το γεγονός πως στην περίπτωση των παραδειγμάτων (38α-β), όπου τα δεδομένα προέρχονται από πληροφορήτρια η οποία είναι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η απροσδόκητη πρόκληση, αλλά και η ακρόλεκτος, χρησιμοποιείται περιορισμένα στην αρχή της συνέντευξης. Στο υπόλοιπο της συνέντευξης, η μεσόμεκτος και η έγκλιση κυριαρχούν. Αντίθετα, στην περίπτωση των παραδειγμάτων (39)-41), όπου οι πληροφορητές/τριες είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η ακρόλεκτος είναι ο κανόνας, ενώ η μεσόμεκτος επιτελεί συγκεκριμένη

συνομιλιακή λειτουργία. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από τα παραδείγματα στα (42) και (43):

42. Ο Αντώνης είναι έναν μωρόν υπάκουον. Του έχω αδυναμία. Εν ι-ξέρω, έχω του αδυναμία.

43. Περνώ πολλά ωραία με τα εγγονάκια μου. Τα αγαπώ, αγαπούν με.

(γυναίκα, 72 χρ., τριτοβάθμια)

Τόσο στο (42) όσο και στο (43) παρατηρείται απροσδόκητη πρόκληση στην αρχή εκφωνήματος και μετά από επιτονική παύση. Οι συγκεκριμένες περιπτώσεις ενισχύουν την παρατήρηση πως η απροσδόκητη πρόκληση φαίνεται να μην έχει ανάγκη μια συγκεκριμένη συντακτική κατηγορία να προηγείται του κλιτικού. Το επίσης ενδιαφέρον στα πιο πάνω δεδομένα είναι πως εντός του ίδιου εκφωνήματος παρατηρείται τόσο πρόκληση όσο και έγκλιση. Στην πρώτη περίπτωση, θα μπορούσαμε, ίσως, να μιλήσουμε για εναλλαγή στο επίπεδο ύφους, εφόσον η πρόταση που προηγείται του κλιτικού (*Ο Αντώνης είναι έναν μωρόν υπάκουον*) έχει ακρολεκτικά μορφοφωνολογικά χαρακτηριστικά. Στο δεύτερο παράδειγμα, όμως, είναι φανερό πως η ομιλήτρια κινείται γλωσσικά σε μεσολεκτικό επίπεδο ύφους και αυτό είναι κάτι το οποίο τεκμηριώνεται και από την πρόταση που προηγείται (*Περνώ πολλά ωραία με τα εγγονάκια μου*). Η δεύτερη περίπτωση ενισχύει το γεγονός πως η απροσδόκητη πρόκληση απαντάται και σε ακρολεκτικό αλλά και σε μεσολεκτικό επίπεδο, γεγονός που σημαίνει πως πλέον αποτελεί κομμάτι του φυσικού ρεπερτορίου του/της ομιλητή/τριας της κυπριακής κοινής.

Σε σχέση με την εναλλαγή από πρόκληση σε έγκλιση, αυτή θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως εξής: Η έγκλιση στην προκειμένη περίπτωση ενδεχομένως να έχει συγκεκριμένη υφολογική λειτουργία. Για παράδειγμα, στο (42), η πληροφορήτρια «ομολογεί» κάτι για το οποίο αισθάνεται κάπως ενοχικά. Το *εν ι-ξέρω*, το οποίο προηγείται, μαρτυρεί ακριβώς αυτή την ενοχή, ή, τουλάχιστον, παραπέμπει σε «αυθεντικό συναίσθημα». Με την εναλλαγή από την πρόκληση στην έγκλιση «ομολογεί», κατά κάποιο τρόπο, την ενοχή της. Στο (43), η εναλλαγή από πρόκληση σε έγκλιση έχει ενδεχομένως και πάλι συγκεκριμένη υφολογική λειτουργία, εφόσον και πάλι δείχνει συναισθηματική φόρτιση.

Αντιπαραβάλλοντας τον τρόπο που αντιδρά ο πληροφορητής στο (39) και η πληροφορήτρια στα (41)-(43) μπροστά στη συναισθηματική φόρτιση, μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε πως επιλέγουν διαφορετικές στρατηγικές. Η πληροφορήτρια επιλέγει την εναλλαγή σε έγκλιση και μεσόλεκτο, εκφράζοντας τη συναισθηματική της φόρτιση, ενώ ο πληροφορητής που έχουμε στο (39) επιλέγει τη σιωπή. Λαμβάνοντας υπόψη πως το μόνο που τους διαφοροποιεί είναι το φύλο, εφόσον μοιράζονται το ίδιο μορφωτικό επίπεδο και παρόμοια ηλικία, είναι πολύ πιθανό η διαφοροποίηση στις στρατηγικές έκφρασης των συναισθημάτων να είναι αποτέλεσμα των έμφυλων ταυτοτήτων.

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα ερευνητικά δεδομένα αποτέλεσαν οι γλωσσικές χρήσεις στις οποίες η απροσδόκητη πρόκληση εμφανίστηκε μετά από αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό (CLLD):

44. (α) Τα δε χωράφια, τα οποία εμείναν ακαλλιέργητα, τα είχαν διασώσει.
(β) Τα παλιά τα σπίθκια που δεν τα είχαν κατοικήσει, τα είχαν χαλάσει.
(άντρας, 67 χρ., τριτοβάθμια)

Αξιοπρόσεκτο κρίνεται το γεγονός πως στα δύο πιο πάνω εκφωνήματα, στα οποία απαντάται η απροσδόκητη πρόκληση, παρατηρείται η χρήση τόσο της ακρόλεκτου (44α), όσο και της μεσολέκτου (44β). Το γεγονός πως το (44α) είναι ακρολεκτικό και όχι αποτέλεσμα εναλλαγής σε KNE επιβεβαιώνεται από τον τόνο στην παραλήγουσα που συναντάμε στο *εμείναν*. Επίσης, η προφορά [xo'rafca], έναντι του [xo'rafca], όπου έχουμε μετατροπή σε κλειστό του άτονου [i] πριν από άλλο φωνήεν, είναι ενδεικτική του ακρολεκτικού επιπέδου ύφους. Αντίθετα, στο (44β) εντοπίζουμε το φαινόμενο της μετατροπής του /t/ στο τριβόμενο /θ/ στη λέξη *σπίθκια*, όπως και μετατροπή σε κλειστό του άτονου [i] πριν από το [α]. Έτσι, σε επίπεδο φωνητικής πραγμάτωσης έχουμε [ˈspit̪ca], έναντι του [ˈspit̪ca] της KNE (ή και του πιο ακρολεκτικού κυπριακού [ˈspitca]) που έχει ως αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση στο επίπεδο ύφους από ακρόλεκτο σε μεσόλεκτο. Το γεγονός λοιπόν πως η απροσδόκητη πρόκληση εμφανίζεται τόσο σε μεσολεκτικά όσο και σε ακρολεκτικά περιβάλλοντα είναι, για άλλη μια φορά, ενδεικτικό του γεγονότος πως πλέον η απροσδόκητη πρόκληση αποτελεί κομμάτι του «φυσικού» ρεπερτορίου του ομιλητή/-τριας της σύγχρονης κυπριακής κοινής.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως ο πληροφορητής των πιο πάνω εκφωνημάτων είναι ο ίδιος πληροφορητής που συναντάμε στα (39) και (40), όπου ο λόγος του είναι ακρολεκτικός. Υπενθυμίζεται πως ο συγκεκριμένος πληροφορητής αξιοποιούσε ενδεχομένως την ακρόλεκτο και ως μέθοδο αποστασιοποίησης από τα γεγονότα της αφήγησης, ώστε να μπορέσει να εξιστορήσει τα γεγονότα χωρίς συγκινησιακή φόρτιση.

Συνοψίζοντας τη συζήτηση για τα ποιοτικά δεδομένα, παρατηρείται πως το μορφωτικό επίπεδο των ομιλητών/τριών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση της πρόκλησης, αφού οι πιο πολλές περιπτώσεις πρόκλησης εντοπίζονται σε πληροφορητές/τριες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως, όταν έχουμε προσαρτήματα να προηγούνται του κλιτικού, όπως για παράδειγμα χρονικά επιρρήματα, χρονικούς συνδέσμους, χρονικές προτάσεις ή και αριστερή μετατόπιση αντικειμένου, τότε το κλιτικό ακολουθεί, με αποτέλεσμα την πρόκληση αντί την έγκλιση. Εκτός από προσαρτημένα στοιχεία, έχουμε και περιπτώσεις απροσδόκητης πρόκλησης σε αρχή εκφωνήματος. Ακόμη, απ' ό,τι διαφαίνεται από τα δεδομένα, η πρόκληση απαντάται και σε ακρολεκτικά αλλά και σε μεσολεκτικά περιβάλλοντα. Τέλος, η απροσδόκητη πρόκληση σε συνεργία με άλλες υφολογικές επιλογές επιτελεί συγκεκριμένες υφολογικές λειτουργίες που σχετίζονται με τη δημιουργία απόστασης από το υπό συζήτηση θέμα, ώστε να τύχει διαχείρισης μια ενδεχόμενη συναισθηματική φόρτιση. Είναι, επίσης, πιθανό να συνδέεται με την υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου κοινωνικού ρόλου σε θέση εξουσίας. Επιπλέον, μπορούμε να συναντήσουμε περιπτώσεις στις οποίες η απροσδόκητη πρόκληση και η έγκλιση συνυπάρχουν στο ίδιο εκφώνημα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ενώ η απροσδόκητη πρόκληση παραπέμπει σε αποστασιοποίηση, η έγκλιση επιτελεί ρόλους που παραπέμπουν στη συναισθηματική λειτουργία της γλώσσας. Υπάρχει, όμως, και το ενδεχόμενο να μην επιτελεί μια συγκεκριμένη υφολογική λειτουργία (Auer 1999), αλλά να βρίσκεται σε ελεύθερη εναλλαγή με την έγκλιση. Σε κάθε περίπτωση, η εναλλαγή πρόκλησης-έγκλισης είναι φαινόμενο εντός του κυπριακού διαλεκτικού συνεχούς.

Ακολουθεί η σύνοψη των αποτελεσμάτων τόσο της ποσοτικής όσο και της ποιοτικής έρευνας.

5.9 Σύνοψη αποτελεσμάτων ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της α' και της β' φάσης συλλογής δεδομένων μέσω του ψηφιακού ερωτηματολογίου παρατηρήθηκαν οι εξής ομοιότητες αλλά και διαφορές:

Πρώτον, τόσο στην α' όσο και στη β' φάση συλλογής δεδομένων, οι γυναίκες έβρισκαν την πρόκληση πιο φυσική από ό,τι οι άντρες και είχαν πιο υψηλά ποσοστά αποδοχής της πρόκλησης από ό,τι οι άντρες. Παρόλα αυτά, η αποδεκτότητα της πρόκλησης δεν διέφερε εκ πρώτης όψεως ανάμεσα σε σενάρια με γυναικείους χαρακτήρες και σενάρια με ανδρικούς χαρακτήρες. Επίσης, η στατιστική ανάλυση των συνεντεύξεων κατέδειξε πως οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από τις γυναίκες του δείγματος ήταν μεγαλύτερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από τους άντρες του δείγματος (βλ. Γράφημα 35)· ωστόσο, το εύρημα αυτό δεν ήταν στατιστικά σημαντικό.

Σε σχέση με τον παράγοντα της ηλικίας, τα νεαρότερα άτομα αξιολόγησαν την απροσδόκητη πρόκληση ως πιο φυσική παρά τα μεγαλύτερα άτομα στην α' φάση συλλογής ποσοτικών δεδομένων, ενώ στη β' φάση συλλογής δεδομένων παρατηρήθηκε ότι στα νεαρότερα άτομα είχε μικρότερη αποδεκτότητα η πρόκληση παρά στα μεγαλύτερα άτομα. Από τη στατιστική ανάλυση των συνεντεύξεων προέκυψε πως οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από νεαρότερα άτομα ήταν μικρότερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από μεγαλύτερα άτομα. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, πως η β' φάση της συλλογής δεδομένων και η στατιστική ανάλυση των συνεντεύξεων κατέδειξαν πως οι μεγαλύτεροι/ες σε ηλικία επιδεικνύουν μεγαλύτερο βαθμό αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλησης από τους/τις νεαρότερους/ες. Επομένως, σε αυτή την περίπτωση η α' φάση συλλογής των δεδομένων διαφοροποιείται από τη β' φάση και από τα δεδομένα των συνεντεύξεων. Μια πιθανή εξήγηση των διαφορετικών αποτελεσμάτων είναι το γεγονός πως στην α' φάση της συλλογής των δεδομένων είχαμε μικρότερο δείγμα κι επειδή το ερωτηματολόγιο ήταν ψηφιακό οι περισσότεροι πληροφορητές/τριες είχαν πιο μικρή ηλικία και γι' αυτό τα αποτελέσματα κατέδειξαν τους νεαρότερους ως την ομάδα που επέδειξε μεγαλύτερη αποδεκτότητα στην απροσδόκητη πρόκληση.

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των πληροφορητών/τριών και κατά πόσον αυτό επηρεάζει την αποδεκτότητα της απροσδόκητης πρόκλησης, αυτός είναι ένας παράγοντας για τον οποίο δεν ήταν δυνατό να εξαχθεί συμπέρασμα από την α' φάση συλλογής δεδομένων, διότι οι πληροφορητές/τριες είχαν κοινό μορφωτικό επίπεδο (98% του δείγματος ήταν τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Στη β' φάση συλλογής δεδομένων, τα άτομα χαμηλότερης μόρφωσης αποδέχονταν περισσότερο την πρόκληση παρά άτομα υψηλότερης μόρφωσης. Επίσης, η στατιστική ανάλυση των συνεντεύξεων κατέδειξε πως οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από άτομα χαμηλότερης μόρφωσης ήταν 0.194 φορές μικρότερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από άτομα υψηλότερης μόρφωσης· ωστόσο, το εύρημα αυτό δεν ήταν στατιστικά σημαντικό. Ένα άλλο στατιστικά σημαντικό εύρημα αφορούσε την αλληλεπίδραση φύλου και μόρφωσης. Συγκεκριμένα, οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από τις γυναίκες χαμηλότερης μόρφωσης ήταν μεγαλύτερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από τις γυναίκες υψηλότερης μόρφωσης.

Όσον αφορά τα συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνται του κλιτικού, η α' φάση συλλογής δεδομένων κατέδειξε πως η πρόκληση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης, καθώς και η πρόκληση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό αξιολογήθηκαν ως πιο φυσικές από ό,τι σε άλλα συντακτικά περιβάλλοντα. Στη β' φάση της συλλογής δεδομένων, οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με το υποκείμενο ως θέμα και σε περιβάλλοντα με δευτερεύουσα ονοματική ή επιρρηματική να προηγείται της κύριας ήταν υψηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα. Όσον αφορά την ανάλυση των συνεντεύξεων, αυτή κατέδειξε πως κανένα από τα συντακτικά περιβάλλοντα δεν ήταν στατιστικά σημαντικό. Τέλος, στη β' φάση συλλογής δεδομένων, σε κάποιο βαθμό παρουσιάστηκε αποδεκτότητα της πρόκλησης εντελώς στην αρχή εκφωνήματος· παρόλο που δεν ήταν στατιστικά σημαντικός παράγοντας σε σχέση με άλλα συντακτικά περιβάλλοντα, εντούτοις η παρουσία των συγκεκριμένων δεδομένων είναι σημαντική και αυτό διότι η απουσία οποιουδήποτε μορφολογικού στοιχείου πριν το κλιτικό σε περιβάλλοντα πρόκλησης είναι μια συνθήκη που, μέχρι πρόσφατα, συναντούσαμε μόνο στην ΚΝΕ και όχι στην ΚΔ.

Αναφορικά με τη μεταβλητή που αφορούσε στο επίπεδο ύφους, στην α' φάση συλλογής δεδομένων σε μεσολεκτικά περιβάλλοντα η απροσδόκητη πρόκληση αξιολογήθηκε ως περισσότερο φυσική από ό,τι σε ακρολεκτικά περιβάλλοντα. Τα αποτελέσματα της α'

φάσης συλλογής δεδομένων δεν είναι σύμφωνα με τη β' φάση συλλογής δεδομένων, εφόσον στη β' φάση συλλογής ποσοτικών δεδομένων η στατιστική ανάλυση κατέδειξε πως οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε ακρολεκτικό περιβάλλον ήταν υψηλότερες παρά σε μεσολεκτικό περιβάλλον.

Σε ό,τι αφορά στο σύνολο της διαδικασίας συλλογής δεδομένων και των αποτελεσμάτων, παρατηρήθηκε πως, από κοινωνιογλωσσική σκοπιά, οι γυναίκες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και μεγαλύτερες σε ηλικία παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλησης. Επίσης, όπως ήταν αναμενόμενο, στο επίπεδο της ακρολέκτου η απροσδόκητη πρόκληση είναι πιο αποδεκτή από ό,τι στο επίπεδο της μεσολέκτου. Παρόλα αυτά, η απροσδόκητη πρόκληση ήταν παρούσα και στο μεσολεκτικό επίπεδο. Ως προς τα συντακτικά περιβάλλοντα, καταδεικνύεται από τα αποτελέσματα πως η παρουσία του υποκειμένου πριν από το κλιτικό και στην α' και στη β' φάση συλλογής ποσοτικών δεδομένων ήταν μια από τις μορφοσυντακτικές συνθήκες στις οποίες ο βαθμός αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλησης ήταν μεγαλύτερος.

Φυσικά η μεγαλύτερη διαφορά που οφείλει να επισημανθεί είναι ότι στο δεύτερο ερωτηματολόγιο και στα προφορικά δεδομένα η πρόκληση εμφανίστηκε σε αρκετά χαμηλότερο ποσοστό από ό,τι στο πρώτο ερωτηματολόγιο. Θεωρούμε τα αποτελέσματα του δεύτερου ερωτηματολογίου πιο αξιόπιστα γιατί (α) το δείγμα ήταν εξαπλάσιο από ό,τι στο πρώτο (61 έναντι 375), (β) το δεύτερο ερωτηματολόγιο είχε άτομα από διάφορες ηλικιακές ομάδες και μορφωτικά επίπεδα και (γ) στο δεύτερο ερωτηματολόγιο δινόταν η δυνατότητα επιλογής της έγκλισης, που απουσίαζε από το πρώτο λόγω όγκου ερωτήσεων.

Για να διερευνηθεί το πόσο συσχετίζεται το κάθε συντακτικό περιβάλλον με την αποδεκτότητα της απροσδόκητης πρόκλησης, διενεργήθηκαν έλεγχοι συσχέτισης μεταξύ της αποδεκτότητας της πρόκλησης και της κάθε μιας από τις 14 μεταβλητές. Καθώς η αποδεκτότητα ήταν τακτική (ordinal) μεταβλητή, ο έλεγχος συσχέτισής της με την αριθμητική μεταβλητή της ηλικίας και την τακτική μεταβλητή της μόρφωσης ήταν τύπου Spearman's (με δείκτη συσχέτισης το ρ)· για τις συσχετίσεις της αποδεκτότητας με όλες τις υπόλοιπες διχοτομικές μεταβλητές επιλέγηκε έλεγχος συσχέτισης τύπου point-biserial. Τα αποτελέσματα φαίνονται στον πιο κάτω πίνακα:

Ανάλυση συσχέτισης συντακτικών και κοινωνιογλωσσολογικών μεταβλητών με αποδοχή της απροσδόκητης πρόκλισης

Μεταβλητή	συσχέτιση (r ή ρ)	σημαντικότητα (p)
Μέγιστη Μόρφωση	-.200	.000
Επιφώνημα	-.089	.000
Επίρρημα	.047	.001
Υποκείμενο	.043	.004
Επίπεδο ύφους (μεσόλεκτος)	-.041	.008
Φύλο συμμετέχοντος (άντρες)	-.034	.047
Φύλο χαρακτήρων (άντρες)	.031	.088
Δευτερεύουσα ονοματική	.026	.199
Πρόκλιση στην αρχή εκφωνήματος	-.022	.340
Ηλικία	-.014	.769
Πρόκλιση με διπλασιασμό με κλιτικό	-.014	.769
Δευτερεύουσα επιρρηματική	.011	.770
Αριστερή μετατόπιση με κλιτικό	-.010	.770
Παρατακτικό τζιαι	.008	.770

Πίνακας 7. Αποτελέσματα ανάλυσης συσχέτισης κατά φθίνουσα σειρά μεγέθους.

Σημείωση: Οι τιμές p έχουν τροποποιηθεί με τη διόρθωση Step-Down Šidák. Σημαντικά αποτελέσματα δηλώνονται με έντονα στοιχεία.

Όλες οι συσχετίσεις ήταν πολύ μικρού μεγέθους, ενώ μόνο έξι ήταν στατιστικά σημαντικές.

Στο επόμενο κεφάλαιο ακολουθεί η συζήτηση των αποτελεσμάτων και η συσχέτισή τους με τη βιβλιογραφία και το θεωρητικό πλαίσιο που υποθέσαμε.

5. 10 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάσαμε τα μεθοδολογικά μας εργαλεία, τις διαδικασίες με τις οποίες δομήθηκαν, τους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίστηκαν πιθανά προβλήματα και τα ερευνητικά ευρήματα. Δείξαμε πως τα ευρήματα του β' ερωτηματολογίου συνάδουν ποσοτικά με αυτά των συνεντεύξεων, πράγμα που επιβεβαιώνει την αξιοπιστία των δύο τελευταίων εργαλείων και των ευρημάτων τους. Τα ευρήματα δείχνουν πως η πρόκλιση εμφανίζεται σε ποικιλία συντακτικών περιβαλλόντων αλλά ακόμα και όταν προηγείται *τζαι* ή επιφώνημα ή και στην αρχή εκφωνήματος. Υπογραμμίσαμε ορισμένα

αναμενόμενα αλλά και μη αναμενόμενα ευρήματα, όπως την συνάρτηση της πρόκλισης με πιο ακρολεκτικά επίπεδα ύφους σε αντίθεση με την απροσδόκητη προτίμηση της πρόκλισης από μεγαλύτερες/ους συμμετέχουσες/οντες. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η συζήτηση των ευρημάτων.

Κεφάλαιο 6

Συζήτηση

Συμπεράσματα

6.1 Εισαγωγή

Η παρούσα έρευνα εξέτασε κατά πόσον η γλωσσική επαφή της κυπριακής διαλέκτου (ΚΔ) με την Κοινή Νέα Ελληνική (ΚΝΕ) οδηγεί σε αλλαγή στη σύνταξη της κυπριακής. Πιο συγκεκριμένα, διερευνώντας τη δυνατότητα μεταβολής της θέσης των κλιτικών στα κυπριακά επιχειρήθηκε η διερεύνηση της φύσης της αλλαγής, καθώς και των παραγόντων που την επηρεάζουν, όπως και η ενδεχόμενη διεπίδραση εσωτερικών (γραμματικών, δομικών) και κοινωνιογλωσσικών παραγόντων.

Για τον σκοπό αυτό, διατυπώθηκαν τα ακόλουθα υπό διερεύνηση ερωτήματα:

- αν έχουμε ελεύθερη εναλλαγή ανάμεσα σε πρόκλιση και έγκλιση, ή εξάρτηση από το μορφοσυντακτικό περιβάλλον·
- αν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή έγκλισης και πρόκλισης ή εξάρτηση από παραμέτρους όπως το ύφος (και τι σημαίνει αυτό ακριβώς)·
- αν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή ανάμεσα στην προρηματική και μεταρηματική θέση για το κλιτικό, ή εξάρτηση από εξωγλωσσικές / κοινωνιογλωσσικές παραμέτρους όπως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο των ομιλητριών/τών·

-αν υποθέσουμε ότι έχουμε γλωσσική αλλαγή με τη μορφή της εισαγωγής νέου κανόνα στο σύστημα της κυπριακής, που να αφορά στη θέση του κλιτικού, ποια εσωτερικά / δομικά / μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά του συστήματος διευκολύνουν την αλλαγή ή είναι πιο «ευάλωτα» στην πίεση από την KNE και για ποιους λόγους;

Στη συνέχεια, με βάση τη συζήτηση των ποιοτικών και ποσοτικών αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας, θα επιχειρήσουμε να εξαγάγουμε κάποια συμπεράσματα σε σχέση με τα προαναφερθέντα ερωτήματα. Τέλος, θα επιχειρηθεί και συσχέτιση των αποτελεσμάτων με τη βιβλιογραφία πάνω στο υπό διαπραγμάτευση θέμα.

6.2 Συζήτηση αποτελεσμάτων και συσχέτιση με τη βιβλιογραφία και το θεωρητικό πλαίσιο

Υπενθυμίζεται πως για τη διερεύνηση των υποθέσεων της παρούσας έρευνας αξιοποιήθηκαν τόσο ποσοτικές μέθοδοι (ψηφιακά ερωτηματολόγια), όσο και ποιοτικές (ανοικτού τύπου κοινωνιογλωσσολογικές συνεντεύξεις). Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων συγκλίνουν μεταξύ τους σε μεγάλο βαθμό. Το γεγονός αυτό μαρτυρεί πως έχουμε αξιόπιστα ευρήματα, σύμφωνα και με τους Cohen & Manion (2000).

Το βασικό εύρημα και των δύο ερωτηματολογίων και των προφορικών συνεντεύξεων ήταν ότι η πρόκληση δεν είναι πια «απροσδόκητη» αλλά εμφανίζεται σταθερά στο λόγο των φυσικών ομιλητριών/τών της κυπριακής και είναι σε μεγάλο βαθμό αποδεκτή από το γλωσσικό τους αισθητήριο ως μια αναμενόμενη γλωσσική δομή της κυπριακής και όχι ως προϊόν εναλλαγής κώδικα προς την KNE. Αυτό τεκμηριώνεται από την αποδεκτότητα της πρόκλησης σε εντελώς διαλεκτικά, κυπριακά γλωσσικά περιβάλλοντα. Στα ερωτηματολόγια φροντίσαμε να μην υπάρξει περιθώριο να γίνει αντιληπτή η γλωσσική ποικιλία οποιαδήποτε ερώτησης ως κάτι άλλο εκτός από κυπριακή, και επίσης τα επικοινωνιακά σενάρια με τα οποία πλαισιώθηκαν τα δεδομένα ήταν τέτοια ώστε να αποτρέπουν την ερμηνεία της πρόκλησης ως μείξης κωδίκων. Αντίθετα, τα σενάρια ενίσχυαν την ερμηνεία της πρόκλησης ως υφολογικής επιλογής που συνάδει με πιο

ακρολεκτικά επίπεδα ύφους μέσα στο κυπριακό συνεχές. Στις συνεντεύξεις όλοι/ες οι συμμετέχουσες/οντες ήταν οικείες/οι της ερευνήτριας, συνδεόμενες/οι με οικογενειακή ή μακροχρόνια φιλική σχέση. Αυτό εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό τη φυσικότητα του λόγου και μας βοηθά να μη χαρακτηρίσουμε τις περιπτώσεις πρόκλισης ως φαινόμενα μικρο-εναλλαγής ή μείξης κωδίκων αφού δεν υπάρχει λόγος αλλαγής κώδικα προς την ΚΝΕ που να σχετίζεται με την συνομιλήτρια (participant-related), αλλά ούτε και με τη δυναμική της συνομιλίας (discourse-related, βλ. κεφάλαιο 3), άρα μπορούμε με ασφάλεια να υποθέσουμε ότι η εναλλαγή πρόκλισης-έγκλισης είναι απλά *υφολογική μετατόπιση* (style-shifting) εντός του κυπριακού συνεχούς.

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της α' και της β' φάσης συλλογής δεδομένων μέσω του ψηφιακού ερωτηματολογίου, παρατηρήθηκαν οι εξής ομοιότητες, αλλά και διαφορές:

Πρώτον, τόσο στην α' όσο και στη β' φάση συλλογής δεδομένων, οι γυναίκες έβρισκαν την πρόκλιση πιο φυσική από ό,τι οι άντρες και είχαν πιο υψηλά ποσοστά αποδοχής της πρόκλισης από ό,τι οι άντρες. Παρόλα αυτά, η αποδεκτότητα της πρόκλισης δεν διέφερε εκ πρώτης όψεως ανάμεσα σε σενάρια με γυναικείους χαρακτήρες και σενάρια με ανδρικούς χαρακτήρες. Επίσης, η στατιστική ανάλυση των συνεντεύξεων κατέδειξε πως οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκλιση (έναντι της έγκλισης) από τις γυναίκες του δείγματος ήταν μεγαλύτερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από τους άντρες του δείγματος· ωστόσο, το εύρημα αυτό δεν ήταν στατιστικά σημαντικό.

Σε σχέση με τον παράγοντα της ηλικίας, τα νεαρότερα άτομα αξιολόγησαν την απροσδόκητη πρόκλιση ως πιο φυσική παρά τα μεγαλύτερα άτομα στην α' φάση συλλογής ποσοτικών δεδομένων, ενώ στη β' φάση συλλογής δεδομένων παρατηρήθηκε ότι στα νεαρότερα άτομα είχε μικρότερη αποδεκτότητα η πρόκλιση παρά στα μεγαλύτερα άτομα. Από τη στατιστική ανάλυση των συνεντεύξεων προέκυψε πως οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκλιση (έναντι της έγκλισης) από νεαρότερα άτομα ήταν μικρότερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από μεγαλύτερα άτομα. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, πως η β' φάση της συλλογής δεδομένων και η στατιστική ανάλυση των συνεντεύξεων κατέδειξαν πως οι μεγαλύτεροι/ες σε ηλικία επιδεικνύουν μεγαλύτερο βαθμό αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλισης από τους/τις νεαρότερους/ες. Επομένως, σε αυτή την περίπτωση η α' φάση συλλογής των δεδομένων διαφοροποιείται από τη β' φάση και από τα δεδομένα των συνεντεύξεων. Μια πιθανή εξήγηση των διαφορετικών

αποτελεσμάτων είναι το γεγονός πως στην α' φάση της συλλογής των δεδομένων είχαμε μικρότερο δείγμα κι επειδή το ερωτηματολόγιο ήταν ψηφιακό, οι περισσότεροι/ες πληροφορητές/τριες είχαν πιο μικρή ηλικία και γι' αυτό τα αποτελέσματα κατέδειξαν τους νεαρότερους ως την ομάδα που επέδειξε μεγαλύτερη αποδεκτότητα στην απροσδόκητη πρόκληση.

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των πληροφορητών/τριών και κατά πόσον αυτό επηρεάζει την αποδεκτότητα της απροσδόκητης πρόκλησης, αυτός είναι ένας παράγοντας για τον οποίο δεν ήταν δυνατό να εξαχθεί συμπέρασμα από την α' φάση συλλογής δεδομένων, διότι οι πληροφορητές/τριες είχαν κοινό μορφωτικό επίπεδο (98% του δείγματος ήταν τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Στη β' φάση συλλογής δεδομένων, τα άτομα χαμηλότερης μόρφωσης αποδέχονταν περισσότερο την πρόκληση παρά άτομα υψηλότερης μόρφωσης. Επίσης, η στατιστική ανάλυση των συνεντεύξεων κατέδειξε πως οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από άτομα χαμηλότερης μόρφωσης ήταν 0.194 φορές μικρότερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από άτομα υψηλότερης μόρφωσης· ωστόσο, το εύρημα αυτό δεν ήταν στατιστικά σημαντικό. Ένα άλλο στατιστικά σημαντικό εύρημα αφορούσε την αλληλεπίδραση φύλου και μόρφωσης. Συγκεκριμένα, οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκληση (έναντι της έγκλισης) από τις γυναίκες χαμηλότερης μόρφωσης ήταν μεγαλύτερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από τις γυναίκες υψηλότερης μόρφωσης. Αυτό το εύρημα ήταν αρκετά απροσδόκητο. Ενδεχομένως, ο κοινωνικός ρόλος των γυναικών που τις θέλει πιο «ευγενικές» και η ανασφάλεια για την αυτοεικόνα τους να τις οδήγησε στην επιλογή της πρόκλησης έναντι της έγκλισης.

Όσον αφορά τα συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνται του κλιτικού, η α' φάση συλλογής δεδομένων κατέδειξε πως η πρόκληση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης, καθώς και η πρόκληση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό αξιολογήθηκαν ως πιο φυσικές από ό,τι η πρόκληση σε άλλα συντακτικά περιβάλλοντα. Στη β' φάση της συλλογής δεδομένων, οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε προτάσεις με το υποκείμενο να προηγείται και σε περιβάλλοντα με δευτερεύουσα ονοματική ή επιρρηματική να προηγείται ήταν υψηλότερες παρά σε άλλα περιβάλλοντα.

Όσον αφορά την ανάλυση των συνεντεύξεων, αυτή κατέδειξε πως κανένα από τα συντακτικά περιβάλλοντα δεν ήταν στατιστικά σημαντικό. Τέλος, στη β' φάση συλλογής δεδομένων, σε κάποιο βαθμό παρουσιάστηκε αποδεκτότητα της πρόκλησης εντελώς στην αρχή εκφωνήματος· παρόλο που δεν ήταν στατιστικά σημαντικός παράγοντας σε σχέση με άλλα συντακτικά περιβάλλοντα, εντούτοις η παρουσία των συγκεκριμένων δεδομένων είναι σημαντική και αυτό διότι η απουσία οποιουδήποτε μορφοφωνολογικού στοιχείου σε περιβάλλοντα πρόκλησης είναι μια συνθήκη που, μέχρι πρόσφατα, συναντούσαμε μόνο στην ΚΝΕ και όχι στην ΚΔ.

Αναφορικά με τη μεταβλητή που αφορούσε στο επίπεδο ύφους, στην α' φάση συλλογής δεδομένων σε μεσολεκτικά περιβάλλοντα η απροσδόκητη πρόκληση αξιολογήθηκε ως περισσότερο φυσική από ό,τι σε ακρολεκτικά περιβάλλοντα. Τα αποτελέσματα της α' φάσης συλλογής δεδομένων δεν είναι σύμφωνα με τη β' φάση συλλογής δεδομένων, εφόσον στη β' φάση συλλογής ποσοτικών δεδομένων η στατιστική ανάλυση κατέδειξε πως οι πιθανότητες να επιλέγεται η απροσδόκητη πρόκληση ως απολύτως αναμενόμενη σε ακρολεκτικό περιβάλλον ήταν υψηλότερες παρά σε μεσολεκτικό περιβάλλον. Τα αποτελέσματα του δεύτερου ερωτηματολογίου είναι μάλλον πιο αξιόπιστα. Θυμίζουμε επίσης ότι τα αποτελέσματα του α' ερωτηματολογίου μπορεί να προέκυψαν από τον όρο «φυσικά» που χρησιμοποιήθηκε στην αρχική διατύπωση της οδηγίας, εφόσον ο/η φυσικός ομιλητής/-τρια των κυπριακών είναι πολύ πιθανόν να συσχέτισε τον συγκεκριμένο όρο με μορφές της διαλέκτου που δεν του θυμίζουν την ΚΝΕ, κάτι το οποίο κάνει η ακρόλεκτος, σε αντίθεση με τη μεσόλεκτο. Συνεπώς, αποδεχόταν πιο εύκολα την απροσδόκητη πρόκληση σε μεσολεκτικά παρά σε ακρολεκτικά εκφωνήματα. Εν τέλει, ενδεχομένως αυτό που αποδεχόταν πιο εύκολα ήταν την ίδια τη μεσόλεκτο ως πιο «φυσική» σε σχέση με την ακρόλεκτο, λόγω στενότερης σχέσης της δεύτερης με την ΚΝΕ. Το πρόβλημα επιλύθηκε με την επαναδιατύπωση της ερώτησης στο β' ερωτηματολόγιο.

Σε ό,τι αφορά στο σύνολο της διαδικασίας συλλογής δεδομένων και των αποτελεσμάτων, παρατηρήθηκε πως, από κοινωνιογλωσσική σκοπιά, οι γυναίκες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και μεγαλύτερες σε ηλικία παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλησης. Επίσης, όπως ήταν αναμενόμενο, στο επίπεδο της ακρόλεκτου η απροσδόκητη πρόκληση είναι πιο αποδεκτή από ό,τι στο επίπεδο της μεσολέκτου. Παρόλα αυτά, η απροσδόκητη πρόκληση ήταν αδιαμφισβήτητα παρούσα και στο μεσολεκτικό επίπεδο. Ως προς τα συντακτικά περιβάλλοντα, καταδεικνύεται από τα

αποτελέσματα πως η παρουσία του υποκειμένου πριν από το κλιτικό και η αριστερή μετατόπιση του αντικειμένου με κλιτικό και στην α' και στη β' φάση συλλογής ποσοτικών δεδομένων ήταν οι κύριες μορφοσυντακτικές συνθήκες στις οποίες ο βαθμός αποδεκτότητας της απροσδόκητης πρόκλισης ήταν μεγαλύτερος.

Φυσικά η μεγαλύτερη διαφορά που οφείλει να επισημανθεί είναι ότι στο δεύτερο ερωτηματολόγιο και στα προφορικά δεδομένα η πρόκλιση εμφανίστηκε σε αρκετά χαμηλότερο ποσοστό από ό,τι στο πρώτο ερωτηματολόγιο. Θεωρούμε τα αποτελέσματα του δεύτερου ερωτηματολογίου πιο αξιόπιστα γιατί (α) το δείγμα ήταν τουλάχιστον εξαπλάσιο από ό,τι στο πρώτο (61 έναντι 375), (β) το δεύτερο ερωτηματολόγιο είχε άτομα από διάφορες ηλικιακές ομάδες και μορφωτικά επίπεδα και (γ) στο δεύτερο ερωτηματολόγιο δινόταν η δυνατότητα επιλογής της έγκλισης, που απουσίαζε από το πρώτο λόγω όγκου ερωτήσεων.

Θα συζητήσουμε στη συνέχεια ορισμένα μη αναμενόμενα ευρήματα. Συγκεκριμένα, τόσο στην α' όσο και στη β' φάση συλλογής δεδομένων, οι γυναίκες έβρισκαν την πρόκλιση πιο φυσική / αναμενόμενη από ό,τι οι άντρες. Οι γυναίκες, λοιπόν, παρουσιάζονται ως πιο καινοτόμες, σε σχέση με τους άντρες και αυτό ενισχύεται και από άλλες έρευνες (Τσιπλάκου 2019). Το υψηλότερο ποσοστό αποδεκτότητας από τις γυναίκες παρά από τους άντρες ενδεχομένως οφείλεται και στους κοινωνικούς ρόλους του κάθε φύλου που θέλουν τις γυναίκες πιο «ευγενικές» και, επομένως, αυτό είναι πολύ πιθανόν να οδηγεί στη χρήση πιο ακρολεκτικών επιπέδων ύφους από τις γυναίκες. Αυτό είναι ένα αναμενόμενο εύρημα (*αλλαγή εκ των άνω*, *change from above*, βλ. και Labov 2001).

Σε σχέση με τον παράγοντα της ηλικίας, τα μεγαλύτερα άτομα αξιολόγησαν την απροσδόκητη πρόκλιση ως πιο φυσική παρά τα νεαρότερα άτομα, τόσο στο πλαίσιο των ποσοτικών, όσο και στο πλαίσιο των ποιοτικών δεδομένων. Το συγκεκριμένο αποτέλεσμα ήταν απροσδόκητο, δεδομένου ότι το αναμενόμενο ήταν οι νεαρότεροι σε ηλικία να δείχνουν μεγαλύτερο βαθμό αποδοχής στην πρόκλιση, εφόσον οι νεαρότεροι/ες αναμένεται να είναι πιο δεκτικοί/ες στην αλλαγή, όπως επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία (Kerswill & Williams 2000). Παρόλα αυτά, είναι πιθανόν η απενεχοποιημένη χρήση της διαλέκτου που γίνεται από τους νέους και η διευρυμένη πλέον χρήση της σε τομείς όπου παλαιότερα δεν ήταν αποδεκτή σε συνδυασμό και με το φαινόμενο του *υπερδιαλεκτισμού* (*hyperdialectism*, Tsiplakou 2011), που επίσης

παρατηρείται στους νέους, μπορεί να συνέβαλε στον αυξημένο βαθμό προτίμησης της έγκλισης από νεαρότερα άτομα. Ένας άλλος πιθανός λόγος που οι νέοι έδειξαν χαμηλότερο βαθμό αποδοχής της πρόκλισης από τους μεγαλύτερους είναι ενδεχομένως και η μικρή ηλικιακή διαφορά των πληροφορητών/τριών από την ερευνήτρια στην ποιοτική διερεύνηση. Η μικρή ηλικιακή διαφορά ενδεχομένως αύξησε την αίσθηση οικειότητας των πληροφορητών/τριών με την ερευνήτρια. Το γεγονός αυτό ίσως οδήγησε σε αυξημένη χρήση εγκλιτικών δομών και σε μειωμένη χρήση δομών πρόκλισης, μιας και η έγκλιση ως πιο μεσολεκτική επιλογή θα μπορούσαμε να πούμε πως συνδέεται πιο στενά με σχέσεις οικειότητας, ισότητας κ.λπ. Από την άλλη, το γεγονός πως οι μεγαλύτερες σε ηλικία πληροφορήτριες ήταν πιο δεκτικές στην απροσδόκητη πρόκλιση μπορεί να αποδοθεί στη *γλωσσική ανασφάλεια (linguistic insecurity)* (Labov 1972, Trudgill 1976). Στη γλωσσική ανασφάλεια, ο ομιλητής/τρια διέπεται από το συναίσθημα του άγχους και την αίσθηση της ανεπάρκειας για τη γλωσσική του παραγωγή, η οποία δε συμπίπτει με τη γλωσσική νόρμα. Η ανασφάλεια αυτή μπορεί να οδηγήσει σε υφολογικές αλλά και φωνητικές διαφοροποιήσεις που, ενδέχεται, να αποτελούν συνειδητές ή και ασυνειδητές προσπάθειες «γλωσσικής συμμόρφωσης» προς μια πιο αποδεκτή, κοινωνικά, ποικιλία. Επομένως, τα αποτελέσματα που αφορούν στον μεγαλύτερο βαθμό αποδοχής της απροσδόκητης πρόκλισης, ως απόλυτα φυσικής, από τις μεγαλύτερες γυναίκες, είναι πολύ πιθανόν να οφείλονται στη γλωσσική ανασφάλεια.

Συνεχίζοντας με τη συζήτηση των αποτελεσμάτων, σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο, τα άτομα χαμηλότερης μόρφωσης επέδειξαν μεγαλύτερη αποδεκτότητα της πρόκλισης, συγκριτικά με τα άτομα υψηλότερης μόρφωσης. Αυτό ήταν ακόμα ένα μη αναμενόμενο εύρημα της β' φάσης. Επισημαίνουμε ωστόσο ότι οι πιθανότητες να χρησιμοποιείται η πρόκλιση (έναντι της έγκλισης) από άτομα χαμηλότερης μόρφωσης ήταν 0.194 φορές μικρότερες σε σχέση με τις πιθανότητες να επιλέγεται από άτομα υψηλότερης μόρφωσης αλλά ωστόσο το εύρημα αυτό δεν ήταν στατιστικά σημαντικό, πράγμα που παραπέμπει σε μικρή εξάρτηση της πρόκλισης από το μορφωτικό επίπεδο άρα και την καλή γνώση της ΚΝΕ. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να σημαίνει ότι η πρόκλιση είναι μια αναδυόμενη μεν, *bona fide* δε δομή της διαλέκτου και όχι εξωγενής. Στο πλαίσιο της συνέντευξης, ενδεχομένως τα άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο να ένιωθαν μεγαλύτερη ανασφάλεια για την αυτοεικόνα τους και να υιοθετούσαν ένα πιο ακρολεκτικό επίπεδο ύφους, στο οποίο, όπως έδειξε και η στατιστική ανάλυση των δεδομένων, η πρόκλιση είχε υψηλότερο βαθμό αποδοχής (Τσιπλάκου 2019, Tsiplakou & Armostis 2020).

Αναλύοντας και συζητώντας τα αποτελέσματα που προέκυψαν για τις κοινωνιογλωσσικές μεταβλητές, διαπιστώνουμε πως όντως τα κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά των ομιλητών/τριών επηρεάζουν τον βαθμό αποδοχής της απροσδόκητης πρόκλισης στην κυπριακή κοινή και άρα δεν μπορούμε να μιλήσουμε για απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή από την πρόκλιση στην έγκλιση και το αντίστροφο και αυτό διότι, όπως διαπιστώθηκε, η εναλλαγή πρόκλισης και έγκλισης υπόκειται σε περιορισμούς που έχουν να κάνουν με το φύλο, την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, αλλά και το επίπεδο ύφους. Εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι και το γεγονός πως τόσο η πρόκλιση όσο και η έγκλιση είχαν να επιτελέσουν συγκεκριμένες υφολογικές λειτουργίες, αλλά πάντα μέσα στο πλαίσιο του κυπριακού διαλεκτικού συνεχούς.

Μέσα από την ανάλυση της συσχέτισης των συντακτικών και κοινωνιογλωσσικών μεταβλητών, διαφάνηκε πως οι κοινωνιογλωσσικοί παράγοντες έχουν μεγαλύτερο βαθμό συσχέτισης με την πρόκλιση, συγκριτικά με τις συντακτικές μεταβλητές. Συγκεκριμένα, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και το γυναικείο φύλο συνδέονται με την εμφάνιση της πρόκλισης. Επίσης, η πρόκλιση παρουσιάζει θετική συσχέτιση με την ακρόλεκτο και όχι με τη μεσόλεκτο. Σε σχέση με τα συντακτικά περιβάλλοντα που προηγούνται του κλιτικού, η ανάλυση συσχέτισης κατέδειξε ως στατιστικά σημαντικά το επιφώνημα, το επίρρημα και το υποκείμενο της πρότασης. Συγκεκριμένα, το επίρρημα και το υποκείμενο της πρότασης παρουσίασαν θετική συσχέτιση με την εμφάνιση της πρόκλισης, ενώ το επιφώνημα παρουσίασε αρνητική συσχέτιση με την υπό διερεύνηση μεταβλητή. Το ενδιαφέρον είναι πως οι συντακτικές κατηγορίες με πιο υψηλό βαθμό συσχέτισης με την πρόκλιση είναι ανομοιογενείς μεταξύ τους. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τον υψηλό βαθμό συσχέτισης του μορφωτικού επιπέδου με την πρόκλιση, είναι βασική ένδειξη πως η σύνταξη επηρεάζει σε μικρότερο βαθμό την εμφάνιση της απροσδόκητης πρόκλισης στην κυπριακή κοινή από ό,τι οι κοινωνιογλωσσικές παράμετροι. Έκπληξη προκαλεί η αρνητική συσχέτιση του επιφωνήματος με την απροσδόκητη πρόκλιση. Μια πιθανή ερμηνεία μπορεί να είναι πως η προφορικότητα από την οποία χαρακτηρίζεται το επιφώνημα παραπέμπει στη μεσόλεκτο. Επίσης, το ότι το επιφώνημα μπορεί να διαβαστεί ως ξεχωριστή επιτονική φράση δεν του επιτρέπει να λειτουργήσει ως φωνολογικός ξενιστής του κλιτικού. Τέλος, το γεγονός πως η απροσδόκητη πρόκλιση με την απουσία κάποιου ξενιστή αριστερά του κλιτικού, παρόλο που παρουσίασε αρνητική συσχέτιση, αυτή δεν είχε στατιστική σημαντικότητα είναι ένα πολύ ενδιαφέρον εύρημα, ενδεικτικό

της «αποδυνάμωσης» της σύνταξης ως παράγοντα καθορισμού της θέσης του κλιτικού στην κυπριακή κοινή.

Ο Kroch (1994: 180) υποστηρίζει πως «η συντακτική αλλαγή προχωρά μέσω ανταγωνισμού μεταξύ γραμματικά ασύμβατων επιλογών που υποκαθιστούν η μια την άλλη στη χρήση». Στην περίπτωση των ανταγωνιστικών γραμματικών, οι ομιλητές/τριες έχουν στη διάθεσή τους δύο παραλλαγές με λειτουργίες που επικαλύπτονται, μεταξύ τους. Έτσι, στην περίπτωση των κυπριακών ο/η ομιλητής/τρια έχει στη διάθεση του τόσο την επιλογή της πρόκλισης όσο και την επιλογή της έγκλισης. Μέσω της διαδικασίας της γλωσσικής αλλαγής, σύμφωνα με τους Fruehwall & Wallenberg (2013), αυτό το οποίο μπορεί να συμβεί με τις ανταγωνιστικές γραμματικές είναι είτε η αντικατάσταση της μιας παραλλαγής από την άλλη, είτε η εξειδίκευση των δύο μορφών σε διαφορετικές λειτουργίες ή έννοιες. Στην παρούσα φάση, αυτό που παρατηρούμε να συμβαίνει είναι η έγκλιση και η απροσδόκητη πρόκλιση να είναι περισσότερο διαθέσιμες σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα (γυναίκες μεγαλύτερες σε ηλικία και με πιο χαμηλό μορφωτικό επίπεδο), αλλά και να εξυπηρετούν διαφορετικές υφολογικές λειτουργίες, όπως φαίνεται από την συχνότερη εμφάνιση της πρόκλισης σε πιο ακρολεκτικά επίπεδα ύφους. Από τις συνεντεύξεις προέκυψε ότι η έγκλιση τείνει να είναι ενδείκτης συναισθηματικής φόρτισης, ενώ η πρόκλιση λειτουργεί περισσότερο ως ενδείκτης αποστασιοποίησης, ενώ δεν λείπουν και περιπτώσεις σχεδόν απόλυτα ελεύθερης εναλλαγής και υφολογικής ισοδυναμίας πρόκλισης-έγκλισης,

Το βασικό υπό διερεύνηση ερώτημα σε σχέση με τη γλωσσική αλλαγή αφορά στο τι είναι αυτό που διευκολύνει ή παρεμποδίζει τη διαδικασία αυτή, από άποψη δομικών / μορφοσυντακτικών χαρακτηριστικών, όταν πρόκειται για την εισαγωγή νέου γραμματικού κανόνα σε μια γλωσσική ποικιλία όπως συμβαίνει με την εισαγωγή της πρόκλισης στην κυπριακή κοινή.

Όπως συζητήθηκε και στο κεφάλαιο 3, σύμφωνα με την Υπόθεση της Διεπαφής (Interface Hypothesis, βλ. Lozano 2006, 2008, 2016, Sorace & Serratrice 2009, Tsimpli κ.ά. 2004, Tsimpli & Mastropavlou 2007, Montrul 2011, Sorace 2011, Tsiplakou 2014α, β, White 2011, Tsimpli & Sorace 2006) σχετικά με την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας, όσον αφορά δομικά φαινόμενα που σχετίζονται με διαφορετικά επίπεδα διεπαφής (π.χ. σύνταξη-φωνολογία, σύνταξη-σημασιολογία, σύνταξη-πραγματολογία, σύνταξη-

συνομιλία (discourse)), η κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας μπορεί να είναι από τέλεια ως ατελής. Οι Tsimpli & Sorace (2006) υποστηρίζουν πως φαινόμενα που αφορούν επίπεδα «στενής» (narrow) διεπαφής, όπως φαινόμενα διεπαφής σύνταξης-φωνολογίας ή και σύνταξης-σημασιολογίας εμφανίζουν πιο εύκολη και «τέλεια» πορεία κατάκτησης, ενώ δομές που αφορούν, π.χ., τη διεπίδραση γλωσσικών επιπέδων όπως η σύνταξη και η πραγματολογία εμφανίζουν μεγαλύτερη δυσκολία στην κατάκτηση. Αυτό γιατί στη δεύτερη περίπτωση δεν πρέπει να κατακτηθούν μόνο οι συντακτικές δομές της γλώσσας στόχου, αλλά και διάφορες άλλες πτυχές που αφορούν στο επίπεδο της συνομιλίας και έχουν να κάνουν με το πραγματολογικό επίπεδο της γλώσσας. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι τα χαρακτηριστικά μιας γλώσσας που σχετίζονται με το πεδίο του Συμπληρωματικού Δείκτη, όπου κωδικοποιούνται στοιχεία τα οποία μπορούν να ερμηνευτούν, όπως η τροπικότητα, η προσλεκτική δύναμη κ.λπ., κατακτώνται πολύ δυσκολότερα από πτυχές όπως η κλίση ή η συμφωνία (βλ. και Slabakova 2011).

Αν υιοθετήσουμε την πιο πάνω προσέγγιση, τότε μπορούν να ερμηνευθούν σε μεγάλο βαθμό και τα ευρήματα σε σχέση με την υπό διερεύνηση μεταβλητή της παρούσας έρευνας, τη θέση του κλιτικού στα κυπριακά. Σε σχέση με τη συντακτική θέση του κλιτικού, οι περισσότερες αναλύσεις συμφωνούν ότι και στις δύο ποικιλίες το κλιτικό βρίσκεται αρκετά υψηλά στη δομή. Αυτό μπορεί να συμβεί για δύο λόγους:

- είτε για να ελέγξει χαρακτηριστικά συμφωνίας προσώπου στο T (Mavrogiorgos 2010, 2013, Neokleous 2014, 2015)

-ή, εναλλακτικά, βρίσκεται σε Φράση Κλιτικού ή Κλιτική Φωνή, όπου του προσδίδεται το χαρακτηριστικό της *συγκεκριμένης αναφοράς* (specificity· Agouraki 1993, 1997, 2001, Terzi 1999, πρβλ. Uriagereka 1995, Sportiche 1996).

Επομένως, τα κλιτικά δεν διαφέρουν ούτε σημασιολογικά, αλλά ούτε και πραγματολογικά, στην ΚΝΕ και την ΚΔ, αφού και στο πραγματολογικό επίπεδο της γλώσσας μπορούν να λειτουργήσουν για σκοπούς θεματοποίησης, ερμηνείας της ΟΦ ως γνωστής, οικείας, κ.λπ.).

Σε ό,τι αφορά στην έγκλιση που παρουσιάζεται στην κυπριακή, έχουμε, και πάλι, δύο διαφορετικές ομάδες προσεγγίσεων:

α) η πρώτη ομάδα υποστηρίζει πως είτε έχουμε μετακίνηση του ρήματος στο ΣΔ ή στην Φράση Έγκλισης (Agouraki 1997, 2001, Terzi 1999) για σημασιολογικούς λόγους. Επομένως, σε αυτήν την περίπτωση έχουμε διεπίδραση σύνταξης-σημασιολογίας·

β) η δεύτερη ομάδα προσεγγίσεων υποστηρίζει πως ο λόγος της μετακίνησης είναι φωνολογικός (Mavrogiorgos 2010, 2013, Revithiadou 2006, 2008, Neokleous 2014, 2015), δηλαδή το φαινόμενο σχετίζεται με τη διεπίδραση σύνταξης-φωνολογίας, καθώς προϋποτίθεται φωνολογικό κριτήριο σύμφωνα με το οποίο το κλιτικό έχει ανάγκη προσάρτησης σε ένα φωνολογικό στοιχείο στα αριστερά του, ώστε να μπορεί να εκφωνηθεί.

Και στις δύο περιπτώσεις έχουμε διεπιδράσεις ανάμεσα σε επίπεδα που βρίσκονται «εντός της γραμματικής». Αυτό σημαίνει πως αναμένουμε μια σχετικά «εύκολη» διαδικασία κατάκτησης του κανόνα, χωρίς ιδιαίτερες αντιστάσεις. Αν, λοιπόν, τα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα εμφάνισης της πρόκλισης εντός της κυπριακής κοινής δεν είναι πλέον μόνο τα αναμενόμενα από την κυπριακή γραμματική (ρήμα σε αρχική θέση, λέξεις και φράσεις π-, {δ}εν/μεν, να, εν να, εθ θα, αν, εστίες κ.λπ.), τότε μπορούμε να μιλάμε για κυπριακή με στοιχεία «διαγλώσσας». Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, μέσω της χρήσης της διατεταγμένης παλινδρόμησης (ordinal regression), σε σχέση με τα στατιστικά σημαντικά μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα εμφάνισης της απροσδόκητης πρόκλισης ήταν τα ακόλουθα:

- πρόκλιση της οποίας προηγείται το υποκείμενο της πρότασης,
- πρόκλιση με αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό,
- προτάσεις με δευτερεύουσα ονοματική ή επιρρηματική ως θεματοποιημένο αντικείμενο.

Ωστόσο, πρόκλιση εμφανίστηκε και στα ευρήματα του ερωτηματολογίου αλλά και στα προφορικά δεδομένα, έστω και χωρίς στατιστική σημαντικότητα, με διάφορες άλλες κατηγορίες να προηγούνται του κλιτικού, συγκεκριμένα

- στην περίπτωση που προηγείτο ένα επίρρημα
- στην περίπτωση που προηγείτο ένας παρατακτικός σύνδεσμος
- στην περίπτωση που προηγείτο ένα επιφώνημα
- χωρίς να προηγείται κάτι, ή με επιτονική παύση μετά το προηγούμενο εκφώνημα.

Τα πιο πάνω συντακτικά περιβάλλοντα δεν είναι τα τυπικά περιβάλλοντα εμφάνισης της πρόκλισης στα κυπριακά. Η εμφάνισή τους στα δεδομένα της παρούσας έρευνας, και μάλιστα με δείκτη στατιστικής σημαντικότητας, μας επιτρέπει να μιλάμε για απεξάρτηση της πρόκλισης από συγκεκριμένες συντακτικές κατηγορίες που πρέπει να προηγούνται του κλιτικού προκειμένου αυτή να εμφανιστεί σε προσημαστική θέση. Η πρόκλιση στα συγκεκριμένα μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα αποτελεί ένδειξη για επέκταση της πρόκλισης σε όλα τα περιβάλλοντα που επιτρέπει η φωνολογική δομή. Συγκεκριμένα, εφόσον δεν υπάρχει συγκεκριμένη συντακτική κατηγορία που να προηγείται του κλιτικού, αυτό το οποίο φαίνεται πως είναι αναγκαίο είναι απλώς ένας φωνολογικός ξενιστής. Διαφαίνεται, λοιπόν, πως αυτό το οποίο βρίσκεται ακόμη σε ισχύ στην κυπριακή είναι το φωνολογικό κριτήριο που απαιτεί να προηγείται κάτι του κλιτικού, αλλά αυτό το κάτι δεν είναι πλέον αποκλειστικά το ρήμα σε αρχική θέση, οι λέξεις και φράσεις *π-*, τα *{δ}εν/μεν*, *να*, *εν να*, *εθ θα*, *αν*, οι εστίες και διάφοροι άλλοι Συμπληρωματικοί Δείκτες, αλλά, από ό,τι φαίνεται, μπορεί να είναι και στοιχεία όπως το *τζαι* και άλλοι παρατακτικοί σύνδεσμοι ή και τα επιφωνήματα, δηλαδή στοιχεία εκτός αριστερής περιφέρειας της πρότασης.

Επίσης ιδιαίτερα αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός πως στη β' φάση συλλογής δεδομένων αλλά και στις συνεντεύξεις παρουσιάστηκε αποδεκτότητα της πρόκλισης εντελώς στην αρχή εκφωνήματος ή και μετά από επιτονική παύση. Παρόλο που δεν ήταν στατιστικά σημαντικός παράγοντας σε σχέση με άλλα συντακτικά περιβάλλοντα, εντούτοις η παρουσία των συγκεκριμένων δεδομένων είναι σημαντική και αυτό διότι η απουσία οποιουδήποτε μορφοφωολογικού στοιχείου στα αριστερά του κλιτικού σε περιβάλλοντα πρόκλισης είναι μια συνθήκη που μέχρι πρόσφατα συναντούσαμε μόνο στην ΚΝΕ και όχι στην ΚΔ. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει πως μπορούμε να μιλάμε για εισχώρηση του κανόνα της ΚΝΕ στο σύστημα της ΚΔ, όχι όμως για γενικευμένη χρήση του.

Συνοψίζοντας, από τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα, σε σχέση με τα επικοινωνιακά και μορφοσυντακτικά περιβάλλοντα εμφάνισης της απροσδόκητης πρόκλισης στην κυπριακή κοινή φαίνεται πως:

α) σε κοινωνιογλωσσικό επίπεδο δεν υπάρχει απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή ανάμεσα σε

πρόκλιση και έγκλιση, εφόσον αυτή υπόκειται σε περιορισμούς που έχουν να κάνουν με το φύλο, την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες οι οποίες ήταν μεγαλύτερες σε ηλικία και πιο χαμηλού μορφωτικού επιπέδου επέδειξαν μεγαλύτερο ποσοστό αποδοχής στην πρόκλιση.

β) σε σχέση με το επίπεδο ύφους, στις πιο ακρολεκτικές πραγματώσεις η πρόκλιση είχε μεγαλύτερο ποσοστό αποδοχής έναντι των πιο μεσολεκτικών πραγματώσεων.

γ) σε σχέση με το μορφοσυντακτικό περιβάλλον της απροσδόκητης πρόκλισης, στην περίπτωση παρουσίας δευτερευουσών προτάσεων, όπως και στις περιπτώσεις που προηγείται το υποκείμενο της πρότασης, αλλά και περιπτώσεις όπου έχουμε αριστερή μετατόπιση αντικειμένου με διπλασιασμό, το ποσοστό αποδεκτότητας της πρόκλισης ήταν υψηλότερο. επομένως, δεν έχουμε απόλυτα ελεύθερη εναλλαγή πρόκλισης και έγκλισης, αλλά, παρόλα αυτά, το γεγονός πως αυτό που προαπαιτείται για την πρόκλιση είναι, απλώς η τήρηση ενός γενικού φωνολογικού κριτηρίου που θέλει κάτι να προηγείται του κλιτικού, αλλά όχι συγκεκριμένες συντακτικές κατηγορίες, είναι ενδεικτικό του γεγονότος πως η γραμματική της κυπριακή κοινής είναι σε διαδικασία αναδυόμενης αλλαγής.

δ) η παρουσία πρόκλισης σε περιπτώσεις που δεν προηγείται οποιοδήποτε φωνολογικό στοιχείο είναι ενδεικτική του ότι η απροσδόκητη πρόκλιση στο λόγο των Κυπρίων ομιλητριών/τών, παρόλο που ίσως δεν προκύπτει από εφαρμογή του πλήρως κατακτημένου γραμματικού κανόνα της KNE, είναι ωστόσο μια δομή που μπορεί να αποτελεί μέρος του φυσικού γλωσσικού ρεπερτορίου του/της Κύπριου/ας ομιλητή/τριας. επίσης, τα διαφορετικά ποσοστά αποδεκτότητας / εμφάνισης της πρόκλισης σε διαφορετικά συντακτικά περιβάλλοντα είναι ενδεικτικά της πορείας και των σταδίων της γλωσσικής αλλαγής ή των σταδίων από τα οποία περνά η ανάπτυξη ανταγωνιστικών γραμματικών.

ε) αυτό που τελικά συμβάλλει στη διευκόλυνση της διαδικασίας της γλωσσικής αλλαγής

έχει να κάνει με διεπιδράσεις ανάμεσα σε επίπεδα που βρίσκονται «εντός της γραμματικής», βάσει και της Υπόθεσης της Διεπαφής (ή, καλύτερα, των διαφοροποιημένων διεπαφών, Tsimpli & Sorace 2006, Tsiplakou 2017, 2019).

Στην παρούσα φάση τουλάχιστον ο ανταγωνισμός των γραμματικών κλίνει υπέρ της κυπριακής. Τα ευρήματά μας δείχνουν πως υπάρχουν διάφοροι σύνθετοι λόγοι που δεν επιτρέπουν ακόμα στον αναδυόμενο στην ΚΔ γραμματικό κανόνα της ΚΝΕ να επικρατήσει πλήρως, και αυτοί αφορούν τόσο κοινωνιογλωσσικές πτυχές όσο και περιορισμούς στο φωνολογικό επίπεδο της γλώσσας, οι οποίοι βρίσκονται ακόμη σε ισχύ εντός της κυπριακής κοινής.

Επιπλέον, τα δεδομένα από την κυπριακή κοινή που εξετάσαμε είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, γιατί δίνουν σημαντικές πληροφορίες για τον διδialeκτισμό και τη διαβαθμισμένη του φύση, την εξάρτηση του βαθμού διδialeκτισμού και της επιτυχούς διδialeκτικής κατάκτησης από τις δομικές ιδιαιτερότητες του εκάστοτε γραμματικού φαινομένου, όσο και για τη σχέση ανάμεσα στη γλώσσα, τις ταυτότητες και τους κοινωνικούς ρόλους σε συνθήκες κοινωνικής διγλωσσίας και γλωσσικής αλλαγής και για την περιπλοκότητα της μετάβασης από τη διγλωσσία στη διαγλωσσία.

Βιβλιογραφία

- Agouraki, Y. (1993). *Spec-Head Licensing: The Scope of the Theory*. PhD dissertation, University College London.
- Agouraki, Y. (1997). On the enclisis/proclisis alternation. *Proceedings of the Second International Conference on Greek Linguistics*, 2, 393-404.
- Agouraki, Y. (2001). The position of clitics in Cypriot Greek. In A. Ralli, , B. D. Joseph & M. Janse (Eds.), *Proceedings of the first International Conference of Modern Greek Dialects and Linguistic Theory* (pp. 1-18). Patras, Greece, Oct. 12-14-2000. University of Patras.
- Alfonzetti, G. (1998). The conversational dimension in code-switching between language and dialect in Sicily. In P. Auer (Ed.), *Code-switching in Conversation* (pp. 180-214). London: Routledge.
- Alston, W. P. (2000). *Illocutionary acts and sentence meaning*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.
- Alvarez-Cáccamo, C. (1998). From ‘switching code’ to ‘code-switching’: towards a reconceptualization of communicative codes. In P. Auer (Ed.), *Code-switching in conversation. Language, interaction and identity* (pp. 29-50). London and New York: Routledge.
- Anagnostopoulou, E. (1999). Conditions on clitic doubling in Greek. In H. C. van Riemsdijk (Ed.), *Clitics and the Languages of Europe* (pp. 761–98). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Anagnostopoulou, E. (2005). Clitic doubling. In M. Everaert, H. van Riemsdijk, R. Goedemans & B. Hollebrandse (Eds.), *The Blackwell Companion to Syntax, vol II* (pp. 519--581). Oxford: Blackwell.
- Anderson A. H., Bader M., Bard E. G. et al. (1991). The HCRC Map Task Corpus. *Language and Speech*, 34(4), 351-366.
- Anderson, S. R. (2005). *Aspects of the Theory of Clitics*. Oxford: Oxford University Press.
- Androutsopoulos, J. (2006). Introduction: Sociolinguistics and computer-mediated communication. *Journal of Sociolinguistics*, 10(4), 419-438.
- Androutsopoulos, J. (2007). Style online: Doing hip-hop on the Germanspeaking web. In P. Auer (Ed.), *Style and social identities: Alternative approaches to linguistic heterogeneity* (pp. 279-317). Berlin & New York: de Gruyter.
- Angouri, J. (2010). Quantitative, Qualitative or Both? Combining Methods in Linguistic Research. In L. Litosseliti (Ed.), *Research Methods in linguistics* (pp. 29-45).
- Antoniou, K., Grohmann, K., Kambanaros, M. & Katsos, N. (2016). The effect of childhood bilectalism and multilingualism on executive control. *Cognition*, 149, 18-30.

Armosti, S. (2011). Fricative and sonorant super-geminates in Cypriot Greek: a perceptual study. In M. Janse, B. Joseph, P. Pavlou, A. Ralli, & S. Armosti (Eds.), *Studies in Modern Greek Dialects and Linguistic Theory* (pp. 97–112). Nicosia: Research Centre of Kykkos Monastery.

Arvaniti, A. (1999). Cypriot Greek. *Journal of the International Phonetic Association*, 29, 173 - 178.

Arvaniti, A. (2010). Linguistic practices in Cyprus and the emergence of Cypriot Standard Greek. *Mediterranean Language Review*, 17, 15-45.

Auer, P. (1984). *Bilingual conversation*. Amsterdam: Benjamins.

Auer, P. (1995). The pragmatics of code-switching. In L. Milroy & P. Muysken (Eds.), *One Speaker, Two Languages: Cross-Disciplinary Perspectives on Code-Switching* (pp. 115-35). Cambridge: Cambridge University Press.

Auer, P. (Ed.) (1998). *Code-Switching in Conversation: Language, Interaction and Identity*. New York & London: Routledge.

Auer, P., Birgit, B. & Beate, G. (1998). Subjective and objective parameters determining “salience” in long-term dialect accommodation. *Journal of Sociolinguistics*, 2, 163-187.

Auer, P. (1999). From code-switching via language mixing to fused lects: toward a dynamic typology of bilingual speech. *International Journal of Bilingualism*, 3, 309-332.

Auer, P. (2005). Europe’s sociolinguistic unity, or: A typology of European dialect-standard constellations. In N. Delbecque, J. van der Auwera, & D. Geeraerts (Eds.), *Perspectives on variation. Sociolinguistic, historical, comparative* (pp. 7–42). Berlin / New York: de Gruyter.

Auer, P. (2011). Dialect vs. standard: A typology of scenarios in Europe. In B. Kortmann, & J. van der Auwera (Eds.), *The languages and linguistics of Europe* (The World of Linguistics 1), (485–500). Berlin & New York: de Gruyter.

Auer, P., Hinskens, F. & Kerswill, P. (Eds.) (2005). *Dialect Change: Convergence and Divergence in European Languages. Dialect Change: Convergence and Divergence in European Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.

Auer, P. & Wei, L. (Eds.) (2007). *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Auer, P. & Hakimov, N. (2020). From language mixing to fused lects: The process and its outcomes. *International Journal of Bilingualism*.
<https://doi.org/10.1177%2F1367006920924943>

Austin, J.L. (1962). *How to do things with words*. Oxford: Oxford University Press.

Baker, C. (1995). *A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism. Bilingual Education and Bilingualism*. Multilingual Matters Limited.

- Balcetis, E. & Dale, R. (2005). An exploration of social modulation of syntactic priming. In *Proceedings of the 27th Cognitive Science Society* (pp. 184-189). Lawrence Erlbaum Associates.
- Baxter, J. (2010). Discourse – Analytic Approaches to Text and Talk. In L. Litosseliti (Ed.), *Research Methods in Linguistics* (pp. 117-137).
- Becker, K. (2013). The Sociolinguistic Interview. In C. Mallinson, B. Childs & G. van Herk (Eds.), *Data Collection in Sociolinguistics* (pp. 91-100). New York and London: Routledge.
- Bellman, G. (1998). Between base dialect and standard language. *Folia Linguistica*, 32, 23-34.
- Benincà, P. & C. Poletto. (2006). Phrasal verbs in Venetan and regional Italian. In F. Hinskens (Ed.) *Language Variation. European Perspectives. Selected Papers from the 3rd International Conference on Language Variation in Europe (ICLaVE 3)*, (pp. 9-22). University of Amsterdam, 23-25 June 2005. Amsterdam: John Benjamins.
- Bickerton, D. (1977). Pidginization and Creolization: Language Acquisition and Language Universals. In A. Valdman (Ed.), *Pidgin and Creole Linguistics* (pp. 49-69). Indiana: University of Indiana Press.
- Blommaert, J. (2007). On scope and depth in linguistic ethnography. *Journal of Sociolinguistics*, 11(5), 682-688.
- Boberg, C. (2013). Surveys: the Use of Written Questionnaires in Sociolinguistics. In C. Mallinson, B. Childs & G. van Herk (Eds.), *Data Collection in Sociolinguistics. Methods and Applications* (pp. 131-151). New York and London: Routledge.
- Borer, H. (1984). *Parametric Syntax*. Dordrecht, Holland: Foris Publications.
- Bošković, Ž. (2001). *On the Nature of the Syntax-Phonology Interface: Cliticization and related Phenomena*. Emerald Group Publishing.
- Bresnan, J. & Mchombo, S. A. (1987). Topic, pronoun, and agreement in Chichewa. *Language*, 63(4), 741–782.
- Bródy, M. (1990). Some remarks on the focus field in Hungarian. In J. Harris (Ed.), *UCL Working Papers in Linguistics*, 2 (pp. 201-225). London: University College London.
- Bródy, M. (1995). Focus and checking theory. In I. Kenesei (Ed.), *Levels and Structures, Approaches to Hungarian 5* (pp. 31-43). Szeged: JATE.
- Browning, R. [1991] (2008). *Η Μεσαιωνική και Νέα Ελληνική Γλώσσα*, μτφ. Μ. Κονομή. Αθήνα: Παπαδήμα.
- Bubenik, V. (1993). Dialect contact and koineization: the case of Hellenistic Greek. *International Journal of the Sociology of Language*, 99(1), 9–24, doi:[10.1515/ijsl.1993.99.9](https://doi.org/10.1515/ijsl.1993.99.9)

- Bubenik, V. (2001). Η δημιουργία κοινής. Στον Α.-Φ. Χριστίδη (Επιμ.), *Ιστορία της ελληνικής γλώσσας: Από τις αρχές έως την ύστερη αρχαιότητα* (σσ. 258-260).
- Cerrutti, M. & Tsiplakou, S. (2020). *Intermediate Language Varieties. Koinai and Regional Standards in Europe. Studies in Language Variation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Chatzikyriakidis, S. (2010). *Clitics in four dialects of Modern Greek: A dynamic account*. PhD thesis, King's College, London.
- Chatzikyriakidis, S. (2012). A Dynamic Account of the Cypriot Greek Clitic Positioning system. *Lingua*, 122(6), 642-672.
- Cheshire, J., Gillett, A., Kerswill, P. & Williams, A. (1999). The role of adolescents in dialect levelling. *Final Report to Economic and Social Research Council*.
- Chomsky, N. (1995). *The Minimalist Program*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Clopper C. G. & Pate, J. K. (2008). Effects of Talker and Token Variability on Perceptual Learning of Dialect Categories. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 124(4), 2457-2457.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2000). *Research Methods in Education*, 5th Edition. London: Routledge Falmer.
- Condoravdi, C. & Kiparsky, P. (2001). Clitics and clause structure. *Journal of Greek Linguistics*, 2, 1-39.
- Coppieters, R. (1987). Competence differences between native and near-native speakers. *Language*, 63, 544-573.
- Coutsougera, P. (2002). *The semivowel and its reflexes in Cypriot Greek*. PhD dissertation. University of Reading.
- Γιαγκουλλής, Κ. (1988). *Ετυμολογικό και Ερμηνευτικό Λεξικό της Κυπριακής Διαλέκτου*, Τόμος Α', Οι τουρκικές λέξεις. Λευκωσία.
- Γιαγκουλλής, Κ. (1989). *Ετυμολογικό και Ερμηνευτικό Λεξικό της Κυπριακής Διαλέκτου*, Τόμος Β', Οι λατινικές και νεολατινικές λέξεις. Λευκωσία.
- Γιαγκουλλής, Κ. (1990). *Ετυμολογικό και Ερμηνευτικό Λεξικό της Κυπριακής Διαλέκτου*, Τόμος Γ', Οι ελληνικές λέξεις. Λευκωσία.
- Γιαγκουλλής, Κ. (1992). *Επίτομο Ετυμολογικό και Ερμηνευτικό Λεξικό της Κυπριακής Διαλέκτου*. Λευκωσία.
- Deuchar, M. (2020). Code-switching in linguistics: a position paper. *Languages*, 5, 22.
- Diesing, M. (1992). *Indefinites*. Cambridge, Mass: The MIT Press.

- Enç, M. (1991). The semantics of specificity. *Linguistic Inquiry*, 22(1), 1–25.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. London: Polity Press.
- Ferguson, C. A. (1959). Diglossia. *Word*, 15, 325-40.
- Fishman, J. A. (1972). *The sociology of language: An interdisciplinary social science approach to language in society*. Rowley, Mass.: Newbury House.
- Fishman, J. A. (1980). Theoretical issues and problems in the sociolinguistic enterprise. In R. B. Kaplan et al. (Eds.), *Annual review of applied linguistics I* (161-167). Rowley, MA: Newbury House.
- Franceschini, R. (1998). Code-switching and the notion of code in linguistics: Proposals for a dual focus model. In P. Auer (Ed.), 51-75.
- Fruehwald, J. & Wallenberg, J. C. (2013). Optionality is Stable Variation is Competing Grammars. *Presented at 25th Scandinavian Conference of Linguistics, Formal Ways of Analyzing Variation (FWAV) Workshop*.
- Gautier-Kizilyürek, S. & Kizilyürek, N. (2004). The politics of identity in the Turkish Cypriot community and the language question. *International Journal of the Sociology of Language*, 168, 37-54.
- Giles, H. & Billings, A. (2004). Assessing language attitudes: Speaker evaluation studies. In A. Davies and C. Elder (Eds.), *Handbook of Applied Linguistics* (pp. 187 - 209). Oxford: Basil Blackwell.
- Goutsos, D. (2001). A discourse-analytic approach to the use of English in Cypriot Greek conversations. *International Journal of Applied Linguistics*, 11(2), 194-223.
- Grohmann, K.K., Panagiotidis, P. & Tsiplakou, S. (2006). Properties of wh-question formation in Cypriot Greek. Στο M. Janse, B. D. Joseph & A. Ralli (Επιμ.), *Proceedings of the 2nd International Conference on Modern Greek Dialects and Linguistic Theory* (pp. 83-98). Mytilene, Greece: 30 September-3 October 2004. Patras: University of Patras.
- Grohmann, K. K. (2011). Some directions for the systematic investigation of the acquisition of Cypriot Greek: A new perspective on production abilities from object clitic placement. In E. Rinke & T. Kupisch (Eds.), *The Development of Grammar: Language Acquisition and Diachronic Change* (pp. 179–203). Amsterdam: John Benjamins.
- Grohmann, K.K. (2014). CAT research on object clitic placement: where we are now. In K. K. Grohmann & T. Neokleous (Eds.), *Developments in the Acquisition of Clitics* (pp. 1-40). Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Grohmann, K. K. & Leivada, E. (2012). Interface ingredients of dialect design bi-x, socio-syntax of development, and the grammar of Cypriot Greek. In A. M. Di Sciullo (Ed.), *Towards a Bilingual Understanding of Grammar: Essays on Interfaces* (pp. 239–262). Amsterdam: John Benjamins.

- Grohmann, K. K. & Neokleous, T. (Eds.) (2014). *Developments in the Acquisition of Clitics*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Grohmann, K. K. & Karpava, S. (2014). Bilingual acquisition of Cypriot Greek object clitic placement. *Developments in the Acquisition of Clitics*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Grohmann, K. K., Papadopoulou, E. & Themistocleous, C. (2017). Acquiring clitic placement in bilectal settings: Interactions between social factors. *Frontiers in Communication*, 2(8). <https://doi.org/10.3389/fcomm.2017.00005>
- Gryllia, S. & Lekakou, M. (2007). Clefts in Cypriot Greek. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 27, 136-148. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών - Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Gumperz, J. (1982). Conversational code-switching. In J. Gumperz (Ed.), *Discourse Strategies* (pp. 59-99). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hadjioannou, X., Tsiplakou, S. & Kappler, M. (2011). Language policy and language planning in Cyprus. *Current Issues in Language Planning* [CILP Monograph Series], 1-67.
- Halpern, A. (1995). *On the placement and morphology of clitics*. Stanford: CSLI Publications.
- Hatzidakis, G. (1892). *Einleitung in die Neugriechische Grammatik*. Leipzig: Breitkopf & Härtel.
- Harris, A. C., & Campbell, L. (1995). *Historical Syntax in Cross-Linguistic Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Towell, R. & Hawkins, R. (1994). *Approaches to Second Language Acquisition*. Clevedon, Philadelphia, Adelaide: Multilingual Matters LTD.
- Heller, M. (2001). Undoing the macro/micro dichotomy: ideology and categorization in a linguistic minority school. In N. Coupland, S. Sarangi & C. N. Candlin (Eds.), *Sociolinguistics and Social Theory* (pp. 212-34). London: Longman.
- Herring, S. C. (2001). Computer-mediated discourse. In D. Schiffrin, D. Tannen & H. E. Hamilton (Eds.), *The Handbook of Discourse Analysis* (pp. 612-634). Oxford: Blackwell.
- Herring, S. C. (2004). Computer-mediated discourse analysis: An approach to researching online communities. In S. A. Barab, R. Kling & J. H. Gray (Eds.), *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning* (pp. 338-376). Cambridge, UK and New York: Cambridge University Press.
- Hinskens, F. (1996). *Dialect Levelling in Limburg: Structural and Sociolinguistic Aspects*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Hinskens, F. L. M. P., Auer, P. & Kerswill, P. (2005). The study of dialect convergence and divergence: conceptual and methodological considerations. In *Dialect change. The*

convergence and divergence of dialects in contemporary societies (pp. 1-48). Cambridge UP.

Horrocks, G. C. (1990). Clitics in Greek. A diachronic review. *Greek Outside Greece, II*, 35-52.

Ioannidou, E. (2012). Language Policy in Greek Cypriot Education: Tensions between National and Pedagogical Values. *Language Culture and Curriculum*, 25(3), 1-16.

Ioannidou, E. (2017). Performing registers and registering performance: Young children's linguistic practices during play in the Greek Cypriot context. *Language & Communication*, 56, 55-68.

Irvine, J. T. & Gal, S. (2000). Language ideology and linguistic differentiation. In P. V. Kroskrity, (Ed.), *Regimes of language: Ideologies, politics, and identities* (pp. 35-84). Santa Fe: School of American Research Press.

Jaeggli, O. A. (1982). *Topics in Romance Syntax*. Dordrecht: Foris Publications.

Jaeggli, O. A. (1986). Three issues in the theory of clitics: case, doubled NPs, and extraction. In H. Borer (Ed.), *Syntax and Semantics 19: The Syntax of Pronominal Clitics* (pp. 15-42). New York: Academic Press.

Johnson, K. (2008). *Quantitative methods in linguistics*. Malden, MA: Blackwell Pub.

Joseph, B. D. (1988). Pronominal affixes in Modern Greek: the case against clisis. In L. Macleod, G. Larson, & D. Brentari (Eds.), *Papers from the 24th Annual Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society. Part One: The General Session* (pp. 203-214). Chicago: Chicago Linguistic Society.

Kappler, M. & Tsiplakou, S. (2018). Two Cypriot koine? Structural and sociolinguistic considerations. *Mediterranean Language Review*, 25, 75-96.

Καρμέλλου, Χ. (2018). *Μια κοινωνιολογική προσέγγιση των διαδικασιών ισοπέδωσης της Κυπριακής Ελληνικής στην περιοχή των Κοκκινοχωριών*. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Καρυολαίμου, Μ. (2000). Κυπριακή πραγματικότητα και κοινωνιογλωσσική περιγραφή. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 20ής Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., 23-25 Απριλίου 1999*, 203-214. Θεσσαλονίκη.

Καρυολαίμου, Μ. (2001). Γλωσσικός σχεδιασμός και γλωσσική πολιτική: η περίπτωση της Κύπρου. *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας* (σσ. 391-398). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Karyolemou M. & Pavlou, P. (2001). Language attitudes and assessment of salient variables in a bi-dialectal speech community. In J. Fontana, L. Mc Nally, T. Turell, & E. Vallduri (Eds.), *Proceedings of the First International Conference on Language Variation in Europe (INCLaVEL)*, (pp. 110-120). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

Kayne, R. S. (1975). *French Syntax. The Transformational Cycle*. Cambridge, MA: MIT Press.

Kayne, R. S. (1994). *The antisymmetry of syntax*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Kempson, R., Meyer-Viol, W. & Gabbay, D. (2001). *Dynamic Syntax*. Oxford: Blackwell.

Kerswill, P. E. (2000). Koineization and Accommodation. In J. K. Chambers, P. Trudgill & N. Schilling-Estes (Eds.), *The handbook of language variation and change* (pp. 669-702). Oxford: Blackwell Publishing.

Kerswill, P. (2002). Koineization and accommodation. In J. K. Chambers, P. Trudgill & N. Schilling-Estes (Eds.), *The handbook of language variation and change* (pp. 669–702). Oxford: Blackwell.

Kerswill, P. (2003). Dialect levelling and geographical diffusion in British English. In D. Britain & J. Cheshire (Eds.), *Social Dialectology. In honour of Peter Trudgill* (pp. 223-243). Amsterdam: Benjamins.

Kerswill, P. (2006). Migration and language. In K. Mattheier, U. Ammon & P. Trudgill (Eds.), *Sociolinguistics/Soziolinguistik. An international handbook of the science of language and society*, 2nd edition, vol 3 (pp. 2271–2285). Berlin / New York: de Gruyter.

Kerswill, P. E. & Williams, A. (2000). Creating a new town koine: children and language change in Milton Keynes. *Language in Society*, 29, 65-115.

Kerswill, P. & Trudgill, P. (2005). The birth of new dialects. *Dialect change: Convergence and divergence in European languages*, 196, 220.

Kerswill, P. & Williams, A. (2005). New towns and koinéization: linguistic and social correlates. *Linguistics*, 43, 1023-2048.

Kerswill, P. (2010). Contact and new varieties. In R. Hickey (Ed.), *The handbook of language contact* (pp. 230–251). Oxford: Wiley-Blackwell.

Kerswill, P. (2013). Koineisation. In J.K. Chambers, & Natalie Schilling (Eds.), *The handbook of language variation and change*, 2nd edition, (pp. 519-536). Oxford: Wiley-Blackwell.

Kiss, K. (1998). Identificational focus versus information focus. *Language*, 74(2), 245–273.

Kitzinger, J. (1994). The methodology of Focus Groups: the importance of interaction between research participants. *Sociology of Health & Illness*, 16(1).

Kitzinger, J. (1995). Introducing focus groups. *British Medical Journal*, 311, 299-302.

Κοντοσόπουλος, Ν. (1970). Συμβολή εις την μελέτην της κυπριακής διαλέκτου. *Επετηρίς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών*, 3, 87-109.

Κοντοσόπουλος, Ν. Γ. (1983-4). La Grèce du ‘τι’ et la Grèce du ‘είντα’. *Γλωσσολογία*, 2-3, 149-162.

Kristiansen, T. & Giles, H. (1992). Compliance gaining as a function of accent: public requests in varieties of Danish. *International Journal of Applied Linguistics*, 2(1), 17-35.

Kroch, A. (1994). Morphosyntactic variation. In K. Beals (Ed.), *Papers from the 30th Regional Meeting of the Chicago Linguistics Society: Parasession on Variation and Linguistic Theory* (pp. 180-201). Chicago, IL: Chicago Linguistic Society.

Kroch, A. S. & Taylor, A. (1997). Verb movement in Old and Middle English: dialect variation and language contact. In A. van Kemenade & N. Vincent (Eds.), *Parameters of morphosyntactic Change* (pp. 297-325). Cambridge: Cambridge University Press.

Kroch, A. S., & Taylor, A. (2000). Verb-Object order in Early Middle English. In S. Pintzuk, G. Tsoulas & A. Warner (Eds.), *Diachronic syntax: models and mechanisms* (pp. 132-163). Oxford: Oxford University Press.

Kühl, K. & Braunmüller, K. (2014). Linguistic stability and divergence: An extended perspective on language contact. In K. Braunmüller, S. Höder & K. Kühl (Eds.), *Stability and Divergence in Language Contact: Factors and Mechanisms* (pp. 13-38). John Benjamins Publishing Company.

Labov, W. (1972). *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Labov, W., Karen, M. & Miller, C. (1991). Near-mergers and the suspension of phonemic contrast. *Language Variation and Change*, 3(1), 33-74.

Labov, W. (2001). *Principles of Linguistic Change: Social Factors*. Malden, MA: Blackwell.

Labov, W. (2001). The anatomy of style-shifting. In P. Eckert & J. R. Rickford (Eds.), *Style and sociolinguistic variation* (pp. 85-108). Cambridge: Cambridge University Press.

Labov, W., Ash, S. & Boberg, C. (2006). *The Atlas of North American English: Phonetics, Phonology and Sound Change*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Leivada, E. & Grohmann, K. K. (2014). Clitics in idioms: Properties of morphosyntax and reference. *Lingua*, 150, 45-70.

Leivada, E., Papadopoulou, E. & Pavlou, N. (2017). Functionally Equivalent Variants in a Non-standard Variety and Their Implications for Universal Grammar: A Spontaneous Speech Corpus. *Frontiers in Psychology*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01260>

Levon, E. (2010). Organizing and Processing Your Data: The Nuts and Bolts of Quantitative Analyses. In L. Litosseliti (Ed.), *Research Methods in linguistics* (pp. 68-92).

- Lightfoot, D. (1999). *The Development of Language: Acquisition, Change, and Evolution*. Wiley-Blackwell.
- Lindlof, T. R. & Taylor, B. C. (2002). *Qualitative Communication Research Methods*, 2nd Edition. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Litosseliti, L. (2003). *Using Focus Groups in Research*. London: Continuum.
- Lozano, C. (2006). The development of the syntax-information structure interface: Greek learners of Spanish. *The acquisition of syntax in Romance languages*, 41, 371-399.
- Lozano, C. (2008). *The Acquisition of Syntax and Discourse: Pronominals and Word Order in English and Greek: Learners of Spanish*. Saarbrücken: VDM Verlag.
- Lozano, C. (2016). Pragmatic principles in anaphora resolution at the syntax-discourse interface: advanced English learners of Spanish in the CEDEL2 corpus. In M. A. Ramos (Ed.), *Spanish Learner Corpus Research: State of the Art and Perspectives* (236-265). John Benjamins.
- MacSwan, J. (1999). *A Minimalist Approach to Intrasentential Code Switching*. New York: Garland Press.
- MacSwan, J. (2005). Codeswitching and generative grammar: A critique of the MLF model and some remarks on “modified minimalism”. *Bilingualism: Language and Cognition*, 8, 1-22.
- MacSwan, J. (2014). *Grammatical theory and bilingual codeswitching*. MIT Press.
- MacSwan, J. (2014). Programs and proposals in codeswitching research. In J. MacSwan (Ed.), *Grammatical Theory and Bilingual Codeswitching* (pp. 1-33). Cambridge: MIT Press.
- Malikouti-Drachman, A. (1999b). Opaque interactions in Cypriot Greek. *Proceedings of the 4th International Conference on Greek Linguistics*. Lefkosia: University of Cyprus. 54-61.
- Malikouti-Drachman A. (2003). On Cypriot Geminates. *Journal of Greek Linguistics*, 4(1), 69-76.
- Malikouti-Drachman A. (2009). Greek dialect variation. A co-grammar approach. In S. Tsiplakou, M. Karyolemou & P. Pavlou (Eds.), *Language Variation – European perspectives II: Selected papers from the 4th International Conference on Language Variation in Europe (ICLaVE 4)*, (pp. 157-168). Nicosia, June 2007. [Studies in Language Variation 5].
- Mattheier, K. J. (1996). Varietätenkonvergenz: Überlegungen zu einem Baustein einer Theorie der Sprachvariation. *Sociolinguistica*, 10(1), 31-52.
- Mavrogiorgos, M. (2010). *Clitics in Greek. A minimalist account of proclisis and enclisis*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Mavrogiorgos, M. (2013). Enclisis at the syntax-PF interface. In C. Meklenborg Salvesen & H. P. Helland (Eds.), *Challenging Clitics* (pp.27-54). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Meeuwis, M. & Bloomaert, J. (1998). A monolectal view of code-switching: layered code-switching among Zairians in Belgium. In P. Auer (Ed.), *Code-switching in Conversation: Language, Interaction and Identity* (pp. 76-99). London: Routledge.

Melissaropoulou, D., Themistocleous, C., Tsiplakou, S. & Tsolakidis, S. (2013). The Present Perfect in Cypriot Greek revisited. In P. Auer, J. Caro Reina & G. Kaufmann (Eds.), *Studies in Language Variation - European Perspectives IV. Selected Papers from the 6th International Conference on Language Variation in Europe (ICLaVE 6)*, (pp. 159-172). Freiburg, June 2011. Amsterdam: John Benjamins.

Μενάρδος, Σίμος. (1925/1969). Κυπριακή Γραμματική Γ' - Ρήματα. Στο *Μενάρδος* (1969), 67- 106.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*, 2nd Edition. Thousand Oaks, CA: Sage.

Milroy, L. (1987). *Language and social networks*. Oxford: Blackwell.

Milroy, L. & Muysken, P. (Eds.) (1995). *One Speaker, Two Languages: Cross-Disciplinary Perspectives on Codeswitching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Milroy, L. & Wei, L. (1995). A social network approach to code-switching: The example of a bilingual community in Britain. In L. Milroy & P. Muysken (Eds.), *One Speaker Two Languages* (pp. 136-157). Cambridge: Cambridge University Press.

Milroy, L. (2002). Introduction: Mobility, contact and language change working with contemporary speech communities. *Journal of Sociolinguistics*, 6, 3-15.

Milroy, L. & Gordon, M. (2003). *Sociolinguistics: Method and Interpretation*. Blackwell Publishers.

Montrul, S. (2011). Multiple interfaces and incomplete acquisition. *Lingua*, 121(4), 591-604.

Moro Quintanilla, M. (2014). The semantic interpretation and syntactic distribution of determiner phrases in Spanish/English codeswitching. In J. MacSwan (Ed.), *Grammatical Theory and Bilingual Codeswitching* (pp. 213–226). Cambridge: MIT Press.

Μοσχονάς, Σ. (1996). Η γλωσσική διμορφία στην Κύπρο. Στο «*Ισχυρές*»- «*Ασθενείς*» γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. *Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού* (σσ.121-128). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Mussafia, A. (1898). Enclisi o proclisi del pronome personale atono qual oggetto. *Romania*, 27, 145–6.

- Muysken, P. (2000). *Bilingual speech. A typology of code mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Myers, G. & Macnaghten, P. (1998). Rhetorics of environmental sustainability: commonplaces and places. *Environment and Planning, A* 30(2), 333-53.
- Myers-Scotton, C. (1993). *Duelling Languages: Grammatical Structure in Codeswitching*, 1st Edition. Oxford: Clarendon Press.
- Myers-Scotton, C. (2000). Code-switching as indexical of social negotiations. In L. Wei (Ed.), *The Bilingualism Reader* (pp. 137- 165). London: Routledge.
- Myers-Scotton, C. (2002). *Contact Linguistics: Bilingual Encounters and Grammatical Outcomes*. Oxford: Oxford University Press.
- Neokleous, T. (2014). Clitic (mis)placement in early grammars: evidence from Cypriot Greek. In S. Stavrakaki, P. Konstantinopoulou & M. Lalioti (Eds.), *Advances in Language Acquisition* (pp. 147-155). Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Neokleous, T. (2015). The L1 acquisition of clitic placement in Cypriot Greek. *Lingua*, 161, 27-47.
- Newton, B. (1968). Spontaneous gemination in Cypriot Greek. *Lingua*, 20, 15–57.
- Newton, B. (1972a). *Cypriot Greek: Its phonology and inflections*. The Hague & Paris: Mouton.
- Newton, B. (1972). *Cypriot Greek: its phonology and inflections*. The Hague: Mouton.
- Newton, B. (1972). *The generative interpretation of dialect: a study of modern Greek phonology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ngaha, A. (2011). *Te Reo, a language for Māori alone?: an investigation into the relationship between the Māori language and Māori identity*. Unpublished PhD dissertation. University of Auckland.
- Nicholas, N. (2004a). Η γεωγραφική ιστορία του «ίντα 'ν' που» [The geographical history of inda 'n' pu "what it is that"]. *Ελληνικά [Hellenika]*, 54, 311-343.
- Panagiotidis, P. & Tsiplakou, S. (2004). “What I said this time?” Wh-questions in the acquisition of English L2. In G. Catsimali, A. Kalokairinos, E. Anagnostopoulou & I. Kappa (Eds.), *Proceedings of the 6th International Conference on Greek Linguistics*. Rethymno: University of Crete.
- Panayotou-Triantaphyllopoulou, A., & Davy, J. (2003). “Spontaneous” gemination in Cypriot Greek. In *Méditerranée : ruptures et continuités : actes du colloque tenu à Nicosie les 20-22 octobre 2001* (pp. 151–160). Diff. de Bocard.

Παπαδημητρίου, Γ., Φλώρου Γ. & Αναστασιάδου Σ. (2001). Κλίμακες αξιολόγησης: η περίπτωση της κλίμακας Likert. *Πρακτικά 14ου Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής* (σσ. 81-88). Πρόσβαση [on line]: <http://hdl.handle.net/2159/8834> [20/12/11].

Papadopoulou, E., Leivada, E. & Pavlou, N. (2014). Clitic placement in Cypriot Greek: a matter of lexical and syntactic stimulation? In K. K. Grohmann & T. Neokleous (Eds.), *Developments in the Acquisition of Clitics* (pp. 138-160). Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Papanicola, A. E. (2005). *Are phonotactics syllabically conditioned? The case of the Cypriot Greek dialect*. MA thesis. Department of Phonetics and Linguistics, University College London.

Papanicola, A. E. & Tsiplakou, S. (2008). *Capitalizing on linguistic variation in language teaching*. In E. Phtiaka, A. Symeonidou & M. Socratous (Eds.), *Proceedings of the X Pancyprian Conference of the Cyprus Paedagogical Association* (pp. 623-644). Nicosia: University of Cyprus.

Papanicola, A. E. & Armostis, S. (2020). Η θέση των κλιτικών στη σύγχρονη κοινή κυπριακή: δομικές και κοινωνιογλωσσολογικές παράμετροι [Clitic placement in contemporary Cypriot Greek Koine: structural and sociolinguistic parameters]. In N. Amvrazis, M. Theodoropoulou, D. Kyriazis & S. Tsochatzidis (Eds.), *Studies in Greek Linguistics*, 40, 675–689. Thessaloniki: Institute of Modern Greek Studies (Manolis Triandaphyllidis Foundation). Aristotle University of Thessaloniki.

Papapavlou, A. (1998). Attitudes toward the Greek Cypriot dialect: Sociocultural implications. *International Journal of the Sociology of Language*, 18, 15-28.

Papapavlou, A. & Sophocleous, A. (2007). *Language attitudes and folk perceptions towards linguistic variation. Selected papers from the 4th International Conference on Language Variation in Europe (ICaVE4)*, (pp. 179-190), (12). Nicosia.

Papapavlou, A. & Sophocleous, A. (2009). Language attitudes and folk perceptions towards linguistic variation. In S. Tsiplakou, M. Karyoleμου & P. Pavlou (Eds.), *Language Variation – European perspectives II: Selected papers from the 4th International Conference on Language Variation in Europe (ICLaVE 4)*, (pp.179-190). Nicosia, June 2007.

Papapavlou, A. & Sophocleous, A. (2009). Relational social deixis and the linguistic construction of identity. *International Journal of Multilingualism*, 6, 1-16.

Pappas, P. A. (2004). *Variation and morphosyntactic change in Greek: from clitics to affixes*. New York: Palgrave Macmillan.

Pappas, P. A. (2014). Exceptional Clitic Placement in Cypriot Greek: Results from an MET study. *Journal of Greek Linguistics* 14(2), 190-211.

Pappas, P. A. (2015). The reallocation of [ʎ] in Cypriot Greek. *Dialectologia*, 15, 159-179.

Petinou, K. & Terzi, A. (2002). Clitic misplacement among normally developing children and children with specific language impairment and the status of Infl heads. *Language Acquisition*, 10(1), 1-28.

Photiou, C. (2015). *An empirical study of English in Cypriot Greek conversations and print media*. (Unpublished PhD thesis). University of Essex, UK.

Poplack S. (1980). Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español: toward a typology of code switching. *Linguistics*, 18, 581-618.

Poplack, S. & Meechan, M. (1998). How languages fit together in code-mixing. *International Journal of Bilingualism*, 2, 127–138.

Poplack, S. (2000). Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español: toward a typology of code switching. In L. Wei (Ed.), *The Bilingualism Reader* (pp. 221-256). London: Routledge.

Poplack, S. (2018). *Borrowing: Loanwords in the Speech Community and in the Grammar*. New York: Oxford University Press

Revithiadou, A. (2006). Prosodic filters on syntax: An interface account of second position clitics. *Lingua*, 116, 79-111.

Revithiadou, A. & Spyropoulos, V. (2008). Greek object clitic pronouns: a typological survey of their grammatical properties. *STUF - Language Typology and Universals*, 61, 39-53.

Richards, K. (2003). *Qualitative Inquiry in TESOL*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.

Rickford, J. (1977). The question of prior creolization in Black English. In A. Valdman (Ed.), *Pidgin and Creole Linguistics* (pp.190-221). Indiana: University of Indiana Press.

Riemsdijk, H. van. (1999). Clitics: A state-of-the-art report. In H. van Riemsdijk (Ed.), *Clitics in the Languages of Europe* (pp. 1-30). Berlin/New York: Mouton de Gruyter.

Rivero, M. L. (1986). Parameters in the typology of clitics in Romance and Old Spanish. *Language*, 62, 774-807.

Rivero, M. L. (1993). *Negation, Imperatives and Wackernagel Effects, ms for Rivista di Linguistica*. Special Edition edited by L. Haegeman.

Rivero, M. L. & Terzi, A. (1995). Imperatives, V-movement and logical mood. *Linguistics*, 31, 301-332.

Rivero, M. L. (1997). On two locations for complement clitic pronouns: Serbo-Croatian, Bulgarian and Old Spanish. In A. van Kemenade & N. Vincent (Eds.), *Parameters of Morphosyntactic Change* (pp. 170-207). Cambridge University Press.

Rizzi, L. (1996). Residual verb second and the wh-criterion. In A. Belletti & L. Rizzi (Eds.), *Parameters and functional heads: Essays in comparative syntax* (pp. 63-90). Oxford: Oxford University Press.

Rizzi, L. (1997). The Fine Structure of the Left Periphery. In L. Haegeman (Ed.), *Elements of Grammar* (pp.281-337). Dordrecht: Kluwer.

Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.

Roussou, A. & Tsimpli, I. M. (2006). On Greek VSO again! *Journal of Linguistics* 42(2), 317-354.

Rowe, C. & Grohmann, K. K. (2013). Discrete Bilectalism: Towards Co-Overt Prestige and Diglossic Shift in Cyprus. *International Journal of the Sociology of Language*, 119-142.

Rowe, C. & Grohmann, K. K. (2014). Canaries in a Coal Mine: Native Speakerhood and Other Factors as Predictors of Moribundity, Death, and Diglossic Shift in Cypriot Greek. *Mediterranean Language Review*, 21, 121-142.

Schilling-Estes, N. (2007). Sociolinguistic fieldwork. In R. Bayley & C. Lucas (Eds.), *Sociolinguistic variation: Theories, methods, and applications* (pp. 165-189). Cambridge: Cambridge University press.

Schmied, J. (1993). Qualitative and quantitative research approaches to English relative constructions. In C. Souter & E. Atwell (Eds.), *Corpus Based Computational Linguistics*. Amsterdam: Rodopi.

Seba, M. (2009). On the notions of congruence and convergence in code-switching. In B. E. Bullock & A. J. Toribio (Eds.), *The Cambridge Handbook of Linguistic Code-Switching* (pp. 40–47) Cambridge: Cambridge University Press.

Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*, 10, 209-241.

Siegel, J. (1985). Koines and koineization. *Language in Society*, 14(3), 357–378.

Siegel, J. (1987). *Language contact in a plantation environment: A sociolinguistic history of Fiji*. Cambridge University Press.

Siegel, J. (1993). Introduction: Controversies in the study of koines and koineization. *International Journal of the Sociology of Language*, 99, 5-8.

Siegel, J. (1997). Mixing, Levelling and Pidgin/Creole Development. In A. Spears & D. Winford (Eds.), *The structure and status of pidgins and creoles* (pp. 111-149). Amsterdam: John Benjamins.

Silverman, D. (2000). Analyzing and talk and text. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research*, 2nd Edition. London: Sage.

Sivas, E. 2004α: Κοινωνιογλωσσική περιγραφή της αστικής κοινότητας της Κύπρου. Συνεπαγωγική ιεράρχηση των στοιχείων. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 24ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας της*

Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. 9-11 Μαΐου 2003, 634-644. Θεσσαλονίκη.

Sivas, E. 2004β. Γλωσσικές ιδεολογίες και κοινωνιογλωσσική κατάσταση στη σημερινή κοινότητα της Κύπρου. Στο ηλεκτρονικό βιβλίο του 6ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας, 18-21 Σεπτεμβρίου 2003. Ρέθυμνο: Εργαστήριο Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Slabakova, R. (2011). Which features are at the syntax–pragmatics interface? *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 1(1), 89-93.

Sophocleous, A. & Ioannidou, E. (2020). Young children performing linguistic varieties: comparing classroom and play-time language use in the bidialectal context of Cyprus. *Language and Education*, 34(4), 345-362.

Sorace, A. (2011). Pinning down the concept of “interface” in bilinguals. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 1, 1-33.

Sorace, A. & Serratrice, L. (2009). Internal and external interfaces in bilingual language development: Beyond structural overlap. *International Journal of Bilingualism*, 13(2), 195-210.

Spencer, A. & Luis, A. R. (2012). *Clitics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sportiche, D. (1996). Clitic Constructions. In L. Zaring & J. Rooryck (Eds.), *Phrase Structure and the Lexicon* (pp. 213-277). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Στατιστική Υπηρεσία (2013). Census of Population 2011 — Main results. https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/populationcondition_22main_en/populationcondition_22main_en?OpenForm&sub=2&sel=2.

Sunderland, J. & Litosseliti, L. (2008). Current research methodologies in gender and language study: key issues. In K. Harrington, L. Litosseliti, H. Sauntson & J. Sunderland (Eds.), *Language and Gender Research Methodologies*. London: Palgrave Macmillan.

Tagliamonte, S. (2012). *Variationist Sociolinguistics: Change, Observation, Interpretation*. Malden: Wiley-Blackwell.

Terkourafi, M. (2005). Understanding the present through the past. Processes of koineisation in Cyprus. *Diachronica*, 22, 309-372.

Terzi, A. (1999). Clitic combinations, their hosts and their ordering. *Natural Language Linguistic Theory*, 17, 85-121.

Thumb, A. (1909). *Handbuch der griechischen dialekte*. Heidelberg: C. Winter.

Tobler, A. (1875). Review of J. Le Coultre, De l'ordre des mots dans Chrétien de Troyes. *Vermischte Beiträge zur französischen Grammatik*, 5 (pp. 395-414). Leipzig: Hirzel.

Toribio, A. J. (2017). Structural approaches to code-switching: Research then and now. In R. E. V. López, J. O. de Avelar & S. M. L. Cyrino (Eds.), *Romance Languages and Linguistic Theory 12: Selected Papers from the 45th Linguistic Symposium on Romance Languages (LSRL)*, (pp. 213–33). Campinas, Brazil. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Τριανταφυλλίδης, Μ. [1938] (1993). *Νεοελληνική γραμματική: Ιστορική εισαγωγή*. 3ος τόμος του *Άπαντα*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, σελ. 62-68.

Trudgill, P. J. (1983). Linguistic change and diffusion. In P. J. Trudgill (Ed.), *On dialect* (pp. 52-87). Oxford: Blackwell Publishing.

Trudgill, P. J. (1976). *Sociolinguistics and Linguistic Value Judgements: Correctness, Adequacy and Aesthetics*. Universität Duisburg-Essen.

Trudgill, P. J. (1986). *Dialects in contact*. Oxford: Blackwell Publishing.

Trudgill, P. J., Gordon, E., Gillian L. & MacLagan, M. (2000). Determinism in new-dialect formation and the genesis of New Zealand English. *Journal of Linguistics*, 36(2), 299-318.

Trudgill, P. J. (2003). Modern Greek dialects: A preliminary classification. *Journal of Greek Linguistics*, 4, 45-63.

Trudgill, P. J. (2004). *New-dialect formation: The inevitability of colonial Englishes*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Τσάκωνα, Β. (2006). *Οι Νεοελληνικές Διάλεκτοι, Οι διάλεκτοι και τα ιδιώματα της νέας ελληνικής: Η κυπριακή διάλεκτος*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Tsimpli, I. M. (1995). Focussing in Modern Greek. In K. É. Kiss (Ed.) *Discourse configurational languages* (pp. 176-206). New York/Oxford: Oxford University Press.

Tsimpli, I., Sorace, A., Heycock, C. & Filiaci, F. (2004). First Language Attrition and Syntactic Subjects: A Study of Greek and Italian Near-Native Speakers of English. *International Journal of Bilingualism*, 8(3), 257-277.

Tsimpli, I. M. & Sorace, A. (2006). Differentiating Interfaces: L2 Performance in Syntax-Semantics and Syntax-Discourse Phenomena. *Proceedings of The IEEE – PIEEE* 30.

Tsimpli, I. M. & Dimitrakopoulou, M. (2007). The Interpretability Hypothesis: evidence from *wh*-interrogatives in second language acquisition. *Second Language Research*, 23(2), 215-242.

Tsimpli, I. M. & Mastropavlou, M. (2007). Feature interpretability in L2 acquisition and SLI: Greek clitics and determiners. In J. Liceras, H. Zobl & H. Goodluck (Eds.), *The role of formal features in second language acquisition* (pp. 143-183). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Tsiplakou, S. (1998). *Focus in Greek: its structure and interpretation*. PhD Dissertation. University of London.

Tsiplakou, S. (2004). Στάσεις απέναντι στη γλώσσα και γλωσσική αλλαγή. Μια αμφίδρομη σχέση; [Attitudes towards language and language change: a two-way relation?] In G. Catsimali, A. Kalokairinos, E. Anagnostopoulou & I. Kappa (Eds.), *Proceedings of the 6th International Conference on Greek Linguistics*. Rethymno: Linguistics Lab. CD-Rom.

Tsiplakou, S. (2006). Code-switching and code mixing between related varieties: establishing the blueprint. *The International Journal of the Humanities*, 6(12), 49-66.

Tsiplakou, S. (2006). Cyprus: language situation. In K. Brown (Ed.) *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd Edition, (pp. 337-339). Oxford: Elsevier.

Tsiplakou, S., Papapavlou, A., Pavlou, P. & Katsoyannou, M. (2006). Levelling, koineization and their implications for bidialectism. In F. Hinskens (Ed.), *Language Variation. European Perspectives. Selected Papers from the 3rd International Conference on Language Variation in Europe (ICLaVE 3)*, (pp. 265-276). University of Amsterdam, 23-25 June 2005. Amsterdam: John Benjamins.

Tsiplakou, S., Panagiotidis, P. & Grohmann, K. K. (2007). Properties of Cypriot Greek wh-question formation. Στο G. Tsoulas & A. Galani (Επιμ.), *Proceedings of the 7th International Conference on Greek Linguistics*. York: University of York.

Τσιπλάκου, Σ. (2009α). Γλωσσική εναλλαγή, ανταγωνιστικές γραμματικές και διαγλώσσα. Ακόμη μια διάσταση του «κυπριακού». Στο Γ. Γιαννάκης, Μ. Μπαλταζάνη, Γ.Χυδόπουλος & Τ.Τ. Τσαγκαλίδης (Επιμ.), *Στα Πρακτικά του 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας* (σσ. 1195-1209). Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Tsiplakou, S. (2009β). Code-switching and code-mixing between related varieties: establishing the blueprint. *The International Journal of Humanities*, 6, 49-66.

Tsiplakou, S. (2009γ). Doing (bi)lingualism: Language alternation as performative construction of online identities. Pragmatics. In A. Georgakopoulou & V. Lytra (Eds.), *Special Issue: Language, Discourse and Identities. Snapshots from Greek Contexts* (pp. 361-391).

Tsiplakou, S. (2011). Linguistic attitudes and emerging hyperdialectism in a diglossic setting: young Cypriot Greeks on their language. Στο C. Yoquelet (Επιμ.), *Berkeley Linguistic Society 29. Special Volume: Minority and Diasporic Languages of Europe* (120-132). Berkeley, CA: University of California at Berkeley.

Tsiplakou, S. (2014a). How mixed is a 'mixed' system? The case of the Cypriot Greek koine. *Linguistic Variation*, 14, 161-178.

Tsiplakou, S. (2014b). Does convergence generate stability? The case of the Cypriot Greek koiné. In K. Braunmuller, S. Höder & K. Köhl (Eds.), *Stability and divergence in*

language contact. Factors and Mechanisms (pp. 165-177). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Tsiplakou, S., Armostis, S. & Evripidou, D. (2016). Coherence ‘in the mix’? Coherence in the face of language shift in Cypriot Greek. *Lingua*, 172–173, 10–25.

Τσιπλάκου, Σ. & Κοντογιώργη, Μ. (2016) Διαδικασίες διαλεκτικής ισοπέδωσης στη σύγχρονη κυπριακή. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 36, 451-464. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Tsiplakou, S. (2017). Imperfect acquisition of a related variety? Residual clefting and what it reveals about (gradient) bilingualism. *Frontiers in Communication*, 2. [\[https://doi.org/10.3389/fcomm.2017.00017\]](https://doi.org/10.3389/fcomm.2017.00017)

Tsiplakou, S., Ioannidou, E. & Hadjioannou, X. (2018). Capitalizing on language variation in Greek Cypriot education. *Linguistics and Education*, 45, 62-71.

Tsiplakou, S. (2019). Διαφορές στην κατάκτηση των δομών εστίασης και της σύνταξης των κλιτικών: κατανοώντας τον διδακτικισμό. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 39 (pp. 985-998). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών- Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Τσιπλάκου, Σ. Κυπριακή κοινή και Κοινή Νέα Ελληνική: Γιατί οι δύο ποικιλίες δεν συγκλίνουν; *Proceedings of the 14th International Conference on Greek Linguistics (ICGL)*, 5 έως 8 Σεπτεμβρίου 2019. Patra: University of Patra. [υπό δημοσίευση].

Tsiplakou, S., Armostis, S., Bella, S., Michelioudakis, D. & Moser, A. (2019). The Past Perfect in Cypriot and Standard Greek: Innovation because -or irrespective- of contact? In J.-A. Villena Ponsoda, F. Díaz-Montesinos, A.-M. Ávila-Muñoz, & M. Vida Castro (Eds.), *Language variation - European perspectives VII: Selected papers from the 9th International Conference on Language Variation in Europe (ICLaVE 9)*, (pp. 232-243). Malaga, June 2017. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.

Tsiplakou, S. & Armostis, S. (2020). Survival of the oddest. In M. Cerrutti, M. & S. Tsiplakou (Eds.), *Koines and regional standard varieties. Structural and sociolinguistic aspects of language shift. Studies in Language Variation* (pp. 203-230). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Tuten, D. N. (2001). Modeling koineization. In L. J. Brinton (Ed.), *Historical Linguistics 1999. Selected Papers from the 14th International Conference on Historical Linguistics, Vancouver* (pp. 325–336). 9–13 August 1999, (Varieties of English Around the World). Amsterdam – Philadelphia.

Tuten, D. N. (2003). *Koineization in medieval Spanish*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Φιλίππακη- Warbuton, E. (1995). Διαχρονική θεώρηση της θέσης των εγκλιτικών μέσα στην πρόταση. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 15, 123-134.

Uriagereka, J. (1995). Aspects of the Syntax of Clitic Placement in Western Romance. *Linguistic Inquiry*, 26(1), 79-123.

Van Engen, K. J., Baese-Berk, M., Baker, R.E., Choi, A., Kim, M. & Bradlow, A.R. (2010). The Wildcat Corpus of Native-and Foreign-accented English: Communicative Efficiency across Conversational Dyads with Varying Language Alignment Profiles. *Language and Speech*, 53(4), 510-540.

Van Gelderen, E. & MacSwan, J. (2008). Interface conditions and code-switching: Pronouns, lexical DPs, and checking theory. *Lingua*, 118, 765-776.
<https://doi.org/10.1016/j.lingua.2007.05.003>

Wackernagel, J. (1892). Über ein Gesetz der indogermanischen Wortstellung. *Indogermanische Forschungen*, 1, 333–436.

Wei, L. (Ed.) (2000). *The Bilingualism Reader*. London: Routledge.

Wei, L., Milroy, L. & Ching, P.S. (2000). A two-step sociolinguistic analysis of code-switching and language choice: The example of a bilingual Chinese community in Britain. In L. Wei (Ed.), *The Bilingualism Reader* (pp. 188–209). London: Routledge.

White, G. M. (1980). Conceptual Universals in Interpersonal Language. *American Anthropologist*, 82(4), 759-781.

White L. (2011). Second language acquisition at the interfaces. *Lingua*, 121(4), 577-590.

Wolfram, W. (2011). Fieldwork Methods in Language Variation. In R. Wodak, B. Johnstone & P. Kerswill (Eds.), *The Sage handbook of sociolinguistics* (pp. 298-311). London: Sage.

Wolfson, N. (1976). Speech Events and Natural Speech: Some Implications for Linguistic Methodology. *Language in Society*, 5(2), 189-209.

Yiakoumetti, A. (2007). Choice of classroom language in bidialectal communities: to include or to exclude the dialect? *Cambridge Journal of Education*, 37(1), 51-66.

Zwicky, A. (1977). *On Clitics*. Bloomington, IN: Indiana University Linguistics Club.

Zwicky, A. M. & Pullum, G. K. (1983). Cliticization vs. inflection: English n't. *Language*, 59, 502–513.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ερωτηματολόγιο Α΄ ΦΑΣΗΣ

Με το ερωτηματολόγιο αυτό εξετάζουμε πώς προφέρετε κάποιες λέξεις στα κυπριακά. Η συμπλήρωσή του δεν παίρνει πάνω από 20'.

Η συμμετοχή σας είναι ανώνυμη και όλα τα δεδομένα που θα συμπληρώσετε θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς αυτής της έρευνας.

Αν θέλετε να λάβετε μέρος, παρακαλούμε να συμπληρώσετε τα ακόλουθα στοιχεία.

* Required

Δημογραφικά

1. Φύλο: *

Mark only one oval.

☐ Γυναίκα

☐ Άντρας

2. Ηλικία: *

3. Εκπαίδευση: *

Mark only one oval.

☐

Δημοτικό

☐

Γυμνάσιο

☐

Λύκειο

☐

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

4. Πού μεγαλώσατε; (όνομα χωριού/πόλης) *

5. Πρώτη Γλώσσα: (η γλώσσα ή διάλεκτος που μάθατε από τους γονείς σας μεγαλώνοντας) *

Mark only one oval.

☐ Κυπριακά

☐ Άλλη

6. Είστε δίγλωσση/ος; (μιλάτε ως μητρική γλώσσα κι άλλη γλώσσα, π.χ. αγγλικά;) *

Mark only one oval.

☐ ΝΑΙ

☐ ΟΧΙ *Skip to question 8*

Επιπλέον γλώσσες

7. Πέρα από την κυπριακή διάλεκτο, ποια άλλη γλώσσα μιλάτε ως μητρική; (την κατακτήσατε δηλαδή φυσικά χωρίς απαραίτητα συστηματική διδασκαλία) *

Δημογραφικά (συνέχεια)

8. Έχετε μεγαλώσει στην Κύπρο; *

Mark only one oval.

☐ ΝΑΙ

☐ ΟΧΙ

9. Έχουν και οι δύο σας γονείς την κυπριακή διάλεκτο ως πρώτη γλώσσα; *

Mark only one oval.

☐ ΝΑΙ *Skip to section 6 (Οδηγίες)*

☐ ΟΧΙ *Skip to question 10*

Επιπλέον γλώσσες γονιών

10. Ποιες άλλες γλώσσες —πέρα από την κυπριακή διάλεκτο— μιλούν ως μητρικές οι γονείς σας; (τις κατέκτησαν δηλαδή φυσικά χωρίς απαραίτητα συστηματική διδασκαλία) *

Πιο κάτω θα σας δίνονται κάποιες προτάσεις στα κυπριακά και θα σας ζητείται να δηλώσετε πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά των προτάσεων αυτών. Αν δεν σας φαίνονται φυσικές κυπριακές προτάσεις, μπορείτε να μας προτείνετε αλλαγές.

Ερώτηση 1

Διαβάστε το εξής:

—Πού επήεν ο Αντώνης;

—Ουυυ...πού να ξέρω; Έφυεν χωρίς να μας πει τίποτε!

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 2

Διαβάστε το εξής:

- Ποιαν φούσταν προτιμάς;
- Νομίζω τούντη η φούστα εν' τέλεια!

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 3

Διαβάστε το εξής:

Το μωρόν, το εμμάθκιασεν που τ' αλήθκεια η γειτόνισσα.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 4

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε τελικά με την εκδήλωση της 25ης Μαρτίου; Εχόρεψαν τελικά τα μωρά;

—Οουου...τους εχόρεψαν τους παραδοσιακούς χορούς, τελικά

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε με τα παράξενα μηνύματα που επήρην η Μαρία τελικά;
—Εε... της τα εδιευκρίνισεν ο Νίκος που ήξερεν καλλύττερα τον αποστολέαν.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 7

Διαβάστε το εξής:

Υπήρχαν τρεις θέσεις κενές για τον Νίκο στη νέα του δουλειά.
Ο διευθυντής του τες επαράθεσεν τες τρεις επιλογές για ν' αποφασίσει.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 8

Διαβάστε το εξής:

Η γειτόνισσα μας σου εμμάθκιασεν την κόρην σου.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 9

Διαβάστε το εξής:

Εμένα, μου το ετραγούδαν τούτον το τραγούδιν ο παππούς μου.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 10

Διαβάστε το εξής:

Εμέναν, μου απόδωσεν ευθύνες ο διευθυντής.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε με τον Αντρέα τζιαι εθύμωσεν η Νίκη;

—Εε... την επροσπέρασεν στον δρόμον με μεγάλην ταχύτητα τζιαι τωρά εν' θυμωμένη μαζί του.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε με το παράξενο μήνυμα που επήρην η Μαρία τελικά;
- Εε... της εδιευκρίνισεν το μήνυμαν ο Νίκος.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Ο Κώστας του εκαταλόγισεν κακές προθέσεις.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Της Μαρίνας, της εγγρουσσούζεψεν που τ' αλήθκεια το πάρτι της ο γείτονας της.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η Μαρία μου εθκιάβασεν μιαν ιστορίαν.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 16

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε με την επίσκεψήν του επιθεωρητή τελικά;
- Εεεε... μας εσύγχυσε τα μωρά ο επιθεωρητής τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Δύο εκπαιδευτικοί διερωτούνται τι έγινε με την ομιλία που θα έκαμνεν η διευθύντρια στον σύλλογον:

—Ετέλειωσεν τες άλλες της τες υποχρεώσεις τζιαι του εδιάβασεν ολόκληρην την ομιλίαν τελικά του συλλόγου.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 18

Διαβάστε το εξής:

Εμένα, με εμμάθκιασεν που τ' αλήθκεια η Μαρία.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Εμένα, μου ετραγούδαν τούτον το τραγούδι η μάμμα μου.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Μετά που συνεδρίαν εις το σχολείο ο Γιάννης είπε:

—Μα η διευθύντρια εν μας είπεν ίντα

επιλογές έχουμε. Η Νίκη απάντησε:

—Η διευθύντρια μας τες επaráθεσεν τες επιλογές μας, για ν' αποφασίσουμε.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *τελευταίας* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Εζητήσαμεν στοιχεία για μιν παρανομίαν στην υπηρεσία. Ευτυχώς εμένα μου τα επαραθέσαν τα στοιχεία ολοκληρωμένα.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 22

Διαβάστε το εξής:

Ο παππούς μας της το ετραγούδαν τούτον το τραγούδιν κάποτε.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε τελικά με τους κηπουρούς της Μαρίας;
- Εκλάδεψαν τζιαι της επεριποιήθηκαν τον κήπον.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε με τον Αντρέα τζιαι εθύμωσες;

—Εε... με επροσπέρασεν στον δρόμον με μεγάλην ταχύτητα τζιαι τωρά εν' θυμωμένος μαζί μου.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε με τη σούβλα του παππού τελικά;
- Ου ρε φίλε, εχαχχανίζαν ούλλοι τζιαι του εκάψαν την σούβλα στο τέλος.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε με τον Αντρέα τζιαι εθύμωσεν η Δέσποινα;
- Επήαινε με μεγάλη ταχύτητα, τζιαι την επροσπέρασεν στον δρόμον.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Της κοπέλλας, της το ετραγούδαν τούτον το τραγούδιν ο Νίκος.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Εμάς, μας επαπαποίησεν τα γεγονότα ο διευθυντής.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινεν τελικά στο γλέντι του γάμου;

—Α...του ετραγουδήσαμεν πολλές φορές του γαμπρού τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε με τον Αντρέα τζιαι εθύμωσες;
- Επήαιεν με μεγάλη ταχύτητα τζιαι με επροσπέρασεν στον δρόμον.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε τελικά με την ομιλία της διευθύντριας;
- Ετέλειωσεν τες άλλες της τες υποχρεώσεις, τζιαι μου εδιάβασεν ολόκληρη την ομιλία τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η Ελένη μιλά με τον Νίκο για το πρόστιμο του Αντρέα. Ο Νίκος λαλεί:

—Άδικα έφασεν το πρόστιμο ο Αντρέας. Η Ελένη απαντά:

—Όι, ο Αντρέας τους επαραβίασεν τους κανόνες κυκλοφορίας.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *τελευταίας* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε με το παράξενο μήνυμα που επήρες που τη Μαρία;
- Εε... μου εδιευκρίνισεν το μήνυμαν τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε με τες επισκευές του σπιτιού του ξάδερφου σου;
- Εεεε...του επεριποιήθηκαν το σπίτιν τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η γειτόνισσα του Αντώνη του εμμάθκιασεν το μωρόν του.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Εμένα, μου εγρουσσούζεψεν που τ' αλήθκεια το πάρτι μου ο γείτονας μου.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

\

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η Έλενα διερωτάται αν η διευθύντρια edιάbasen την ομιλίαν στους μαθητές. Η Νίκη απαντά:

—Ετέλειωσεν τες άλλες της τες υποχρεώσεις τζιαι τους την edιάbasen ολόκληρην την ομιλίαν τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε με την ομιλία της διευθύντριας τελικά; Εκατάφεραν να την γράψει;

—Ναι, τζιαι μας εθκιέβασεν την ομιλίαν ολόκληρην τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η Μαρία του εμίλησεν για το θέμαν με τον γείτονα που επρόέκυψεν.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Ο μεσίτης του Κώστα, της εδιάλεξεν αρκετά διαμερίσματα της Μαρίνας για να δει.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

—Εχόρεψεν τελικά ο Πέτρος στον γάμον τον παραδοσιακόν χορόν που ήθελεν;

—Ουυυ... τους εχόρεψεν τον χορόν με την βράκαν τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 42

Διαβάστε το εξής:

Η Μαρία το αντιλήφθηκε το νόημα.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Ο Νίκος ρωτά τον Πέτρο για την απάτη που έγινε στην εταιρεία:

—Ήταν ξεκάθαρα απάτη;

—Ναι, ήταν ξεκάθαρο...

—Τζιαι σου το επαρουσίασαν με λεπτομέρειες;

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *τελευταίας* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε με τες επισκευές του σπιτιού;

—Εεεε... μου επεριποιήθηκαν σωστά το σπίτιν τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε τελικά με την ομιλία της διευθύντριας;
- Ετέλειωσαν τες άλλες της τες υποχρεώσεις τζιαι μας την εδιάβασαν ολόκληρη την ομιλία τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η Μαρία σας αντιλήφθηκεν αμέσως όταν εμπήκετε στην αίθουσα.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε με την ομιλία της διευθύντριας τελικά; Εκατάφεραν να την γράψει;

—Ναι, τζιαι την εθκιάβασαν ολόκληρη που μέσα τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Εγώ για να πιάσω λεφτά έπρεπε να κάμω δουλειές. Η Ελένη όμως εν' διαφορετική περίπτωση. Της Ελενης, της τα επροσφέραν τα χρήματα χωρίς αντάλλαγμα.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 49

Διαβάστε το εξής:

Ο Αντρέας με επροσπέρασεν στον δρόμον.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η γιατρός μου επροβληματίστηκε αρκετά για την κατάσταση της
—Τζιαι;
—Τζιαι την επαράπεμψεν σε άλλο γιατρό για να λύσει το πρόβλημα
τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *τελευταίας* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με
όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Του Αντώνη, του εпараποίησεν τα γεγονότα ο διεθυντής.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η γειτόνισσα μας μου το ετραγούδαν το τραγούδι συνέχεια.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Η γιατρός μου επροβληματίστηκε αρκετά για την κατάσταση μου.

—Τζιαι;

—Τζιαι με επaráπεμψεν σε άλλο γιατρό για να λύσω το πρόβλημα τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *τελευταίας* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Ο Κώστας μου εκαταλόγισεν ευθύνες για το τι έγινε.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 55

Διαβάστε το εξής:

Της προϊσταμένης της απόδωσαν τιμές στο νοσοκομείον.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε με το παράξενο μήνυμα που επήρες τελικά;
- Εε... μου το διευκρίνισεν το μήνυμν ο Νίκος που ξέρει καλλύττερα τον αποστολέαν.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Ο μεσίτης του Κώστα, μου εδιάλεξεν το τελευταίο διαμερισμα της ιστοσελίδας για να το δω.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Του Πέτρου, του ετραγούδαν τούτον το τραγούδιν η μάμμα του.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Ο Νίκος ρωτά τον Πέτρο για την απάτη που έγινε στην εταιρεία:

—Ήταν ξεκάθαρη απάτη;

—Ναι, ήταν ξεκάθαρη...

—Τζιαι της την επαρουσίασεν με λεπτομέρειες της διευθύντριας ο δικηγόρος της;

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *τελευταίας* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 60

Διαβάστε το εξής:

Τους αντιπάλους του, τους εδιάσυσεν παντού ο Τάκης

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε τελικά με τους κηπουρούς; Έκαμαν την δουλειάν τους;
- Εκλάδεψαν τζιαι μου επεριποιηθήκαν τον κήπο.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 62

Διαβάστε το εξής:

- Τι έγινε τελικά στο γλέντι του γάμου με το τραγούδι σας;
- Ουου...του το ετραγουδήσαμεν το τραγούδι του γαμπρού τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Διαβάστε το εξής:

Εμάς, μας εδιάσυσεν παντού ο Νίκος.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της πρότασης αυτής; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 64

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε τελικά στο γλέντι του γάμου με το τραγούδι σας;
—Α... μας το ετραγούδησαν τελικά.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 65

Διαβάστε το εξής:

Ο Νίκος ρωτά τη Μαρία, αν συνεννοήθηκαν με τον Πέτρο
—Τι έγινε με τη συζήτηση που είχατε με τον Πέτρο τελικά;
—Εε... μας εκατανόησεν ο Πέτρος νομίζω.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *τελευταίας* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

Ερώτηση 66

Διαβάστε το εξής:

—Τι έγινε τελικά με τη σούβλα; Εψήθηκεν;

—Ου ρε φίλε, εχαχχανίζαν ούλλοι τζιαι μου εκάψαν τη σούβλα στο τέλος.

Πόσο φυσικά σας φαίνονται τα κυπριακά της *δεύτερης* πρότασης; *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	
εντελώς αφύσικη	☐	☐	☐	☐	☐	☐	εντελώς φυσική

Θα αλλάζατε κάτι στην πρόταση; (τα κυπριακά μπορείτε να τα γράφετε με όποιον τρόπο θέλετε)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II : Ερωτηματολόγια Β' ΦΑΣΗΣ

1. Ερωτηματολόγιο Κυπριακής #1

1.1 Πληροφορίες για το ερωτηματολόγιο

Καλωσόρισες! Αυτή η έρευνα απευθύνεται σε άτομα που μιλούν την κυπριακή διάλεκτο ως μητρική.

Στοιχεία επικοινωνίας:

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

erevna@cantab.net

Δήλωση συγκατάθεσης

Η συμμετοχή σου είναι ανώνυμη και όλα τα δεδομένα που θα συμπληρώσεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς αυτής της έρευνας. Αν συμφωνείς να λάβεις μέρος, παρακαλούμε διάλεξε «Συμφωνώ να συμμετάσχω» για να προχωρήσεις στο επόμενο μέρος.

Συμφωνώ να συμμετάσχω

☐

Ημερομηνία: _____

Δεν συμφωνώ να συμμετάσχω

☐

1.2 Δημογραφικά στοιχεία

(2) Φύλο: (Κυκλώστε)

(α') Γυναίκα

(β') Άντρας

(3) Σημείωσε την ηλικία σου: _____.

(4) Ανώτατη μόρφωση που έχεις ολοκληρώσει:

(i) μέχρι Δημοτικό

(i) μέχρι Γυμνάσιο

(ii) μέχρι Λύκειο

(iii) μέχρι Μεταλυκειακό Δίπλωμα

(iv) μέχρι Πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

(v) μέχρι Μεταπτυχιακό (MA, MPhil κλπ)

(vi) μέχρι Διδακτορικό

(5) Η γλώσσα (ή διάλεκτος) που πρωτομίλησα ως νήπιο με τους γονείς/κηδεμόνες μου είναι: (κυκλώστε)

(i) Κυπριακά

(ii) Κάποια άλλη γλώσσα/διάλεκτος (συμπλήρωσε): _____.

- (2) Είσαι δίγλωσση/ος; (μιλάς ως μητρική γλώσσα κι άλλη γλώσσα, π.χ. αγγλικά;) (κυκλώστε)
(α') ΝΑΙ (β') ΟΧΙ

Αν απάντησες ΟΧΙ στην ερώτηση (2), τότε απάντησε την ερώτηση (3). Αν απάντησες ΝΑΙ, τότε πήγαινε κατευθείαν στην ερώτηση (4).

- (3) Πέρα από τα κυπριακά, ποια άλλη γλώσσα μιλάς ως μητρική; (την έμαθες με φυσικό τρόπο, ακούγοντας και μιλώντας την στο περιβάλλον όπου μεγάλωσες, και όχι, π.χ., με διδασκαλία σε κάποιο σχολείο ή φροντιστήριο)
(συμπλήρωσε): _____.

- (4) Έχεις μεγαλώσει στην Κύπρο; (κυκλώστε)
(α') ΝΑΙ (β') ΟΧΙ

- (5) Πού μεγάλωσες; (συμπλήρωσε):

- Όνομα χωριού/πόλης (υποχρεωτικό πεδίο): _____.
- Επαρχία: _____.

- (6) Έχουν και οι δύο σου γονείς τα κυπριακά ως πρώτη γλώσσα;
(α') ΝΑΙ (β') ΟΧΙ

Αν απάντησες ΟΧΙ στην ερώτηση (6), τότε απάντησε την ερώτηση (7). Αν απάντησες ΝΑΙ, τότε πήγαινε κατευθείαν στο επόμενο μέρος.

- (7) Ποιες άλλες γλώσσες πέρα από τα κυπριακά μιλούν ως μητρικές οι γονείς σου; (τις κατέκτησαν δηλαδή φυσικά χωρίς απαραίτητα συστηματική διδασκαλία)
(συμπλήρωσε): _____.

1.3 Κυρίως Ερωτηματολόγιο

Οδηγίες

Πιο κάτω θα σου δίνονται κάποιες ιστορίες. Τα πρόσωπα όλων των ιστοριών μεγάλωσαν και ζουν στην Κύπρο. Σε κάθε ιστορία, ένα από τα άτομα κάτι λέει στα κυπριακά. Θα σου ζητείται να δηλώσεις πόσο αναμενόμενα σου φαίνονται τα κυπριακά στο λεκτικό που χρησιμοποίησε αυτό το άτομο.

Αν δεν σου φαίνονται αναμενόμενα τα κυπριακά που χρησιμοποιήθηκαν, μπορείς να μας προτείνεις αλλαγές.

Ερώτηση 1

Η Κατερίνα μιλά με την φίλην της, την Στέφανη, που πάσιν στο ίδιο σχολείο. Ρωτά η Κατερίνα αν τα επήεν καλά η Στέφανη στο διαγώνισμα της Ιστορίας. Η Στέφανη απαντά:

—Μα έντζ' εκάμαμεν έτσι διαγώνισμα εμείς.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 2

Ο Βάσος τζαι ο Κούλλης εν' διπλανοί στο σχολείο. Ο Βάσος εξίασεν την κασεττίαν του τζαι ζητά κανέναν μολύβιν που τον Κούλλη. Ο Κούλλης νεκατώνει κάμποσην ώραν μες στην κασεττίαν του, αλλά εν ι-βρίσκει τίποτε. Ο Βάσος λαλεί:

—Ρε, αν δεν έσεις μολύβιν, τζαι στιλό κάμνει!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 3

Θκυο γειτόνισσες συζητούν για έναν μωρόν που έσπασεν έναν ντζάμιν με την μάππαν. Η μια εξηγά της άλλης τι εγίνηκεν:

—Την εκλώτισθεν με πολλήν δύναμην την μάππαν το μωρόν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 4

Στην τηλεόραση η εκπρόσωπος τύπου της Αστυνομίας εξηγά στην δημοσιογράφον πώς εκατάφερεν ένας απατεώνας να πιάσει λεφτά που άτομα τρίτης ηλικίας:

—Για να πετύχει τον σκοπόν του, επαρπλάνησεν τους κάμνοντας πλαστογραφίαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 5

Ο υπουργός εκάλεσε τον διευθυντή του υπουργείου να μάθει ποιος έδωσε τα πρακτικά της συνεδρίασης στα ΜΜΕ:

—Εσύ έκαμες την διαρροήν, έννεν;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 6

Η διευθύντρια του σχολείου συζητά με την επιθεωρήτρια για την σχολικήν γιορτήν που μόλις παρακολούθησαν, τζαι σχολιάζει για τον Αντώνη, που έκαμε εντύπωση:

—Τον εκαμάρωσε η γιαγιά του, που είπεν το ποίημα ο Αντώνης.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 7

Ο Γιάγκος ρωτά τον κουμπάρον του τον Μόδεστον ίνταλος τζ' εν επήεν δουλειάν σήμερα. Ο Μόδεστος απαντά:

—Ήμουν λλίον ζαλισμένος το πρωίν τζ' είπεν μου η μαστόρισσα μου καλλύτερα να πιάσω μian μέραν αναρρωτικήν άδειαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 8

Σε συνεδρίαν στον καθηγητικόν σύλλογον, η φιλόλογος εξηγά στην βοηθόν διευθύντριαν:

—Επροετοιμάσαν τον καλά για το διαγώνισμα, τζαι επήρεν 20 ο Σταύρος.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 9

Η Μαρία έπιασεν δουλειά σε μίαν εταιρείαν τζαι έμαθεν πως ο Στάθης εν τα πάει καλά με την διευθύντριαν. Ρωτά μίαν συνάδελφον της αν ι-ξέρει γιατί, τζαι τζείνη λαλεί:

—Επήεν να ζητήσει άδειαν που την διευθύντριαν, αλλά τζείνη αρνήθηκεν τζαι τζείνος είσιεν θυμώσει πολλά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 10

Η Σύλβια τζαι η Ευγενία εδώσαν παραίτησιν. Ένας συνάδελφος διερωτάται αν το ξέρει η διευθύντρια ότι επαιτηθήκαν δύο υπαλλήλοι. Ένας άλλος συνάδελφος απαντά:

—Εψές το επληροφορήθηκεν για την Σύλβιαν, όι για την Ευγενίαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 11

Η υπεύθυνη της βάρδιας στο νοσοκομείο γυρεύκει έναν νοσοκόμον, τον Μίλτον, που ακόμα να έρτει. Λαλεί της γραμματέας της:

—Ο Μίλτος επήρεν τηλέφωνον να ειδοποιήσει ότι θα εκαθυστερούσεν;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 12

Στην συνεδρίαν προσωπικού ο διευθυντής ενός γυμνασίου υπενθυμίζει στον βοηθόν διευθυντήν την ακύρωση της εκδρομής του σχολείου:

—Ότι η εκδρομή αναβάλλεται, εσυναποφασίσαμεν το τον περασμένον μήνα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 13

Ο διευθυντής του χημείου ρωτά τον υπάλληλο του γιατί εν έστειλεν ακόμα τα αποτελέσματα της πελάτισσας που έκαμεν αναλύσεις που τα προχτές. Ο υπάλληλος απαντά:

—Εσυγγίστηκες. Εν' εχτές που έκαμεν τες αναλύσεις, όι προχτές.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 14

Μέσα στην καραττίαν, μιλούν στο τηλέφωνο θκυο μαμμάες, φίλες μεταξύ τους, τζαι σχολιάζουν το κλείσιμον των σχολείων. Η μια που τες θκυο λαλεί της άλλης:

—Ότι έπρεπε να κλείσουν τα σχολεία για ασφάλειαν, εσυμφωνήσαν το ούλλοι.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 15

Ο Φίλιος τζαι ο Στάθης, δάσκαλοι στο ίδιον σχολείον, σχολιάζουν το θέμα που επροέκυψεν το τελευταίον χρονικόν διάστημα με θέμα την πρωινήν προσευχήν στα σχολεία. Ο Φίλιος σχολιάζει:

—Οτι έχουμε υποχρεωτικήν προσευχήν, το εδήλωσεν ο πρόεδρος της ΠΟΕΔ.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 16

Ο αστυνομικός ρωτά έναν συνάδελφον του εάν είδεν τον οδηγόν που εσυλλάβαν.

—Αντιλήφθηκες ότι ήταν λλίον σαν τον μεθυσμένον;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 17

Ο Σωτήρης ήθελε να γνωριστεί η αρφή του η Λίνα με τον φίλον του τον Στέλιον. Εκανόνισεν να πᾶσιν τῆσαι οἱ θκυο στο κκαφέ του φίλου του του Στάθη. Την νύχταν πιάννει ο Σωτήρης τον Στάθην τηλέφωνον να μάθει ἰνταλος ἐπῆεν η γνωριμία. Ο Στάθης λαλεῖ:

—Ἡ Λίνα ἦταν να ἐρκετον το μεσημέριν ἀλλὰ ἤρτεν στες 4 τῆσαι ο Στέλιος ἐφυεν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 18

Ὑστερα που την τελευταίαν κακοκαιρίαν, οἱ εκπροσώποι των πατατοπαραγωγῶν ἐπῆαν στην συντεχνίαν τους, για να τους ενημερώσει τι ἐννὰ γινεῖ που δαμαῖ τῆσαι δα. Ἡ Παναγιώτα τῆσαι ἡ Μαρούλλα ἐν' μέλη της συντεχνίας. Ἡ Παναγιώτα ρωτᾷ αν εἶπαν τίποτε για τες ἀποζημιώσεις. Ἡ Μαρούλλα ἀπαντᾷ:

—Σήμερα ενημερώσαν τους για τες καταστροφές μόνον, οἱ για τες ἀποζημιώσεις.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 19

Η διευθύντρια ενός δημοτικού σχολείου επήρεν την απόφαση να βγάλει τους μαθητές διάλειμμα, παρόλο που είχαν σκόνην στην ατμόσφαιραν. Ένας που τους γονείς εδιαμαρτυρήθηκεν ότι η διευθύντρια αγνόησεν τον κόκκινον συναγερμόν τζαι ο πρόεδρος του Συνδέσμου Γονέων απάντησεν:

—Σήμερα προειδοποίησαν την για κίτρινον συναγερμόν, όι για κόκκινον.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 20

Η Πόπη συζητά με την συνάδελφον της, την κυρία Θεοδώραν, για την διαφωνίαν που είχαν την προηγούμενην μέραν ο συνάδελφος τους ο Μίλτος με τον προϊστάμενον τους τον κύριον Σάββαν. Η Πόπη ρωτά αν τα ήβραν τζαι η κυρία Θεοδώρα απαντά:

—Ε... τον εκατανόησεν ο κύριος Σάββας τελικά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 21

Η Φούλλα επήεν στο εστιατόριον με τες κόρες της, που εν κάθουνται ήσυχες. Στην πολλήν την ώραν λαλεί:
—Ρε κοπέλλες, επελλάνατε την κκελλέν μου! Κανεί!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 22

Η Χρύσω είσιεν προβλήματα οικονομικά τζαι ο παπάς της ρωτά τον αδερφόν της ίνταμπου εγίνηκεν με το θέμαν. Ο αδερφός της απαντά:
—Την Χρύσων την εβοήθησεν η κουμέρα της τελικά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 23

Η Θάλεια καρτερά την Ειρήνην, που εκαθυστέρησεν να έρτει στο κκαφέ που είπαν να βρεθούν. Μόλις την θωρεί, λαλεί μισοθυμωμένα:
—Μα στες τρεις είπαμεν να βρεθούμεν, όι στες θκυόμιση;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 24

Ο διευθυντής του σχολείου εσχολίασεν στον επιθεωρητή την ομιλίαν της δασκάλας στην γιορτήν:
—Επροετοίμασεν την με προσοχήν την ομιλίαν η κυρία Μαρίνα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 25

Η προϊσταμένη της υπηρεσίας εκάλεσεν στο γραφείον της θκυο υπαλλήλους της, την Νίκη τζαι την Ρένα, που ετσακκωθήκαν:
—Μπορείτε να μου εξηγήσετε τι έγινεν τζ' εν μιλιέστε;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 26

Η Αγγέλα τζαι ο Στέλιος εν' συνάδελφοι στη δουλειά. Συχνά, ο Στέλιος κάμνει ειρωνικά σχόλια για την Αγγέλα. Η Θεοδώρα τζαι η Γεωργία, συνάδελφοι στη δουλειά, σχολιάζουν την στάσην της Αγγέλας. Η Θεοδώρα σχολιάζει:

—Την Αγγέλα εθαύμασα την για την στάσην της, κυρία Γεωργία.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 27

Η Δώρα ρωτά την φίλην της, την Θάλειαν, αν ησύχασεν που τες δουλειές της. Η Θάλεια απαντά:

—Εν ετέλειωσα κόμα! Βουρώ σαν πελλά!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 28

Ο Σώτος επήεν έσσω του τζαι ήβρεν την αφρήν του, την Δώραν, νευριασμένην. Ρωτά τον παπάν του τι εγίνηκεν στο σχολείον τζαι τζείνος απαντά:

—Επεριπαίζαν την τζαι γι' αυτόν ενεурίασεν η Δώρα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 29

Ο δικαστής περιμένει τον δικηγόρον να τελειώσει την αγόρευσην του, αλλά εν τελειώννει. Αναγκάζεται να τον διακόψει τζαι λέει:

—Νομίζω εμακρηγορήσατε πολλά. Ολοκληρώστε!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 30

Η Χαρίκλεια έξερεν ότι η κουμέρα της η Αντωνία ήταν να πάει στην κομμώτριαν εχτές, αλλά θωρεί σήμερα ότι τα μαλλιά της εν πολλά μακριά. Ρωτά την Αλεξίαν, την αρφήν της Αντωνίας: «Μα εν ήταν να πάει στην κομμώτριαν εχτές;». Η Αλεξία απαντά της Χαρίκλειας:

—Εχτές την εχτένισεν. Για κούρεμαν εν' τον άλλον μήναν που εννά πάει.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 31

Ο Ευαγόρας εν' μαθητής στην τρίτη Γυμνασίου τζαι τελευταία αντιμετώπιζεν κάποια προβλήματα προσαρμογής. Η μάνα του Ευαγόρα ρωτά την υπεύθυνην βοηθόν διευθύντριαν του τμήματος του Ευαγόρα τι έγινε με το θέμαν τούτον. Η βοηθός απαντά:

—Ε... εδιευθετήσαν το τελικά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 32

Ο λογιστής έσκει συνάντησιν με τον πελάτην του τζαι λαλεί:

—Εντόπισες τζείνον το τιμολόγιον που ήταν πράσινον σαν μαρούλλιν;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 33

Θκυο φίλες μιλούν για τον καφκάν που είσιεν η Μαρίλια με τον άντρα της την προηγούμενη νύχτα:

—Εφώναζεν του άντρα της τζαι επονοτζιεφάλιασεν τον η Μαρίλια στο τέλος.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 34

Η Φαίδρα κάμνει παράπονα της μάνας της για τον άντραν της:

—Φάσεις-φάσεις κάμνει σαν το μωρόν, ρε άμμα!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 35

Ο Μάριος επήεν στο γήπεδον με τον ανιψιόν του, τον Λάκην. Πάει ο παίχτης να κάμει το πένναλι τζαι κλωτσά την μάρπαν πολλά πάνω που τα δοκάρκα. Λαλεί ο Μάριος του Λάκη:

—Την εκλώτισεν τόσον δυνατά που εγάθηκεν η μάρπα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 36

Ο Φάνος μιλά με τον πεθθερόν του, που απορεί πώς τζαι το εγγονούν του φορεί σακκούιν. Ο Φάνος εξηγά του πεθθερού του:

—Για να πάρω τον μιτσήν μάθημαν, τον έντυσα καλά, επειδή ήταν κρυάδα, πατέρα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 37

Δύο συνάδελφοι καθηγήτριες, η Κλειώ τζαι η Ευτυχία, συζητούν για την γιορτή που διοργάνωσεν μια συνάδελφος τους:

—Ο διευθυντής επροειδοποίησεν την έγκαιρα, τζαι επροετοίμασεν καλά την γιορτήν η κυρία Σοφία.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 38

Έσκει που τα εχτές που η Νίκη κρατά μούτρα του Αντρέα. Θκυο φίλοι τους, ο Τάσος τζαι ο Φάνος, είδαν τους που εν μιλιούνται. Ρωτά ο Φάνος αν ι-ξέρει γιατί εν' θυμωμένη η Νίκη. Ο Τάσος απαντά:

—Ε... την επροσπέρασεν στον δρόμον με μεγάλην ταχύτηταν ο Αντρέας τζαι παρολλίον να ττουμπάρει η Νίκη.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 39

Η Μαρία τζαι ο Γιώργος επήραν πρόσφατα διαζύγιο. Ο αδελφός του Γιώργου συναντά τον δικηγόρον της Μαρίας τζαι ξεκινούν να συζητούν για τον χωρισμό. Μεταξύ άλλων, ο αδελφός του Γιώργου σχολιάζει:

—Εφέρθηκεν σκάρτα τζαι επρόδωσεν τον με την συμπεριφοράν της η Μαρία.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 40

Θκυο παπάες, που εν τζαι καλοί φίλοι, συζητούσιν στο τηλέφωνον τα εξ αποστάσεως μαθήματα που εγίναν που τους δασκάλους τον τζαιρόν της καραττίνας:

—Για να μεν ξεχάσουν τα μωρά τζείνα που εμάθαν, εκάμαν τους μαθήματα που το ίντερνετ οι δασκάλοι.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 41

Μιαν μέρα ο παπάς του Γιάννη εμαίρεψεν αγρέλια, αλλά εν είσιεν όρεξην τζαι εν έφαεν. Είπεν να τα αφήσει πα' στο τραπέζιν άμπατζαι θέλει να τα φάει ο Γιάννης που εννά έρτει που την δουλειάν. Τζαι πράγματι έφαν τα ο Γιάννης, οπότεν ο παπάς του λαλεί του γείτονα:

—Ο Γιάννης τα έφαεν άψε-σβήσε, εν επήαν χαμένα τ' αγρέλια.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 42

Η Χριστίνα θωρεί την φίλην της, την Λίτσαν, λλίον άκκεφην τζαι ρωτά ίνταμπου έσαι. Η Λίτσα λαλεί:

—Έχουμεν φασαρίες πάλε στην δουλειάν, τζ' εν' εγώ που εννά τα τραβήσω ούλλα, κανένας άλλος!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 43

Η Χρίστη παρατηρά ότι ο Φύτος έμαθεν πόξω μιαν ομιλίαν που έκαμεν ο Σταύρος. Ρωτά την Φούλλα να ήταλος εκατάφερεν να θθυμάται ο Φύτος ακριβώς τα λόγια του Σταύρου. Η Φούλλα εξηγά:

—Εμαγνητοφώνησεν τον ο Φύτος τον Σταύρον την ώραν που εμίλαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 44

Δύο συνάδελφοι, η Σώτια τζαι η Μάρω, που εγνωριστήκαν τον τελευταίον καιρόν, σχολιάζουν την προαγωγήν ενός συναδέλφου τους. Η Σώτια λέει της Μάρως:

—Για να πείσει την προϊστάμενην την εκοροΐδεγεν, κυρία Μάρω.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 45

Η κυρία Ιωάννα έκαμεν έναν σοβαρόν λάθος στην δουλειάν τζ' εζήτησεν να την δει η διευθύντρια στο γραφείον της. Στην συνεδρίαν του συμβουλίου της εταιρείας, ρωτά ο Στέλιος τον Αλέξην εάν η διευθύντρια απέλυσεν τελικά την κυρίαν Ιωάνναν. Ο Αλέξης απαντά:

—Οι, γιατί εφέρθηκεν σωστά τζαι την εβοήθησεν με την στάσην της η διευθύντρια.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 46

Ο Στέλιος με τον Λάκην εκάμναν babysitting της αδερφότεκνης τους, της Μαρίλιας. Στο τέλος της ημέρας, ο παπάς του μωρού ρωτά ίνταλος επεράσαν. Ο Στέλιος απαντά:

—Τον Λάκην επέλλανεν τον η Μαρίλια που την γλώσσαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 47

Ύστερα που την κηδεΐαν της Ασπασίας, θκυο ανιψιούες της εσκέφτονταν ίνταμπου ήταν να γινεί με τα μωρά της. Τελικά, εμάθαν πως μια θεία τους, η Μαρία, ανάλαβεν τα μωρά. Ο ένας που τους ανιψιούες της Ασπασίας λαλεί του άλλου:

—Η Μαρία εμάζεψεν τα άψε-σβήσε, εν εμείναν στον δρόμο τα μωρά, όπως ενόμιζες.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 48

Ο Κώστας βρίσκει τον γείτονα του, τον Λευτέρη, ύστερα που τες διακοπές. Πιάννουν κουβένταν για το πού επήαν τζαι ο Λευτέρης λαλεί:

— Επήαμεν διακοπές στην Πάφον τζαι είχαμεν πάει τζαι στον Ακάμαν, που εν' σχετικά κοντά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 49

Έρκεται μια κυρία στον αστυνομικόν σταθμόν να καταγγείλει έναν μεθυσμένον οδηγόν που παρολλίον να την πατήσει. Η αστυνομικός που ήταν υπηρεσίαν ρωτά:

—Έπιασες τα νούμερα του αυτοκινήτου του;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 50

Η Μαριλένα τζαι ο κύριος Άριστος εν' συνάδελφοι στη δουλειά. Συχνά, ο Άριστος κάμνει ειρωνικά σχόλια για την Μαριλένα. Η Ευάνθη, συνάδελφος τους τζαι φίλη της Μαριλένας, αναφέρει στην Σταυρούλλαν, την προϊστάμενη, το γεγονός:

—Την Μαριλέναν την εκοροΐδewen πολλές φορές ο κύριος Άριστος.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 51

Η Μαρία περιγράφει της γειτόνισσας της το ατύχημα που είσιν η κόρη της τζαι εξηγά ότι ήταν ο άλλος οδηγός που έφταιεν:

—Επήαινεν με μεγάλην ταχύτηταν τζαι την προσπέρασεν στον δρόμον τζι εφάτσησεν πάνω σε μιν κολώναν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 52

Ο Χρίστος ρωτά τον συμμαθητήν του, τον Πάμπον, ίντα τιμωρίαν του έβαλεν η δασκάλα τους που ήταν άταχος σήμερα. Ο Πάμπος απαντά:

—Είπεν εννά πάρει την μάμμαν μου τηλέφωνον να με καταγγείλει!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 53

Ο Πανίκκος, ο παπάς της Άντρεας, σχολιάζει στον δάσκαλον της την αντίδραση του παλπού της στην γιορτήν του σχολείου:

—Την εκαμάρωσεν ο παλπούς της την Άντρεανστην γιορτήν, κύριε Πέτρο.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 54

Ο δάσκαλος μετά που το διαγώνισμα, βρίσκει έναν μαθητήν του στην αυλήν τζαι ρωτά:

—Ε, πε μου, εγράψετε;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 55

Η Μελίνα τζαι η ανιψιά της η Δέσπω εβρεθήκασιν σε έναν οικογενειακόν τραπέζιν τζαι σχολιάζουν την απαγόρευσην του καπνίσματος:

—Ότι απαγορεύσαν το κάπνισμαν σε κλειστούς χώρους, το εξέραμεν ούλλοι.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 56

Η Θέκλα καρτερά τες αρφάες της να τυλίζουν τα κουπέπια τζαι φωνάζει:

—Εν τα εκάμετε που το πρωίν τζαι βουρούμεν τωρά!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 57

Δύο μητέρες, που εγνωριστήκαν στο σχολείο των μωρών τους, συζητούν για το τελευταίον διαγώνισμαν που είχαν τα μωρά τους. Η μια που τες δύο σχολιάζει τον φιλόλογον του φροντιστηρίου, που επροετοίμασεν την κόρην της για το διαγώνισμα:

—Ο φιλόλογος την επροετοίμασεν καλά, τζαι επέτυχεν στο διαγώνισμαν η Έλλη.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 58

Ο Κώστας ρωτά τον αρφόν του τον Γιάννην ίνταμπου εγίνηκεν με τες απολύσεις στην δουλειάν της γυναίκας του. Ο Γιάννης απαντά:

—Ε... απολύσαν την τελικά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, έχεις τελειώσει!

Ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σου!

2. Ερωτηματολόγιο Κυπριακής #2

2.1 Πληροφορίες για το ερωτηματολόγιο

Καλωσόρισες! Αυτή η έρευνα απευθύνεται σε άτομα που μιλούν την κυπριακή διάλεκτο ως μητρική.

Στοιχεία επικοινωνίας:

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
erevna@cantab.net

Δήλωση συγκατάθεσης

Η συμμετοχή σου είναι ανώνυμη και όλα τα δεδομένα που θα συμπληρώσεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς αυτής της έρευνας. Αν συμφωνείς να λάβεις μέρος, παρακαλούμε διάλεξε «Συμφωνώ να συμμετάσχω» για να προχωρήσεις στο επόμενο μέρος.

Συμφωνώ να συμμετάσχω

☐

Ημερομηνία: _____

Δεν συμφωνώ να συμμετάσχω

☐

2.2 Δημογραφικά στοιχεία

(6) Φύλο: (Κυκλώστε)

(α') Γυναίκα

(β') Άντρας

(7) Σημείωσε την ηλικία σου: _____.

(8) Ανώτατη μόρφωση που έχεις ολοκληρώσει:

(ii) μέχρι Δημοτικό

(i) μέχρι Γυμνάσιο

(ii) μέχρι Λύκειο

(iii) μέχρι Μεταλυκειακό Δίπλωμα

(iv) μέχρι Πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

(v) μέχρι Μεταπτυχιακό (MA, MPhil κλπ)

(vi) μέχρι Διδακτορικό

(9) Η γλώσσα (ή διάλεκτος) που πρωτομίλησα ως νήπιο με τους γονείς/κηδεμόνες μου είναι: (κυκλώστε)

(i) Κυπριακά

(ii) Κάποια άλλη γλώσσα/διάλεκτος (συμπλήρωσε): _____.

(8) Είσαι δίγλωσση/ος; (μιλάς ως μητρική γλώσσα κι άλλη γλώσσα, π.χ. αγγλικά;) (κυκλώστε)

(α') ΝΑΙ

(β') ΟΧΙ

Αν απάντησες ΟΧΙ στην ερώτηση (2), τότε απάντησε την ερώτηση (3). Αν απάντησες ΝΑΙ, τότε πήγαινε κατευθείαν στην ερώτηση (4).

- (9) Πέρα από τα κυπριακά, ποια άλλη γλώσσα μιλάς ως μητρική; (την έμαθες με φυσικό τρόπο, ακούγοντας και μιλώντας την στο περιβάλλον όπου μεγάλωσες, και όχι, π.χ., με διδασκαλία σε κάποιο σχολείο ή φροντιστήριο)
(συμπλήρωσε): _____.
- (10) Έχεις μεγαλώσει στην Κύπρο; (κυκλώστε)
(α') ΝΑΙ (β') ΟΧΙ
- (11) Πού μεγάλωσες; (συμπλήρωσε):
➤ Όνομα χωριού/πόλης (υποχρεωτικό πεδίο): _____.
➤ Επαρχία: _____.
- (12) Έχουν και οι δύο σου γονείς τα κυπριακά ως πρώτη γλώσσα;
(α') ΝΑΙ (β') ΟΧΙ

Αν απάντησες ΟΧΙ στην ερώτηση (6), τότε απάντησε την ερώτηση (7). Αν απάντησες ΝΑΙ, τότε πήγαινε κατευθείαν στο επόμενο μέρος.

- (13) Ποιες άλλες γλώσσες πέρα από τα κυπριακά μιλούν ως μητρικές οι γονείς σου; (τις κατέκτησαν δηλαδή φυσικά χωρίς απαραίτητα συστηματική διδασκαλία)
(συμπλήρωσε): _____.

2.3 Κυρίως Ερωτηματολόγιο

Οδηγίες

Πιο κάτω θα σου δίνονται κάποιες ιστορίες. Τα πρόσωπα όλων των ιστοριών μεγάλωσαν και ζουν στην Κύπρο. Σε κάθε ιστορία, ένα από τα άτομα κάτι λέει στα κυπριακά. Θα σου ζητείται να δηλώσεις πόσο αναμενόμενα σου φαίνονται τα κυπριακά στο λεκτικό που χρησιμοποίησε αυτό το άτομο.

Αν δεν σου φαίνονται αναμενόμενα τα κυπριακά που χρησιμοποιήθηκαν, μπορείς να μας προτείνεις αλλαγές.

Ερώτηση 59

Η Κατερίνα μιλά με την φίλην της, την Στέφανη, που πάσιν στο ίδιο σχολείο. Ρωτά η Κατερίνα αν τα επήεν καλά η Στέφανη στο διαγώνισμα της Ιστορίας. Η Στέφανη απαντά:

—Μα έντζ' εκάμαμεν έτσι διαγώνισμα εμείς.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 60

Ο Βάσος τζαι ο Κούλλης εν' διπλανοί στο σχολείον. Ο Βάσος εξίασεν την κασεττίαν του τζαι ζητά κανέναν μολύβιν που τον Κούλλην. Ο Κούλλης νεκατώννει κάμποσην ώραν μες στην κασεττίαν του, αλλά εν ι-βρίσκει τίποτε. Ο Βάσος λαλεί:

—Ρε, αν δεν έσεις μολύβιν, τζαι στίλο κάμνει!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 61

Δύο πατεράδες, που εγνωριστήκαν στο σχολείο των μωρών τους, συζητούν για το τελευταίον διαγώνισμα που είχαν τα μωρά τους. Ο ένας που τους δύο σχολιάζει την φιλόλογον του φροντιστηρίου, που επροετοίμασεν τον γιον του για το διαγώνισμα:

—Η φιλόλογος επροετοίμασεν τον καλά, τζαι επέτυχεν στο διαγώνισμα ο Πέτρος.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 62

Ο Λάμπρος παρατηρά ότι η Ξένια έμαθεν πόξω μιαν ομιλίαν που έκαμεν η Παυλίνα. Ρωτά τον Δώρον ίνταλος εκατάφερεν να θθυμάται η Ξένια ακριβώς τα λόγια της Παυλίνας. Ο Δώρος εξηγά:

—Την εμαγνητοφώνησεν η Ξένια την Παυλίαν την ώραν που εμίλαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 63

Η Λένα ρωτά την συμμαθήτριά της, την Αγάθη, ίντα τιμωρίαν της έβαλεν ο δάσκαλος τους που ήταν άταχτη σήμερα. Η Αγάθη απαντά:

—Είπεν εννά πιάσει την μάμμαν μου τηλέφωνον να με καταγγείλει!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 64

Ύστερα που την κηδεΐαν της Ασπασίας, θκυο φίλες της εσκέφτουνταν ίνταμπου ήταν να γινεί με τα μωρά της. Τελικά, εμάθαν πως μια θεία τους, η Μαρία, ανάλαβεν τα μωρά. Η μια που τες φίλες της Ασπασίας λαλεί της άλλης:

—Η Μαρία τα εμάζεψεν άψε-σβήσε, εν εμείναν στον δρόμο τα μωρά, όπως ενόμιζες.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 65

Έσκει που τα εχτές που η Νίκη κρατά μούτρα του Αντρέα. Θκυο φίλες τους, η Τασούλλα τζαι η Στάλω, είδαν τους που εν μιλιούνται. Ρωτά η Τασούλλα αν ι-ξέρει γιατί εν' θυμωμένη η Νίκη. Η Στάλω απαντά:

—Ε... επροσπέρασεν την στον δρόμον με μεγάλην ταχύτηταν ο Αντρέας τζαι παρολλίον να ττουμπάρει η Νίκη.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 66

Η Μαρία επήεν στο γήπεδο με την ανιψιάν της, την Ελένην. Πάει ο παίχτης να κάμει το πένναλτι τζαι κλωτσά την μάμπαν πολλά πάνω που τα δοκάρκα. Λαλεί η Μαρία της Ελένης:

—Εκλώτσησεν την τόσο δυνατά που εχάθηκεν η μάμπαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 67

Ο Κώστας φκάλλει σκοπός πύλης τζαι καθυστερούν να τον αλλάξουν. Πιάννει τηλέφωνον τον δεκανέαν αλλαγής στον θάλαμον τζαι λαλεί:

—Ίνταμπου 'να γινεί; Εξιάσατε ότι έσκει αλλαγήν;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 68

Η Αθηνά τζαι ο Κώστας εν' συνάδελφοι στη δουλειά. Συχνά, ο Κώστας κάμνει ειρωνικά σχόλια για την Αθηνά. Ο Νίκος τζαι ο Σίμος, συνάδελφοι στη δουλειά, σχολιάζουν την στάσην της Αθηνάς. Ο Νίκος σχολιάζει:

—Την Αθηνάν την εθαύμασα για την στάσην της, κύριε Σίμο.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 69

Μιαν μέρα η μάμμα του Γιάννη εμαίρεψεν αγρέλια, αλλά εν είσιεν όρεξην τζαι εν έφαεν. Είπεν να τα αφήσει πα' στο τραπέζιν άμπατζαι θέλει να τα φάει ο Γιάννης που εννά έρτει που την δουλειάν. Τζαι πράγματι έφαν τα ο Γιάννης, οπόταν η μάμμα του λαλεί της γειτόνισσας:

—Ο Γιάννης έφαεν τα άψε-σβήσε, εν επήαν χαμένα τ' αγρέλια.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 70

Ο Πέτρος έπιασεν δουλειά σε μιαν εταιρείαν τζαι έμαθεν πως η Στάλω εν τα πάει καλά με τον διευθυντήν. Πρωτά έναν συνάδελφον του αν ι-ξέρει γιατί, τζαι τζείνος λαλεί:

—Επήεν να ζητήσει άδειαν που τον διευθυντήν, αλλά τζείνος αρνήθηκεν τζαι τζείνη εθύμωσεν πολλά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 71

Στην συνεδρίαν προσωπικού η διευθύντρια ενός γυμνασίου υπενθυμίζει στην βοηθόν διευθύντριαν την ακύρωση της εκδρομής του σχολείου:

—Ότι η εκδρομή αναβάλλεται, το εσυναποφασίσαμεν τον περασμένον μήνα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 72

Η Μαρία τζαι ο Γιώργος επήραν πρόσφατα διαζύγιο. Η αδελφή του Γιώργου συναντά την δικηγόρον της Μαρίας τζαι ξεκινούν να συζητούν για τον χωρισμό. Μεταξύ άλλων, η αδελφή του Γιώργου σχολιάζει:

—Εφέρθηκεν σκάρτα τζαι τον επρόδωσεν με την συμπεριφοράν της η Μαρία.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 73

Ο Μιχάλης επήεν στο εστιατόριον με τους γιούες του, που εν κάθουνται ήσυχοι. Στην πολλήν την ώραν λαλεί:

—Ρε μωρά, επελλάνετε την κκελλέν μου! Κανεί!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 74

Η Φιλιώ τζαι η Δέσπω, δασκάλες στο ίδιον σχολείον, σχολιάζουν το θέμα που επροέκυψεν το τελευταίον χρονικόν διάστημα με θέμα την πρωινήν προσευχήν στα σχολεία. Η Φιλιώ σχολιάζει:

—Ότι έχουμεν υποχρεωτικήν προσευχήν, εδήλωσεν το ο πρόεδρος της ΠΟΕΔ.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 75

Δύο συνάδελφοι καθηγητές, ο Θέμης τζαι ο Μάριος, συζητούν για την γιορτή που διοργάνωσεν μια συνάδελφος τους:

—Ο διευθυντής την επροειδοποίησεν έγκαιρα, τζαι επροετοίμασεν καλά την γιορτήν η κυρία Σοφία.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 76

Θκυο γείτονες συζητούν για έναν μωρόν που έσπασεν έναν ντζάμιν με την μάμπαν. Ο ένας εξηγά του άλλου τι εγίνηκεν:

—Εκλώτσησεν την με πολλήν δύναμην την μάμπαν το μωρόν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 77

Ο προϊστάμενος της υπηρεσίας εκάλεσεν στο γραφείον του θκυο υπαλλήλους του, τον Χάρην τζαι τον Στέφανον, που ετσακκωθήκαν:

—Μπορείτε να μου εξηγήσετε τι είσεν γίνει τζ' εν μιλιέστε;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 78

Η Σταυρούλλα εν' μαθήτρια στην τρίτη Γυμνασίου τζαι τελευταία αντιμετώπιζεν κάποια προβλήματα προσαρμογής. Ο παπάς της Σταυρούλλας ρωτά τον υπεύθυνον βοηθόν διευθυντήν του τμήματος της Σταυρούλλας τι έγινεν με το θέμαν τούτον. Ο βοηθός απαντά:

—Ε... το εδιευθετήσαν τελικά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 79

Η Εύη έθελεν να γνωριστεί ο αφρός της ο Γιάννης με την φίλην της την Σοφίαν. Εκανόνισεν να πάσιν τζαι οι θκυο στο κκαφέ της φίλης της της Νάσως. Την νύχταν πιάννει η Εύη την Νάσων τηλέφωνον να μάθει ίνταλος επήεν η γνωριμία. Η Νάσω λαλεί:

—Ο Γιάννης ήταν να έρκετον το μεσημέριν αλλά ήρτεν στες 4 τζαι η Σοφία είσιεν φύει.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 80

Δύο συνάδελφοι, ο Άντρος τζαι ο Σίμος, που εγνωριστήκαν τον τελευταίον καιρόν, σχολιάζουν την προαγωγήν μιας συναδέλφου τους. Ο Σίμος λέει του Άντρου:

—Για να πείσει την προϊστάμενην εκοροΐδεψεν την, κύριε Άντρο.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 81

Ο κύριος Γιάννης έκαμεν έναν σοβαρόν λάθος στην δουλειάν τζ' εξήτησεν να τον δει ο διευθυντής στο γραφείον του. Στην συνεδρίαν του συμβουλίου της εταιρείας, ρωτά η Στάλω την Άντρη εάν ο διευθυντής απέλυσεν τελικά τον κύριον Γιάννην. Η Άντρη απαντά:

—Οι, γιατί εφέρθηκεν σωστά τζαι εβοήθησεν τον με την στάσην του ο διευθυντής.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 82

Η Καίτη βρίσκει την γειτόνισσά της, την Κούλλα, ύστερα που τες διακοπές. Πιάνουν κουβέντα για το πού επήλθε η Κούλλα λαλεί:

— Επήλθε διακοπές στην Πάφον τζαι επήλθε τζαι στον Ακάμαν, που εν' σχετικά κοντά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 83

Ο Παντελής καρτερά τον Βάσον που εκαθυστέρησεν να έρτει στο κκαφέ που είπαν να βρεθούν. Μόλις τον θωρεί, λαλεί μισοθυμωμένα:

— Μα εν' στες τρεις που είπαμεν να βρεθούμεν, όι στες θκυόμιση.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 84

Ο Σάββας τζαι ο ανιψιός του ο Άντρος εβρεθήκασιν σε έναν οικογενειακόν τραπέζιν τζαι σχολιάζουν την απαγόρευση του καπνίσματος:

—Ότι απαγορεύσαν το κάπνισμαν σε κλειστούς χώρους, εξέραμεν το ούλλοι.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 85

Μέσα στην καραττίαν, μιλούν στο τηλέφωνον θκυο πατεράδες, φίλοι μεταξύ τους, τζαι σχολιάζουν το κλείσιμον των σχολείων. Ο ένας που τους θκυο λαλεί του άλλου:

—Ότι έπρεπε να κλείσουν τα σχολεία για ασφάλειαν, το εσυμφωνήσαν ούλλοι.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 86

Ο υπεύθυνος της βάρδιας στο νοσοκομείο γυρεύει μια νοσοκόμαν, την Θέκλαν, που ακόμα να έρτει. Λαλεί του γραμματέα του:

—Η Θέκλα έπιασεν τηλέφωνον να ειδοποιήσει ότι θα εκαθυστερούσεν;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 87

Η υπουργός εκάλεσεν την διευθύντριαν του υπουργείου να μάθει ποιος έδωσεν τα πρακτικά της συνεδρίασης στα ΜΜΕ:

—Εν' εσύ που έκαμες την διαρροήν, έννεν;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 88

Ύστερα που την τελευταίαν κακοκαιρίαν, οι εκπροσώποι των πατατοπαραγωγών επήλυν στην συνεχήν τους, για να τους ενημερώσει τι εννά γινεί που δαμαί τζαι δα. Ο Νίκος τζαι ο Πέτρος εν' μέλη της συνεχήν. Ο Νίκος ρωτά αν είπαν τίποτε για τες αποζημιώσεις. Ο Πέτρος απαντά:

—Σήμερα τους ενημερώσαν για τες καταστροφές μόνον, όι για τες αποζημιώσεις.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 89

Ο Φώτης περιγράφει του γείτονα του το ατύχημα που είσιεν η κόρη του τζαι εξηγά ότι ήταν ο άλλος οδηγός που έφταιεν:

—Επήαινεν με μεγάλην ταχύτηταν τζαι προσπέρασεν την στον δρόμον τζι εφάτισεν πάνω σε μιν κολώναν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 90

Σε συνεδρίαν στον καθηγητικόν σύλλογον, ο φιλόλογος εξηγά στον βοηθόν διευθυντήν:

—Την επροετοιμάσαν καλά για το διαγώνισμα, τζαι επήρεν 20 η Σταυρούλλα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 91

Ο Ξένιος θωρεί τον φίλον του, τον Φύτον, λλίον άκκεφον τζαι ρωτά ίνταμπου έσει. Ο Φύτος λαλεί:

—Έχουμεν φασαρίες πάλε στην δουλειάν, τζ' εγώ εννά τα τραβήσω ούλλα, κανένας άλλος!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 92

Ο Ευάγγελος συζητά με τον συνάδελφον του, τον κύριον Θεόδωρον, για την διαφωνίαν που είχαν την προηγούμενην μέραν η συνάδελφος τους η Μαρία με τον προϊστάμενον τους τον κύριον Σάββαν. Ο Ευάγγελος ρωτά αν τα ήβραν τζαι ο κύριος Θεόδωρος απαντά:

—Ε... εκατανόησεν την ο κύριος Σάββας τελικά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 93

Η διευθύντρια του σχολείου εσχολίασεν στην επιθεωρήτρια την ομιλίαν του δασκάλου στην γιορτήν:
—Την επροετοίμασεν με προσοχήν την ομιλίαν ο κύριος Μαρίνος.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 94

Η Ευγενία τζαι ο κύριος Γιάγκος εν' συνάδελφοι στη δουλειά. Συχνά, ο Γιάγκος κάμνει ειρωνικά σχόλια για την Ευγενίαν. Ο Σωτήρης, συνάδελφος τους τζαι φίλος της Ευγενίας, αναφέρει στον Στέφανον, τον προϊστάμενον, το γεγονός:
—Την Ευγενίαν εκοροΐδευσεν την πολλές φορές ο κύριος Γιάγκος.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 95

Έρκεται ένας κύριος στον αστυνομικόν σταθμόν να καταγγείλει έναν μεθυσμένον οδηγόν που παρολλίον να τον πατήσει. Ο αστυνομικός που ήταν υπηρεσίαν ρωτά:

—Επήρες τα νούμερα του αυτοκινήτου του;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 96

Η διευθύντρια ενός δημοτικού σχολείου επήρεν την απόφαση να βγάλει τους μαθητές διάλειμμα, παρόλο που είχεν σκόνην στην ατμόσφαιραν. Μια μητέρα εδιαμαρτυρήθηκεν ότι η διευθύντρια αγνόησεν τον κόκκινον συναγερμόν τζαι η πρόεδρος του Συνδέσμου Γονέων απάντησεν:

—Σήμερα την επροειδοποιήσαν για κίτρινον συναγερμόν, όι για κόκκινον.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 97

Ο Κύπρος έξερεν ότι η κουμέρα του η Αντωνία ήταν να πάει στην κομμώτριαν εχτές, αλλά θωρεί σήμερα ότι τα μαλλιά της εν πολλά μακριά. Ρωτά τον Κυριάκον, τον άντραν της: «Μα εν ήταν να πάει στην κομμώτριαν εχτές;». Ο Κυριάκος απαντά του Κύπρου:

—Εχτές εχτένισεν την. Για κούρεμαν εν' τον άλλον μήναν που εννά πάει.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 98

Ο Γιάννης είσιεν προβλήματα οικονομικά τζαι η μάμμα του ρωτά την αδερφήν του ίνταμπου εγίνηκεν με το θέμαν. Η αδερφή του απαντά:

—Τον Γιάννην εβοήθησεν τον ο κουμπάρος του τελικά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 99

Ο Σώτος κάμνει παράπονα του τζόρη του για την γυναίκαν του:

—Φάσεις-φάσεις κάμνει σαν μωρόν, ρε παπά!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 100

Στην τηλεόραση ο εκπρόσωπος τύπου της Αστυνομίας εξηγά στον δημοσιογράφο πώς εκατάφερεν ένας απατεώνας να πιάσει λεφτά που άτομα τρίτης ηλικίας:

—Για να πετύχει τον σκοπόν του, τους επαραπλάνησεν κάμνοντας πλαστογραφίαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 101

Η Γιώτα με την Άντρην εκάμναν babysitting την αδερφότεκνην τους, την Μαρίλιαν. Στο τέλος της ημέρας, η μάμμα του μωρού ρωτά ίνταλος επεράσαν. Η Άντρη απαντά:

—Την Γιώταν την επέλλανεν η Μαρίλια που την γλώσσαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 102

Η Αντριάνα ρωτά την κουμέραν της την Ευγενίαν ίνταλος τζ' εν επήεν δουλειάν σήμερα. Η Ευγενία απαντά:

—Ήμουν λλίον ζαλισμένη το πρωίν τζ' είπεν μου ο μάστρος μου καλλύτερα να πάρω μίαν μέραν αναρρωτικήν άδειαν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 103

Η δασκάλα μετά που το διαγώνισμα, βρίσκει μίαν μαθήτρια της στην αυλήν τζαι ρωτά:

—Ε, πε μου, εγράψατε;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 104

Θκυο μαμμάες, που εν τζαι καλές φίλες, συζητούσιν στο τηλέφωνον τα εξ αποστάσεως μαθήματα που εγίναν που τους δασκάλους τον τζαιρόν της καραττίνας:

—Για να μεν ξεχάσουν τα μωρά τζείνα που εμάθαν, τους εκάμαν μαθήματα που το ίντερνετ οι δασκάλοι.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 105

Η Νικολέττα ρωτά την αφήν της την Κατερίναν ίνταμπου εγίνηκεν με τες απολύσεις στην δουλειάν του άντρα της. Η Κατερίνα απαντά:

—Ε... τον απολύσαν τελικά.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 106

Ο Δώρος ρωτά τον φίλον του, τον Παύλον, αν ησύχασεν που τες δουλειές του. Ο Παύλος απαντά:

—Εν ετέλειωσα κόμα! Βουρώ σαν τον πελλόν!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 107

Η διευθύντρια του χημείου ρωτά την υπάλληλον της γιατί εν έστειλεν ακόμα τα αποτελέσματα του πελάτη που έκαμεν αναλύσεις που τα προχτές. Η υπάλληλος απαντά:

—Εσυγγίστηκες. Εχτές έκαμεν τες αναλύσεις, όι προχτές.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 108

Η δικαστίνα περιμένει την δικηγόρον να τελειώσει την αγόρευσην της, αλλά εν τελειώννει. Αναγκάζεται να την διακόψει τζαι λέει:

—Νομίζω εμακρηγορήσετε πολλά. Ολοκληρώστε!

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 109

Η Γεωργία μιλά με την πεθθεράν της, που απορεί πώς τζαι το εγγονούν της φορεί σακκούιν. Η Γεωργία εξηγά της πεθθεράς της:

—Για να πάρω τον μιτσήν μάθημαν, έντυσα τον καλά, επειδή ήταν κρυάδα, μητέρα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 110

Η αστυνομικός ρωτά μιαν συνάδελφον της εάν είδεν τον οδηγόν που εσυλλάβαν.

—Αντιλήφθηκες ότι ήταν λλίον σαν μεθυσμένος;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 111

Θκυο φίλοι μιλούν για τον καφκάν που είσιεν η Μαρίλια με τον άντρα της την προηγούμενην νύχτα:

—Εφώναζεν του άντρα της τζαι τον επονοτζιεφάλιασεν η Μαρίλια στο τέλος.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 112

Ο Πέτρος τζαι ο Κώστας εδώσαν παραίτησιν. Μια συνάδελφος διερωτάται αν το ξέρει ο διευθυντής ότι επαιρηθήκαν δύο υπαλλήλοι. Μια άλλη συνάδελφος απαντά:

—Εψές επληροφορήθηκεν το για τον Πέτρον, όι για τον Κώσταν.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 113

Η Γεωργία, η μάμμα του Αντώνη, σχολιάζει στην δασκάλαν του την αντίδραση της γιαγιάς του στην γιορτήν του σχολείου:

—Εκαμάρωσεν τον η γιαγιά του τον Αντώνην στην γιορτήν, κυρία Σούλλα.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 114

Η λογίστρια έσειε συνάντησιν με την πελάτισσαν της τζαι λαλεί:

—Εντόπισες τζείνον το τιμολόγιον που ήταν πράσινον σαν το μαρούλλιν;

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 115

Η Σώτια επήεν έσσω της τζαι ήβρεν τον αρφόν της, τον Δώρον, νευριασμένον. Ρωτά την μάμμαν της τι εγίνηκεν στο σχολείον τζαι τζείνη απαντά:

—Τον επεριπαίζαν τζαι γι' αυτόν ενεურίασεν ο Δώρος.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, προχώρησε στην επόμενη ερώτηση.

Ερώτηση 116

Ο διευθυντής του σχολείου συζητά με τον επιθεωρητήν για την σχολικήν γιορτήν που μόλις παρακολούθησαν, τζαι σχολιάζει για την Ανθή, που έκαμεν εντύπωση:

—Εκαμάρωσεν την ο παππούς της, που είπεν το ποίημα η Ανθή.

Στη συγκεκριμένη συζήτηση μεταξύ Κυπρίων, πόσο αναμενόμενο είναι για σένα το **λεκτικό** της υπογραμμισμένης πρότασης;

1 Καθόλου αναμενόμενο 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Εντελώς αναμενόμενο

Θα άλλαζες κάτι στην υπογραμμισμένη πρόταση; (τα κυπριακά μπορείς να τα γράφεις με όποιον τρόπο θέλεις) Αν όχι, έχεις τελειώσει!

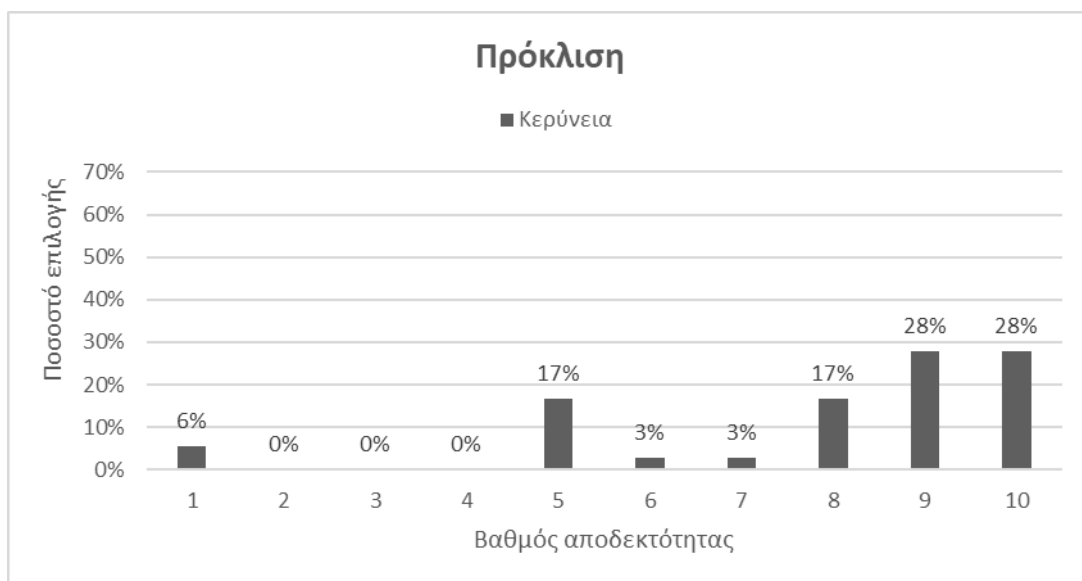
Ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σου!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ:

Γραφήματα σε σχέση με την καταγωγή των πληροφορητών/τριών

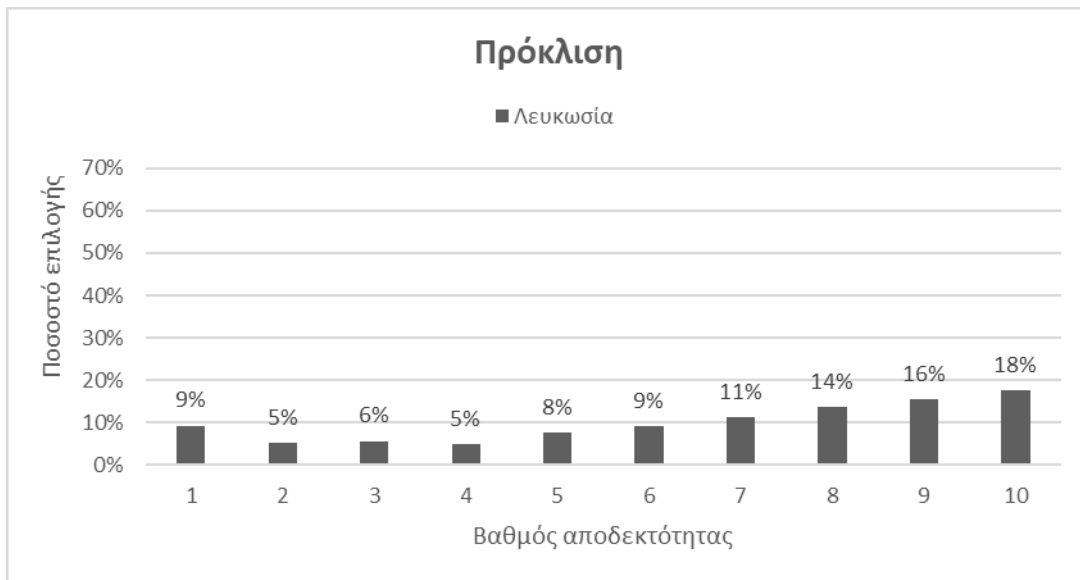
Η καταγωγή δεν χρησιμοποιήθηκε ως παράγοντας στη στατιστική ανάλυση. Παρόλα αυτά, πιο κάτω παρατίθενται τα στατιστικά ανά επαρχία.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης για τα 2 άτομα από Κερόνεια παρουσίασε $\Delta T = 9$ και $E T E = 3.25$ (βλ. Γράφημα 1).

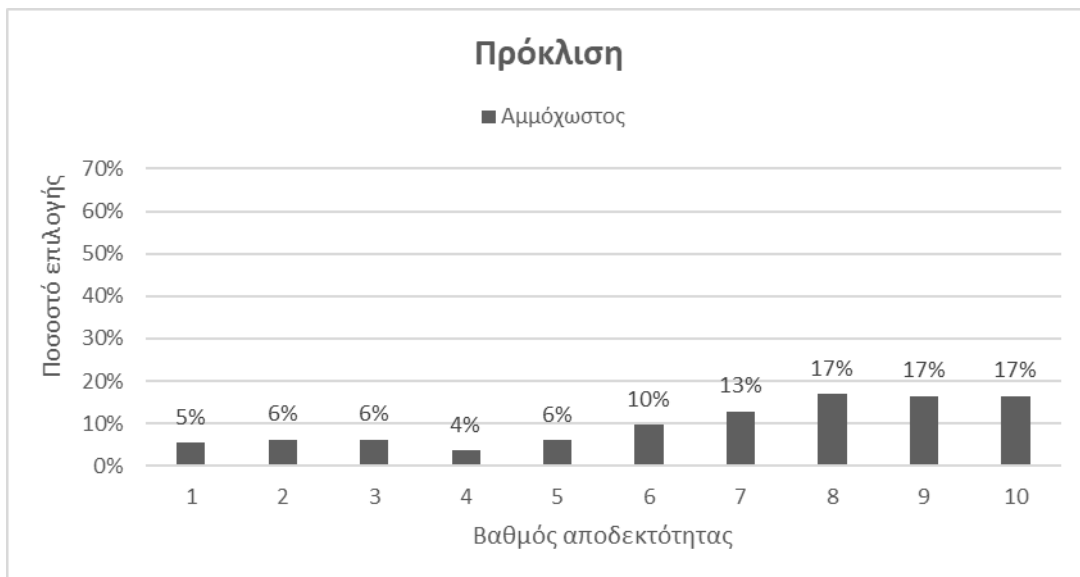
Γράφημα 1: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης από άτομα με καταγωγή από την επαρχία Κερόνειας.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης για τα 178 άτομα από Λευκωσία παρουσίασε $\Delta T = 7$ και $E T E = 5$ (βλ. Γράφημα 2).

Γράφημα 2: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης από άτομα με καταγωγή από την επαρχία Λευκωσίας.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης για τα 35 άτομα από Αμμόχωστο παρουσίασε $\Delta T = 7.5$ και $E T E = 4$ (βλ. Γράφημα 3).

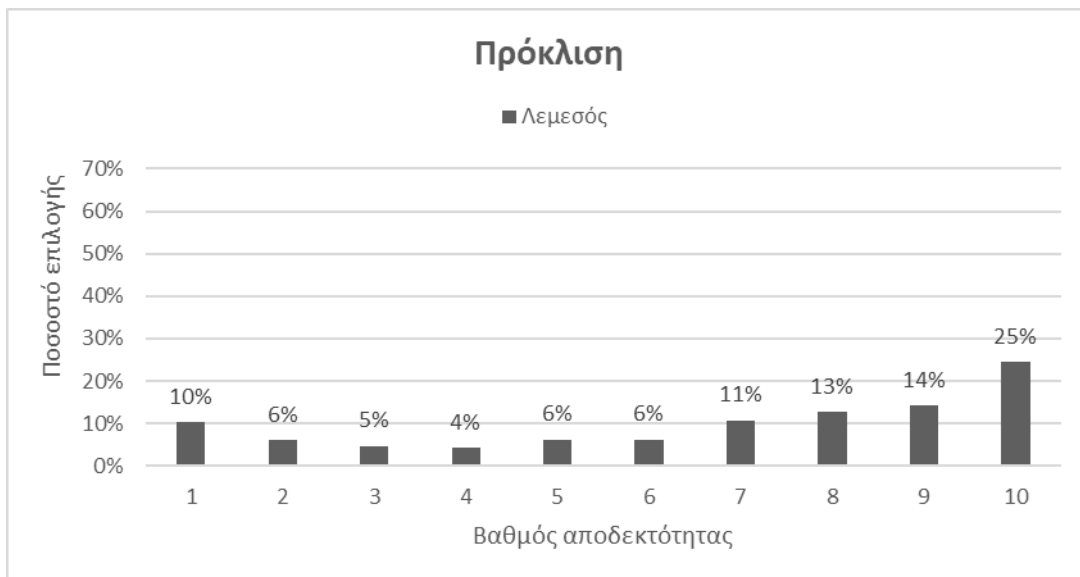
Γράφημα 3: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης από άτομα με καταγωγή από την επαρχία Αμμοχώστου.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης για τα 72 άτομα από Λάρνακα παρουσίασε $\Delta T = 8$ και $E T E = 4$ (βλ. Γράφημα 4).

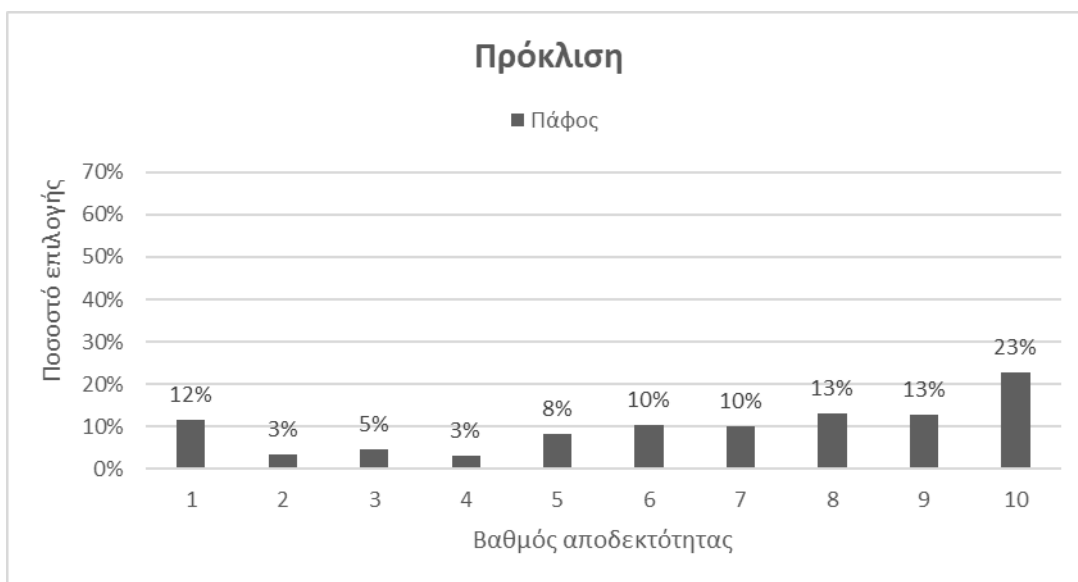
Γράφημα 4: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης από άτομα με καταγωγή από την επαρχία Λάρνακας.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης για τα 68 άτομα από Λεμεσό παρουσίασε $\Delta T = 8$ και $E T E = 5$ (βλ. Γράφημα).

Γράφημα 5: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης από άτομα με καταγωγή από την επαρχία Λεμεσού.

Η αποδεκτότητα της πρόκλησης για τα 20 άτομα από Πάφο παρουσίασε $\Delta T = 7$ και $E T E = 4$ (βλ. Γράφημα 6).

Γράφημα 6: Ποσοστά επιλογής του κάθε επιπέδου αποδεκτότητας της πρόκλησης από άτομα με καταγωγή από την επαρχία Πάφου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: Απροσδόκητη πρόκληση σε δεδομένα συνεντεύξεων

Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Complex-Procl	Complex	Πρόκληση	γιατί άμα τον θωρώ
Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Conj-Procl	Conj	Πρόκληση	ούτε τον εκακολόγησα
Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Conj-Procl	Conj	Πρόκληση	ούτε τον εθεώρησα
Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Conj-Procl	Conj	Πρόκληση	ούτε του είπα
Άρρεν	39	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	Πρόκληση	όπως το υπολόγισα εγώ
Άρρεν	39	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Complex-Procl	Complex	Πρόκληση	τζ' άμα της είπα ότι
Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	Πρόκληση	άμα το θυμούμαι
Άρρεν	39	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Conj-Procl	Conj	Πρόκληση	ούτε εγώ το υπολόγιζα
Άρρεν	39	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	Πρόκληση	ώσπου την επέιξα
Άρρεν	36	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	je-Procl	je	Πρόκληση	τζαι μ' εβοηθούσαν
Άρρεν	36	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Initial-Procl	Initial	Πρόκληση	το παραδέχομαι
Άρρεν	36	νεαρότερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	Πρόκληση	άμα σ' αρέσκει
Θήλυ	72	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Complex-Procl	Complex	Πρόκληση	αλλά τα απογεύματα, τα προσέχω

Θήλυ	72	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Initial-Procl	Initial	Πρόκληση	με αγαπούν
Θήλυ	64	μεγαλύτερο άτομο	μέχρι Δημοτικό	χαμηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	μετά την έβλεπε
Θήλυ	64	μεγαλύτερο άτομο	μέχρι Δημοτικό	χαμηλότερης μόρφωσης	Initial-Procl	Initial	πρόκληση	την έστειλα νηπιαγωγείο
Θήλυ	64	μεγαλύτερο άτομο	μέχρι Δημοτικό	χαμηλότερης μόρφωσης	Initial-Procl	Initial	πρόκληση	τους βλέπω
Θήλυ	64	μεγαλύτερο άτομο	μέχρι Δημοτικό	χαμηλότερης μόρφωσης	Initial-Procl	Initial	πρόκληση	τους βλέπω
Θήλυ	64	μεγαλύτερο άτομο	μέχρι Δημοτικό	χαμηλότερης μόρφωσης	Conj-Procl	Conj	πρόκληση	αφού τους είχα κοντά μου
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	je-Procl	Je	πρόκληση	τ'ζαι την έξεραν
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Sent-Procl	Sent	πρόκληση	επειδή ήταν μεγάλης ηλικίας, την ήξεραν
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	οπότε μου είχεν
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	πει απ' ό,τι μας είπαν
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Complex-Procl	Complex	πρόκληση	ενώ όλους τους άλλους τους εκαλοκρατούσαν
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	je-Procl	Je	πρόκληση	τ'ζαι του είπα "κάμε τη δουλειά σου"

Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Initial-Procl	Initial	πρόκληση	του εξήγησα
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Sent-Procl	Sent	πρόκληση	απ' ό,τι..., το έψαξαν καλά
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	je-Procl	Je	πρόκληση	και του ξέφυγε
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	όταν τους είπα
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	je-Procl	Je	πρόκληση	τζαι τους είδα
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	je-Procl	Je	πρόκληση	τζαι τους έριξαν
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	όταν τους είδα
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	je-Procl	Je	πρόκληση	και με είδαν
Άρρεν	51	μεγαλύτερο άτομο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	υψηλότερης μόρφωσης	je-Procl	Je	πρόκληση	τζαι τη γλυτώσαμε
Άρρεν	19	νεαρότερο άτομο	μέχρι Λύκειο	χαμηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	μόλις μου εσηκώσαν
Άρρεν	19	νεαρότερο άτομο	μέχρι Λύκειο	χαμηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	έτσι μου το επεριγράψαν
Άρρεν	19	νεαρότερο άτομο	μέχρι Λύκειο	χαμηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	όπως με είδε

Άρρεν	19	νεαρότερο άτομο	μέχρι Λύκειο	χαμηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	μόλις μου εβάλαν
Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	μέχρι Λύκειο	χαμηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	μόλις του επέρασε
Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	μέχρι Λύκειο	χαμηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	μόλις τον εφέρανθ
Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	μέχρι Λύκειο	χαμηλότερης μόρφωσης	Adv-Procl	Adv	πρόκληση	όπως σ' εβοήθουν
Θήλυ	38	νεαρότερο άτομο	μέχρι Λύκειο	χαμηλότερης μόρφωσης	Complex- Procl	Complex	πρόκληση	αλλά κάτι μου ελάλε

Έντυπο προσωπικών δεδομένων

1. Ερευνητικό Πρόγραμμα: From Diglossia to Diaglossia

Για επίσημη χρήση: Αρχικά ερευνήτριας/τή: _____

Αύξων Αριθμός Συμμετέχουσας/Συμμετέχοντα: _____

(14) Ονοματεπώνυμο:.....

(15) Ηλικία:.....

(16) Εκπαίδευση: (κυκλώστε την ανώτερη εκπαίδευση που έχετε)

(α) μέχρι Δημοτικό (β) μέχρι Γυμνάσιο

Λύκειο

(δ) Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

(γ) μέχρι

(17) Ποια είναι η πρώτη σας γλώσσα; (κυκλώστε)

(α) κυπριακή (β) άλλη:

(18) Πέρα από τα κυπριακά, ποια άλλη γλώσσα μιλάτε ως μητρική; (την κατακτήσατε δηλαδή

φυσικά χωρίς απαραίτητα συστηματική διδασκαλία)

(α) καμιά (β) την εξής:

(19) Πού έχετε μεγαλώσει; (γράψτε πόλη/χωριό και επαρχία)

.....

(20) Πού μεγάλωσε η μητέρα σας; (γράψτε πόλη/χωριό και επαρχία)

.....

(21) Πού μεγάλωσε ο πατέρας σας; (γράψτε πόλη/χωριό και επαρχία)

.....

(22) Έχουν και οι δύο σας γονείς τα κυπριακά ως πρώτη γλώσσα; (κυκλώστε)

(α) ναι (β) όχι

(23) Αν απαντήσατε όχι, ποιες άλλες γλώσσες πέρα από τα κυπριακά μιλούν ως μητρικές οι γονείς σας; (τις κατέκτησαν δηλαδή φυσικά χωρίς απαραίτητα συστηματική διδασκαλία) .

.....

(24) Παρουσιάζετε κάποιο πρόβλημα παραγωγής ή κατανόησης λόγου, π.χ. τραυλισμό, βαρηκοΐα, δυσλεξία κ.λπ.; (κυκλώστε)
(α) ναι (β) όχι

(25) Αν απαντήσατε ναι, δηλώστε τι:

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Έντυπο συγκατάθεσης για συμμετοχή σε έρευνα

1. Ερευνητικό Πρόγραμμα: From Diglossia to Diaglossia

Για επίσημη χρήση: Αρχικά ερευνήτριας/τή: _____

Αύξων Αριθμός Συμμετέχουσας/Συμμετέχοντα: _____

Υπεύθυνη του Προγράμματος στο οποίο καλείστε να συμμετάσχετε

Δρ. Σταυρούλα Τσιπλάκου

Σύντομη περιγραφή του προγράμματος (διαδικασίες και σκοπός)

Στο πρόγραμμα αυτό καταγράφουμε προφορικό λόγο προκειμένου να μελετήσουμε κάποια γραμματικά φαινόμενα της κυπριακής διαλέκτου.

Λεπτομέρειες του τι θα σας ζητηθεί

Για τη συμμετοχή σας στο πρόγραμμα θα σας ζητηθεί να αφηγηθείτε μερικές ιστορίες. Οι αφηγήσεις σας θα ηχογραφηθούν με τη χρήση μικροφώνου.

Προσωπικά δεδομένα

Το υλικό (έντυπο συγκατάθεσης, έντυπο προσωπικών δεδομένων, αρχεία ηχογραφήσεων) θα συλλεχθεί από τις ερευνήτριες και τους ερευνητές του προγράμματος, οι οποίες/οι θα είναι οι μόνες/οι που θα έχουν πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα των συμμετεχουσών/συμμετεχόντων. Μετά τη συλλογή του υλικού, οι ερευνήτριες/τές θα μεταγράψουν τις αφηγήσεις και θα τις επεξεργαστούν ούτως ώστε να καταστούν ανώνυμες δίνοντας κωδικούς συμμετέχουσας/οντα στο κάθε άτομο αλλά και αφαιρώντας οποιαδήποτε στοιχεία που μπορεί να ταυτοποιήσουν τις συμμετέχουσες και τους συμμετέχοντες. Η υπεύθυνη και ο συντονιστής του προγράμματος θα έχουν πρόσβαση μόνο στα ανώνυμα δεδομένα. Κανένα άλλο άτομο δεν θα έχει πρόσβαση στα δεδομένα αυτά. Το υλικό που θα συλλεχθεί θα φυλαχθεί από τις ερευνήτριες / τους ερευνητές με ασφάλεια και θα διαγραφεί μετά από 10 έτη. Τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν μόνο για σκοπούς ερευνητικής ανάλυσης και όλα τα δημοσιευμένα αποτελέσματα θα είναι εντελώς ανώνυμα.

Αποχώρηση από την έρευνα

Κατανοώ ότι η συμμετοχή είναι εθελοντική, μπορώ να επιλέξω να μην συμμετέχω σε κάποιο μέρος ή σε ολόκληρη την έρευνα και μπορεί να αποχωρήσω σε οποιοδήποτε στάδιο της έρευνας χωρίς να υπάρξει κάποια επίπτωση.

Σε περίπτωση που επιθυμώ να αποσυρθώ από τη μελέτη πριν από την ολοκλήρωσή της, θα πρέπει να ενημερώσω την/τον ερευνήτρια/τή, η/ο οποία/ος θα οφείλει να καταστρέψει όλα τα έγγραφα και άλλα

δεδομένα που αφορούν την περίπτωση μου. Μπορώ να ζητήσω η καταστροφή των δεδομένων αυτών να γίνει στην παρουσία μου.

Υποβολή τυχόν παραπόνων

Εάν υπάρχουν παράπονα ή καταγγελίες που αφορούν την έρευνα, μπορείτε να απευθύνεστε στον κ. Β. Λιαπή. Τα στοιχεία του είναι:

Καθηγητής Βάιος Λιαπής, Πρόεδρος Επιτροπής Έρευνας, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Γιάννου Κρανιδιώτη 33, 2220 Λατσία

Τηλ.: 22411912

Ηλ. ταχ.: vayos.liapis@ouc.ac.cy

Επικοινωνία

Πλήρη στοιχεία επικοινωνίας και θέση ατόμου στο οποίο μπορείτε να απευθυνθείτε για περισσότερες πληροφορίες ή διευκρινίσεις για το ερευνητικό πρόγραμμα:

Δρ. Σταυρούλα Τσιπλάκου, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Γιάννου Κρανιδιώτη 33, 2220 Λατσία
Τηλ.: 22411922

Ηλ. ταχ.: stavroula.tsiplakou@ouc.ac.cy

Ερευνητική ομάδα

Ερευνητική ομάδα:

Ερευνήτριες/τές: Βαλεντίνα Χριστοδούλου, Ευάνθη Παπανικόλα, Ευτυχία Lombardo, Θεώνη Νεοκλέους, Κώστας Παπαπέτρου.

Συντονιστής: Σπύρος Αρμოსτής

Υπεύθυνη: Σταυρούλα Τσιπλάκου

Συναίνεση

Έχω διαβάσει το έντυπο αυτό και κατανοώ τις διαδικασίες που θα ακολουθήσω. Συναινώ να συμμετάσχω στην έρευνα αυτή.

Επίθετο: _____

Όνομα: _____

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII:

Πρωτόκολλο για επισημείωση συνεντεύξεων

FROM DIGLOSSIA TO DIAGLOSSIA: DATA COLLECTION AND TRANSCRIPTION

1. General protocol

Please record 16 sociolinguistic interviews as follows

1.1. Participant demographics

8 men	4 with secondary education (λύκειο-γυμνάσιο)	2 born before 1970 2 born after 1970
	4 with tertiary education (πανεπιστήμιο)	2 born before 1970 2 born after 1970
8 women	4 with secondary education (λύκειο-γυμνάσιο)	2 born before 1970 2 born after 1970
	4 with tertiary education (πανεπιστήμιο)	2 born before 1970 2 born after 1970

Please record this information in the consent form.

1.2 Theme and flow of the interview, points to watch out for

Participants should be familiar with you.

Have the conversation in a relaxed environment, without noise.

Ask them to tell you a personal story, e.g. about the war, their children, their childhood, something that was funny or shocking or traumatic, etc. (a wedding, an accident, a robbery, a party, the carnival...)

If they stop talking too soon, ask them to tell you another story or try and preempt talk by telling them a short story of your own.

Make sure you speak (your version of) Cypriot Greek throughout!

1.3 Data recording and storing

Make sure you record in a quiet environment (sources of noise are A/C, fans, fridges, dogs, children, noisy streets etc.). Prefer a room with not many sound-reflecting surfaces (e.g., big windows, empty rooms); rooms with sound-absorbing surfaces (e.g., curtains) are better for recordings.

It is very important not to talk over the subjects. If you want to show that you are listening, prefer to do it by nodding, rather than verbally.

It's always a good practice to record both with the recorder and also with your phone, just in case the recorder runs out of battery or space.

Always have spare batteries with you.

After each recording, transfer the audio file(s) of the recording to your computer or to a safe storage device. After a couple of recordings, make sure you free up space on the recorder (after you have safely stored your recordings).

2. Data transcription

Narrow-ish IPA transcription. We do not need fine phonetic detail (e.g., devoicing of [r] in the word [vo'rkas]). However, sandhi phenomena should be transcribed: e.g., [tri'l:ires] (instead of [tris'l:ires]), [tom'betron] (not [ton'petron] unless of course if actually pronounced like this).

For example, the following text may be transcribed as shown below.

Ο βορκάς τζ' ο ήλιος ετσακκώννουνταν για ποιος που τους θκυο εν' ο δυνατότερος, όταν επέρασεν που μπροστά τους ένας ταξιθκιώτης που εφορούσεν μιαν κάππαν. Άμαν τον είδαν, ο βορκάς τζ' ο ήλιος εσυμφώνησαν τζείνος που τους θκυο πόννά κάμει τον ταξιθκιώτην να φκάλει την κάππαν του εννά 'ν' ο δυνατότερος. Ο βορκάς άρκεψεν να φυσά δυνατά, αλλά όσον πιο πολλά εφυσούσεν τόσον πιο πολλά εσσεπάζετον με την κάππαν του ο ταξιθκιώτης, ώσπου ο βορκάς εκουράστην τζ' επαραίτησεν να φυσά. Ύστερα ήρτεν η σειρά του ήλιου, που άναψεν δυνατά, τζ' εφτύς ο ταξιθκιώτης επύρωσεν τζ' έφκαλεν την κάππαν του. Τζ' έτσι ο βορκάς επαράεχτην ότι ο ήλιος εν' δυνατότερος που τζείνον.

o vo'rkas tʃ o 'iɫ:os eʈsʰ:a'kʰ:on:unda j:a 'pɕos pu tus θco en o ðina'toʈʰ:eros, 'otan e'perasem bu mbro'sta tus 'enas taksi'θcotis pu efo'ruse mpaŋ 'gapʰ:an. 'aman don 'iðan, o vo'rkas tʃ o 'iɫ:os esi'f:onisan 'dʒinos pu tus θco pon:a 'kami ton daksi'θcoti n:a 'fkali ti'ŋ gapʰ:an du e'n:a n o ðina'toʈʰ:eros. o vo'rkas 'arcepse n:a fi'sa ðina'ta, a'l:a 'osom bjo po'l:a efi'susen 'dosom bjo po'l:a eʃ:e'paz:etu m:e tiŋ 'gapʰ:an du o taksi'θcotis, 'ospu o vo'rkas eku'rastin dʒ epa'retise n:a fi'sa. 'istera 'irten i si'ra tu 'iɫ:u, pu 'anapse ð:ina'ta, tʃ e'ftis o taksi'θcotis e'pirosen dʒ 'efkalen diŋ 'gapʰ:an du. tʃ 'eʈsʰ:i o vo'rkas epara'extin oti o 'iɫ:os e ð:ina'toʈʰ:eros pu 'tʃiŋon.

Note: You may use full-stop < . > and the question mark < ? > in order to mark the end of declarative sentences and questions respectively. The comma < , > may be used to indicate a small pause which may or may not coincide with the use of the comma in spelling.

3. Quantitative data

3.1. Clitics

Please record data as follows

SYNTACTIC ENVIRONMENT	PREVERBAL CLITIC(s)	POSTVERBAL CLITICS(s)
Utterance-initial NOTHING BEFORE THE CLITIC	Με ενημέρωσεν ότι εννά φύει Μου είπεν ότι εννά φύει Μου το είπεν Code: Initial-Procl	Ενημέρωσεν με ότι εννά φύει Είπεν μου ότι εννά φύει Είπεν μου το Code: Initial-Encl
SUBJECT BEFORE THE CLITIC *Please note if the subject is emphasized by underlining it. e.g. <u>Η Άντρη</u> με ενημέρωσεν ότι εννά φύει (όι η Νίτσα)	Η Άντρη με ενημέρωσεν ότι εννά φύει Η Άντρη μου είπεν ότι εννά φύει Code: Sub-Procl	Η Άντρη ενημέρωσεν με ότι εννά φύει Η Άντρη είπεν μου ότι εννά φύει Code: Sub-Encl
OBJECT BEFORE THE CLITIC *Please note if the object is emphasized by underlying it e.g. <u>Την Άντρη</u> την ενημέρωσαν ότι εννά φύει (όι την Νίτσα)	Την Άντρη την ενημέρωσαν ότι εννά φύει Της Άντρης της είπαν ότι εννά φύει Code: Obj-Procl	Την Άντρη ενημέρωσαν την ότι εννά φύει Της Άντρης είπαν της ότι εννά φύει Code: Obj-Encl
γιατί/επειδή/ότι/ BEFORE THE CLITIC	... ότι την ενημέρωσαν ... ότι της είπαν Code: oti/coz-Procl	... ότι ενημέρωσαν την ... ότι είπαν της Code: oti/coz-Encl
τζαι BEFORE THE CLITIC	... τζαι την ενημέρωσαν ... τζαι της είπαν Code: je-Procl	... τζαι ενημέρωσαν την ... τζαι είπαν της Code: je-Encl
Exclamation BEFORE THE CLITIC (ππε, ουουου, ααα, εεεε, etc.), also όι	Οουου, την ενημέρωσαν Οουου, της είπαν Code: excl-Procl	Οουου, ενημέρωσαν την Οουου, είπαν της Code: excl-Encl
Quantifier BEFORE THE CLITIC (κάθε, ούλλοι, ούλλους, μερικοί, λλίοι...)	Ούλλοι την ενημέρωσαν ... Ούλλοι της είπαν ... Code: quant-Procl	Ούλλοι ενημέρωσαν την ... Ούλλοι είπαν της ... Code: quant-Encl
που (RELATIVE) BEFORE THE CLITIC	Οι υπαλλήλοι που την ενημέρωσαν ... Οι υπαλλήλοι που της είπαν ... Code: pu-Procl	Οι υπαλλήλοι που ενημέρωσαν την ... Οι υπαλλήλοι που είπαν της ... Code: pu-Encl

Sentence BEFORE THE CLITIC (κύρια ή δευτερεύουσα)	Να κανονίσουμε, μου λαλεί Νομίζω τον έγκιασα Code: Sent_Procl	Να κανονίσουμε, λαλεί μου Νομίζω έγκιασα τον Code: Sent_Encl
Adverbial BEFORE THE CLITIC (Βάζετε μαζί επιρρηματικούς προσδιορισμούς (τζιαμέ), προθετικές φράσεις (με τον τρόπο του) και προτασιακά επιρρήματα (εντάξει, βέβαια)	Τζιαμέ μου έπιαν το χέρι μου. Με τον τρόπο του με ενθάρρυνε. Code: Adv_Procl	Τζιαμέ έπιαν μου το χέρι μου. Με τον τρόπο του ενθάρρυνε με. Code: Adv_Encl
Conjunction BEFORE THE CLITIC (σημειώνετε μόνο τους ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΟΥΣ συνδέσμους: και, αλλά, ούτε, μα κ.λπ.)	Αλλά το ένιωσα Code: Conj_Procl	Αλλά ένιωσα το Code: Conj_Encl

There is no need to record cases where the clitic can **only** be preverbal, so DO NOT write down clitics with να, εννά, πκοιος etc., e.g.:

-να τον θωρώ
-εννά τον θωρώ
-έθθα τον θωρώ
-πότε/πού/ίνταλος... τον θωρεις
-πκοιος τον θωρεί
-ίντα {μπου} τον θωρείς
-εν' η Άντρη που τον θωρεί

etc...

έντζε θωρεί τον: unnecessary, unless you find έντζε τον θωρεί, in which case just record it!!!!) Code: enje-Procl

ISBN: 978-9963-695-74-4